

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

Варшавська школа економіки

Балтійська Міжнародна Академія

Клайпедський університет, Литва

Грузинський технічний університет

Херсонський Національний технічний університет

Криворізькій державний педагогічний університет

Інформаційний центр «Майдан моніторинг»

МАТЕРІАЛИ

X МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ «РОЗВИТОК СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У СОЦІОЛОГІЧНОМУ ВИМІРІ»

15 грудня 2023 р.
м. Харків, Україна

Харків 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»**

Варшавська школа економіки

Балтійська Міжнародна Академія

Клайпедський університет, Литва

Грузинський технічний університет

Херсонський Національний технічний університет

Криворізькій державний педагогічний університет

Інформаційний центр «Майдан моніторинг»

МАТЕРІАЛИ

**X МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«РОЗВИТОК СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА
У СОЦІОЛОГІЧНОМУ ВИМІРІ»**

**15 грудня 2023 р.
м. Харків, Україна**

**Харків
НТУ «ХПІ»
2023**

Рецензенти:

Перевалова Людмила Вікторівна – кандидат філософських наук, професорка, НТУ «ХП»;

Ортіна Ганна Володимирівна – докторка наук з державного управління, професорка, Таврійський державний агротехнологічний університет ім. Д. Моторного.

Редакційна колегія:

Мороз Володимир Михайлович – доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри соціології і публічного управління НТУ «ХП»;

Калагін Юрій Аркадійович – доктор соціологічних наук, професор, професор кафедри соціології і публічного управління НТУ «ХП»;

Бірюкова Марина Василівна – докторка соціологічних наук, доцентка, професорка кафедри соціології і публічного управління НТУ «ХП»;

Терещенко Діна Акрамівна – докторка наук з державного управління, професорка, професорка кафедри соціології і публічного управління НТУ «ХП»;

Круглов Віталій Вікторович – доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри соціології і публічного управління НТУ «ХП»;

Ляшенко Наталя Олександрівна – кандидат соціологічних наук, доцентка, доцентка кафедри соціології і публічного управління НТУ «ХП»;

Шанідзе Надія Олександрівна – кандидат соціологічних наук, доцентка, доцентка кафедри соціології і публічного управління НТУ «ХП»;

Григор'єва Світлана Василівна – старша викладачка кафедри соціології і публічного управління НТУ «ХП»;

Козлова Олена Аркадійівна – старша викладачка кафедри соціології і публічного управління НТУ «ХП»;

Сутула Оксана Анатоліївна – старша викладачка кафедри соціології і публічного управління НТУ «ХП».

***Затверджено редакційно-видавничою радою НТУ «ХП»,
протокол № 4 від 19.12.2023 р.***

Р 64 Розвиток сучасного українського суспільства у соціологічному вимірі: Матеріали X міжнар. наук.-практ. конф. 15 грудня 2023 р. Харків: НТУ «ХП», 2023. 300 с. Укр., англ. мовами.

Збірник містить тези доповідей науковців, аспірантів, здобувачів вищої освіти – учасників X Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток сучасного українського суспільства у соціологічному вимірі», що відбулась 15 грудня 2023 р.

Матеріали друкуються в авторській редакції.

Оргкомітет конференції може не поділяти висловлену авторами позицію.

Адреса редколегії: 61002, Харків, вул. Кирпичова, 2, корпус У1 / 807; НТУ «ХП», кафедра соціології і публічного управління.

Розповсюдження та тиражування без офіційного дозволу НТУ «ХП» заборонено!

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1

СУЧАСНІ СУСПІЛЬНІ ПРОБЛЕМИ: СОЦІОЛОГІЧНИЙ ВИМІР

Guo Lu

Parental pressure and its impact on students' mental health..... 9

Агаєв І. Д., Козлова О. А.

Вірусний маркетинг як різновид маркетингу..... 12

Астаф'єва К. Ю., Козлова О. А.

Ключові аспекти успішного готельного бізнесу та вплив технологічних інновацій на нього..... 16

Бахмутська В. О., Сутула О. А.

Вживання алкоголю під час війни як елемент адиктивної поведінки..... 19

Болотова В. О., Саєнко А. О.

Соціальна справедливість та шляхи її досягнення в Україні..... 21

Бондар О. М.

Social consciousness as a factor of social change: a view from Peter Berger's perspective..... 23

Григор'єва С. В.

Адаптаційні практики біженців й ВПО..... 26

Dmytro Grygoryev

Організація процесу адаптації персоналу на підприємстві..... 29

Данильченко К. О., Калагін Ю. А.

Гендерні стереотипи у системі управління в умовах кризи..... 38

Заприкут О. І., Калагін Ю. А.

М. Фуко: історія сексуальності..... 40

Калагін Ю. А.

Гендерна рівність у матеріалах навчально-методичного забезпечення ЗВО..... 42

Каширова Н. М.

Теорії репутації і управління репутацією в структурі соціологічного аналізу..... 44

Лаптій В. М., Григор'єва С. В.

Вплив сексизму в рекламі на споживачів..... 48

Лаптій В. М., Ляшенко Н. О.

Наслідки зростання безробіття для українського суспільства..... 51

Ляшенко Н. О. 54

Виконання функції сім'єю в умовах війни.....	
<i>Ляшенко М. А., Ляшенко Н. О.</i>	
Подолання ксенофобії як умова відродження України та шлях до європейського суспільства.....	57
<i>Музика Я. С., Григор'єва С. В.</i>	
Відтворення та трансляція культури.....	61
<i>Носач К. В., Сутула О. А.</i>	
Негативні наслідки сучасного розуміння маскулінності.....	64
<i>Петренко Л. С., Шанідзе Н. О.</i>	
Проблематика стійкості шлюбу в сучасному світі.....	70
<i>Радюк П. К., Калагін Ю. А.</i>	
Корпоративна культура як фактор розвитку організації.....	74
<i>Рафаловська В. С., Калагін Ю. А.</i>	
Соціальний статус SMM-спеціалістів в умовах війни: проблеми та виклики управління.....	77
<i>Таровська А. С., Бірюкова М. В.</i>	
Сучасні соціологічні підходи до вивчення феномену вигорання спортсменів.....	79
<i>Тимченко О. А., Козлова О. А.</i>	
Консьюмеризм як соціальний рух.....	83
<i>Шалімова А. А., Байдак Т. М.</i>	
Українські Telegram-канали під час війни.....	87
<i>Шанідзе О. Д.</i>	
Проблема гендерних досліджень в постмодерні.....	89

СЕКЦІЯ 2

ПРОБЛЕМИ МОЛОДІ, СТУДЕНТСТВА ТА ОСВІТИ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Weiqing Shi

The consumer behavior of chinese youth.....	94
<i>Андрієнко А., Шанідзе Н. О.</i>	
Сприйняття молоддю особистих стосунків під час воєнного стану.....	96
<i>Карпенко Д. В., Сутула О. А.</i>	
Сучасні проблеми дистанційного навчання: погляд студента.....	100
<i>Краснобай О. С., Терещенко Д. А.</i>	
Теоретичні засади понятійно-категоріальної складової сутності молодіжної політики.....	102

<i>Кремінь Д. А., Григор'єва С. В.</i>	
Соціальні наслідки науково-технічної революції.....	112
<i>Кульмінська А. А.</i>	
Дуальна система професійної підготовки фахівців.....	115
<i>Ліщук А., Шанідзе Н. О.</i>	
Якість освіти як фактор капіталізації інтелектуальних активів.....	119
<i>Панасенко І. С., Ляшенко Н. О.</i>	
Вплив використання соціальних мереж на розвиток навичок спілкування українських підлітків.....	121
<i>Пелих Є. О., Козлова О. А.</i>	
Маркетинг освітніх послуг.....	125
<i>Приходько О. О.</i>	
Інтеграція молоді під час війни.....	130
<i>Савченко М. М.</i>	
Роль соціального середовища абітурієнта у виборі освітньої програми...	132
<i>Сутула О. А.</i>	
Складові якості вищої освіти України.....	136

**СЕКЦІЯ 3
ЦИФРОВІ КОМУНІКАЦІЇ У РОЗВИТКУ
ОСОБИСТОСТІ І СУСПІЛЬСТВА**

<i>Jia LanYu</i>	
Digital transformation of China's higher education in the sociological dimension.....	139
<i>Zonghao Wu, Olena Goroshko</i>	
Digital communications in the development of the individual and society.....	142
<i>Бірюкова М. В.</i>	
Глобальні й національні тенденції розвитку е-комерції: соціологічні виміри.....	144
<i>Безкуба А. І., Болотова В. О.</i>	
Формування образу «ідеального тіла» в соціальних мережах.....	148
<i>Головінова Н. Ю., Тюпа А. І., Болотова В. О.</i>	
Strategic communication and public service advertising: why do we need a dialogue?.....	151
<i>Германова Ю. Д.</i>	
Регулювати не можна залишити статус-кво: кома для telegram?.....	154
<i>Каратаєв О. А., Шаронова Н. В.</i>	
	157

Проектування інтелектуальних систем на основі інтерпретації знань...	
Кас'яненко А., Шанідзе Н. О.	
Гендерні особливості конфліктної поведінки.....	161
Кладка Д. В., Бірюкова М. В.	
Специфіка розвитку блогосфери в сучасних умовах е-комерції.....	165
Мирошниченко А. Ю.	
Кризові екологічні комунікації у період російсько-українського вторгнення на прикладі Каховської ГЕС.....	168
Нарбекова Д. С., Сутула О. А.	
Цифровізація як елемент активності людей похилого віку.....	173
Прокопова Ю.О., Сутула О. А.	
Особливості впровадження інформаційних технологій у закладах вищої освіти України.....	176
Трачук О. О., Болотова В. О.	
Особливості продакт-плейсмент в українському кінематографі.....	179
Трунова Т. Ю., Сутула О. А.	
Психологічний вплив соціальних мереж на особистість.....	182
Шаронова Н. В., Ястребінська М. В.	
Створення чат-боту для розвитку інформаційного забезпечення на залізничному транспорті України.....	186
Яковенко О. О., Бірюкова М. В.	
Феномен блогосфери в системі соціальних мереж.....	189

СЕКЦІЯ 4

МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМ І СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИМ РОЗВИТКОМ

Jaroslav Dvorak, Vitalii Kruhlov	
Strategies of public administration to enhance environmental management in cities.....	193
Dina Tereshchenko, Iuliia Padafet	
New priorities of HR-management of public authorities in the bani-world....	197
Vitalii Kruhlov, Halyna Myshenina	
The role of public-private partnership in implementing sustainable environmental initiative.....	200
Василенко Д. В.	
Інформаційно-аналітична діяльність у публічному управлінні в кризових умовах.....	204

Гайдук П. О., Мороз В. М.	
Підвищення ефективності функціонування системи управління організаційним розвитком.....	208
Гаряга С. М., Терещенко Д. А.	
Інтегровані маркетингові комунікації як фактор розвитку віртуальних підприємств.....	214
Гончарова І. Є., Круглов В. В.	
Роль електронного урядування у забезпеченні прозорості та відкритості публічної адміністрації.....	219
Дузь С. В., Мороз В. М.,	
Місце і роль інформації та пов'язаних з нею технологій в підвищенні ефективності муніципального управління.....	223
Д'яченко К. С., Круглов В. В.	
Міжнародний досвід нормативно-правового забезпечення управлінням державно-приватним партнерством.....	230
Каленюк Н. П., Круглов В. В.	
Моделі партнерства між державними та приватними секторами у навчанні та підвищенні кваліфікації медичних працівників.....	233
Карпов Д. М., Круглов В. В.	
Вплив економічних і демографічних факторів на реалізацію завдань публічного управління пенсійним фондом України.....	237
Костіна В. В., Круглов В. В.,	
Стратегічне управління регіональним розвитком як фактор збалансованого та сталого економічного зростання.....	241
Краснобай О. С., Терещенко Д. А.	
Теоретичні засади понятійно-категоріальної складової сутності молодіжної політики.....	245
Круглов В. В.	
Роль державно-приватного партнерства у забезпеченні сталого розвитку.....	255
Курило О. В., Круглов В. В.	
Формування партнерських відносин публічного та приватного сектору в Україні.....	259
Мороз С. А., Кураєв Б. І.	
Характеристика покоління Z через призму експертних оцінок фахівців «linkedin»: оцінка, аналіз та порівняння.....	264
Неменко С. О., Калагін Ю. А.	
Соціально-правові та організаційні аспекти реалізації державної	269

політики розвитку онкологічної служби в Україні на 2023-2030 роки.....	
<i>Прадун Д. О., Круглов В. В.</i>	
Механізм інноваційно-інвестиційного розвитку національної економіки	274
<i>Терещенко А. А., Мороз В. М.</i>	
Особливості адаптації механізмів державного управління до цифрового середовища вищої освіти.....	275
<i>Тищук О. М.</i>	
Відповідність фактичної діяльності національного агентства змісту проблематики забезпечення якості вищої освіти.....	281
<i>Точилова О. І., Терещенко Д. А.</i>	
Державно-приватне партнерство як механізм публічного управління в сфері охорони здоров'я	287
Інформація про авторів.....	291

СЕКЦІЯ 1

СУЧАСНІ СУСПІЛЬНІ ПРОБЛЕМИ: СОЦІОЛОГІЧНИЙ ВИМІР

Guo Lu,

National Technical University
“Kharkiv Polytechnical Institute”, Kharkiv

PARENTAL PRESSURE AND ITS IMPACT ON STUDENTS’ MENTAL HEALTH

Problem setting. In modern society, with increasing requirements and great competition in all spheres, parents often strive for the best for their children, pushing them to have good academic results. However, this pressure can have serious consequences on students’ mental health. This article explores the detrimental effects of parental pressure, including stress, anxiety, and even severe mental health conditions, while also suggesting strategies for a more balanced approach.

Problem Setting. Education always was important in people’s lives. In ancient times knowing little literacy would make one’s social status higher, that later would lead to increase of one’s well-being, and nowadays the situation did not change a lot. Parents place great importance on their children's academic achievement as it can lead to acquire personal advancement, higher social status, and wealth. At the same time children’s need for leisure, psychological and emotional well-being tends to be ignored [1]. All these together can lead to chronic stress and have damage for kids’ mental health. Let’s discuss what possible influence can high parental pressure have on students:

1. The impact of parental expectations on students’ stress. Usually high expectations for academic success create a constant state of stress for many students [2]. While among some students extra pressure and classes can lead to excelling in studying, among others it may lead to sleepless nights, anxiety, and an overwhelming feeling of stress.

2. Anxiety and its association with parental pressure. The link between parental pressure and the development of anxiety disorders is well-documented [4]. A research made by Esben Strodl showed that nearly two thirds of senior high school students were affected by academic stress, and stress was correlated with parental pressure and psychiatric problems, and examination-related anxiety also was related to psychiatric problems [3].

3. Serious mental health issues arising from parental pressure. In extreme cases, the relentless pressure exerted by parents can result in serious mental health issues, such as depression. Numerous researches have proved that academic pressure can lead to a higher risk of depression than adolescents without academic stress [5].

It is well known that “Children - are our future” that’s why in order to have a good future, ways to settle this issue should be found. Some scientists assume that communication between parents and children is very important not only for building a good relationship, but also to increasing academic achievement. As communication, parental help, warmth, monitoring increased, academic achievement increased [6,7]. Parents should also understand that their habits may influence children's attitude to studying.

We should understand that healthy balance between academic achievement and mental well-being is essential. Encouraging extracurricular activities, hobbies, and relaxation time can provide a much-needed respite from academic pressure. Additionally, a student health committee should be formed in each college with mental health professionals as its members, as well as there should be regular seminars for teachers and college students on various issues of psychological problems and its coping mechanisms.

Anoter possible solution for the problem is changing and reconsidering of existing studying methods as well as creation a new program of school studying, which would both, satisfy realities of the World and prevent parents from taking students on extra classes.

Conclusions. Parental pressure, even being well-intentioned, can lead to detrimental consequences for students' mental health. Parents, educators, and students are aware of the potential risks, so it is important to prioritize balancing academic achievement and psychological well-being. Open communication and support are the keys to ensuring students to obtain high academic results without compromising their mental health. Modern studying practices and school material should also be updated.

References

- 1 Yang S., Shin C. Parental attitudes towards education: What matters for children's well-being? *Children and Youth Services Review*. 2008. № 30(11). P. 1328-1335.
- 2 Genshaft J. Broyles J. Stress management and the gifted adolescent. *Understanding the gifted adolescent*. 1991. P. 76-87.
- 3 Deb S. Strodl E. Sun H. Academic stress, parental pressure, anxiety and mental health among Indian high school students. *International Journal of Psychology and Behavioral Science*. 2015. № 5(1). P. 26-34.
- 4 Zhang X., Li J., Xie F., Chen X., Xu W., Hudson N. The relationship between adult attachment and mental health: A meta-analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*. 2022. № 123(5). P. 1089.
- 5 Jayanthi P., Thirunavukarasu M., Rajkumar R. Academic stress and depression among adolescents: A cross-sectional study. *Indian pediatrics*. 2015. № 52. P. 217-219.
- 6 Lam B., Ducreux E. Parental influence and academic achievement among middle school students: Parent perspective. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*. 2013. Jul 1. №23(5). P. 579-590.
- 7 Quach A., Epstein N., Riley P., Falconier M., Fang X. Effects of parental warmth and academic pressure on anxiety and depression symptoms in Chinese adolescents. *Journal of Child and Family Studies*. 2015. Jan. № 24. P. 106-116.

Агаєв І. Д., Козлова О.А.,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ВІРУСНИЙ МАРКЕТИНГ ЯК РІЗНОВИД МАРКЕТИНГУ

VIRAL MARKETING AS A TYPE OF MARKETING

Щодня ми чуємо про вірусний маркетинг, нове вірусне відео або контент, який розповсюджується зі швидкістю світла. Але що таке вірусний маркетинг? Як він стає вірусним? Це через вірусний продукт чи вірусну рекламу? Або це просто вдача, яка випадково робить щось таким великим хітом?

Цей тип контенту зазвичай має добре продуману стратегію, але вірусність також залежить від удачі, креативності і підготовки. Щоб розібратись у концепції вірусного маркетингу, давайте розглянемо його визначення, механізми роботи, переваги та найяскравіші приклади використання.

Отже, вірусний маркетинг («Viral Marketing») – це різновид просування, який покладається на аудиторію, яка буде органічно поширювати інформацію про продукт. В соціальних мережах маркетинг вважається «вірусним», коли його швидко поширює публіка загалом (з ефектом накопичення), а не лише цільова аудиторія. Тобто ціллю вірусного маркетингу є створення так званої «креативної хвороби», яка буде змушувати людей заражати нею інших.

Також слід зазначити, що свої особливості має і сам механізм роботи кампанії вірусного маркетингу. В теорії провести компанію вірусного маркетингу дуже просто. Ви створюєте відео або будь-який інший тип контенту, який є привабливим для вашої аудиторії, викладаєте його в інтернет та просуваєте його. Після цього, все що вам залишається робити – це сподіватися та чекати на те, що люди підхоплять ваш вірус та почнуть його розповсюджувати.

Часто буває так, що вірусний контент стає таким випадково та без попереднього планування. Наприклад хтось записав вертикальне відео низької

якості з мінімальними зусиллями, а через декілька років це відео починає «віруситись» та поширюватись зі швидкістю світла. В цьому, до речі, й полягає краса вірусного маркетингу. Вам не потрібні шалені гроші, дорогі камери та прилади для запису вірусного відео. Все, що вам потрібно, це влучна ідея, креатив, вихід за рамки шаблонів та вдача. Але звідси й витікає найзначніший недолік вірусного маркетингу – успіх такої маркетингової кампанії неможливо спрогнозувати та контролювати. Ви можете зробити 100 спроб зробити вірусний контент, але лише 101 приведе вас до бажаного результату.

Щодо стратегії розповсюдження брендovаних відео, існують два типи: відкритий і прихований. У першому випадку користувач відразу усвідомлює, що дивиться рекламу бренду, тоді як у другому участь бренду розкривається лише пізніше [1]. Якщо застосовується техніка прихованого маркетингу, важливо дбати, щоб користувач не відчував себе ошуканим або обдуреним.

Незалежно від обраної стратегії, експерти радять що не нав'язувати своє повідомлення занадто наполегливо або завантажувати контент. Замість того, щоб постійно повторювати інформацію, краще знайти відповідне місце і час, і дозволити "вірусному запаленню" запалити себе самостійно.

Отже, давайте розглянемо три основні переваги вірусного маркетингу.

1. Для вірусного маркетингу не потрібні великі гроші та ресурси. Достатньо влучної ідеї, креативу та везіння.

2. Вірусний маркетинг потенційно може принести величезну кількість нових клієнтів. Якщо ви зірвете джекпот та ваше повідомлення стане по справжньому вірусним, то кількість нових клієнтів почне рости в геометричній прогресії.

3. Він не є нав'язливим. Вірусний маркетинг ніколи не нав'язує та не дратує потенціального клієнта. Замість цього він його розважає, шокує та зацікавлює.

Але, поряд із перевагами, дослідники визначають також і недоліки вірусного маркетингу, порівняно із іншими видами маркетингу [2,3]. На нашу думку, до них можна віднести наступні.

1. Вірусний маркетинг не може гарантувати успіх. Він є непередбачуваним та важко контрольованим. Може бути як блискучий успіх, так і цілковитий провал. Саме тому вірусний маркетинг використовують лише поєднанні із іншими видами маркетингу, які надають більш вагомі гарантії результату.

2. Вірусний маркетинг може бути трактований публікою не вірно. Це може призвести до руйнування репутації та успіху компанії.

3. Важко визначити метрики вірусного маркетингу, за якими можна було б його оцінити. Цей вид маркетингу є хаосом, в якому важко відслідковувати закономірності.

Пропонуємо також розглянути яскраві приклади вірусного маркетингу, що були впроваджені в закордонних компаніях.

1. Використання слогану американської компанії Nike «Just Do It», який перекладається як «Просто зроби це». Цей влучний слоган та мотивуючі не складні відео з ним стали вірусними та почали поширюватись зі швидкістю світла. Найвіруснішим стало відео Shia Lia, який на зеленому фоні стояв та кричав «Just Do It» і робив смішні мотиваційні пози. Це відео набрало 50 млн переглядів та що найголовніше, не коштувало багато ресурсів та грошей для створення.

2. Другим прикладом є тренд Apple під назвою «Shot On Iphone» («Знято на айфон»). Компанія попросила зробити світлини та відео своїх користувачів та надіслати їх їм. Після цього вони змонтували найкращі та найкумедніші фото та відео, зробили нескладний музичний супровід і наприкінці з напис «Shot On Iphone». Це настільки завірусилось у інтернеті, що користувачі почали робити пародії на це відео, де вставляли максимально смішні та незграбні відео із

написом «Shot On Iphone». Тобто користувачі самі стали поширювати цей вірус та підвищили пізнаваність Apple ще більше.

3. Третім прикладом є вірусний маркетинг, націлений отримати кошти в фонд з вивчення аміотрофічного бічного склерозу. Для поширення інформації про цю хворобу та важливість донату був запущений «Ice Bucket Challenge» за правилами якого треба було облити себе крижаною водою та передати цей виклик трьом своїм друзям.

Отже, вірусний маркетинг є чудовим інструментом просування, який може принести величезну аудиторію без використання великих ресурсів. Проте слід пам'ятати, що результат вірусного маркетингу не можливо контролювати, тому слід використовувати його у поєднанні з іншими видами маркетингу.

Список використаних джерел

1 Estela Vinaras – What Is Viral Marketing? Examples and Advantages. URL: <https://www.cyberclick.net/numericalblogen/what-is-viral-marketing-advantages-and-examples>

2 Brent Barnhart – What is viral marketing (and does it work in 2023). URL: <https://sproutsocial.com/insights/viral-marketing/>

3 Alexandra Moore – 13 best viral marketing campaigns and why they worked. URL: <https://filestage.io/blog/best-viral-marketing-campaigns/>

Астаф'єва К.Ю., Козлова О.А.,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ УСПІШНОГО ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ ТА ВПЛИВ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙ НА НЬОГО

KEY ASPECTS OF SUCCESSFUL HOTEL BUSINESS AND IMPACT OF TECHNOLOGICAL INNOVATIONS ON IT

Готельне господарство є важливою складовою частиною сфери послуг, яка становить собою сукупність видів діяльності, що спрямовані на обслуговування населення. Однією з ключових стратегій успіху в цій галузі є надання якісних базових та додаткових супутніх послуг. Актуальність цієї теми обумовлюється постійним зростанням конкуренції на ринку готельних послуг та збільшенням вимог клієнтів до комфорту та розваг. Це стимулює потребу у наукових та практичних дослідженнях для вирішення важливих управлінських завдань у цій галузі.

Однією з ключових складових успіху в готельному бізнесі є вміння надавати різноманітні базові та додаткові послуги, що відповідають потребам та очікуванням гостей. Для досягнення цієї мети необхідний аналіз різних видів готельних послуг, їхнього попиту та вартості для клієнтів.

Перший аспект цього аналізу полягає у розгляді різних видів послуг, які надають готелі. Це включає в себе базові послуги, такі як проживання, харчування, прибирання номеру, обслуговування відкритого басейну тощо. Додаткові послуги варіюються від спа-процедур і фітнес-центрів до послуги консьєржа або організації екскурсій.

Другий аспект цього аналізу полягає в вивченні попиту на різні види готельних послуг. Це включає в себе дослідження того, які послуги найбільш популярні серед гостей, які послуги вимагаються у різних сезонах та для різних

категорій клієнтів. Аналіз попиту допомагає готелям адаптувати свою пропозицію до змін вимог гостей.

Третій аспект аналізу стосується вартості послуг для клієнтів. Це включає в себе визначення того, які послуги вважаються клієнтами за цінні, які можливості ціноутворення існують для готелів, та яким чином можна максимізувати прибуток від різних видів послуг.

Також у готельному бізнесі, ефективний маркетинг та правильне ціноутворення є важливими аспектами для досягнення успіху. Дієвий маркетинг та стратегії ціноутворення допомагають готелям привертати та утримувати клієнтів та забезпечують сталу конкурентоспроможність.

Можна виділити три основні стратегії маркетингу для базових та додаткових послуг: сегментація ринку, брендування та позиціонування, продажі та реклама. Важливо визначити цільові аудиторії для різних видів послуг. Сегментація допомагає створити спеціалізовані маркетингові кампанії для різних клієнтських груп. Розробка сильних брендів для готелів та їх послуг допомагає привертати клієнтів. Позиціонування готелів в ринковому сегменті визначає їхню унікальність та конкурентну перевагу. Розвинені стратегії продажів та реклами для базових та додаткових послуг допомагають привертати нових клієнтів та стимулювати повторні бронювання.

Для оптимізації процесів та поліпшення задоволення клієнтів швидкий розвиток і впровадження новітніх технологій стають важливими чинниками. Тому сучасний готельний бізнес не може існувати поза впливом технологічних інновацій. Можна розглянути декілька прикладів інновацій:

Автоматизація є однією з ключових технологічних інновацій у готельному бізнесі. Вона охоплює різні аспекти, включаючи автоматизовану систему бронювання, онлайн-реєстрацію та виписку, системи керування відомостями гостей, а також системи управління ресурсами та інвентарем. Ці технології допомагають готелям покращити продуктивність та зменшити ризик

помилки, а також покращують зручність для гостей, які можуть бронювати та перевіряти інформацію онлайн.

IoT – це ще одна інновація, яка впроваджується в готельному бізнесі. За допомогою датчиків та зв'язку з мережею, готелі можуть відслідковувати та контролювати різні аспекти, такі як клімат-контроль, освітлення, безпека та ресурсозбереження. Це не тільки допомагає економити енергію та ресурси, але й забезпечує комфорт для гостей. Наприклад, IoT може бути використаний для індивідуального керування комфортом у номері.

Мобільні додатки та безконтактні технології стають стандартом для більшості готелів. Гості можуть використовувати мобільні додатки для бронювання номерів, входу в номери, замовлення послуг і навіть виписки. Це робить обслуговування гостей більш зручним та безпечним.

Отже, технологічні інновації в готельному бізнесі змінюють підхід до обслуговування гостей та управління готелями. Вони допомагають оптимізувати процеси, покращувати якість обслуговування та підвищувати конкурентоспроможність готелів.

Підвищення якості базових послуг та розширення спектру додаткових послуг у готельному бізнесі є ключем до привертання та утримання клієнтів. Дослідження в цій галузі є важливим для готелів і їхнього менеджменту, щоб розробити оптимальні стратегії та підвищити прибутковість.

Список використаних джерел

1 Організація готельного господарства: підручник / С.І. Байлік, І. М. Писаревський. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. 329 с. URL: https://eprints.kname.edu.ua/41618/1/%D0%9F%D0%95%D0%A7_2015_4%D0%9F_%D0%9E%D1%80%D0%B3%20%D0%B3%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D0%BD%20%D0%B3%D0%BE%D1%81%D0%BF%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%80%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0%20%D0%9F%D0%B8%D1%81%D0%B0%D1%80%D0%B5%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9.pdf.

2 Інноваційні технології в готельному господарстві: основи теорії: навчальний посібник / Т. В. Капліна та ін. Полтава : ПУЕТ, 2018. 357 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/300245594.pdf>.

3 Готельна справа: Навчальний посібник / І. В. Левицька, Н. В. Онищук. К.:Київ.нац.торг.-екон.ун-т. Вінниця, ПП «ТД «Едельвейс і К», 2015. 580 с. URL: <https://ir.vtei.edu.ua/g.php?fname=26667.pdf>.

Бахмутська В. О., Суцула О. А.,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ВЖИВАННЯ АЛКОГОЛЮ ПІД ЧАС ВІЙНИ ЯК ЕЛЕМЕНТ АДИКТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ

ALCOHOL CONSUMPTION DURING WAR AS AN ELEMENT OF ADDICTIVE BEHAVIOR

Військові конфлікти руйнують звичний порядок життя, змушуючи людей щоденно відчувати надзвичайні та непередбачувані обставини, які часто супроводжуються загрозою для фізичного та психічного здоров'я. У таких умовах велика частина населення шукає способи впоратися зі стресом, та, на жаль, одним із найбільш поширених засобів виявляється алкоголь.

Багато людей вбачають у вживанні алкоголю ефективний засіб для зняття негативних емоцій і відведення думок від страху та небезпеки. Також серед найпоширеніших мотивацій для споживання алкоголю є бажання отримати фізичне та психологічне задоволення від його дії, що можна охарактеризувати як «психосоматичний комфорт». Здебільшого люди вважають, що алкоголь може надати їм можливість втекти від жорстких реалій воєнних подій, проте це уявлення є хибним.

Така адиктивна мотивація корелює з рівнем адаптивності, стресостійкості та життєстійкості людини. Чим нижчі показники цих факторів, тим більше

проявляється адиктивна мотивація, яка вказує на залежність від алкоголю, що становить загрозу для життя.

Під впливом інтенсивних стресових ситуацій, особи з підвищеною стресовою вразливістю можуть зазнати афективних порушень. У цих випадках адиктивна поведінка може стати способом самозахисту, блокуючи на певний час стресову симптоматику.

Звісно, коли людина починає вживати алкоголь, їй спочатку здається, що вона розслабляється, трішки забувається і тому знижується відчуття тривоги і небезпеки. Але усередині кожного з нас живе особистість, яка дуже чутливо і миттєво реагує на будь-який наш вчинок, будь-яке сказане слово – це так званий «внутрішній критик». І коли людина вживає алкоголь, ця внутрішня особистість вимикається і тому знижується відчуття стресу. Однак результатом буде погіршення стану в цілому, наростання тривоги, порушення сну, і, як наслідок, виникатиме залежність від алкоголю. З чого виходить, що така стратегія подолання стресу є неконструктивною та короткочасною. Вживання алкоголю має серйозні наслідки, які швидко призводять до дезадаптації людини в середовищі, а в подальшому загрожують духовним і фізичним саморуйнуванням.

Спиртні напої негативно впливають на когнітивні функції мозку та здатність швидко реагувати на небезпеку. Це може призвести до посилення відчуття стресу, напруження та депресії. Більше того, алкоголь сповільнює центральну нервову систему, що призводить до втрати здатності адекватно мислити та приймати зважені рішення.

У стані сп'яніння людина може легко піддаватися дії недостовірної інформації, втрачати контроль над собою та виявляти агресивну поведінку. Такі люди становлять загрозу для здоров'я та життя як для самих себе, так і для інших, особливо в умовах евакуації або пересування до укриття. Це може призвести до травм, дезорієнтації та втрати часу, необхідного для збереження власного життя.

Припинення адиктивної мотивації можливо при позбавленні від стресогенної ситуації або коли змінюється ставлення до неї самого суб'єкта. Сюди ж відноситься розвиток особистісної стресостійкості, який є важливим кроком для попередження негативних наслідків стресових ситуацій та щоб уберегти себе від дезінтеграції. Цей процес також є фундаментом для досягнення внутрішньої гармонії та збереженні загального здоров'я.

До ключових напрямків формування стресостійкості особистості в умовах війни відносять: прагнення особи підвищувати психологічну стійкість; оптимізацію емоційного стану; позитивне соціальне оточення; раціональність мислення, що дає змогу знаходити оптимальний вихід із стресової ситуації та контролювати її.

Болотова В. О., Саєнко А. О.,

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,
м. Харків, Україна

SOCIAL JUSTICE AND WAYS OF ITS ACHIEVEMENT IN UKRAINE

СОЦІАЛЬНА СПРАВЕДЛИВІСТЬ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ДОСІГНЕННЯ В УКРАЇНІ

Проблема соціальної справедливості є одною з головних в сучасному світі. Соціальну справедливість аналізували і досліджували такі вчені, як З. Бауман, Хосе М. Гонсалес Гарсій, Д. Джонстон і А. Мірахор. А з українських О.М. Костенко, О.В. Петришин, Ю. Шаповал, Ю. Левенець, І.Д. Кірюхін та інші. Але, незважаючи на достатню кількість робіт, присвячених аналізу проблеми, ще є аспекти, що потребують додаткових досліджень, що і обумовлює актуальність теми.

Що стосується звернення людства до теми справедливості то, це завжди було пов'язано с періодами загострення соціальної ситуації, коли потрібно було

знайти вихід або ж відповідь із створених проблемних ситуацій в житті громадськості

Можна погоджуємось з думкою, що соціальна справедливість – це механізм, який допомагає людям співіснувати в одному соціумі. Тобто люди хочуть співіснувати таким чином, щоб свобода і права кожного були гарантовані і причому їхня реалізація не заважала один одному.

Соціальна справедливість – це широке поняття. Воно охоплює не тільки соціальну систему або соціальний захист. Соціальна справедливість включає економічну справедливість, правову справедливість, державну справедливість, духовна справедливість. Досягнення загальної справедливості неможливо без досягнення всіх її складованих. І неможливо виділити пріоритетний напрямок або напрямки.

Справедливість передбачає також повагу гідності і прав інших людей, визнання їхньої цінності, обмеження власного свавілля. Справедливість і свобода мають на меті здійснення морального вибору, самостійне досягнення поставлених цілей та творчу реалізацію особистості.

Соціальна справедливість – це по суті нова форма взаємодії між людьми, нова форма взаємодії влади і суспільства і найголовніше нова форма взаємодії між країнами. Взаємодія за принципами соціальної справедливості має пошукам шляхів запобігання конфліктам та війнам.

Для України, як для країни, що намагається сформувати правове і справедливе громадське суспільство, де б людина реально відчувала себе найвищою соціальною цінністю, шукає своє гідне місце у сучасному світі, безумно важливим є формування національної державності, в основі якої має бути «людський вимір» та суспільний орієнтир.

Така державність має створюватись на сукупності науково та публічно обговорених управлінських ідей і поглядів, що набули поширеності й загального визнання в суспільстві. Тільки після цього вони мають використовуватися при визначенні засад як внутрішньої, так і зовнішньої

державної політики, особливо під час повномасштабної війни, коли всі події та рішення сприймаються через призму їх оцінки як «справедливими чи несправедливими».

Тому основоположними принципами державно-правового регулювання в сучасних і важких умовах мають стати принципи єдності справедливості та законності як найважливіші соціальні цінності, на яких будується державне управління, правотворчість і правоохоронна функція.

O. Bondar,

Kyryvyi Rih State Pedagogical University
Department of Sociology and Mass Communications,
Kyryvyi Rih, Ukraine

SOCIAL CONSCIOUSNESS AS A FACTOR OF SOCIAL CHANGE: A VIEW FROM PETER BERGER'S PERSPECTIVE

Peter Berger's work on social consciousness provides a deep understanding of how it can be a powerful and efficient force for change in modern society full of risks (social, economic, environmental etc.). Social movements, education, the media, and religion can all play a role in shaping social consciousness and mobilizing people for change. Overall, Berger's work on social consciousness is a valuable resource for social workers who are committed to promoting social justice and empowering their clients.

Peter Berger's contributions to contemporary sociology hold immense importance due to their capacity to offer profound insights into the mechanisms governing societal operations and the potential of individuals to influence the trajectory of their own lives. His examination of concepts such as social constructionism, social consciousness, and the sociology of religion serves as an indispensable foundation for those seeking a comprehensive comprehension of the intricate social milieu characterizing our present-day existence. The ensuing discussion underscores specific rationales for the pertinence of incorporating Peter

Berger's scholarly endeavors into the discourse of modern sociology. His work on social constructionism has helped us to understand how social reality is created and maintained. Berger and Thomas Luckmann argue in their book «The Social Construction of Reality» (1967) that social reality is a human product, and that our consciousness of it is shaped by our social interactions and experiences. This important insight has had a profound impact on our understanding of sociology, psychology, and other social sciences. Peter Berger defines social consciousness as «ability to see the world as a human creation, and to see oneself as a part of that creation. It is the ability to see the social patterns that shape our lives, and to see our own role in perpetuating or changing those patterns» [2].

His work on social consciousness has helped us to understand how individuals can shape their own lives and work for social change. Berger argues that social consciousness is not simply a reflection of material conditions, but that it can also be a powerful force for change. When people become aware of the social structures that constrain them, they can begin to challenge them and work to create a more just and equitable society.

In addition to these specific contributions, Berger's work is more generally important because it is grounded in a deep understanding of human nature and society. He writes in a clear and engaging style, and his work is accessible to a wide audience. P. Berger is a renowned sociologist and theologian whose work has had a profound impact on our understanding of social consciousness. In his seminal work, *The Social Construction of Reality*, Berger and Thomas Luckmann argue that social reality is a human product, and that our consciousness of it is «shaped by our social interactions and experiences» [1].

Berger's work on social consciousness has important implications for our understanding of social change. He argues that social consciousness is not simply a reflection of material conditions, but that it can also be a powerful force for change. When people become aware of the social structures that constrain them, they can begin to challenge them and work to create a more just and equitable society.

One of the key insights of Berger's work is that social consciousness is *not a static thing*. It is constantly being shaped and reshaped by our interactions with the world around us. This means that social consciousness can be influenced by a variety of factors, including education, media consumption, and personal experiences. Berger's work also highlights the importance of religion in shaping social consciousness. He argues that religion can provide people with a sense of meaning and purpose in life, and that it can also motivate people to work for social justice.

Here are some specific examples of how Berger's work on social consciousness can be applied to the study of social change.

The role of social movements in raising awareness of social problems and mobilizing people for change. Berger's work suggests that *social movements* can play a crucial role in shaping social consciousness by making people aware of social problems that they might otherwise overlook and by providing them with a sense of agency and empowerment to work for change.

Berger's work suggests that *education* can play a significant role in shaping social consciousness by exposing people to different perspectives and by helping them to develop critical thinking skills. The role of *the media* in shaping social consciousness. Berger's work suggests that the media can play a powerful role in shaping social consciousness by influencing how people perceive the world around them. For example, the media can be used to raise awareness of social problems, to promote progressive social values, or to reinforce the status quo.

Berger's work suggests that *religion* can play a significant role in shaping social consciousness by providing people with a sense of meaning and purpose in life and by motivating them to work for social justice. Berger's work on social consciousness is essential reading for anyone who wants to understand how social change happens. His insights provide us with a framework for understanding the complex relationships between social consciousness, social structure, and individual agency. His work on the sociology of religion has helped us to understand the role of religion in shaping society and individual lives [3; p.223-236]. Berger argues that religion can provide

people with a sense of meaning and purpose in life, and that it can also motivate people to work for social justice. His work on religion is essential for anyone who wants to understand the complex relationship between religion and society.

References

- 1 Berger P. Invitation to sociology: A humanistic perspective. Open Road Media. 2011.
- 2 Berger P., & Luckmann T. The social construction of reality: A treatise in the sociology of knowledge. Anchor. 1967.
- 3 Hjelm T. Rethinking the theoretical base of Peter L. Berger's sociology of religion: Social construction, power, and discourse. *Critical Research on Religion*. № 7(3). 2019. P. 223-236.

Григор'єва С. В.,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

АДАПТАЦІЙНІ ПРАКТИКИ БІЖЕНЦІВ Й ВПО

ADAPTATION PRACTICES OF REFUGEES AND IDPs

Згідно визначенню Великої української енциклопедії, соціальна адаптація — це процес і результат активного пристосування індивіда або соціальної групи до вимог та очікувань учасників нової або зміненої соціальної системи. Суб'єктом соціальної адаптації може бути індивід чи соціальна група. Індивід, проходячи соціальну адаптацію, соціалізується, інкультурується; проходить адаптацію трудову; узгоджує самооцінки та зовнішні оцінки, власні бажання й очікування з реальними можливостями й умовами соціального середовища. Соціальна спільнота в ході соціальної адаптації гармонізує свої соціальні відносини, проходить процедури інституціоналізації.

Однією з задач, що аналізувалася в межах соціологічного дослідження, яке було ініційовано та проведено науковцями кафедри соціології і публічного

управління Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» у червні-липні 2022 року є шляхи адаптації цивільного населення, а саме, біженців та вимушено переміщених осіб, в горнилі російсько-української війни.

Спираючись на результати дослідження [1] та власні спостереження можемо констатувати, що адаптація ВПО та біженців протікає неоднорідно. І визначається це не стільки зовнішнім середовищем, скільки власною обраною кожним переселенцем соціальною практикою поведінки в нових життєвих обставинах.

Умовно можна виділити кілька соціальних груп в межах ВПО та біженців залежно від обраної стратегії поведінки на новому місці проживання. Стратегія визначається як бажанням, так і об'єктивними можливостями переселенців.

По-перше, це група, умовно назвемо її «Жити тут і сьогодні», вимушених переселенців, які навіть в таких складних умовах намагаються з максимальною користю скористатися часом та новими можливостями, що відкрились перед ними на новому місці проживання. Це люди, які вступають на навчання, активно займаються вивченням мови (особливо помітно це на біженцях, що виїхали за кордон), молодь намагається отримати європейську освіту. Це люди, які освоюють нові професії, відкривають власний бізнес на новому місці, скориставшись державними програмами підтримки малого та середнього бізнесу в Україні. Це люди, які вивчають та засвоюють культуру свого нового середовища. Представники цієї групи здебільшого розраховують на власні сили і працюють не тільки для того, щоб вижити сьогодні, а й закладають фундамент для свого майбутнього та майбутнього своїх дітей у післявоєнному, мирному майбутньому.

Друга група, можемо умовно її назвати «Зал очікування», – це люди, що втекли від жахів війни в своєму рідному населеному пункті, і нове місце проживання оцінюють, принаймні зараз, виключно як тимчасовий притулок, де вони планують пересидіти до закінчення бойових дій, та однозначно

повертатися додому. Ця група не є однорідною. В її складі можна виокремити кілька підгруп, що відрізняються обраною (за власним бажанням або в силу певних об'єктивних життєвих обставин) стратегією поведінки. Певна частина цієї групи взагалі не намагається соціалізуватися до нового середовища. Сюди входять ті переселенці, які перемістившись в новий простір намагаються проводити соціальні практики попереднього життя: за можливості продовжують дистанційно працювати на звичній роботі або виживають за рахунок власних накопичень чи фінансової допомоги від родичів та близьких. Їх соціалізація носить обмежений, поверхневий характер, спілкування з новим середовищем зведено до абсолютного мінімального рівня. Другою підгрупою необхідно відмітити ту частину переселенців, яка з ряду причин неспроможна самостійно виживати в новому просторі і повністю залежить від зовнішньої та соціальної підтримки, допомоги з житлом, харчуванням, медичним обслуговуванням. Цю групу здебільшого складають одинокі матері, на утриманні яких є малолітні діти, що не дає їм можливості працевлаштування, повноцінного спілкування з новим середовищем; люди з інвалідністю та особи, що їх супроводжують та забезпечують їх життєдіяльність; люди похилого пенсійного віку. Це, очевидно, найуразливіші категорії біженців та ВПО і вони потребують найбільше зовнішньої підтримки та допомоги. Вона для них в прямому сенсі слова є життєвонеобхідною.

І третю групу складають ті ВПО та біженці (назвемо їх «Ті, хто не готовий повернутися»), які вже зараз прийняли рішення або серйозно думають над тим, щоб назавжди залишитися проживати в місці нинішнього перебування будь то в межах України чи за кордоном. Ця категорія переселенців найактивніше адаптується до нового середовища, прикладає максимум зусиль, задіює весь свій соціальний капітал, щоб якнайшвидше адаптуватися та соціалізуватися в новому соціальному просторі.

Звичайно, історія та доля кожного переселенця є індивідуальною та унікальною. А наведена класифікація не в повному обсязі описує існуючі

адаптаційні практики ВПО та біженців і потребує подальшого аналізу та уточнення.

Список використаних джерел

1 Бірюкова М., Рущенко І., Ляшенко Н., Григор'єва С. Біженці і внутрішньо-переміщені особи російсько-української війни: соціальні характеристики й практики. *Науково-теоретичний альманах Грани*. 2022. Том 25. No 6. С. 143-156. URL: <https://doi.org/10.15421/172282>.

Dmytro Grygoryev,

Associate Scientist, Cancer Early Detection Advanced Center (CEDAR),
Knight Cancer Institute, OHSU, USA

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ АДАПТАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

ORGANIZATION OF ADAPTATION OF THE PERSONNEL IN THE COMPANY

Постановка проблеми. За сучасної соціально-економічної ситуації в Україні успіху може досягти людина, озброєна знаннями і здатна адаптуватися до постійно змінних умов. Саме це є метою розвитку та становлення сучасної системи адаптаційних заходів підприємства щодо максимально комфортної та швидкої адаптації молодих фахівців до умов та особливостей функціонування конкретного підприємства та організації.

Професійне становлення молодого фахівця – це тривалий та напружений процес у трудовій діяльності кожної людини, адже на цьому етапі вона повинна зрозуміти свою роль в організаційній структурі, засвоїти устав, цінності, традиції підприємства, сформулювати очікувані навички поведінки, які відповідають потребам ринку праці, тобто прийняти корпоративну культуру організації та виявити наскільки особисті життєві плани співпадають з можливостями даної організації. Процес адаптації молодих фахівців – це

процес входження нових співробітників у життя організації. Включення нових працівників до організації дає можливість істотно активізувати потенціал та мотивувати вже працюючих співробітників. З боку керівництва постає необхідність у розвитку відносин колективу, а саме: визначення рівня згуртованості, внутрішньої інтеграції та запровадження певних заходів, що сприятимуть позитивному ефекту у відносинах та активізуватимуть процес праці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фундаментальні дослідження професійної адаптації молодих фахівців проводилися В. Бобрицькою, Є. Ільїним, О. Крушельницькою, Л. Панченком. У площині наукових досліджень стосовно соціально-вікового розвитку суб'єкта висвітлили проблему П. Адріанов, Г. Анохін, Г. Костюк, М. Левітов, І. Савченко. Такі науковці як В. Алексеєва, Т. Алексеєва, О. Борисова, М. Боришевський, І. Гічан, М. Заброцький, В. Моляко, Ю. Трофімов, В. Федорчук, В. Ядов у своїх працях перехід від навчальної до трудової діяльності визначають як якісну складову професійної адаптації. У дослідженнях з психології професійного розвитку розкривають загальні закономірності професійної адаптації вчені: Г. Анохін, Г. Балл, В. Зінченко, Е. Зеєр, Є. Клімов, М. Левітов, Н. Пов'якель. Соціально-психологічні напрями професійної адаптації молодих фахівців до умов професійної діяльності розглянуті А. Георгієвським, З. Дробінською, С. Дружиловим, Л. Карамушкою, О. Масловим, О. Стадніком, Н. Строкаль та ін. Р. Лучечко акцентує свою увагу на трьох компонентах готовності до трудової діяльності – мотиваційному, психологічному та професійному. Л. Сохань, І. Єрмакова, Г. Несен акцентують увагу на таких компонентах готовності, як: мотиваційному; орієнтаційному; операційному; вольовому; оціночному. На думку О. Шияна, професійна адаптація характеризується процесом інтеграції в професію, оволодіння майстерністю, застосування професійних знань, умінь і навичок до конкретних ситуацій. К. Платонов вдало розкриває сутність процесу професійної адаптації наступним визначенням:

професійна адаптація до нових умов діяльності – це процес діяльності молодого фахівця в організації, що відбувається шляхом систематичного виконання ускладненої діяльності в цих нових умовах. С. Вершловський, вважає, що під час професійної адаптації проходить інтеграція професійних знань, умінь і навичок у професійну діяльність. М. Дмитрієва розглядає поняття професійної адаптації, як феномен в професійній діяльності за допомогою процесу становлення і збереження динамічної рівноваги в системі «людина – професійна діяльність». Професійна адаптація, на думку М. Будякіна і А. Русалінова, це процес пристосування новачка до характеру, режиму і умов праці тієї чи іншої спеціальності. Її прояв визначається на певному етапі оволодіння необхідними професійними якостями, вміннями та навичками, необхідних для успішного володіння спеціальністю. Аналізуючи виклад матеріалу попередніх досліджень, надається можливість виділити дефініцію професійної адаптації в організаційній структурі та удосконалити підходи її проведення за допомогою залучення молодих фахівців до системи підвищення кваліфікації та навчально-культурних заходів в організації.

Виклад основного матеріалу. Адаптація нових працівників на підприємствах є прямим і дуже важливим заходом продовження процесу наймання. Під час пошуку нового працівника підприємство вже витрачає чималі кошти. Тому, воно зацікавлене в тому, щоб новий співробітник, по-перше, не звільнився через кілька тижнів або місяців, по-друге, як можна швидше почав приносити підприємству певний дохід. Часто тривалість адаптації відповідає тривалості випробувального терміну, який встановлюється відповідно до чинного законодавства та внутрішніми документами підприємства. Управління процесом адаптації здійснюється співробітниками відділу пошуку, підбору та адаптації персоналу, керівниками структурних підрозділів і наставниками. Їх головна мета - зробити процес адаптації максимально ефективним та безболісним, тим самим полегшивши їх входження в посаду.

Процес адаптації персоналу на підприємстві включає в себе наступні аспекти:

- психофізіологічний;
- соціально-психологічний;
- професійний;
- організаційний;
- соціальний [1, с. 256].

Для ефективної реалізації процесу адаптації в більшості розвинутих компаній використовується програма адаптації – документ, розрахований на період випробувального терміну і передбачає ряд заходів, спрямованих на оволодіння системою спеціалізованих професійних знань і умінь, необхідних для даної посади, а також ефективно їх застосування на практиці. Мета програм адаптації в період проходження випробувального терміну полягає в:

- прискоренні процесу входження в посаду нового співробітника;
- зменшенні психологічного дискомфорту співробітників в їх перші робочі дні;
- досягненні необхідної ефективності роботи в найбільш короткі терміни;
- зменшенні кількості можливих помилок, пов'язаних з включенням у роботу;
- підготовці співробітників до ефективного виконання функцій і обов'язків у повному обсязі, підвищення їх рівня кваліфікації;
- об'єктивній оцінці реального рівня кваліфікації та потенціалу співробітників безпосередньо в робочому процесі;
- зниженні плинності кадрів і пов'язаних з нею фінансових втрат;
- зниженні кількості звільнень співробітників, що проходять випробувальний термін;
- звикання нового співробітника до колективу, його структури;

- освоєнні ним основних вимог корпоративної культури і правил поведінки;
- запобіганні міжособистісних конфліктів в підрозділах;
- формуванні кадрового резерву.

Головною умовою початку успішної трудової діяльності молодих фахівців є попит на ринку праці стосовно відповідних спеціальностей та якості професійної підготовки. Сприяння ефективному працевлаштуванню молодих фахівців та створення платформи для комунікації між молодими людьми, представниками бізнесу та органами державної влади є одним з найважливіших напрямів реалізації державної молодіжної політики. Професійна адаптація покликана сприяти активній інтерналізації систем нових ролей, видів поведінки і форм діяльності, що розглядається як керований процес, входженню особи у трудову діяльність, практичній перевірці правильності професійного вибору, успішному професійному становленню працівника [1], активне оволодіння професійною працею, що супроводжується впливом з боку особистості на умови, в яких ця праця здійснюється, і з свідомими зусиллями особистості з оволодіння істотних сторін процесу навчання, цілеспрямованості. Саме тому професійну адаптацію визначають як один із найважливіших етапів професійного процесу самореалізації людини. Дефініція професійної адаптації полягає у застосуванні комплексної системи заходів, яка покликана перевірити правильність вибору молодого фахівця у визначеній ним сфері діяльності, сприяти процесу пристосування його до особливостей професійної діяльності в організації, успішному професійно-трудоному самовизначенню та подальшому розвитку.

Професійна адаптація передбачає: оволодіння новим працівником ціннісними орієнтаціями по даній спеціалізації; усвідомлення своїх цілей і мотивів у професії; зближення орієнтирів з професійною командою, включення в трудовий колектив, її рольову структуру, освоєння відносин і правил поведінки в групі; прийняття всіх компонентів професійної діяльності: завдань,

результатів, засобів та умов. Слід відзначити, що професійна адаптація закріплена українським законодавством, а саме ст. 43 Конституції України, в якій вказується про забезпечення державою усіх прав та свобод громадян, пов'язаних з набуттям професії та безпечної трудової діяльності [2].

Програма адаптації повинна включати в себе цілі та перелік завдань у рамках обов'язків нового співробітника, терміни їх виконання і передбачуваний результат, перелік нормативних документів, що регламентують роботу підрозділу, необхідних для засвоєння співробітником за період адаптації, а також іншу інформацію, що сприяє якнайшвидшому входженню в посаду нового співробітника.

Адаптація як процес характеризується певною тривалістю і, звичайно, має початок і кінець. Вся процедура адаптації на підприємствах зазвичай ділиться на п'ять етапів, кожен з яких передбачає виконання певних завдань, які, в свою чергу, закріплені за тим чи іншим відповідальним учасником процедури:

1-й етап. Підготовка до адаптації до моменту виходу на роботу нового співробітника.

2-й етап. Перший робочий день нового співробітника.

3-й етап. Перший робочий тиждень.

4-й етап. Виконання Програми адаптації в перший, другий і третій місяці роботи місяць роботи нового співробітника.

5-й етап. Закінчення періоду адаптації. Контроль та підведення підсумків проходження випробувального терміну.

Програма адаптації нових співробітників складається з двох основних частин – загальної та індивідуальної частини.

Загальна частина адаптації полягає у формуванні загального уявлення про підприємство, під час якої надається інформація про:

1) цілі, місію та цінності підприємства, його історію та перспективи розвитку, основні напрями діяльності, організаційні особливості та структуру;

2) стандарти і правила корпоративної культури, особливості комунікацій та взаємовідношень (в рамках відділу, з іншими відділами);

3) форми та систему оплати праці, правила та порядок видачі зарплати на підприємстві, оплати понаднормової роботи; систему заохочень і правил застосування штрафних санкцій;

4) страхування, допомогу по тимчасовій непрацездатності та оплату листків непрацездатності і відпусток, можливості навчання на роботі; інші пільги і послуги підприємства для своїх співробітників;

5) дотримання правил економічної та інформаційної безпеки на підприємстві, охорони праці, протипожежної безпеки, правил поведінки при аваріях та оповіщення про них;

6) статус та можливості просування: випробувальний термін та умови наймання, призначення, переміщення і просування;

7) умови праці, гігієнічні стандарти (у тому числі харчування, кімнати відпочинку, тощо).

Загальна частина складається з наступних елементів:

- перша співбесіда з начальником відділу пошуку, підбору та адаптації персоналу;
- особисте знайомство з підприємством та його співробітниками;
- ознайомлення з робочим місцем;
- орієнтаційна співбесіда з керівником підрозділу.

Зазвичай до загальної частини програми адаптації включають перелік документів, необхідних для першочергового самостійного ознайомлення усіма співробітниками, незалежно від напрямку діяльності (Положення, Регламенти, Інструкції тощо). Індивідуальна програма адаптації визначається керівником підрозділу, погоджується з керівником підприємства та начальником відділу відбору та адаптації персоналу. Ця програма включає більш детальне ознайомлення з діяльністю структурного підрозділу підприємства, детальне ознайомлення з посадою і специфікою праці, отримання конкретних навиків,

які є специфічними для даної посади (наприклад, програмні продукти, ведення внутрішньої документації та ін.). Наставник або безпосередній керівник доповнюють цей список, включаючи спеціальні документи, що стосуються свого підрозділу. Ця частина адаптації фіксується в індивідуальному плані роботи на випробувальний термін, з детальним описом поточної праці, вимогам до якості виконуваної роботи та очікуваних результатів. Зазначимо, що проведення процесів як первинної так і вторинної адаптації не відрізняється значними особливостями, тобто комплекс заходів загальної та індивідуальної програм можна використовувати як при початковій, так вторинній адаптації працівника. Для того щоб визначити ефективність адаптації, а також ступінь готовності персоналу до продуктивної діяльності в рамках організації необхідно періодично проводити професійно-психологічну оцінку роботи членів колективу. Оцінка повинна проводитися за трьома основними блоками: професійна підготовка; особистісні якості і здібності; відносини з іншими членами організації

Результатами професійної адаптації працівника є [3]:

- чітке та повне виконання новопризначеним працівником покладених на нього функціональних обов'язків;
- якість виконуваної роботи;
- кількість виконуваної роботи;
- зацікавленість у роботі;
- задоволення від займаної посади;
- дотримання трудової дисципліни;
- безперешкодне влиття у колектив;
- сприйняття колективної культури.

Висновки. Професійна адаптація молодих фахівців визначається критерієм ефективності пристосування людини до нового виду професійної діяльності, за рахунок якого виявляються недоліки попередньої професійної орієнтації та професійної підготовки. Дослідження професійної адаптації

людини виявляє обґрунтованість вибору особистістю професії, створює умови для пристосування молодого працівника до вимог професії, швидкого засвоєння знань, навичок і вмінь, підвищення рівня професійної майстерності. Для вирішення завдань професійної адаптації молодих фахівців постає необхідність впровадженні в структуру організації систему управління професійною адаптацією, яка спрямована на швидке входження нового працівника в посаду та колектив. Система управління професійною адаптацією персоналу допомагає новим співробітникам швидко адаптуватися в новому колективі, зрозуміти вимоги, які до них висуває роботодавець, та покращити свої вміння та навички до необхідного рівня продуктивності. Для самого підприємства працює система адаптації знижує плинність кадрів на випробувальному терміні, що призводить до зменшення витрат на підбір персоналу. Процес взаємного пристосування, чи професійної адаптації, співробітника та організації буде успішним, якщо більшою мірою норми та цінності колективу є або вже починають ставати нормами і цінностями окремого співробітника, таким чином швидше та краще він приймає, засвоює свої соціальні ролі в колективі.

Правовий аспект професійної адаптації фахівців в Україні законодавчо закріплений Конституцією України, Кодексом законів про працю України та Положенням про організацію професійної орієнтації населення. У світовій практиці професійна адаптація молодих фахівців вважається одним з важливих напрямків управління персоналом в сучасній організації, тобто дана система формування колективу працівників з потрібними для організації професійними якостями.

Список використаних джерел

- 1 Балабанова Л. В. Управління персоналом: підручник. К. : Центр навчальної літератури, 2019. 468 с.
- 2 Строкань Н. Професійна адаптація молодого спеціаліста. *Школа: інформ.-метод. журн.* 2017. № 10. С. 23-25.

З Дробінська З. Професійна адаптація та психолого-педагогічний супровід молодих фахівців. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. 2013. Вип. 46. С. 183-86.

Данильченко К. О., Калагін Ю. А.,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ГЕНДЕРНІ СТЕРЕОТИПИ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ КРИЗИ

GENDER STEREOTYPES IN THE MANAGEMENT SYSTEM IN CRISIS CONDITIONS

Сфера гендерних відносин є однією з найбільш гострих і значущих областей дослідження соціальних наук, чия актуальність обумовлюється як теоретичними аспектами міжгендерних взаємин, так і практичними завданнями реалізації справжнього рівноправності між чоловіками і жінками, ліквідації гендерної асиметрії та формування принципово нових, вільних від забобонів гендерних відносин в суспільстві.

Сьогодні, в умовах розвитку ринкових відносин, гендерні проблеми набувають більшої гостроти. Дискримінація за статтю у різних сферах соціальних відносин багато в чому пов'язана з існуючими гендерними стереотипами, забобонами щодо розумових і фізичних здібностей різних статей. Гендерні стереотипи активно конструюються засобами масової інформації, які пропонують своїй аудиторії образи «ідеальних чоловіків» і «ідеальних жінок» і малюють особливості їх взаємовідносин в різних суспільних сферах. З іншого боку, важливу роль у конструюванні та презентації гендерних стереотипів відіграє і рівень індивідуальних інтеракцій, в ході яких індивіди створюють гендер (К. Уест, Д. Зіммерман) і наповнюють смислами стереотипізовані уявлення про «чоловіче» і «жіноче». Тематичний репертуар конструювання гендеру та гендерних стереотипів, таким чином, наочно

демонструє переконання про гендерні ролі, що превалюють у суспільній свідомості, і тому вивчення стереотипних гендерних репрезентацій є одним із ключів до розуміння соціогруппової суті соціуму.

Сфера управління, особливо в частині керівництва колективами, характеризується домінуванням чоловіків. Існує гендерна диспропорція в системі управління, яка базується, крім іншого, на стереотипному розподілу посадових обов'язків у сфері управління. Гендерні стереотипи активно конструюються засобами масової інформації, які пропонують своїй аудиторії образи «ідеальних чоловіків» і «ідеальних жінок» і малюють особливості їх взаємовідносин в різних суспільних сферах. З іншого боку, важливу роль у конструюванні та презентації гендерних стереотипів відіграє і рівень індивідуальних інтеракцій, в ході яких індивіди створюють гендер.

Гендер віддзеркалює складний соціокультурний процес конструювання суспільством відмінностей у чоловічих і жіночих ролях, поведінці, ментальних і емоціональних характеристиках, і сам результат – соціальний конструкт гендеру.

Передумовою конструювання гендеру та гендерної поведінки є гендерні стереотипи – уявлення про якості і норми поведінки чоловіків і жінок.

Гендерні стереотипи мають на увазі, по-перше, якості та характеристики, за допомогою яких зазвичай описуються чоловіки і жінки. По-друге, в гендерних стереотипах містяться нормативні зразки поведінки, традиційно приписувані особам чоловічої або жіночої статі. У третє, в гендерних стереотипах відбиті узагальнені думки, судження, уявлення людей про те, чим же відрізняються один від одного чоловіки і жінки. І, нарешті, по-четверте, гендерні стереотипи залежать від культурного контексту і того середовища, в якій вони знаходять своє застосування.

Аналіз літератури показав, що в організаціях дуже гострою проблемою залишається наявність гендерних стереотипів, практик гендерної дискримінації, гендерної професійної сегрегації, інших деструктивних соціально-

організаційних феноменів, що призводить до використання захисних практик маніпулятивного характеру, як з боку жінок, так й чоловіків.

Ефективне функціонування організації, її виживання в мінливому середовищі багато в чому залежить від діяльності її керівника, особи, на яку офіційно покладено функції управління колективом і організації його діяльності й яка несе персональну відповідальність за функціонування групи (колективу) перед інстанцією, яка його призначила (обрала або затвердила), і володіє певними можливостями санкціонування – покарання і заохочення підлеглих для впливу на їх виробничу (наукову, творчу та ін.) активність.

Управлінська діяльність має певні специфічні характеристики: має соціотехнічний характер, опосередкованість і дистанційність управління реальними об'єктами та процесами, великий обсяг і різноманітність оперативних завдань і дій, неалгоритмічний характер багатьох операцій, жорстка детермінація частин операцій часовими параметрами організаційної системи в цілому, висока психічна напруженість, пов'язана з великою відповідальністю за прийняття рішень.

Це висуває низку вимог до особистості сучасного керівника, серед яких можна назвати такі, як орієнтація на людей, прагматизм, гнучкість та здатність мати справу з невизначеністю, дух суперництва, орієнтація на системи тощо.

Динамічне залучення жінок до управління організаціями в будь-якій сфері обумовлює необхідність розгляду гендерних аспектів вертикальних структур в організації.

Заприкут О. І., Калагін Ю. А.,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

M. FOUCAULT: THE HISTORY OF SEXUALITY

M. FOUCAULT: THE HISTORY OF SEXUALITY

Мішель Фуко в своїх працях розглядає сексуальність як інструмент соціальної контролю, вказуючи на зв'язок між сексуальністю, знанням, владою

та дискурсами, і вивчення цих ідей є важливим кроком у розумінні сексуальних норм і практик у сучасному суспільстві. В своїх творах "Історія сексуальності", він аналізує, як сексуальність стала об'єктом соціальної контрольної практики, стверджує, що сексуальність стала не лише предметом інтимної сфери життя, але і знаряддям влади та регулювання. Його концепція включає ідеї про "біополітику", де сексуальність служить інструментом для управління населенням. Фуко розглядає, як різні суспільні дискурси, такі як медицина, психіатрія та соціальні науки, впливають на формування сексуальних норм і практик. Він досліджує роль знання у визначенні та регулюванні сексуальності та наголошує на важливості інтелектуальних конструкцій у створенні сексуальних ідентичностей.

Дослідження ідей про сексуальність допомагає краще розуміти, як суспільство контролює і регулює сексуальну поведінку, і вказує на важливість аналізу сексуальної влади та її впливу на індивідів та групи. Ця робота ставить під сумнів загальноприйняті уявлення про сексуальність і надає підґрунтя для подальших досліджень в цій області.

Аналіз розвитку поняття сексуальності в історичному контексті за Фуко допомагає зрозуміти, як суспільство перетворює своє ставлення до сексуальності під впливом релігії, моралі, науки та медицини, і як ці зміни впливають на сприйняття та регулювання сексуальної поведінки.

Мішель Фуко вводить концепцію "біополітики", яка вказує на те, що сексуальність не обмежується лише індивідуальними актами чи інтимною поведінкою. Замість цього, сексуальність стає об'єктом соціального контролю та регулювання в контексті національних та соціокультурних амбіцій.

Аналіз концепції біополітики Мішеля Фуко розкриває важливі аспекти взаємозв'язку між сексуальністю та владою, а також допомагає зрозуміти, як сексуальність стала інструментом соціальної регуляції та контролю у сучасному суспільстві.

Дослідження Мішеля Фуко розкривають складну та змінну природу сексуальності в суспільстві і надають основу для переосмислення сучасних сексуальних норм і практик на основі історичного аналізу.

Калагін Ю. А.,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

**ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ У МАТЕРІАЛАХ
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗВО**

**GENDER EQUALITY IN MATERIALS EDUCATIONAL AND
METHODOLOGICAL PROVISION OF HIGH SCHOOLS**

Забезпечення гендерної рівності у матеріалах навчально-методичного забезпечення ЗВО є ключовим аспектом сучасної освітньої системи, оскільки воно впливає на формування свідомості та ідентичності молодого покоління. У сучасному світі, де зростає увага до рівноправ'я та рівних можливостей, важливо досліджувати вплив гендерних стереотипів та нерівностей на розвиток студентів у навчально-методичних матеріалах. Існує загальна усвідомленість того, що навчально-методичні матеріали можуть втілювати певні гендерні упередження та обмеження, що впливають на вибір професій, можливості для освіти та загальний розвиток молоді.

Однак, розуміння та усунення гендерних стереотипів у навчально-методичних матеріалах вимагає систематичного дослідження та комплексного підходу. Створення гендерно рівноправних матеріалів вимагає аналізу не лише змісту, а й форми подання інформації, розподілу ролей та використання мовних конструкцій. Важливо враховувати різні потреби та інтереси студентів, забезпечуючи їм рівний доступ до знань та можливостей.

У світлі поточних тенденцій у суспільстві та освіті виникає необхідність переосмислення та перегляду навчально-методичних матеріалів з метою виявлення та усунення гендерних нерівностей. Тісна взаємодія між учасниками

освітнього процесу: навчально-педагогічними працівниками, студентами, стейхолдерами та іншими зацікавленими сторонами має велике значення для забезпечення гендерної рівності у навчально-методичних матеріалах. Досягнення гендерної рівності сприятиме побудові більш справедливого та рівноправного освітнього середовища, де кожен студент матиме рівні можливості розвитку та самореалізації.

Розглянемо алгоритм розробки навчально-методичних матеріалів, що враховують потреби студентів у контексті гендерної рівності.

Гендерний аналіз навчально-методичних матеріалів:

Першим кроком є аналіз існуючих навчально-методичних матеріалів на наявність гендерних стереотипів та нерівностей.

Залучення до розробки гендерних критеріїв:

Розробники навчально-методичних матеріалів повинні враховувати гендерні критерії під час проектування матеріалів. Це означає розуміння, як статеві ролі можуть впливати на сприйняття інформації і доступ до навчання.

Мінливість та варіативність:

Навчально-методичні матеріали повинні бути гнучкими та враховувати індивідуальні потреби студентів різних гендерів. Наприклад, можливість вибору завдань чи тем для дослідження, які більше відповідають інтересам студента.

Роль викладачів:

Викладачі грають важливу роль у створенні гендерної рівності у навчально-методичних матеріалах. Їм потрібно навчати без статевих стереотипів і виявляти чутливість до потреб студентів.

Підтримка для дітей і молоді з гендерними особливостями:

Навчально-методичні матеріали мають забезпечувати підтримку та захист дітей і молоді, які ідентифікуються як члени гендерних меншин або мають інші гендерні особливості.

Гендерний баланс:

Важливо дбати про гендерний баланс у представництві різних статей у навчально-методичних матеріалах, а також у кадровому складі викладачів.

Професійна розвідка:

Розробники навчально-методичних матеріалів повинні слідкувати за новими дослідженнями та тенденціями у сфері гендерної рівності в освіті та впроваджувати їхні результати у навчальний процес.

Оцінка та коригування:

Після впровадження нових навчально-методичних матеріалів важливо регулярно оцінювати їхній вплив на гендерну рівність та коригувати їх, враховуючи отримані дані та відгуки учасників освітнього процесу.

Забезпечення гендерної рівності у навчально-методичних матеріалах - це складний і багатогранний процес, який потребує спільних зусиль всіх учасників освітнього процесу. Відповідно до цього розроблені навчально-методичні матеріали можуть сприяти формуванню більш справедливого і рівного освітнього середовища для всіх.

Каширова Н. М.,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

**ТЕОРІЇ РЕПУТАЦІЇ І УПРАВЛІННЯ РЕПУТАЦІЄЮ В СТРУКТУРІ
СОЦІОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ**

**THEORIES OF REPUTATION AND REPUTATION MANAGEMENT IN
THE STRUCTURE OF SOCIOLOGICAL ANALYSIS**

Репутація має багато виборів і значень. Визнанням, що є репутацією та як ей керувати займається соціологія, економіка, менеджмент та ін. Визнають різні напрями репутаційного менеджменту, в залежності від того, розглядають індивідуальну, корпоративну чи інші види репутації, таким чином методологія розробки певних кейсів залежить від характеристик кожного окремого випадка.

Серед дослідників, вивчаючих репутацію, Г. Почепцов, С. Бережний, Д. Берницька, О. Бурбело, О. Дерев'янка, А. Завербний, Н. Краснокуцька, О. Міцура та ін.

Підходам до вимірювання репутації безпосередньо присвячені роботи таких дослідників як Д. Відавер-Коен, Е. Каррерас, А. Аллоза та А. Каррерас, Л. Майлс, К. ван Ріл, В. Ріндова, Ч. Фомбрун.

Можно виділити декілька важливих досліджень, які форсують та вивчають феномен репутації и репутаційного менеджменту в контексте соціальних взаємовідносин. Тему вивчали Говард Беккер, Дж. Алана Файн, Нельсон Полсбі, П'єр-Марі Шовен та ін.

Етимологічно «репутація» має латинське походження *reputatio* та перекладається як «оцінка».

У американській соціології Нельсон Полсбі розглядував репутаційні дії в політичній владі, де наполягав на вивченні поведінки, а не вторіних репрезентацій.

Говард Беккер (2007) теорію репутації бачить як ідеологію творчого генія, коли обдарування та здібності автоматично відображаються у

відповідній репутації його творів та ідентичності як митця. В цьому він спирається на акторно-мережеву теорію, коли каже, як усі репрезентації зменшують суспільство за допомогою «чотирьох видів роботи»: відбору, перекладу, аранжування та інтерпретації. Беккер наполягає на тому, що репутація підпорядковується умовній соціальній логіці і жодним чином не може розглядатися як показник якості митця чи твору [1].

«Соціологічний погляд на репутацію» можна знайти в роботах С. Возвінкеля (2011). Кожен може претендувати на юридичне визнання. Але не на пошану, пошану треба заслжити, тому що вона присвоюється комусь залежно від досягнень [2]. Як вважає Восвінкель, репутація – це один із видів поваги, який набувається і надається на обмежений час, за певну якість або досягнення, і має суспільну валідність. Саме тому репутація функціонує як

капітал, а отже, її потрібно культивувати, щоб вона приносила додатковий дохід. Треба враховувати, що людина або організація не може багато впливати на свою репутацію, тому що низка суб'єктів прагнуть пошкодити репутацію, всі актори розуміють, що репутація – це результат того, як людина, організація поводить себе на сцені. тому стратегічне управління повинно. Це також пояснює, чому створення та репутація є основним напрямком стратегічного управління. Однак як окремі особи, так і організації можуть впливати на свою репутацію дуже обмежено, оскільки у формуванні репутації бере участь ціла низка суб'єктів, деякі з яких прагнуть зашкодити репутації, оскільки кожен гравець знає, що образ – лише результат, як поведуть себе на сцені. В свою чергу організаціям треба брати до уваги моральні відносини якщо вони хочуть зберегти свою легітимність.

З точки зору П'єра-Марі Шовена соціологія репутації є частиною різних галузей досліджень, наприклад, економічна соціологія, соціологія цифрових технологій та Інтернету, політична соціологія та ін. Репутація стає предметом певної соціологічної недовіри, зокрема через «суб'єктивний» і «вторинний» характер погано ідентифікованого соціального об'єкта.

Феномен репутації, як вважає Шовен, в соціології відрізняється тим, що і більності випадків є відображенням характеристик, які має об'єкт репутації, тому що це є продукт соціальних та історичних процесів [3].

Найпоширенішою в соціологічній дисципліні є, мабуть, прагматична позиція, яка передбачає визначення найбільш помітних та/або впливових форм оцінювання. Репутацію можна визначити як марковану, тимчасову та локалізовану соціальну репрезентацію, пов'язану з ім'ям, яка є результатом соціальних оцінок більш-менш вагоме та формалізоване.

Ми маємо на меті не лише виявити форми оцінювання, які є найбільш видимими та/або впливовими, але й визначити та класифікувати їхні ефекти, а також спробувати показати, як вони впливають і спробувати показати, що вони є вирішальними для репутації суб'єкта оцінювання, – вважає дослідник. Треба

визначити відповіді на п'ять питань, щоб знайти особливості, які будуть впливати на керування репутацією:

- 1) визнати, що вважати репутацією,
- 2) вирішити, як досліджувати: через ефект "репутації-відображення" чи як продукт соціальних та історичних процесів,
- 3) з'ясувати питання репутаційного контролю зовнішніх джерел та розподілити кейси за ступенем контролю, який здійснюють суб'єкти над власною репутацією,
- 4) вирішити питання дихотомії, «добра» / «погана» репутація,
- 5) з'ясувати питання простору, темпоральність репутації [3].

Гарі Алан Файн (2019) досліджує репутацію та управління нею. У праці «Moral Cultures, Reputation Work, and the Politics of Scandal» він дає визначення репутації як соціологічного поняття, що означає визнання соціальної особи, завдяки якому дії людини (або групи людей) оцінюються за гідністю, за якою дії особи (або, можливо, дії групи, організації або спільноти) оцінюються за гідністю, за якою дії людини (або, можливо, дії групи, організації чи спільноти). Репутація – маркер статусу, де репутаційна політика будується на основі групової культури.

Г. Алан Файн визнає, що не всі репутації є позитивними, і люди можуть запам'ятовуватися своїми провинностями чи порушеннями норм, які входять у пам'ять про скандали, політичні чи інші. Як репутація, так і скандал впливають на порядок взаємодії, культуру місцевої групи та інституційні структури [4].

У політичній репутації дослідник виокремлює «об'єктивну теорію репутації» де існують завжди «хороші» – «авторитетні» президенти і погані – президенти з негативною репутацією – погані. Ця теорія, на його думку, існує за ідеологічного або конструктивістського підходів. У першому варіанті, репутація – це підсумок ідеологічної роботи, яка створює навмисно позитивну або негативну репутацію, у другому випадку – низка акторів, соціальних груп, джерел нав'язують своє бачення суб'єкта,

Список використаних джерел

1 Howard S. Becker. Telling About Society. University of Chicago Press, London, 2007.

2 Voswinkel S. Reputation: A Sociological View. Reputation Management (Management for Professionals). Ed. By Sabrina Helm, Springer-Verlag Berlin Heidelberg. 2011. P. 31- 46.

3 Chauvin P-M. La sociologie des réputations. Une définition et cinq questions. Communications. *Éditions Le Seuil*. 2013/2 . № 93. P.131-145. URL: <https://www.cairn.info/revue-communications-2013-2-page-131.htm>.

4 Fine A., Moral Cultures, Reputation Work, and the Politics of Scandal. *Annual Review of Sociology*. 2019. № 45(1). P. 247-264.

Лантій В. М., Григор'єва С. В.,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ВПЛИВ СЕКСИЗМУ В РЕКЛАМІ НА СПОЖИВАЧІВ

THE INFLUENCE OF SEXISM IN ADVERTISING ON CONSUMERS

Сексизм в рекламі є актуальною проблемою, що залишається поширеним явищем у сучасному суспільстві. Негативний вплив сексизму в рекламі поширюється на всіх, незалежно від статі, віку та соціокультурного контексту. З розвитком соціальних мереж та медіа, ця проблема може посилюватися і поширюватися навіть швидше і ширше, оскільки рекламні повідомлення стають доступнішими для глобальної аудиторії.

Сексизм у рекламі має декілька причин. По-перше, це використання сексуального контенту для привертання уваги споживачів. Рекламні агентства можуть вважати, що включення елементів сексу в рекламу зробить їхні продукти чи послуги більш привабливими. Проте такий підхід може легко

перетворитися на сексизм, особливо якщо це веде до об'єктифікації жінок чи чоловіків, зниження до сексуальних об'єктів.

Другою причиною є використання статевих стереотипів як частини маркетингової стратегії. Реклама може посилити традиційні уявлення про те, як повинні виглядати, поводитися і функціонувати чоловіки та жінки в суспільстві. Це може включати унормовані ідеали краси, ролі дому та сім'ї, або стереотипи про здатності і можливості статей.

Однією з інших причин є експлуатація сексуальних образів для підвищення запам'ятовуваності реклами. Проте, це може призвести до асоціації продукту із сексуальними образами, замість його якості та користі.

Наслідки сексизму в рекламі:

1) Вплив на самооцінку: Сексистська реклама може суттєво впливати на самооцінку споживачів, особливо молодих людей та підлітків. Вона може спонукати до порівняння з ідеалами краси та статевою привабливістю, що може призвести до низької самооцінки та почуття незадоволення власним тілом.

2) Психологічний вплив: Експозиція до сексистської реклами може мати негативний психологічний вплив на споживачів, включаючи посилення стресу, тривожності та депресії. Наслідки можуть бути особливо серйозними для осіб, які вже мають низьку самооцінку або інші психологічні вразливості.

3) Встановлення стереотипів: Сексизм в рекламі може посилити та утвердити гендерні стереотипи та ролі в суспільстві. Це може призвести до нерівності між статями та обмеження можливостей для осіб, які не відповідають цим стереотипам.

4) Вплив на суспільну свідомість: Сексизм у рекламі впливає на формування суспільної свідомості і визначає, як споживачі бачать себе та інших у суспільстві. Це може підтримувати норми та цінності, які сприяють гендерній нерівності та дискримінації.

5) Втрата довіри до брендів: Сексистська реклама може призвести до втрати довіри споживачів до брендів, які використовують такі підходи.

Лояльність до бренду може зменшитися, і споживачі можуть вибрати продукти або послуги інших компаній, які демонструють більш гендерно-чутливий підхід.

Для вирішення проблеми сексизму в рекламі потрібні комплексні заходи. По-перше, необхідно встановити законодавче регулювання та стандарти, що обмежують використання сексизму в рекламі. Введення перевірок та суворих штрафів для порушників може стимулювати дотримання гендерно-чутливих стандартів.

Другою важливою складовою є гендерно-чутливе навчання для персоналу рекламних агентств та брендів. Такі навчальні програми сприятимуть зміні культури відомств та підвищать гендерну свідомість серед працівників. Споживачі також мають активно брати участь у рішенні проблеми, бути критичними до сексистської реклами та висловлювати своє незадоволення. Соціальні мережі та інтернет дають можливість широкій громадськості висловлювати свої погляди та підтримувати гендерну рівність. Підтримка позитивних прикладів рекламних кампаній, які сприяють гендерній рівності та позитивним змінам у суспільстві, також є важливою. Позитивні приклади можуть стати важливою альтернативою сексистській рекламі та сприяти позитивним змінам. Зміна суспільних норм в сфері гендерної рівності також є надзвичайно важливою. Сексизм в рекламі віддзеркалює суспільні норми та цінності, тому необхідно працювати над зміною цих норм та сприяти гендерній рівності у всіх аспектах життя.

Висновок полягає в тому, що сексизм в рекламі – це серйозна проблема, яка впливає на наше суспільство. Вирішення цієї проблеми вимагає комплексних заходів, включаючи законодавче регулювання, гендерно-чутливе навчання, активну роль споживачів, підтримку позитивних прикладів та зміну суспільних норм.

Змінити сексистський підхід у рекламі – це крок до створення більш справедливого та рівного суспільства, де кожна людина може бути

представлена без статеких стереотипів та об'єктифікації. Зусилля всіх сторін – законодавців, бізнесу, громадськості та рекламних агентств – необхідні для досягнення цієї мети. Виправлення проблеми сексизму в рекламі сприятиме більш гендерно-чутливому та інклюзивному суспільству, де кожна людина може вільно розвиватися і досягати свого потенціалу.

Лантій В. М., Ляшенко Н. О.,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

НАСЛІДКИ ЗРОСТАННЯ БЕЗРОБІТТЯ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

CONSEQUENCES OF GROWING UNEMPLOYMENT FOR UKRAINIAN SOCIETY

Темпи зростання безробіття стають важливою проблемою для українського суспільства, особливо в умовах повномасштабної війни, яка несприятливо впливає на економічну стабільність країни. Проблема безробіття на сьогоднішній день є актуальною, оскільки має безпосередній вплив на якість життя людей, соціальну стабільність, боєдатність (ЗСУ фінансуються з бюджету держави, якій формується включаючи податки працюючих громадян), та економічний розвиток країни загалом. Незважаючи на те, що велика кількість громадян залишили свої місця праці та приєдналися до лав ЗСУ, та ще значна кількість населення, що раніше працювало виїхало за кордон, спостерігається зростання рівня безробіття (за офіційними даними він 19% [1], а в реальності є значно вищим). Щоб уявляти напрямки його зменшення необхідно розглянути основні причини цього явища, наслідки подальшого зростання безробіття для країни та можливі кроки його зменшення. Причини що викликали ріст безробіття в Україні:

- 1) знищення частки існуючих підприємств в результаті обстрілів;

2) постійні загрози руйнацій, ризики нестабільності енергопостачання в країні змушують багатьох компаній припиняти свою діяльність або переносити її в інші регіони, навіть за кордон, що призводить до скорочення робочих місць;

3) санкції та обмеження в зовнішньоекономічних відносинах ускладнюють імпорт та експорт товарів, що спричиняє зменшення обсягу виробництва та зниження попиту на робочу силу;

4) загрози війни та невпевненість в майбутньому призводять до зниження інвестицій, що впливає на зменшення обсягів виробництва та зменшення попиту на працівників;

5) війна вимушує людей переїжджати зі сходу та півдня в більш небезпечні центральні та західні місця, в сільську місцевість, де є обмеженим ринок праці;

6) в умовах війни в регіонах наближених до бойових дій не працюють дитсадки, більшість школярів вчиться дистанційно, що вимушує батьків маленьких дітей залишатися вдома для догляду за ними, не працювати;

7) зараз залишаються безробітними представники низки професій, діяльність яких обмежена або зменшується попит на їх послуги в умовах війни (артисти в наслідок обмежень для роботи театрів в прифронтових регіонах, вихователі дитячих садків, юристи, страхувальники, освітяни);

8) частина чоловіків побоюється, що за місцем праці можуть вручити повістку до військкомату, звільняються, шукають роботу онлайн або неофіційні підробітки.

До наслідків зростання безробіття належить:

– збільшення соціальної напруги, незадоволеності життям, конфліктності;

– зниження якості життя та збільшення кількості людей, які не можуть себе матеріально забезпечити;

– зменшення споживчого попиту, що призводить до спаду виробництва та загальної економічної нестабільності;

- посилення міграції робочої сили. Безробіття змушує людей шукати роботу, навіть за кордоном, що веде до втрати кваліфікованої робочої сили та негативно впливає на господарський потенціал країни;
- люди що тривалий час не працюють втрачають попередню кваліфікацію, навички та знання, що знижує якість робочої сили;
- збільшення вживання алкоголю як засобу для покращення емоційного настрою та втечі від реальності з її проблемами;
- звикання до бездіяльності, утриманства.

Люди, які в першу чергу можуть стати безробітними: особи, які постраждали під час військових дій, часто мають фізичні та психічні обмеження, що ускладнюють їхню можливість працевлаштування; внутрішньо переміщені особи, які залишили свої домівки через військовий конфлікт, зазвичай мають обмежений доступ до робочих місць в нових місцях проживання; молодь без належного досвіду роботи в умовах обмеженого ринку праці може також зіткнутися з труднощами у працевлаштуванні; особи з інвалідністю можуть мати обмежений доступ до робочих місць та потребують спеціальних підходів до трудової інтеграції; фахівці окремих професій, попит на які знизився під час війни; жінки з малими дітьми що не мають можливості працювати повний робочий день.

Для подолання цієї проблеми необхідно приймати комплексні заходи, включаючи: створення нових робочих місць завдяки підтримки підприємництва; перенавчання людей з метою отримання затребуваних навичок та знань на ринку праці; залучення інвестицій; підтримку бізнесу, та реалізацію соціальних програм. Цьому, безумовно, заважає війна, але вже зараз можна завдяки співпраці Уряду, місцевих органів влади, громадських організацій та міжнародних партнерів розробляти програми та проводити можливі заходи щодо зниження рівні безробіття.

Список використаних джерел

1 Безробіття буде вищим, ніж до війни: в НБУ розповіли, коли та як зміняться цифри. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/rinok-praci-pid-chas-viyni-v-nbu-rozpovili-shcho-chekaye-na-ukrajinciv-12350784.html> (дата звернення: 21.10.2023).

Ляшенко Н. О.,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ВИКОНАННЯ ФУНКЦІЙ СІМ'ЄЮ В УМОВАХ ВІЙНИ

PERFORMANCE OF FUNCTIONS BY THE FAMILY IN THE CONDITIONS OF WAR

Сім'я є фундаментальним соціальним інститутом, що задовольняє життєвоважливі потреби суспільства в біологічному відтворенні, в первинній соціалізації, в економічній, психологічній та фізичній підтримки існування її членів. Безумовно, коли людина створює власну сім'ю вона в першу чергу намагається задовольнити особистісні а не суспільні потреби. Унікальність сім'ї пов'язано з тим, що задовольняючи власні потреби спираючись на власну зацікавленість в сім'ї людина паралельно задовольняє потреби суспільства.

Сім'я для виконання своїх функцій потребує низки обов'язкових організаційних умов. По-перше, її члени повинні виконувати безліч обов'язків під час виконання сімейних ролей (обслуговування потреб дітей, підтримка житлових умов, турбота про її членів, виконання побутових завдань), що вимагає матеріальних ресурсів, витрат часу, знань та вмінь, постійної активності. По-друге, в кожній родині існують норми та цінності, що регулюють життя її учасників, їх потрібно підтримувати та виконувати, реалізуючи соціальний контроль за поведінкою її членів. Узгодженість щодо цих норм та цінностей «цементує» сім'ю, створює її як «ми-групу», яка дає

відчуття близькості, взаємопідтримки, дружніх стосунків. Саме спільні норми та цінності дозволяють виконувати обов'язки членам сім'ї, сприймати їх як необхідні та цілком адекватні. По-третє, рольова поведінка членів сім'ї з часом повинна змінюватися під впливом процесів що відбуваються в її межах (поява дітей, їх перехід до дитячого садочка, школи, втрата здоров'я одним з членів сім'ї, втрата роботи або стрімке кар'єрне зростання, смерть) та в оточуючому суспільстві (економічні кризи, стихійні лиха, війна, радикальні політичні зміни). Якщо цього не відбувається, сім'я не може виконувати свої функції в достатньому обсязі, зростає кількість конфліктів, збільшується незадоволеність виконанням сімейних обов'язків, критикуються сімейні норми та цінності, шлюб руйнується. Необхідні переміни в рольовій поведінці членів сім'ї, що викликані зміною етапів життєвого циклу сім'ї та запланованими або незапланованими сімейними подіями описано в наукових дослідженнях з соціології сім'ї. Нажаль, сучасні українці зіткнулися з новими викликами війни щодо їх родин, які відбуваються масово та викликані в першу чергу зовнішніми обставинами.

Умови війни суттєво впливають на функціонування сім'ї та є перешкодою в виконанні нею її основних функцій як для суспільства, так і для особистості. Необхідно уявляти, які саме функції сім'ї для особистості зараз в сім'ї більш складно виконувати, та які наслідки для суспільства будуть з цього. Це дозволить з одного боку, уявляти основні напрямки необхідної допомоги сім'ям українців з боку державних структур та громадських організацій. З іншого боку, якщо пересічні українці будуть уявляти наслідки війни для функціонування сотень тисяч їх родин з більшим розумінням будуть ставитися до них як до, нажаль, типових, повсякденних практик сьогодення та майбутнього життя українських родин, та розуміти життя сім'ї в нових умовах, необхідні зміни в рольовій поведінці її членів, зміни сімейних норм та цінностей.

До основних впливів війни на функціонування українських сімей належать:

– швидкий незапланований розрив, роздільне проживання членів родини, викликані переїздом до нового, більш безпечного місця мешкання (навіть за кордон), втрата контактів з родичами, що залишилися на окупованих або на наближених до бойових дій територіях. Це призводить до: психологічного відчуження, зменшення обсягу спілкування; неможливості оказати/отримати реальну допомогу членам родини, які її потребують, але зараз мешкають окремо; різко змінюється розподіл сімейних обов'язків, що змінює життя членів сім'ї. Це погіршує виконання сім'єю таких функцій як економічна, господарсько-побутова, виховна та функція емоційно-психологічної підтримки. Якщо окремо починають жити подружжя то виникають проблеми задоволення їх сексуальних потреб та виконання репродуктивної функції сім'ї;

– стан постійного емоційного стресу, в якому перебуває велика кількість сімей, що пов'язано з загрозами для життя та здоров'я її членів від вибухів, постійне побоювання за членів сім'ї що служать в ЗСУ та виконують військові завдання, працюють в ДСНС, займаються волонтерством з ризиком для власного життя. Це викликає додаткове навантаження на членів сім'ї, пов'язане з необхідністю емоційної стабілізації її членів, здійсненню психологічної підтримки та захисту;

– економічні складності, пов'язані з руйнуванням житла, втратою роботи, переїздом та необхідністю витратити гроші на оренду нового житла та його облаштування, зростання цін викликане руйнуванням економіки ускладнюють виконання сім'єю її економічної, господарсько-побутової функції. Це вимагає зусиль від дорослих членів сім'ї на пошук додаткових / нових заробітків, щоб погіршення матеріальної забезпеченості було меншим;

– складності з освітою дітей, що пов'язано з дистанційною роботою шкіл на великих територіях України, погіршенню якості освіти та додатковою необхідністю допомагати в технічних питаннях організації навчання вдома

дитині. Це ускладнює виконання виховної, соціально-статусної функції та функції первинного соціального контролю, збільшує обов'язки батьків в допомозі учням в отриманні знань;

– змінюється рольова поведінка членів сім'ї, що викликано новим перерозподілом сімейних обов'язків (у зв'язку з розривом викликаним переїздом членів сім'ї, зі службою когось із них в ЗСУ, з необхідністю доглядати маленьких дітей тому що дитячі садки не працюють, з додатковими підробітками, зі втратою здоров'я та навіть життя членами сім'ї тощо). Змінюється кількість членів сім'ї, виникає додаткове рольове навантаження, що викликає необхідність появи нових норм, згоду з ними та їх виконання. Це безумовно викликає складності в реалізації сім'єю функції первинного соціального контролю, духовного спілкування, виховної, економічної, емоціональної та господарсько-побутової функції;

– втрата близьких викликає стан горя, травму для сім'ї, впливає на всі аспекти якості життя її членів. Переживання цього стану може бути довготривалим та змінює виконання сім'єю всіх її функцій.

Ляшенко М. А.,

Харківський національний університет радіоелектроніки
м. Харків, Україна

Ляшенко Н. О.,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ПОДОЛАННЯ КСЕНОФОБІЇ ЯК УМОВА ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

OVERCOMING XENOPHOBIA AS A CONDITION FOR THE REVIVAL OF UKRAINE AND THE WAY TO THE EUROPEAN SOCIETY

Ксенофобія – нав'язливий страх перед незнайомими особами, в даному випадку – щодо представників інших етносів. Вона має місце в усіх

суспільствах, є вкоріненою соціально-психологічною рисою, посилюється під впливом відповідної пропаганди або слухів. Війна в Україні, стала катастрофічною подією, що вплинула на життя мільйонів людей. Через конфлікт і загрозу безпеці українці виїхали в країни Європи, шукаючи притулку та кращих умов для свого майбутнього. Станом на кінець червня 2023 за кордоном перебувало від 5,6 до 6,7 млн українців, більшість з яких це жінки та діти [1]. Переважна кількість українців (63%), які зараз перебувають за кордоном, планують повернутися до України, але частка людей з такими намірами падає. За кордоном за різними сценаріями можуть залишитись від 1,3 млн до 3,3 млн українців, оскільки вони знайшли там нові можливості та спробували побудувати нове життя [1]. Виникає життєве важливе питання: як Україні відновити свою країну після війни? Однією з ключових відповідей є необхідність залучення більшої кількості населення для відновлення економіки, соціальної сфери, підтримки боєздатності. За даними Державної міграційної служби України у Єдиному державному демографічному реєстрі на травень 2023 року зафіксована кількість населення трохи більше 23-х мільйонів українців [2]. До цього додається низька народжуваність. Так, за дослідженням проведеним Українським інститутом майбутнього, коефіцієнт фертильності вже впав нижче 1, у той час як для зростання чисельності населення повинен бути більше 2 [3]. До цього додається зростання смертності внаслідок загибелі під час війни представників молоді та середньої вікової групи, які складають основні трудові ресурси, крім цього саме ці вікові групи краще адаптуються за кордоном та замислюються про те, щоб там залишитися. Тому Україна повинна бути відкритою для іноземців, які будуть бажати приїжджати та робити вклад у її відновлення. Однак це вимагає подолання ксенофобії до них.

З 1994 до 2007 року рівень ксенофобії в Україні зростав, потім з 2008 до 2013 індекс знизився до 4,0 балів. Далі індекс ксенофобії коливався докола цього значення, у жовтні 2022 він фактично дорівнював ньому [4]. Цей рівень показує, що представників більшості етнічних груп населення України готові

бачити сусідами, колегами по роботі і жителями України, але не хотіли б, щоб вони були членами їх родин і близькими друзями. В Україні загальний рівень ксенофобії є вищим ніж в Європі [5], що пов'язано з низкою причин:

1. Економічні проблеми: складні економічні умови і високе безробіття сприяють зростанню ксенофобії, тому що люди, які відчують економічний тиск, побоюються, що іноземці або мігранти будуть конкурентами на кращі робочі місця та наявні ресурси.

2. Історичний контекст: у українців не було достатнього досвіду взаємодії та співпраці з представниками інших етносів, які історично не проживали на території України у зв'язку з тим, що Радянський союз до якого належала Україна був “за залізною завісою” та до нього майже не приїжджали емігранти, потім після незалежності Україна не була привабливою для іноземців та не мала потреби в заохоченні їх переїзду до нас. Тому вона залишалася майже монорасовою та з традиційними етнічними групами в своєму складі.

3. Медіа та інформаційний вплив: негативний публічний дискурс і надмірне використання ксенофобних стереотипів у мас-медіа та соціальних мережах посилювали ксенофобію та сприяли її поширенню серед населення.

4. Недостатній рівень освіти з питань толерантності, нерозуміння цінності культурної різноманітності та брак контролю за проявами етнічної дискримінації сприяли росту ксенофобії.

5. Політичні: деякі політичні лідери використовували ксенофобію як інструмент для мобілізації виборців або відволікання уваги від інших проблем.

6. Культурні: побоювання “розмивання” культури представниками автохтонного етносу, якій протягом століть намагався зберегти власну культуру від русифікації, ополячування та впливу інших культур держав, до яких належали території сучасної України в минулому. Це викликає недовіру, підозру до представників інших культур.

Ксенофобія може стати перешкодою для іноземців, які побажають допомогти Україні у відновленні, тому важливо збільшувати рівень відкритості та толерантності в українському суспільстві, а також створити умови для іноземців, які хочуть переїхати до України. Цьому може допомогти:

- освіта – необхідно швидко розробити та включити в навчальні програми курси про культурну різноманітність, історію інших країн та релігійну толерантність. Це допомагає створити основу для розуміння та поважання інших культур;

- законодавство – для запобігання дискримінації на підставі раси, національності, релігії тощо необхідно вдосконалення законодавчої бази та забезпечення ефективного механізму захисту прав меншин;

- вплив засобів масової інформації, які грають важливу роль у формуванні громадської думки. Їхня відповідальність полягає в сприянні розумінню різноманітності та толерантного підходу до інших культур;

- громадянське суспільство, неприбуткові організації та активісти також можуть впливати на громадську думку та проводити протиксенофобну роботу, організувати ініціативи, які сприяють толерантності та взаєморозумінню;

- економічний розвиток та працевлаштування можуть створити можливості для інтеграції іноземців в суспільство, необхідно буде підкреслювати важливість їх внеску в відтворення України, що також сприяє зменшенню ксенофобії.

Список використаних джерел

1 Ситуація з біженцями не поліпшується, з України виїхало ще до пів мільйона осіб. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/09/5/703961/> (дата звернення: 18.10.2023).

2 За темпами зменшення населення Україна посідає перше місце у світі: і не лише через війну. URL: <https://kyivschina24.com/news/za-tempaty->

skorochennya-naselennya-ukrayina-posidaye-pershe-misce-u-sviti-i-ne-lyshe-cherez-vijnu/ (дата звернення: 20.10.2023).

3 Соціологи підрахували кількість населення в Україні: цифри невтішні. URL: <https://www.unian.ua/society/skilki-lyudey-zaraz-zhive-v-ukrajini-sociologi-vrazili-ciframi-12282729.html> (дата звернення: 20.10.2023).

4 Паніотто В. Міжетнічні упередження в Україні, вересень 2022. URL: <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1150&page=1> (дата звернення: 20.10.2023).

5 Lorenzo Ferrari Xenophobia in European cities. OBC Transeuropa. URL: https://www.europeandatajournalism.eu/cp_data_news/xenophobia-in-european-cities/ (дата звернення: 22.10.2023).

Музика Я. С., Григор'єва С. В.,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ВІДТВОРЕННЯ ТА ТРАНСЛЯЦІЯ КУЛЬТУРИ

REPRODUCTION AND BROADCASTING OF CULTURE

Однією з найважливіших рис культури як явища є її здатність постійно розвиватися, змінюватися, але зберігати при цьому свою особливість.

Соціокультурний процес являє собою єдність і взаємодію двох тенденцій – тенденції до збереження, усталеності, спадкоємності культури та тенденції до розвитку, модернізації, змін.

Цілісність культури забезпечується двома процесами: соціальним відбором (соціальною селекцією) та культурним опором.

Однією з найважливіших рис культури як явища є її здатність постійно розвиватися, змінюватися, але зберігати при цьому свою особливість. Соціокультурний процес являє собою єдність і взаємодію двох тенденцій – тенденції до збереження, усталеності, спадкоємності культури та тенденції до

розвитку, модернізації, змін. Цілісність культури забезпечується двома процесами: соціальним відбором (соціальною селекцією) та культурним опором.

Треба зазначити, що відносно безболісно поновлюючи свої периферійні елементи, культура виявляє досить сильну реакцію відторгнення, коли робляться спроби змінити її ядро: цінності, норми, звичаї. Культура не успадковується генетично. Вона освоюється індивідами в процесі соціалізації, відтворюється кожним новим поколінням завдяки певним соціальним механізмам (формам), що забезпечують трансляцію культурного досвіду.

Впродовж тисячоліть основним механізмом трансляції культури залишалася традиція. Для традиції характерною є передача досвіду в безпосередньому повсякденному спілкуванні між людьми – в ситуації «обличчям до обличчя». При цьому неминуче відбувається модифікація переданого культурного змісту: щось втрачається, щось, навпаки, додається. Усна традиція як форма передачі культурного досвіду домінує в архаїчних, неписьмених суспільствах. Поява писемності і «письмової культури» приводить до того, що в суспільстві виникає вже два канали передачі культурної спадщини: усна традиція і цілеспрямоване навчання, освіта, яка доступна лише меншині.

Освіта, як форма передачі культурної спадщини, відрізняється від традиції своїм систематизованим, організованим характером, а також деякою «відчуженістю» від безпосередніх життєвих потреб. (Наприклад, кожен освічений грецький хлопець зобов'язаний був знати «Іліаду» й «Одіссею» Гомера. Сучасний український школяр вивчає напам'ять вірші Т. Шевченка. Ясно, що це знання не має прагматичного характеру. Проте в необхідності цього знання сумнівів не виникає). Однак збільшення ролі освіти не привело до знищення традиції, хоча її вплив скоротився. Скорочення впливу традиції у сучасному суспільстві викликано рядом причин.

По-перше, розпад стійких спільностей, які могли б передавати досвід новим поколінням, ослаблення спадкоємності поколінь. По-друге, ускладнення і спеціалізація діяльності: сучасна людина не може «успадкувати» навички, необхідні їй для професійної діяльності. Сім'я вже відокремлена від виробничої сфери. По-третє, швидкий темп соціальних змін значною мірою знецінює досвід попередніх поколінь. Молоді люди стикаються з іншими умовами, ніж ті, в яких жили їх батьки, не говорячи вже про більш старших родичів. По-четверте, значно зріс «обсяг» культурної спадщини. По-п'яте, сучасні суспільства «відкриті» для впливу з боку інших культур. У результаті визначеність власної традиції втрачається. І, проте, незважаючи на всі ці чинники, традиція зберігається, хоча форма її існування в сучасному суспільстві дещо інша, ніж в суспільствах минулого. Девід Рісмен, американський соціолог, писав, що сучасні суспільства відрізняються від традиційних не стільки виключенням традиції, скільки її «розчленуванням».

Американський антрополог Маргарет Мід звернула увагу на дуже важливий аспект передачі культурної спадщини – відносини між поколіннями (міжпоколінні відносини). Вона відзначила, що культури розрізняються переважанням певного типу міжпоколінної комунікації. Домінувати може передача культурного досвіду від старшого покоління молодшому. Але можливі й інші види трансляції – від однолітків до однолітків або навіть від молодшого покоління – старшому. Переважаючий тип міжпоколінної трансляції культури визначається соціальними умовами.

М. Мід виділила три типи культури: постфігуративний, кофігуративний і префігуративний. Постфігуративний тип переважає в людській історії. Він виглядає найбільш «природним» і має на увазі передачу культурного досвіду від старшого покоління молодшому. Очевидно, що повне панування цього типу культури можливе в тих суспільствах, де соціальні і культурні зміни відбуваються поволі, і новим поколінням належить жити в тих умовах, в яких жили їх батьки і діди.

Кофігуративний тип культури має на увазі навчання не тільки старших, але й однолітків. Кофігуративний тип не відміняє постфігуративного, але доповнює його.

Постфігуративний тип переважає в людській історії. Він виглядає найбільш «природним» і має на увазі передачу культурного досвіду від старшого покоління молодшому. Очевидно, що повне панування цього типу культури можливе в тих суспільствах, де соціальні і культурні зміни відбуваються поволі, і новим поколінням належить жити в тих умовах, в яких жили їх батьки і діди. Молодше покоління займає підпорядковане становище, не маючи в своєму розпорядженні необхідного досвіду, воно повністю залежить від досвіду старших.

Носач К. В., Сутула О. А.

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

НЕГАТИВНІ НАСЛІДКИ СУЧАСНОГО РОЗУМІННЯ МАСКУЛІННОСТІ

NEGATIVE CONSEQUENCES OF THE MODERN UNDERSTANDING OF MASCULINITY

Концепція сучасної маскулінності розглядає як чоловіки ставляться до своєї «чоловічості», до висунутих перед ними ролями та соціальними очікуваннями. Не зважаючи на те, що велика кількість чоловіків прагне відповідати цим вимогам, сучасна маскулінність може мати й негативні наслідки.

Перш за все, поняття маскулінності в суспільстві створює певний вигляд «ідеального» чоловіка, який повинен бути жорстким, сильним і безжалісним. Цей стереотип не враховує внутрішні почуття та емоції чоловіків. Велика частина з них почувається під примусом виступати відповідно до цього

стереотипу і приховувати свої справжні почуття. Це може призвести до загального непритомного стану, депресії та навіть самогубства.

По-друге, сучасна маскулінність зазвичай підтримує стосунки влади чоловіка над жінкою. Чоловік повинен бути головою сім'ї, приносити гроші та контролювати рішення. Такі стандарти підтримують сприятливий клімат для насильства в сім'ї та дискримінації. Чоловіча потреба надмірного контролю може призвести до насильства, яке в свою чергу залишає негативні наслідки для всієї сім'ї.

Крім того, традиційна маскулінність може пригнічувати інших чоловіків, які не відповідають стереотипу ідеального чоловіка. Гомофобія є однією зі складових цього стереотипу. Чоловіки, що не відповідають традиційним гендерним ролям, можуть бути виключені з багатьох аспектів суспільства. Це призводить до незадоволеності собою, яку потім важко подолати.

Особливого соціально-психологічного тиску та трансформації зазнає емоційний компонент у структурі чоловічої особистості. Емоційна стриманість, прагматичність, раціоналізм, агресивність – всі ці елементи традиційної чоловічої гендерної ролі вступають в конфлікт із вимогами сучасності у співчутті, турботі та емоційній відвертості. Сучасний чоловік побоюється емоційно розкритися перед іншими, довіритися, відкрити свої внутрішні переживання і думки, оскільки така поведінка може викликати осуд і непорозуміння з боку суспільства. Така ситуація викликає внутрішній дисбаланс, який, здатний привести до гендернорольового конфлікту у структурі сучасної особистості.

Тривалий час чоловік був впевнений, що успішне формування рис гегемонної маскулінності сприятиме досягненню соціального успіху. Наприклад, на думку Роберта Бреннона, традиційна або гегемона маскулінність базується на 4-х принципах:

1 «Без бабства» («nosissy stuff») – чоловік повинен уникати всього жіночого.

2 «Великий бос» («thebigwheel») – чоловік повинен досягти успіху в професійній та інтимно-особистісній сферах, не зважаючи ні на що.

3 «Міцний дуб» («thesturdyoak») – чоловік повинен бути фізично і морально витривалим і сильним, ніколи не демонструвати свій емоційний стан.

4 «Задай їм жару» («give 'emhell») – справжньому чоловіку необхідно бути «крутим» і не боятися насилля [1].

Я звернула увагу на слово «повинен», яке зустрічається в усіх вищенаведених принципах. Це дає зрозуміти, що риси гегемонії маскулінності примусово виховувалися соціокультурним простором в чоловіках, а в процесі інтеріоризації формували самосвідомість і «Я-концепцію» чоловіків. Сучасна трансформація образів традиційної маскулінності і фемінності пов'язана з змінами гендерної культури суспільства, різким збільшенням людей з нетрадиційною сексуальною орієнтацією, небажанням чоловіків і жінок виконувати свої історично сформовані функції, дає зрозуміти, що відбувається зміна соціокультурного статусу гендерних ролей. Сучасні жінки замість характерної пасивності, демонструють цілеспрямованість і наполегливість, а чоловіки – замість агресивних форм поведінки вимушені використовувати більш турботливі і лагідні. Така ситуація дедалі більше набуває статусу суспільної проблеми.

Так П. Бурдье у своїх роботах зазначає, що традиційна гендерна роль більше не є джерелом ідентичності для чоловіків. Замість цього вона є причиною внутрішньої особистісної тривоги і напруги. В умовах сучасності складаються ситуації, коли чоловікові доволі складно підтримувати стандарт гегемонної маскулінної ролі. Деякі обставини вимагають від нього прояву фемінних моделей поведінки, наприклад, турботи і співчуття, яких рольовому репертуарі чоловіка не існує.

Активно досліджував проблеми соціального здоров'я чоловіків соціолог І. Кон. В рамках проекту «Чоловік, який змінюється у мінливому світі», він показав, що негативне для чоловічого здоров'я зумовлений тим, що традиційний

маскулінний світогляд поєднує високі соціальні претензії на владу, статус, повагу із виправданням, ідеалізувати нездорового, але натомість «чоловічого» стилю життя, зокрема пияцтва, паління, невиправданих ризиків [5].

У наш час плідно вивчає проблеми гендеру Тамара Марценюк – соціологиня та гендерна дослідниця. Особливу увагу вона звернула на проблематику маскулінності та мілітаризму під час масових протестів в Україні протягом листопада 2013 – лютого 2014 років [2].

«Чоловіки не плачуть» – доволі розповсюджений стереотип про «справжнього чоловіка». Відповідно до такого стереотипу чоловік повинний бути стриманим у прояві почуттів, тримати під контролем емоційний стан, не показувати свої почуття, ніколи не йти на компроміси, не просити про допомогу, завжди розраховувати тільки на себе. Результати дослідження свідчать, що намагаються відповідати такому стереотипу практично половина чоловіків.

Традиційна гендерна роль, відповідно до якої виховують чоловіків, вступає в конфлікт в зовнішніми вимогами сучасності. Два абсолютно протилежні аспекти повинні гармонійно поєднуватися в структурі «Я-концепції» сучасного чоловіка, але через соціальну невизначеність і протиріччя у структурі гендерних ролей.

Сучасна маскулінність, як і будь-яка соціальна конструкція, має свої позитивні та негативні риси. Деякі з можливих негативних наслідків сучасної маскулінності включають:

1 Токсична маскулінність. Деякі аспекти сучасної маскулінності можуть сприяти розповсюдженню токсичних вимог та очікувань. Наприклад, усталені стереотипи про сильних, невразливих та безстрашних чоловіків можуть пригнічувати індивідуальну вразливість, емоційну відкритість та здатність до співчуття. Це може призводити до погіршення психічного та емоційного стану чоловіків, а також до насильства й самогубств.

2 Обмеження вибору життєвого шляху. У сучасному суспільстві сформовані певні очікування щодо ролі чоловіка, включаючи фізичну силу,

фінансовий успіх та лідерські навички. Ці стандарти можуть принижувати тих, хто не відповідає цим загально визнаним вимогам або має бажання іншого типу життєвого шляху, такого як гнучкі ролі гендеру, заняття творчими професіями або турботою про родину.

3 Стравлення з відмінностями. Чоловіки, що не відповідають соціальним нормам сучасної маскулінності, можуть стикатися з шовіністичними уявленнями або дискримінацією. Такі особи можуть бути протиставлені уподобанню маскулінних чоловіків, що може впливати на їх самооцінку, самоповагу та психологічний стан.

4 Негативний вплив на стосунки. Недосконалість аспектів сучасної маскулінності, таких як підтримання сили, незалежності та контролю, може часто вводити певні шаблони у чоловічі стосунки. Наприклад, передбачення маскулінності може спонукати до несистематичного вираження емоцій та недостатньої уваги до партнера. Це може призводити до конфліктів та напруженості у стосунках.

5 Здоров'я та довговічність. Будь-яка маскулінність, яка спрямовується на виведення чоловіків з-за рамок традиційних ролей гендеру, може мати вплив на їх здоров'я і тривалість життя. Прикладом може слугувати чоловіча схильність проявляти меншу самообережність щодо свого фізичного здоров'я, а також меншу схильність до кваліфікованої допомоги на ранній стадії захворювання.

Несумісність маскулінності і сучасного чоловіка, на думку Ш. Берн, призводить до депресій, стресу, внутрішньо-особистісних конфліктів, зниження самооцінки, проблема у міжособистісних стосунках на професійному та інтимно-особистісних рівнях, спалахів агресії та насилля [4].

Таким чином, труднощі і протиріччя чоловічої психології потребують особливої уваги і глибинних досліджень з метою виявлення наявності або відсутності певних внутрішніх дискомфортів і конфліктів, визначення їхніх ймовірних причин і результатів, розроблення методів для корекції психічного стану чоловіків.

Вивчення мужності є новим феноменом у психологічній науці, тому доцільно вважати обрану тему актуальною.

Важливо пам'ятати, що негативні наслідки сучасної маскулінності притаманні не всім чоловікам, але впливають на суспільні очікування й стереотипи, з якими вони зіштовхуються. Відкритість та розуміння різних способів вираження маскулінності можуть допомогти зменшити негативні наслідки і створити кращий світ для всіх.

Зміна уявлень про маскулінність вимагає часу і спільних зусиль усього суспільства. Це означає визнання важливості різноманітності, невід'ємності емоцій та відмову від дискримінації. Лише тоді ми зможемо створити справедливе, здорове та емоційно безпечне середовище для усіх чоловіків.

Список використаних джерел

1 Бурейчак Т. Соціологія маскулінності: навчальний посібник. Львів : «Магнолія 2006», 2011. 142 с.

2 Марценюк Т. О. Гендер і нація в українському суспільстві: маскулінності та Євромайдан 2013-2014. *Я: гендерний журнал*. 2015 (37). № 1. С. 4-9.

3 Психологія гендерних відносин сучасного суспільства. Методичні вказівки до семінарських занять та самостійної роботи для студентів спеціальності 231 «Соціальна робота» усіх форм навчання / Укл. : Л. М. Новик, М. І. Захаріна. Чернігів : ЧНТУ, 2020. 38 с.

4 Стан М. В. Проблема гендерного виховання в освітньому просторі сучасного вищого навчального закладу. *Педагогічні інновації в освітньому просторі сучасного вищого закладу освіти: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 22 березня 2019 року*. Київ, 2019. С.17-20.

Петренко Л. С., Шанідзе Н. О.,

Національний технічний університет “Національний технічний університет”,
м. Харків, Україна

ПРОБЛЕМАТИКА СТІЙКОСТІ ШЛЮБУ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

THE PROBLEM OF THE STABILITY OF MARRIAGE IN THE MODERN WORLD

Сімейні відносини в великій мірі залежать від соціуму, в якому знаходиться подружжя. Особливі стосунки між чоловіком та жінкою існували завжди, бо так закладено природою. Та дійшовши до наших часів, вони пройшли велику еволюцію. Нам відомо, що відношення конкретно до жінок було різним. Раніше ущемляли права та свободи жінки, як в соціальних відносинах, так і в сімейних. В наш час права між чоловіком та дружиною рівні, лише може хтось більш лідирувати, та це не змінює факту, що одну людину не ставлять нижче іншої. З цього приводу постає питання, чи вплинуло це взагалі на кількість розлучень? Чи збільшились вони, чи зменшились? Насправді, можна подумати, що вони зменшились, адже чоловік та жінка за своїм бажанням вступають до шлюбу. Жінки можуть відчувати себе с партнером спокійно, комфортно, є змога розділювати переживання, ділитися тим, що їй не подобається в стосунках та просити щось змінити. В цьому сенсі, у жінки є вільний доступ багато до чого, чого не було раніше. Але за статистикою, розлучень стало більше. На це є достатньо переконливі логічні пояснення. З тим, що жінки тепер мають рівні права з чоловіками, та не вважаються статтю, нижчою за статусом, жінки також можуть подавати на розлучення, якщо їх, щось не влаштовує. В наш час люди більш вільні та незалежні в діях, тому розлучаються за необхідності, створюють шлюб з іншими людьми, та можуть так робити необмежену кількість раз.

Велике значення в конфліктності подружжя, відіграє той фактор, чи живе подружжя окремо від батьків. Звичайно, жити окремо краще для

взаємовідносин. Тому, що чоловік та дружина ні в чому себе не обмежують, відчують в своєму домі себе впевнено та набагато комфортніше, ніж якщо в будинку ще мешкають більш дорослі люди. Для одного із подружжя це батьки, а для іншого, можна сказати, зовсім чужі люди. Багато існує типових порівнянь поганих відносин до відносин теці та зятя і невістки та свекрухи. Звісно це не взялося з нівідкіля. Часто батьки лізуть у справи подружжя, чимось не задоволені, щодо невістки/зятя. Можливо вони й хочуть як краще, але найкраще вони можуть зробити, живучи окремо та не лізти в особисті взаємини між двома людьми, тому, що нікому не захочеться, створивши шлюб, будуючи свою власну молоду сім'ю, вислуховувати непрохані поради.

Інші, теж достатньо розповсюджені фактори конфліктних ситуацій у шлюбі: матеріальна перевага, та питання з приводу виховання дітей. Що до матеріальних відносин – той, хто більше заробляє, частіше має більшу владу в сім'ї, тому що вважається, що саме ця людина робить найбільший вклад у родину. Що до виховання дітей, часто виникають суперечки відносно понять як буде краще. Кожен хоче відчутти себе авторитетним стосовно виховання дитини, та непорозуміння виникають саме через недомовленість і не обговорення цього питання на початку відносин. Можливо бути обом авторитетними батьками, знаходячи компроміси та спокійно аргументуючи свою точку зору. Кожен з батьків порівну відповідальний за життя своєї дитини, і, якщо погляди на одну й ту саму ситуацію різні, вони намагаються кожен на себе перетягнути ковдру, що б не занизити себе перед родиною та дитиною. В таких ситуаціях, потрібно керуватися поняттям, що щастя дитини напряду залежить від щастя батьків.

Найбільш розповсюджені фактори, які призводять до розлучень: алкоголізм (або залежність від інших речовин, які призводять до помутніння свідомості), негативні риси характеру людини, зупинка саморозвитку будь-кого з партнерів (як приклад, жінки, після народження дитини часто перестають приділяти собі достатню увагу, піклуватися про себе, мають недоглянутий

зовнішній вигляд, та вважають це нормальним. Звичайно чоловікам це не може подобатися, адже хоча вони люблять дружин не за зовнішність, та вона має велике значення, тому, що на початкових етапах відносин ті самі жінки приділяли собі достатньо уваги, що б справити враження, і, звичайно ж їм це вдавалось. Тому коли це все в один момент зникає, чоловіки замислюються про те, що перед ними постала зовсім інша людина, а не та, в яку вони закохалися), останнє – віковий фактор (якщо велика різниця у віці – це рано чи пізно приносить дискомфорт у стосунки, причому за різних обставин).

До розлучень більш схильні молоді сім'ї. Коли родина тільки утворилася, молодята не пристосовані один до одного, можуть мати інфантильні риси в характері, також може бути відсутня відповідальність і присутня залежність від батьків. Третина конфліктів в молодих сім'ях пов'язані з помилковими мотивами вступу в шлюб (шлюб не з любові, з легковажності, змушені шлюби тощо), що призводить до швидких розлучень. Так, до 24 років 75% молоді вступають у шлюб, 15% – вже розлучаються. Ті ж помилкові мотиви (орієнтація тільки на шлюб по любові, потреба в повному взаєморозумінні, повній відповідності партнера ідеалу і т.д.), призводить до того, що досить великий відсоток молоді не може створити сім'ю в період до 25-30 років [1].

Серед сімей які разом достатньо довгий час, розлучень менше, тому, що в них зворотна сторона медалі. Подружжя мислить більш раціонально, замислюється над тим чи варто розлучатися, оскільки багато пройдено разом, має багато знань, що до свого партнера (як краще, як гірше, що робити в тій чи іншій ситуації). З роками люди, маючи більше досвіду, мислять що до ситуацій більш спокійно, ніж вони мислили б що до цієї самої ситуації роки тому. Звичайно грає роль те, що, без заперечень важко з маленькими дітьми, а коли діти вже дорослі, для подружжя відкривається можливість налагодити свої стосунки на кращу хвилю, адже в них з'являється купа часу для самих себе та для проведення дозвілля для двох.

Умови, в яких перебуває сучасна українська сім'я, характеризуються найперше різкою зміною соціально-економічних відносин у суспільстві, за яких пріоритети мають надаватися особистості людини, її практичній діяльності у всіх напрямках господарювання та духовної культури. Разом з тим, сім'я як явище економічне і соціокультурне зазнає в сучасних умовах впливу різних факторів, особливо глобалізаційного та соціально-політичного характеру [2, с. 262].

Однією із найбільших проблем сучасної молоді родини в Україні є її економічна нестабільність, соціальна малозахищеність та підвищена психологічна вразливість. У свою чергу, це породжує її дезорганізацію, внутрішні деструктивні процеси, конфлікти і, зрештою, веде до розпаду. Внаслідок цього - страждання, нервові захворювання, асоціальна поведінка, стреси, безпритульність дітей, безвідповідальність, байдужість, аморальність і у свою чергу жорстокість батьків. Таким чином, аналіз сучасної ситуації свідчить про необхідність державної підтримки сім'ї шляхом створення сприятливого простору для функціонування сім'ї, умов для самореалізації її інтересів

Список використаних джерел

1 Костровець Л. Б. Значення молодих сімей у процесі формування повноцінного українського суспільств. *Комунальне господарство міст: наук.-техн. зб.* № 102. С. 452-459.

2 Марія Пірен М. Молода сім'я в сучасному українському суспільстві: стан та проблеми. *Освіта регіону.* 2011. № 4. С. 262-270.

Радюк П.К., Калагін Ю.А.,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

КОРПОРАТИВНА КУЛЬТУРА ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ОРГАНІЗАЦІЇ

CORPORATE CULTURE AS A FACTOR OF ORGANIZATIONAL DEVELOPMENT

На сьогоднішній день спостерігається своєрідний бум як у теоретичних, так і в практичних роботах з корпоративної культури. Для одних підприємств корпоративна культура – це «костюм», без якого вже непристойно виходити на ринок товарів і послуг, а для інших - усвідомлення самого себе, набуття сенсу життя, змісту професійної діяльності, без яких важко існувати.

У роботах зарубіжних учених Д. Бела, Дж. Гелбрайта, П. Дракера, Й. Масуда, Ф. Тоффлера і ін., а також вітчизняних – Ю.Д. Красовського, О.С. Віханського, А.І. Наумова, О.Н. Антіпіної, С.Л. Іноземцева, А.І. Субетто і ін. розглянуті інноваційні основи розвитку суспільства, нові критерії праці, що породжують сучасні креативні корпорації і адекватну їм нову форму культури - корпоративну культуру.

В Україні до проблеми корпоративної культури в 90-ті роки звернулися соціологи, менеджери, психологи, фахівці із загальної культурології, менеджменту. Серед них можна назвати Дмитренко Г.А., Єгоршина А.П. та ін. У цей же період ряд досліджень корпоративної культури були успішно проведені Донбаською державною машинобудівною академією (ДДМА), АТ «Новокраматорський машинобудівний завод» (НКМЗ) і Слов'янським державним педагогічним університетом (СДПУ).

Найбільш повним визначенням корпоративної культури, що відповідає цілям даного дослідження, є поняття Володимира Співака, який стверджує, що «культура організації - це сукупність матеріальних і духовних цінностей, явищ, уявлень, поширених в організації, що взаємодіють один з одним, що

відображають її індивідуальність і виявляються в поведінці і взаємодії співробітників, їх сприйнятті себе і навколишнього середовища». Дане визначення включає в себе всі рівні і прояви культури організації, спираючись як на її матеріальний, так і на духовний аспект.

Організаційна культура – складне явище життя організації, яке має свою структуру і специфіку побудови. Так, Е. Шейна визначає рівні культури організації за ступенем візуалізації її впливу на поведінку членів організації. Автор виділяє три рівня культури: артефакти – найповерховіший рівень корпоративної культури, другий рівень – проголошені цінності (цінності і норми, свідомо зафіксовані в документах організації і є практичним посібником для співробітників при виконанні їх ролей в компанії (мета, місія, бачення організації), третій рівень – базові припущення, прийняті в компанії.

Серед і інших теорій про структуру організаційної культури можна виділити модель М. Магури, який наводить такі її складові: цінності, установки, пріоритети працівників, пов'язані з їх роботою в організації; система відносин, що лежить в основі організаційної культури, що формує і визначає робочу поведінку членів організації; поведінкові норми, які відображають поведінку і дії співробітників організації; дії та поведінка співробітників в певних ситуаціях.

Узагальнивши основні типи корпоративних культур за найбільш істотними ознаками, можемо навести наступну їх класифікацію:

1. За ступенем взаємної адекватності домінуючої ієрархії цінностей і переважаючих способів їх реалізації корпоративні культури:

- а) стабільні (висока міра адекватності);
- б) нестабільні (низька міра адекватності) культури.

2. За ступенем відповідності ієрархії особистих цінностей кожного із співробітників і ієрархічної системи внутрішньогрупових цінностей:

- а) інтегративні (високий рівень відповідності);
- б) дезінтегративні (низький рівень відповідності) культури.

3. Залежно від характеру впливу корпоративної культури на загальну результативність діяльності підприємства виділяють:

- а) позитивні;
- б) негативні корпоративні маркетингові культури.

4. За характером управління організацією (типологія проф. Ч. Хенді) корпоративні культури класифікують на:

- а) культура Влади (культура Зевса);
- б) культура Ролі (культура Аполлона);
- в) культура Задачі (культура Афіни);
- г) культура Особи (культура Діоніса).

5. За потенціалом для підтримки стану і успіху компанії (типологія Дж. Зонненфельда) корпоративні культури класифікують на:

- а) «бейсбольна команда» (baseball team);
- б) «клубна культура» (club);
- в) «академічна культура» (academy);
- г) «оборонна культура» (fortress).

6. За ступенем інтенсивності культури та її зовнішнього або внутрішнього фокусування корпоративні культури:

- а) сильні;
- б) слабкі культури.

7. За характером розвитку корпоративні маркетингові культури:

- а) «чоловічі» культури;
- б) «жіночі» культури.

8. Відповідно до загальних характеристик компанії (метод побудови профілів культури - метод ОСАІ К. Камерона та Р. Куїнна) корпоративні культури класифікують на:

- а) кланові;
- б) адхократичні;
- в) ієрархічні;

г) ринкові.

9. В залежності від орієнтації компанії на внутрішнє або зовнішнє середовище корпоративні культури:

- а) інтровертні;
- б) екстравертні культури.

Також в організаціях виділяють два види культур – домінуючі і субкультури.

В. Співак виділяє наступні сім основних функцій корпоративної культури:

- 1) оціночно-нормативна функція;
- 2) нормативна і регулююча функція культури;
- 3) змістоутворююча функція;
- 4) комунікаційна функція;
- 5) пізнавальна функція;
- 6) функція суспільної пам'яті, збереження та накопичення досвіду корпорації;
- 7) рекреативна функція.

Організації, що володіють високим рівнем корпоративної культури, зазвичай отримують більший прибуток є більш конкурентоспроможними та комфортними для своїх робітників.

Рафаловська В. С., Калагін Ю. А.,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків

СОЦІАЛЬНИЙ СТАТУС SMM-СПЕЦІАЛІСТІВ В УМОВАХ ВІЙНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ВИКЛИКИ УПРАВЛІННЯ

SOCIAL STATUS OF SMM SPECIALISTS IN THE CONDITIONS OF WAR: MANAGEMENT PROBLEMS AND CHALLENGES

Розглянемо як військовий конфлікт впливає на професійну сферу SMM-спеціалістів та які особливі виклики. В умовах війни соціальний статус SMM-

спеціалістів стає важливим фактором управління. Відтак, їхні проблеми та виклики посилюються, оскільки вони несуть відповідальність за інформаційний простір, піддаючись тискам та обмеженням. Важливо забезпечити їм захист та підтримку для ефективного управління в цих непередбачуваних умовах.

Абревіатура SMM розшифровується, як Social Media Marketing - маркетинг у соціальних мережах. А SMM-спеціаліст, відповідно, - це спеціаліст з роботи з соціальними мережами. Його задача – просувати товар чи послугу компанії через соціальні платформи, а також покращувати імідж фірми. Ця професія ще молода (адже соціальні мережі з'явилися з десятків років тому), але досить затребувана.

Фактори ризику під час війни: емоційний фон, інформаційні приводи, контент, недоречні комунікації, неоднозначні ситуативи, російська мова в комунікації, ігнорування війни, реклама елітних товарів у соцмережах, перетворення на новини, хайп під час війни, щоденна комунікація.

Соціальний статус SMM-спеціалістів може страждати внаслідок обмеженого доступу до інформації, постійного стресу та необхідності оперативно реагувати на події. Управління їх викликами передбачає створення безпечного середовища для творчого вираження та поширення інформації, що допоможе зберегти їхній вплив на суспільство й оптимізувати ефективність комунікаційних стратегій.

Отже, в умовах війни соціальний статус SMM-спеціалістів є важливим для забезпечення ефективного управління інформаційним простором. Їхні проблеми та виклики вимагають уваги, включаючи захист від стресу, обмеження доступу до інформації та забезпечення умов для творчої діяльності. Забезпечення безпеки та оптимізація комунікаційних стратегій є ключовими аспектами, які можуть покращити їхню роль в суспільстві під час воєнного конфлікту.

Наразі ми проходимо велику трансформацію, і як будь-яку велику зміну в житті, її неможливо відбутися заочно, відсидіти та перечекати.

Таровська А. С., Бірюкова М. В.,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

СУЧАСНІ СОЦІОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ФЕНОМЕНУ ВИГОРАННЯ СПОРТСМЕНІВ

MODERN SOCIOLOGICAL APPROACHES TO STUDYING THE PHENOMENON OF ATHLETE BURNOUT

Зростання соціальної значущості спорту, посилення конкуренції на всіх рівнях чемпіонатів та олімпійських змагань, необхідність досягнення все більш високих спортивних результатів призвели до значного збільшення фізичних і психічних навантажень на всіх учасників спортивної діяльності.

Вони відображаються у впливі на спортсменів різноманітних факторів, що призводять до виникнення несприятливих станів, яких неможливо уникнути або подолати без професійної допомоги, що унеможлиблює ефективну тренувальну та змагальну діяльність.

Професійна діяльність спортсменів пов'язана, в першу чергу, з тиском на їх емоційну сферу, оскільки їм доводиться працювати в умовах насичення емоційнозначущих факторів (соціальна оцінка, рольова невизначеність, розпорядок дня, конфлікти, велика відповідальність, нечіткі критерії успіху тощо), що може призвести до професійного вигорання.

Вивчення феномена вигорання спортсменів є важливою сферою сучасної соціології, психології та спортивних наук. Вигорання, також відоме як берн-аут, є станом фізичної, емоційної та психологічної виснаженості, який часто виникає у спортсменів, що працюють в умовах високого навантаження і конкуренції. Сучасні соціологічні підходи до вивчення цього феномену включають наступні аспекти:

У ході досліджень ученими були обґрунтовані зміст і структура синдрому професійного вигорання (Х. Маслач; В. Орел), проаналізовано чинники розвитку професійного вигорання (Г. Горська, Н. Самоукіна),

розроблено методичний інструментарій (Х. Маслач, В. Бойко, Дж. Грінберг, Т. Ронгинська), визначено специфіку вигорання в різних сферах професійної діяльності (Х. Маслач, О. Старченкова, О. Картаваєва); визначено ряд засобів профілактики і корекції наслідків вигорання (Л. Карамушка, Т. Зайчикова, В. Нікішина, О. Бабич).

Але, не дивлячись на значну кількість досліджень, вивчення феномена професійного вигорання, зокрема у сфері спортивної діяльності, залишається актуальним і недостатньо розкритим.

Сучасні дослідження феномена вигорання спортсменів включають безліч методів, включаючи анкетування, спостереження, аналіз даних. Мета вивчення сучасних досліджень феномену вигорання у спортсменів полягає у розгляді, запобіганні та управлінні цим явищем, а також у створенні більш здорових та сприятливих умов для спортсменів. Ось кілька конкретних цілей дослідження вигорання у спортсменів:

Термін «вигорання» вперше використав Г. Брандлі у своєму дослідженні з працівниками. Пізніше вигорання було проаналізовано Г. Фрейденбергером, який визначив емоційне виснаження як хронічну втому, депресію і розчарування, що виникають, коли людина не в змозі задовольнити свої амбіції і досягти очікуваних результатів. Вигорання зазвичай розуміють як стан емоційного, фізичного та психічного виснаження, що виникає внаслідок хронічного стресу на робочому місці. З цієї точки зору це явище називають «професійним вигоранням» [1].

Однак найбільш поширеним є третій підхід, запропонований американськими дослідниками Г. Маслачі, С. Джексоном, які розглядають «професійневигорання» як систему з трьох компонентів: емоційного виснаження, деперсоналізації та зниження особистісних досягнень.

Важливі аспекти структурного та інституційного аналізу у дослідженні феномена вигорання у спорті включають:

1. Системи тренування та змагань: Аналіз структур системи тренувань та змагань може допомогти виявити фактори, такі як інтенсивність тренувань, тиск на досягнення певних результатів та роль тренерів, які можуть бути пов'язані з вигорянням.

2. Фінансування та комерціалізація спорту: Комерціалізація спорту та очікування щодо прибутку можуть створювати додатковий тиск на спортсменів, що може призвести до вигоряння. Аналіз фінансових структур та спонсорських договорів також може бути важливим.

3. Системи управління та організації спорту: Структури управління та організації спорту можуть впливати на умови праці спортсменів, доступ до ресурсів та підтримки, а також на дотримання етичних та психологічних стандартів.

4. Медійний вплив та суспільний тиск: Інституційний аналіз також може включати вивчення впливу медіа та громадської думки на спортсменів. Громадська увага та критика можуть створювати додатковий стрес [2].

Дослідження, які проводяться з використанням структурного та інституційного аналізу, дозволяють виявити системні фактори, які можуть призводити до вигоряння спортсменів. Ці дослідження можуть бути основою для розробки рекомендацій щодо покращення умов праці та тренувань спортсменів, щоб запобігти виникненню вигоряння та покращити їх психологічний та фізичний благополуччя. Це методологічний підхід, що використовується в соціології та інших галузях соціальних наук для дослідження соціальних явищ і процесів через аналіз структур та інституцій, які впливають на поведінку та взаємодію людей у суспільстві. Цей аналіз спрямований на розуміння, як організації, інститути та суспільні структури формують та регулюють соціальну динаміку.

У контексті вивчення феномену вигоряння спортсменів структурний та інституційний аналіз означає наступне:

1. Аналіз структур: Дослідники аналізують фізичні та організаційні структури, внутрішні та зовнішні фактори, які можуть впливати на спортсменів. Це включає такі аспекти, як тренувальні програми, розподіл ресурсів, ієрархія в команді, системи нагород і визнання. Вивчення цих структур дозволяє визначити, як можуть сприяти чи, навпаки, запобігати вигоряння в спортсменів.

2. Аналіз інституцій: Інституції є формальні та неформальні правила, норми та цінності, які регулюють поведінку в суспільстві. У контексті спорту, інституції можуть включати спортивні федерації, органи управління, антидопінгові організації та медіа. Аналіз інституцій дозволяє дослідити, які норми та правила визначають спортивну культуру та як вони можуть впливати на вигоряння спортсменів.

3. Вплив структур та інститутів на вигоряння: Дослідники аналізують, як структури та інституції можуть створювати умови, що сприяють вигорянню спортсменів. Наприклад, високі вимоги до успіху, конкуренція, відсутність підтримки або недостатнє фінансування можуть бути факторами, що сприяють вигорянню.

4. Пошук рішень: Результатом такого аналізу може бути виявлення проблемних аспектів у структурах та інститутах, а також пропозиція рекомендацій та змін, спрямованих на запобігання вигорянню. Це може включати зміну тренувальних методик, поліпшення системи підтримки спортсменів, розробку політик і правил, що сприяють більш здоровому середовищу в спорті.

Структурний та інституційний аналіз дозволяє зрозуміти глибинні причини та фактори, що впливають на вигоряння спортсменів, та розробляти стратегії для більш ефективної профілактики та підтримки у цій галузі [3].

Список використаних джерел

1 Дударьов В. В. *Форми попередження професійного вигоряння соціальних працівників. Соціологія та соціальна робота в умовах національних*

та регіональних викликів: Матеріали доповідей та повідомлень Міжнародної науково-практичної конференції 27.09.2019 р. /За ред. І. В. Козубовської, Ф. Ф. Шандора. Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2019. С.29-31.

2 Політичні та соціальні студії : конспект лекцій для бакалаврів усіх спец. денної та заоч. форм навч. / уклад.: О.І. Ситник, О.М. Сичевська-Возняк. Луцьк : Луцький НТУ, 2018. 68 с.

3 Соціологічні та політологічні студії: підручник для студентів вищих закладів освіти / За ред. професора А.С. Лобанової. К.: Каравела, 2018. 520 с.

Тимченко О. А., Козлова О. А.,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

КОНСЬЮМЕРИЗМ ЯК СОЦІАЛЬНИЙ РУХ

CONSUMERISM AS A SOCIAL MOVEMENT

Проблема захисту державою прав громадян, у тому числі їхніх прав як споживачів, має довгу історію. Споживач є дуже важливою ланкою в системі економічних та ринкових відносин. Між товаровиробником (постачальником, продавцем) та споживачем завжди існували протиріччя, які намагалися врегулювати третя сторона – держава. Саме для реалізації цих функцій з'явився консьюмеризм. Ми будемо розглядати консьюмеризм як соціальний рух, що спрямований на захист прав споживачів.

Соціальний рух – це масові колективні дії однієї або декількох соціальних спільнот, пов'язані із забезпеченням групових або суспільних інтересів і потреб і спрямовані на соціальні зміни або опір їм в конфліктній протидії з іншими спільнотами. Соціологи традиційно розглядають виникнення та діяльність суспільних рухів як один із наслідків соціального розшарування суспільства і визначають їх як наймасовішу і найорганізованішу форму поведінки великих об'єднань людей. Головними ознаками соціальних рухів є те, що їм властива

певна ідеологія, організація і тактика. Всі ці ознаки ми можемо спостерігати у консьюмеризмі.

Консьюмеризм – це організований рух громадян, а також діяльність державних і громадських установ за розширення прав і впливу споживачів на виробників і продавців у комерційних і некомерційних сферах [1].

До суб'єктів конс'юмеристської діяльності можна віднести:

- 1) громадські об'єднання споживачів;
- 2) органи державної влади;
- 3) підприємства.

Зародився цей рух ще у XVIII ст., проте широкого поінформування людей про консьюмеризм та його юридичну закріпленість почала йтися мова лише у XX ст.

Перший, закріплений документально, спонтанний протест споживачів, стався у 1775 р. в США (штат Массачусетс), в результаті продавці зіпсованої їжі були засуджені до ганебного стовпа. Проте цілеспрямований, організований рух споживачів за свої права розпочався лише на рубежі XIX і XX століть. У цей час проблема захисту споживачів набула в США загальнонаціонального масштабу і отримала правові засади.

У 1890 році в Нью-Йорку була заснована Національна Ліга покупців (перша в світі консьюмеристська організація). Ця організація започаткувала форму атестації товарів — лейбли (англ. label — ярлик, етикетка прикріплені до товару), які видавались підприємствам-виробникам якісних товарів. Такі підприємства вносились у так званий «Білий список».

У 1905 р. Президент США Теодор Рузвельт направив у Конгрес послання: «Я рекомендую прийняти закон, який би стосувався торгівлі між штатами щодо неправильно маркованих та фальсифікованих продовольчих товарів, напоїв, лікарських засобів. Такий закон захищав би інтереси чесних промисловців і комерсантів, а також сприяв би охороні здоров'я споживачів. Торгівля неякісними та фальсифікованими харчовими товарами, шкідливими

для здоров'я або такими, що вводять покупця в оману, повинна бути заборонена». Тобто, звичаї та закони захищали права споживачів завжди, але лише у ХХ сторіччі вона матеріалізувалась і знайшла своє втілення в утворенні різноманітних суспільних об'єднань, законів, правових норм які регулюють цю сферу. 15 березня 1961 президент США видав спеціальну постанову, що проголошувала «Чотири права споживачів»:

- на безпеку, якість товарів і послуг;
- на достовірну інформацію про них;
- право бути почутим у разі висунення споживацьких претензій;
- право захищати свої споживацькі претензії в суді [2].

Від того часу 15 березня щорічно відзначають як Всесвітній день прав споживачів. У 1973 Рада Європи затвердила «Хартію захисту споживачів», а 1985 Генеральна Асамблея ООН затвердила «Керівні принципи захисту інтересів і прав споживачів». Із здобуттям незалежності Україна також підписала затвержені ООН принципи й прийняла Закон «Про захист прав споживачів». Для практичної реалізації Закону було утворено Державну інспекцію із захисту прав споживачів, яка в 1992 набула статусу Державного комітету України у справах захисту прав споживачів. Система захисту прав споживачів в нашій державі ґрунтується на статті 42 Конституції України, згідно з якою «держава захищає права споживачів, здійснює контроль за якістю і безпечністю продукції та всіх видів послуг і робіт».

Консьюмеризм, як соціальний рух, на нашу думку, у сучасному світі виконує наступні функції:

- 1) боротьба з недоброякісною продукцією;
- 2) антимонопольна боротьба, контроль за продуктами харчування і ліками;
- 3) боротьба з нечесною торговою практикою, недостовірною рекламою та маркуванням;
- 4) захист навколишнього середовища;

5) боротьба з недостовірною інформацією про вплив продуктів на здоров'я, регулювання реклами для дітей

Консьюмеризм як соціальний рух забезпечує такі права для споживачів:

- 1) право на безпеку;
- 2) право на інформацію;
- 3) право на вибір;
- 4) право бути вислуханим [3, 4].

Таким чином, потрібно пам'ятати, що права споживачів – це невід'ємна частина прав людини. Для підвищення якості життя не слід сподіватися на когось і починати самостійно відстоювати свої права, вимагати та спонукати виробників (продавців, виконавців) не порушувати права споживачів на захищеність від товарів і послуг неналежної якості, на доступну, достовірну, повну та своєчасну інформацію про товари і послуги, на вільний свідомий вибір якісної продукції. Необхідно налагодити цивілізований діалог між державними органами, бізнесом та споживачами для отримання найкращого результату в сфері споживчої безпеки, адже наближення України до вступу в європейську спільноту ставить перед нашою державою нові завдання, зокрема у сфері захисту прав та інтересів споживачів.

Список використаних джерел

1 Сутність поняття та історичний розвиток консьюмеризму. URL: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2021/01/12-20.pdf>.

2 Сутність консьюмеризму і основні права споживачів. URL: <https://pidru4niki.com/1251022563228/marketing/konsyumerizm>.

3 Хацкевич Ю. М., Летута Т. М. Міжнародний консьюмеризм: навч. посібник у структурно-логічних схемах / Ю. М. Хацкевич, Т. М. Летута. Х.: ХДУХТ, 2018. 107 с.

Шалімова А. А, Байдак Т. М.,

Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна,
м. Харків, Україна

УКРАЇНСЬКІ TELEGRAM-КАНАЛИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

UKRAINIAN TELEGRAM CHANNELS IN WAR TIME

Повномасштабне вторгнення ворога в Україну, яке розпочалося 24 лютого 2022 року охопило не тільки фізичний простір, а й інформаційний. Війна призвела до значних трансформацій в українському інформаційному середовищі.

Українська аудиторія перенесла свою увагу у пошуках інформації про події в країні на соціальні мережі, а Telegram-канали стали важливим джерелом інформації для неї.

Війна значно вплинула на контент не лише кількісно, а й якісно – відбулася трансформація важливості тем висвітлюваних новин. Канали, які раніше висвітлювали події окремих міст та регіонів, стали приділяти увагу загальнонаціональним новинам з висвітленням подій в усіх регіонах, що, в свою чергу, також посприяло збільшенню кількості новин завдяки зростанню обсягів інформації. Суттєві зміни відбулися і в тематиці контенту. Якщо до війни канали переважно інформували щодо дорожньо-транспортних пригод, правопорушень, подій з суспільного життя міста, а також новин, пов'язаних з пандемією COVID-19, то з початком повномасштабного вторгнення інформаційний вектор зазнав суттєвих трансформацій. Головними темами стали війна, ситуація на фронті, попередження про небезпеку, міжнародна політика та допомога партнерів. Окрім цього збільшилася частка новин про ворога.

Окрему увагу варто приділити такому тренду як українізація соціальних мереж за останні роки. Війна стала дуже впливовим каталізатором цього процесу. Російська мова втратила своє панівне положення в сегменті

українських соціальних мереж. Процес українізації поширився і в Telegram-каналах, які почали робити дописи українською. Відбулися суттєві зміни в звичках аудиторії. В українському медіапросторі почали застосовувати державну мову у комунікаціях в соціальних мережах. Окрім цього, значно посприяв українізації контенту Закон про мову [2]. Цей закон стимулював компанії до створення ними власних сторінок в інтернеті державною мовою. Те ж саме стосувалося й представників державної та місцевої влади, які в публічному просторі мають спілкуватися виключно українською.

Окреме місце в Telegram-каналах займає гумористичний контент. Від початку повномасштабного вторгнення дискусії щодо доречності гумору особливо гостро постали в медіапросторі та соціальних мережах. Варто розуміти, що гумор – дійсно важлива складова для підтримки психологічного стану людини, яка допомагає переживати критичні ситуації. Тож, не дивно, що Telegram-канали, які мають мільйони підписників розуміють важливість психологічної розрядки та підтримки своєї аудиторії за допомогою такого інструменту.

Під час війни важливо дуже обережно застосовувати жарти, особливо, коли вони спрямовані на «своїх», такі жарти можуть бути небезпечними та викликати агресію, але жарти, що спрямовані на ворога, підвищують моральний настрій військових, підривають авторитет ворога, деморалізує його. Особливо яскраво це проявляється під час дуже вдалих операцій ЗСУ. Моментально українці підхоплюють новину та створюють тисячі мемів та жартів навколо. Варто додати, що гумористичний контент поширюється набагато швидше, аніж інформативний. Під час війни гумор значно трансформувався. Змінилося як наповнення, так і ставлення до нього. Гумор знімає психологічне навантаження, за допомогою жартів надає пояснення ситуації. В той же час, важливо розуміти чітку межу та не починати недооцінювати ворога, набуваючи надмірної самовпевненості.

Ще однією зміною, яка відбулась в Telegram-каналах з початком повномасштабного вторгнення, є використання цих каналів, як майданчиків для розповсюдження не якісної, не добросовісної, в іноді протизаконної реклами. Від початку війни багато великих компаній припинили свою діяльність на території України, тож і їх рекламні кампанії були призупинені. Але поступово, звикаючи до нових умов життя, бізнес почав шукати варіанти просування і питання реклами знову набуло своєї актуальності. Тож месенджери, зокрема Telegram, почали розглядатися як перспективна платформа для просування свого бренду.

Зростання кількості рекламного контенту є свідченням того, що отримання прибутку – одна з основних цілей ведення Telegram-каналів, яка може зменшувати роль та важливість донесення об'єктивної, правдивої інформації на користь заробляння грошей.

Таким чином, війна значною мірою вплинула на український медіапростір в цілому, зокрема й на Telegram-канали, контент та формат яких зазнав суттєвих трансформацій. Головними з яких можна виділити кількісне збільшення контенту, зміни в пріоритетах висвітлених тем та персоналій, українізація матеріалів, зміна ролі гумору, зростання рекламного контенту.

Список використаних джерел

1 «Як функціонують та завойовують аудиторію телеграм-каналів-мільйонники». URL: <https://www.jta.com.ua/wp-content/uploads/2023/02/Telegram-Channels-2023.pdf>.

2 Закон про мову. URL: <https://mova-ombudsman.gov.ua/16-lipnya-2022-roku-novij-kontrnastup-ukrayinskoyi-movi>.

Шанідзе О. Д.,

Національний технічний університет “Харківський політехнічний інститут”,
м. Харків, Україна

ПРОБЛЕМА ГЕНДЕРНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ПОСТМОДЕРНІ

THE PROBLEM OF GENDER STUDIES IN POSTMODERN

Головними ознаками постмодерну в площині філософії, культури і соціології – є аперспективність, контекстуальність і відмова від всякої істини. Постмодерністи вважають за потрібне відмовитись від усіх істин, бо вони не можуть бути універсальними, а тому залежать лише від контекстів, контексту часу, контексту простору, контексту соціуму. Наприклад питання добра і краси будуть різнитись від однієї філософської школи (часто обмеженої виключно однією точкою зору) до іншої. Разом із тим, таке відношення до істини, народжує наступну проблему: якщо істини немає, то що робити з твердженнями доби постмодерну стосовно соціальної рівності, рівних прав та свобод і головного набутку постмодерну: «свободи кожної індивідуальності».

Цей парадокс, як раз і народжує усі суперечки щодо сучасних актуальних питань, і гендерне питання стоїть в авангарді цієї суперечки. Бо коли вчені починають аналізувати гендерну проблематику, вони не сходяться насправді майже ні в чому. І зараз серед теоретиків немає згоди за такими, фундаментально важливими, питаннями, як, наприклад: “що взагалі є гендер?”. Для одних це соціальна стать, для інших індивідуальна ознака суб’єктивного світосприйняття, для третіх питання пов’язане зі статевими, анатомічними, особливостями. В свою чергу, питання взаємозв’язку гендеру і статі теж є відкритим, для одних вчених ці питання не лежать в одній площині, інші, наслідуючи детерміністичну точку зору, вважають що гендер пов’язаний з анатомією людини (краще сказати індивіда). Чи є гендерні відносини між індивідами соціально-культурною практикою, чи це є виключно особистісний, інтерсуб’єктивний досвід? Питання викликає навіть кількість «гендерів». Для

звичайних людей дуже часто виникає межа о двох гендерах, а в деяких випадках людству притаманне відношення сексуальної орієнтації до питань гендеру. Знов таки, вчені епохи Просвітництва взагалі не відділяли гендер від питань «жіночого-чоловічого». В площині постмодернізму і метатеорії ми ставимо собі питання не тільки про соціальні гендерні відносини, але і підіймаємо проблеми сексуальності, ідентичності і намагаємось дивитись на це через саме площину гендеру. От же, безперечно ми можемо сказати лише одне: єдиної, універсальної гендерної теорії в постмодернізмі не існує. Ми не можемо чітко визначитись не тільки з самим суб'єктом і об'єктом пізнання, але із методологією, а інколи і взагалі доречністю дослідження.

Згадана вище епоха Просвітництва, її ще називають модернізмом, вперше в історії нашого світу, принесла людству ідею абсолютної рівності, без розподілу на раси, кольори шкіри і стать. Безперечно, з історичної точки зору, такий прорив гуманістичної, людино-центричної думки, розхитав сталі кайдани нерівності. Втім, не за епохи просвітництва, не за епохи постмодерну, остаточно позбутися цих “кайданів” не вийшло ні у кого. За часів модерну, який ставив під сумнів все «особистісне» і тяжів до великих соціальних конструкцій з чітким практичним досвідом, який можливо виміряти, пояснити і показати така розширність гендерної проблематики як сьогодні, була взагалі неможлива. Що стосується сьогодення спектр питань, які охоплюються, важко досконало вивчити, систематизувати, і виходячи з самої сутності постмодернізму, знайти істинність явищ, відділити хибне від істинного. Тим не менш, навіть за таких умов, діючи згідно до логіки дослідження соціальних явищ не тільки в межах вивчення соціуму окремо, але і в межах вивчення кожного окремого індивіда, ми все ж можемо сформулювати деякі ключові для сучасної гендерної проблематики постулати.

Для початку слід зазначити очевидне. Об'єктом гендерної проблематики є гендер. Втім саме поняття (як об'єкт дослідження, так і як явище взагалі) є причиною диспутів і суперечок. «Наприклад, такі вчені як У. Фаррел вважають,

що теорія, яка поєднує расу, клас і гендер, являє собою небезпечну форму політичного моралізму з тими самими тоталітарними характеристиками, які проявляють інші форми марксизму. Як наслідок, критика в основному спрямована проти «класових ворогів», тобто відбувається нова форма дихотомії, новий пошук «ворогів», нова форма протиставлення та протистояння. Звідси також виходить зручний для гендерної теорії привід розглядати західну філософію (культуру загалом) як продукт «давно померлих білих чоловіків», хоча, як зауважує У. Фаррел, для гендерного фемінізму дуже незручним залишається той факт, що близькосхідна (й інші) цивілізація тоді повинна розглядатися як продукт «давно померлих небілих чоловіків» [1].

З зазначеного вище, ми можемо помітити що в сучасному гендерному дослідженні є тонка межа між саме дослідженням і активізмом. З одного боку це призводить до позитивних змін. Наприклад, неможливо не відмітити що саме завдяки активізації руху феміністок гендерні питання досягли як мінімум першорядних успіхів в створенні рівних умов, рівних можливостей і рівних прав з рівними обов'язками для чоловіків і жінок. (Тут знов згадуємо, що гендерна проблематика модерну, пов'язувала гендер лише з біологічним детермінізмом). Разом із тим, вочевидь, в розвинутих країнах, сьогодні є певні успіхи щодо безперечної рівності гендерних осіб, створюються гендерні суспільства, гендер перестає означати «соціальну стать», а починає означати «індивідуальний досвід/вибір», іншими словами переходить в межу ідентичності, яку через активізм різних гуманістичних рухів, возносять в головну цінність людства. З іншого боку, звичайно, це множить сутності, а самі зміни починають агресивно конкурувати одна із одною, народжуючи потенційні конфлікти в майбутньому, хоча і сьогодні підкидає нам ядро виражені конфлікти на площі гендерної самоідентифікації людини і серйозні соціальні пертурбації. Взяти наприклад ресентимент в Американській культурі, який призвів до перемоги консервативного і вочевидь доволі відсталого від

об'єктивної, сучасної точки зору на проблеми постмодерну, кандидата у президенти Д. Трампа [2].

От же висновок який ми сьогодні можемо зробити, може уміститись в одне твердження: «Розібратись важко». Втім, наука має мати чітку класифікацію, методологію, мету і висновки. Навіть якщо саме явище не може надати нам таких опцій. Тому сучасний вчений який займається гендерною проблематикою, має, в першу чергу, означитись з напрямом і вектором праці. Прийняти бік тієї теорії, яка є для нього найбільш аргументованою науково, але не забувати і про морально-етичний аспект питання. Так, в епоху постмодерну при дослідженні таких складних явищ як гендер, не достатньо користуватись лише класичними, інституційними методами. Слід зволікати на суб'єктивне самого вченого, відходити від позиції «соціальне» в контексті дослідження індивіда, але знаходити соціальне значущє в своїй праці. Гендерна проблематика вивчається як феномен сучасного суспільства, але не слід забувати, що в самому корені цієї проблематики лежить бажання людства до рівності. Тож саме рівність ми і можемо сприймати як умоглядну істину, як ідеальний початок для роботи з гендерною проблематикою.

Список використаних джерел

1 Скиба Е. К. Теорія гендеру як методологія пізнання культури. *Наукове пізнання : методологія та технологія*. 2020. № 1 (45). С. 62-68.

2 Вілбер К. Трамп і епоха пост правди. Львів : Terra Incognita. 2019. 136 с.

СЕКЦІЯ 2
«ПРОБЛЕМИ МОЛОДІ, СТУДЕНТСТВА ТА ОСВІТИ В СУЧАСНОМУ
УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ»

Weiqing S.

National Technical University «Kharkiv Polytechnical Institute», Kharkiv

THE CONSUMER BEHAVIOR OF CHINESE YOUTH

In the epoch following China's economic liberalization and integration into the global market, the country has witnessed exponential advancements in its economic structure, societal fabric, and cultural ethos. This era of profound transformation has precipitated a paradigmatic shift in consumer behavior, with the youth cohort emerging as a pivotal force in the evolving marketplace. The deluge of consumption alternatives has engendered a departure from conventional consumption paradigms, with young consumers transcending the foundational considerations of product quality and cost. They are now gravitating towards consumption experiences that are enriched by interactive engagement, sensorial immersion, and the accrual of social capital through symbolic goods, warranting novel scholarly interpretations and methodical investigation.

This inquiry probes the contemporary consumer behavior attributes of young Chinese individuals within the prevailing socio-economic and cultural milieu. It delineates their consumption proclivities and relational dynamics, elucidating the sociological determinants that sculpt these consumption patterns. The aim is to augment the academic discourse on youth consumer behavior and to furnish empirical insights that could inform policy interventions aimed at navigating and tempering youth consumerism.

The investigation commences with an exhaustive review of the scholarly corpus on consumer behavior, laying the groundwork for a subsequent analysis predicated on the principles of consumer sociology. Leveraging an array of survey data, the study scrutinizes the consumption engagement of the youth demographic,

dissecting variables such as age, educational attainment, and consumption cadence. A robust statistical apparatus is deployed to distill and interpret disparities within these variables. This synthesis of empirical consumption trends and the societal context culminates in an intricate portrayal of youth consumer behavior within the selected age cohort.

The findings illuminate a spectrum of consumer behavior traits among young consumers, underscored by their pursuit of identity construction, social connectivity, cultural resonance, and the symbolic value of commodities. The discourse probes into the genesis of these consumer behaviors, dissecting the influences from a macroscopic view of societal trends and a microscopic analysis of individual consumer predilections, including the influences of the ambient social and living environments, market dynamics, and personal consumer attributes.

In an epoch increasingly dominated by consumerist ideologies, this treatise critically examines the current state and the multifaceted determinants of youth consumer behavior. It confronts the salient consumption challenges endemic to young consumers, proffering prescriptive advice to bolster their consumption acumen and discernment. Additionally, it posits strategic recommendations for societal and corporate stakeholders to fortify environmental constraints on consumer behavior, to refine the consumer culture milieu, and to enshrine corporate social responsibility.¹

In summation, the treatise encapsulates the research's quintessence and informed by the garnered insights, prognosticates the future trajectory of social consumption dynamics. It also contemplates the interplay between young consumers and commercial entities, aspiring to cultivate a more sustainable and ethically cognizant consumption ecosystem.

¹ (China Academic Journal Electronic Publishing House., n.d.)

Андрієнко А. О., Шайндзе Н. О.,

Національний технічний університет “Харківський політехнічний інститут”
м. Харків, Україна

СПРИЙНЯТТЯ МОЛОДІЮ ОСОБИСТИХ СТОСУНКІВ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

YOUTH PERCEPTION OF PERSONAL RELATIONSHIPS DURING MARTIAL STATUS

На сьогоднішній день ситуація в нашій країні є вкрай важкою. Вже більш ніж півтора року Україна перебуває в особливому правовому режимі – воєнному стані. Війна притягнула за собою велику кількість соціальних проблем, які прямо чи опосередковано пов’язані також із соціально-демографічною ситуацією. Родини розлучені, більшість чоловіків відправились на захист країни, хотіли вони того чи ні, жінки із дітьми мусли поїхати за кордон або залишитись на господарстві, і неодноразово господині отримували печальну звістку про смерть, поранення, полон, зникнення партнера. Діти залишаються без батька, матері втрачають синів, жінки хоронять чоловіків – такі вони сучасні реалії. Все це значно погіршує соціальне самопочуття, особливо це стосується молоді, як найбільш психологічно вразливої соціальної групи. Молодь спостерігає за цією ситуацією, і на жаль, під час військового стану в них формується думка, що краще взагалі утриматись від стосунків, чим перебувати в постійному стресі та хвилюватися за партнера.

В сучасних реаліях багато вчених, як соціологів, так і психологів піднімають питання різноманітних аспектів соціального життя під час військового стану: Гончаренко О.Л., Алещенко В.І., Будак В.Д., Кіпенський А.В., Підбуцька Н.В., Пономарьов О.С., Попова Г.В., Бірюкава М. В., Ляшенко Н.О.; особистісні стосунки під час війни досліджують такі вчені, як Мілорадова Н.Е., Доценко В.В., Вишневська О.П., Чепелева Н.І., Яковицька Л.С., Михайловська А.В., Подорожний В.Г.

Соціальне самопочуття виступає одним із провідних показників стану суспільства, його різних соціальних груп та окремих людей. Воно фіксує емоційний рівень відносин людей, груп та суспільства загалом, їх становище у соціальній структурі, ступінь залучення до системи суспільних відносин [1]. Кожна людина в Україні постраждала від військових дій. Сучасне покоління вважають «втраченим», через велику кількість втрат, добровольців на фронт, емігрантів та фізично неспроможних. Українська молодь травмована психологічно, і на превеликий жаль, ці травми можуть проявитися через багато років після завершення військових дій. Невизначеність щодо професії, питання вимушеного переїзду, адаптація до нових умов, відсутність уявлення про майбутнє тільки загострює становище, що супроводжується гнівом, страхом, тривожністю, агресією та стресом. Безліч молоді зараз скаржиться на проблеми зі сном, апетитом, підвищенням розумової гіперактивності, рядом психосоматичних розладів та наявністю суїцидальних думок. Як зазначають дослідники, майже 40% осіб юнацького віку у зв'язку з війною відчуває страх за життя та здоров'я своє та близьких. [2] За таких умов загострюються проблеми встановлення та підтримки міжособистісних стосунків, пошуків партнера для особистісного життя, але ж юнацький вік – це саме той період

Також слід відзначити, що соціальне самопочуття може бути позитивним, нейтральним і негативним. Ці стани характеризують не лише яким є самопочуття людини у суспільстві, але й їх спроможність чи неспроможність адаптуватися до нових умов, або ж можуть свідчити про результативність чи неефективність державної політики [1]. Для дослідження соціального самопочуття дослідники використовують конкретну сукупність параметрів, яка буде складатися із певних показників його проявів, одним із яких є параметри сімейного стану та відносин — відношення до сімейних цінностей, установки на сім'ю та дітонародження; можливість дотримання звичаїв та традицій свого народу як актуальна потреба; безпека родини; можливість реалізації виховного, соціалізаційного та освітнього потенціалу [1].

Але, за даними емпіричних досліджень, у молоді переважає обережність у плануванні власного життя, визначення векторів і цілей, в тому числі й в тієї складової, яка стосується особистісних відносин. У 60% осіб юнацького віку виражений середній рівень цілей у житті, що інтерпретується наявністю сенсу у житті, спрямованістю, присутністю мети у минулому і передбаченні її у майбутньому, що може бути не так яскраво виражене, але присутнє у житті опитаних. Для 60% опитуваних переважає середній показник самоприйняття, що пояснюється помірним ставленням до себе, не досконалим, але вмінням приймати різні аспекти самого себе, в осіб юнацького віку переважає середній рівень психологічного благополуччя [2].

За час повномасштабного вторгнення в Україну, багато шлюбів почало руйнуватись. Причина – чоловік та жінка роз'їхались, задля безпеки, та вони почали звикати до самотності й розлуки. Вони змінилися, і вже не бачать один одного, такими як раніше – вони більше не потребують один одного. [3] Спостерігаючи за цими тенденціями, молодь не прагне до встановлення стійких особистісних відносин, не зважаючи на те, що під час війни комунікабельність підвищилася (82,5% осіб з числа молоді підтверджують потяг до спілкування, пов'язуючи це з тим, що високий рівень соціальної напруги породжував бажання бути разом з іншими [2]). Безумовно, перші місяці війни стали об'єднувальним досвідом для більшості, який заставив переоцінити і налагодити стосунки з рідними, друзями та навіть відновити давно втрачені контакти.

Таким чином, можна визначити, що спостерігаючи реальність, молодь поділилась умовно на два табори за власним ставленням до життя та особистих стосунків: 1) жити тут і зараз; 2) почати жити, коли закінчиться війна. Ані той, ані інший варіант не сприяє створенню довготривалих стосунків ,які в майбутньому мали б шанс перетворитися на сімейне буття. Хтось не думає про відносини, переймається за наслідки психологічного здоров'я військових (які розглядаються, як партнери); зважають, що хлопця можуть забрати до армії чи просто вважають, що на разі немає сенсу будувати відносини, сім'ю,

народжувати дітей тощо. Але є й такі, хто впевнено вирішили, що коли як не зараз – вони будують родини, планують дітей та готові до спільного життя. Тож, на теперішній час, молодь має суб'єктивну розгалужену думку щодо подальшого будівництва власних особистих відносин [4].

Загалом, можна зробити висновок, що молодь не має однозначних поглядів до теми особистісних стосунків: деякі присікають навіть думки про відносини, інші, навпаки, мають нав'язливу потребу у стосунках. Тому соціологічні та психологічні дослідження цієї теми є дуже актуальними, особливо з урахуванням тієї соціально-демографічної ситуації, що склалася в нашій країні.

Список використаних джерел

1 Шанідзе Н. О. Соціальне самопочуття біженців й ВПО на шляхах війни. Біженці та внутрішньо переміщені особи України на шляхах війни: кроки незламності: моногр. / за ред. М. В. Бірюкової. Харків, 2023. С. 329-353.

2 Пилипенко Л. В. Емпіричне дослідження впливу воєнного стану на психічне здоров'я особистості юнацького віку. *Наукові записки ЛДУБЖД*. Сер.: Педагогіка і психологія. 2023. № 1. С. 58-66.

3 Ляшенко Н. О. Руйнування шлюбних відносин під час війни. *Україна і світ: гуманітарно-технічна еліта та соціальний прогрес* : матеріали всеукр. наук.-теорет. конф. студ. і аспірантів, 19-20 квітня 2023 р. / гол. ред. А. В. Кіпенський ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". Харків, 2023. С. 280-282.

4 Титаренко Т. М. Психологічне здоров'я особистості: засоби самопомоги в умовах тривалої травматизації : монографія. Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2018. 160 с.

Карпенко Д. В., Сутула О. А.,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ: ПОГЛЯД СТУДЕНТА

MODERN PROBLEMS OF DISTANCE EDUCATION: A STUDENT'S VIEWPOINT

Майже чотири роки українські студенти отримують знання у дистанційній формі навчання.

На початку 2020 р. Україна потерпала від пандемії COVID-19, через що студенти були вимушені залишатися по домівках та виходити на заняття в онлайн режимі. Згодом через початок російсько-української війни студенти України, а особливо зі східної та північної її частин в цілях безпеки повинні були знову повернутися до дистанційного навчання.

Дистанційне навчання (або онлайн-навчання) – це форма освіти, яка відбувається через Інтернет або інші технології з використанням комп'ютерів, смартфонів, планшетів та інших діджитал пристроїв. Це метод навчання при якому викладач і студенти фізично знаходяться в різних місцях і взаємодіють один з одним за допомогою спеціальних інформаційних технологій. Дистанційне навчання може бути синхронним (за участі в реальному часі) або асинхронним (за допомогою записів лекцій, завдань тощо, які студенти виконують у зручний для них час).

У студента одними із перших виникають проблеми щодо не повного отримання всієї необхідної наукової інформації та неякісного засвоєння. В воєнних умовах навчання залежить від кількох компонентів: наявності електроенергії, Інтернету та зв'язку. Час від часу і викладач і студент можуть мати труднощі які зводять нанівець проведення занять: відсутність електроенергії, Інтернету, мобільного зв'язку, техніки або неякісна її робота тощо. Через постійний непередбачуваний зв'язок заняття можуть перерватись в

ту чи іншу секунду, через що студент не до кінця зможе почути корисну і необхідну йому інформацію. Через непередбачувані та невизначені часом відключення світла студент банально не має змоги бути присутнім на заняттях, виконувати велику кількість домашніх завдань в потрібний термін. Ці умови впливають на оцінювання студента. Навіть якщо пояснювати причину відсутності чи причину не виконаного вчасно завдання, це не знижує важкість проблеми. Виникають заборгованості з домашнім завданням, котрі виконати через вищевказані причини є, знову ж таки, не менш проблематично.

Дистанційне навчання є гарним тимчасовим заміником звичайному очному навчанню, але як метод навчання на постійній основі є малоефективним. Студентами набагато краще засвоюється та інформація, котру викладач надає в аудиторії, ніж сидячи по різні боки екранів гаджетів. Краще, коли є можливість віч-на-віч поспілкуватися з викладачем і додатково поставити запитання за темою.

Що важливе в очному навчанні і чому його ефективність переважає дистанційне?

По-перше, очне навчання – це науковий соціум в якому студент знаходиться та приймає участь у спільному розвитку в певній професійній сфері. Саме такий формат має користь для студента. Йому потрібно бути частиною цього процесу, він повинен рівнятися та бути належним до своєї референтної групи.

По-друге, для більшості студентів які знаходяться на дистанційному навчанні бракує спілкування. Недостатньо саме живого спілкування під час навчання. За останні роки більшість студентів звикли бачити один одного лише через екран телефона чи монітор та спілкуватись в месенджерах.

По-третє, відсутність «студентського життя» яке є надважливим та невід'ємним етапом соціалізації студента. Після закінчення навчання в школі цей етап є «містком» у доросле життя. В цей час студент вчиться бути самостійним, відстоювати свої принципи, будувати особисте життя. Це не просто мрійливий період про початок активного незалежного життя, а

серйозний час для здобування «інструментів» з котрими молода людина буде йти все життя.

Нажаль більша частина сучасної студентської молоді страждає від наявності дистанційного навчання. А запровадити очне навчання під час війни можуть не всі заклади вищої освіти.

Вважаємо за доцільне зазначити, що для полегшення процесу дистанційного навчання необхідно запровадити наступні дії. По-перше, переглянути навчальні програми в бік зменшення теорії та збільшення практики. По-друге, запевнити студента, що через форс-мажорні обставини в нього буде можливість плідно навчатися і не буде виникати проблем з оцінюванням. Але, найголовнішим на нашу думку є той факт, що саме студент повинен усвідомити важливість навчання для себе, свого майбутнього, постійного розвитку і вдосконалення своїх знань, незважаючи на форму навчання.

Краснобай О. С., Терещенко Д. А.,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м.
Харків, Україна

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІАЛЬНОЇ СКЛАДОВОЇ СУТНОСТІ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ

THEORETICAL FOUNDATIONS OF THE CONCEPTUAL AND CATEGORICAL COMPONENT ESSENCE OF YOUTH POLICY

Молодь є важливим і потенційним інтелектуальним ресурсом українського суспільства. Одним із пріоритетів у розбудові прогресивної та передової країни є ефективна національна молодіжна політика. Україна мала одну із найбільших часток молоді в Європі. У 2020 кількість молоді досягала 10,6 мільйонів, що складало 25% від всього населення [10].

Поряд з цим, сьогодні необхідно усвідомлювати критичну ситуацію в демографічній сфері України як потенційної загрози для національної безпеки

держави, адже згідно з останніми даними відбувається старіння населення (низький коефіцієнт народжуваності, високий рівень смертності; доля людей віком 65+ вже перевищує частину молоді до 15 років на 20%) та масовий відтік українців (особливо молодих людей, які активно долучаються до цих процесів) за кордон; населення нашої країни скорочується одним із найшвидших у світі темпів та, як прогнозують, до 2033 року зменшиться до 26-35 мільйонів осіб (35 млн – це надзвичайно оптимістичний сценарій) [11]. Дослідники вказують, що скорочення кількості українців триватиме й надалі.

Саме тому молодіжна політика є дуже важливою для України, оскільки молодь є головним ресурсом її майбутнього розвитку.

Слід зазначити, що Україна має послідовну молодіжну політику, яку регламентують Національна молодіжна стратегія до 2030 року та Закон України «Про основні засади молодіжної політики» [6]. Цей Закон є найважливішим документом у сфері молодіжної політики України. Він встановлює основні принципи реалізації молодіжної політики та містить в собі ключові організаційні, соціально-економічні, правові та політичні засади соціалізації молоді в Україні. Національна молодіжна стратегія до 2030 року, яка затверджена Указом Президента України № 94/2021 від 12 березня 2021 року, спрямована на створення сприятливого середовища для інтелектуального, морального та фізичного розвитку молоді, залучення молодих людей до розробки та реалізації молодіжної політики від загальнодержавного до місцевого рівня та підвищення конкурентоспроможності української молоді [9]. Цей процес потребує постійного реагування та заслуговує на більшу увагу з боку держави. Тому одним із найважливіших стратегічних завдань розвитку кожної країни є регулярне визначення викликів сьогодення та відповідне формування та реалізація ефективної, збалансованої й соціально орієнтованої молодіжної державної політики.

Питання історії розвитку та реалізації молодіжної політики висвітлені у багатьох працях вітчизняних та іноземних науковців та практиків.

Вивченням обставин щодо формування молодіжної політики нашої

країни займалися такі вітчизняні вчені, як М. Головатий, В. Головенько, В. Кулік., Л. Перевалова, М. Перепелиця, Л. Пал (L. Pal). Зокрема, у своїх роботах В. Головенько, досліджуючи як формується і реалізується молодіжна політика в нашій країні, відмітив, що в її основі лежать принципи участі, рівності та доступності, соціальна компенсація, принцип гарантій, принцип пріоритету [1]. Досліджуючи державну молодіжну політику, вчений Перепелиця М. визначає її як системний напрям практичної та теоретичної діяльності її суб'єктів, що здійснюється в усіх сферах життєдіяльності молоді, реалізується з урахуванням умов, специфіки й можливостей регіону [3]. Тема молодіжної політики зустрічається у фундаментальній праці В. Куліка «Молода Україна: Сучасний молодіжний рух та неформальна ініціатива» [4]. У цій роботі розглядається історія українського молодіжного руху в ХІХ столітті від утворення молодіжних об'єднань до наших днів.

Однак, незважаючи на значні напрацювання науковців та практиків, потребують подальшого дослідження питання еволюції, тенденцій розвитку й реалізації молодіжної політики з урахуванням трансформаційних змін.

Мета дослідження полягає в виокремленні фокусу уваги поняття «молодіжна політика», розкритті його змісту, принципів та ролі для розвитку суспільства.

Молодіжну політику прийнято розглядати як діяльність усіх суспільних інститутів для соціального становлення, розвитку і вдосконалення як окремої молодої людини, так і всього молодого покоління [3].

Розкриття сутності молодіжної політики, її принципів та ролі в суспільстві вимагає ґрунтовного аналізу і звернення до історичних витоків.

З 1970-х років молодіжна політика стала самостійним напрямом державної влади в більшості великих країн світу. Саме з цього моменту почалося масове прийняття законодавчих документів, спеціальних програм у напрямі реалізації прав молоді на працевлаштування та освіти, а також належного вирішення проблем молоді.

На початку 1990-х років понад 100 країн світу прийняли закони, які

стосувалися питань соціального забезпечення та розвитку молоді. Близько 90 країн світу створили структури на найвищому державному рівні, які займаються розробкою та координацією молодіжної політики. Серед основних резолюцій та програм ООН, що стосуються молоді, назвемо декілька основних. У 1996 р. ООН прийняла Всесвітню програму дій в інтересах молоді на період до 2000 р. та на наступний період, яка стала міжнародною стратегією вирішення проблем молоді та розширення можливості її участі у житті суспільства.

У квітні 2013 р. Координаційна рада керівників системи ООН схвалила Загальносистемний план дій ООН з питань молоді - як основу управління програмами для молоді в системі ООН.

У новітній історії України поняття державної молодіжної політики на офіційному рівні було подано в Декларації про загальні засади державної молодіжної політики в Україні, що стала першим концептуально-правовим документом щодо державної молодіжної політики. У цьому документі принциповим стало визнання молодіжної політики як «пріоритетного та специфічного» напрямку державної політики, а сама державна молодіжна політика визначалася як системна діяльність держави у відносинах з особистістю, молоддю, молодіжним рухом, що здійснюється в законодавчій, виконавчій, судовій сферах і ставить за мету створення соціально-економічних, політичних, організаційних, правових умов та гарантій для життєвого самовизначення, інтелектуального, морального, фізичного розвитку молоді, реалізації її творчого потенціалу як у власних інтересах, так і в інтересах України [6].

Перший міжнародний огляд молодіжної політики Радою Європи в Україні відбувся у 1997 році. Україна стала 19-ю країною, де проводився огляд (після Фінляндії, Нідерландів, Швеції, Іспанії, Румунії, Естонії, Люксембургу, Литви, Мальти, Норвегії, Словаччини, Кіпру, Вірменії, Латвії, Угорщини, Молдови, Албанії та Бельгії) [9].

Щодо управління молодіжною політикою, відповідальність за загальний розвиток та впровадження національної молодіжної політики в Україні покладається на Міністерство молоді та спорту України, що відповідає за розробку заходів, спрямованих на пропаганду здорового способу життя, зайнятості молоді, умов для інтелектуального та творчого саморозвитку молоді, соціального розвитку дітей та молоді, гуманістичних цінностей та патріотизму серед молоді.

Обґрунтування понятійно-категоріальної компоненти доречно розпочати з дослідження дефініції «молодіжна політика». Зміст основних визначень категоріальної сутності дефініції «молодіжна політика» представлено у таблиці 1.

Таблиця 1 – Сутність поняття «молодіжна політика»

№	Автор	Зміст
1.	Гайванович І.	Молодіжна політика – це практична діяльність суб’єктів політики, а саме-громадських організацій та інших соціальних інститутів щодо реалізації ідей, положень і директив з метою формування і розвитку молоді, реалізації творчих потенціалів в інтересах будівництва нового суспільства (Гайванович І. «Молодіжний рух України: тенденції та перспективи розвитку»).
2.	Головатий М.	Молодіжна політика – специфічний і пріоритетний напрям діяльності державних органів влади, який спрямований на створення умов і соціальних гарантій для соціального становлення та розвитку молоді, їх самореалізації як в особистих, так і в суспільних інтересах (Головатий М. «Державна молодіжна політика як феномен суспільного розвитку і нова парадигма державотворення у країнах перехідного періоду. Актуальні проблеми державного управління : збірник наукових праць»).
3.	Канавець М.	Молодіжна політика – системна діяльність держави у відносинах з особистістю, молоддю, молодіжним рухом, що здійснюється в законодавчій, виконавчій, судовій сферах і ставить за мету створення соціально-економічних, політичних, організаційних, правових умов та гарантій для життєвого

		самовизначення, інтелектуального, морального, фізичного розвитку молоді, реалізації її творчого потенціалу як у власних інтересах, так і в інтересах України (Канавець М. В. «Вплив молодіжного руху на формування та реалізацію державної політики України»).
4.	Корпач Н., Сидорук І.	Молодіжна політика – політика, що спрямована на вирішення питань виховання, освіти, праці, побуту, відпочинку, духовного та фізичного розвитку молоді з подальшою їх реалізацією у певному виді діяльності (Корпач Н., Сидорук І. «Основні напрями реалізації державної молодіжної політики в Україні: соціально-педагогічний аспект»).
5.	Криворученко В.	Молодіжна політика – перелік ідей, теоретичних положень про роль і місце молоді, а також заходи практичної діяльності держави, громадських організацій та інших соціально-економічних інституцій щодо реалізації ідей, положень, принципів, завдань задля формування й розвитку молоді та молодіжного підприємництва (Криворученко В. «До питання про законодавство суб’єктів в сфері молодіжної політики»).
6.	Перепелиця М.	Молодіжна політика – система, що охоплює всі сфери життєдіяльності молоді, включає питання, пов’язані з формуванням і вихованням молоді, охоплює процеси соціалізації, сукупність ідей щодо місця і ролі молоді в суспільстві та їхню реалізацію (Перепелиця М. П. «Державна молодіжна політика в Україні»).
7.	Плоский К.	Молодіжна політика – процес розкриття творчого потенціалу особистості. Подальший розвиток молодіжної політики потребує запровадження особистісно центричного підходу (Плоский К.В. «Молодіжний громадський рух як чинник державотворення в Україні»).
8.	Абдельхак Камаль (Abdelhak Kamal)	Молодіжна політика – це ініціативи, що базуються на глобальному фокусі та мають на меті зрозуміти комплекс проблем, з якими стикаються молоді люди, і зрозуміти складність їхнього сучасного життя: реалії і проблеми, які з нею пов’язані (Abdelhak Kamal «Research Associate, CESEM-HEM, National youth policies The case of Morocco»).

9.	Індіра Ристіна, Жанія Кисанова (Indira Rystina, Zhaniya Kussainova)	Молодіжна політика є невід’ємною частиною цілісної політики, яка являє собою систему заходів і законодавчих актів щодо формування та підтримки певного соціального статусу підростаючого покоління, а разом з ним – певної якості життя та якості молоді. , що в перспективі є економічно активним населенням країни (Indira Rystina, Zhaniya Kussainova Procedia «Comparative analysis of national youth policy in different countries Social and Behavioral Sciences»).
10.	Тюлін Шенер (Tülin Şener)	Молодіжна політика – це механізм поєднання відповідальності суспільства з прагненням дозволити молодим людям вирішувати власне життя. Загальноприйняте визначення молодіжної політики полягає в тому, що це сукупність усіх ініціатив, спрямованих на молодих громадян, усе, що будь-яким чином впливає на молодь (T.Sener, S Bozkurt, F Çok, «Political and civic engagement multidisciplinary perspectives»).
11.	Леслі.Пал (Leslie Pal)	Молодіжна політика – це напрям дії або утримання від неї, обраний державними органами для розв’язання певної проблеми молоді (L. Pal «Beyond policy analysis: Public issue management in turbulent times»).

Проведений аналіз визначень вищевказаних авторів демонструє, що термінологія стосовно державної молодіжної політики у вітчизняній науковій літературі та нормативно-правових актах зазнає еволюції відповідно до потреб та тенденцій розвитку молодіжних органів та інституцій в Україні. Натомість, іноземні вчені роблять акцент на орієнтованості молодіжної політики щодо формування комфортного середовища для розвитку та самореалізації молоді, підвищенні їх якості життя. Забезпечення реалізації молодіжних ініціатив та залученні молоді до процесу ухвалення рішень, розв’язання проблем молоді.

На сучасному етапі суспільного розвитку існує необхідність у постійному удосконаленні зазначеного змісту та сутності термінології «молодіжна політика», з урахуванням сучасних викликів сьогодення в нашій країні для виваженого дослідження молодіжної проблематики. Узагальнюючи наведений

у дослідженні перелік тлумачень вітчизняних та зарубіжних вчених щодо сутності поняття «молодіжна політика», можна стверджувати, що молодіжна політика - це вид діяльності держави та інших її формальних та неформальних органів та інституцій, які об'єднують та спрямовують зусилля на створення соціальних, економічних, фінансових, громадських умов та гарантій молоді для досягнення певних цілей та задач.

Важливо підкреслити, що сьогодні українське суспільство характеризується процесом інтеграції у світове співтовариство. В цих умовах головними принципами реалізації молодіжної політики мають стати такі [1]:

– принцип участі, згідно з яким саме молодим громадянам, їх об'єднанням, організаціям належить роль суб'єкта створення і втілення молодіжної політики; рівність та доступність;

– принцип гарантій. За ним державою надаються кожному молодому громадянину мінімальні державні соціальні послуги, змістом яких є освіта, виховання, духовний і фізичний розвиток, професійна підготовка і влаштування на роботу;

– соціальна компенсація. Тут йдеться про правову та соціальну захищеність саме тих молодих громадян, які через власний соціальний статус та стан здоров'я не можуть самотужки подбати про себе (йдеться про дітей з багатодітних чи неповних сімей, сиріт, молодих інвалідів та ін.);

– принцип пріоритету. Коли здійснюється молодіжна політика, здійснюються підтримка тих молодіжних проектів, ініціатив, що допомагають розв'язувати найактуальніші молодіжні проблеми;

– спадкоємність. Не реалізацію державної молодіжної політики не можуть впливати організаційні перемини у системі державного управління, прихід чи відхід того чи іншого політичного діяча, посадової особи владних держструктур.

В свою чергу, поділяємо думку автора [2], що децентралізація в контексті молодіжної політики повинна створити можливості для розвитку й буття

молоді у рідних громадах, пріоритетами якої є фінансове та кадрове забезпечення, розвиток інфраструктури для молоді і висока активність молоді відносно ухвалення і розробки рішень й контролю за їх виконанням принципу паритетної взаємодії влади та молодіжного середовища та принципу субсидіарності для формування демократичної державної молодіжної політики. Паритетність у даному випадку означає забезпечення збалансованої участі молодих громад у реалізації державної політики, а субсидіарність - розподіл повноважень, ресурсів та відповідальності владних інститутів щодо проведення державної молодіжної політики на центральному, регіональному та місцевому рівнях [2].

Отже, молодь завжди стоїть на шляху соціально-політичних реформ у державі, швидко реагуючи на інноваційні зміни. Саме здатність молодих людей до активних дій та змін відіграє вирішальну роль у формуванні перспектив процесу державотворення. Молодіжна політика є дуже важливою для України, оскільки молодь є головним ресурсом її майбутнього розвитку.

Необхідною складовою молодіжної політики є державна молодіжна політика. У процесі реалізації державної молодіжної політики необхідно дотримуватись таких принципів, як демократичність, законність, науковість, професійність, плановість, паритетність, субсидіарність та ін. В контексті адміністративних реформ в Україні, спрямованих на посилення децентралізації та сучасних глобалізаційних процесів має бути розроблено якісно новий підхід до розуміння молодіжної політики з урахуванням впливу на її реалізацію суб'єктивних та об'єктивних факторів.

Список використаних джерел

1 Головенько В. Молодіжна політика як важлива складова суспільного розвитку. *Молодіжна політика: проблеми і перспективи*. Збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції. 10-11 травня 2007 р. Дрогобич, 2007. С. 3-10.

2 Каретна О. О. Механізми сучасної державної молодіжної політики України: еволюція та тенденції. Рукопис. Дисертація на здобуття наукового

ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.02 - політичні інститути та процеси. Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2012. 20 с.

3 Коваль Г. В. Розвиток державної молодіжної політики: теорія, методологія, механізми реалізації: монографія. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили. 2013. 432 с.

4 Кулик В. Молода Україна: сучасний організований молодіжний рух та неформальна ініціатива. Київ. : Центр дослідження проблем громадянського суспільства, 2000. 460 с.

5 Перепелиця М. П. Державна молодіжна політика в Україні (регіональний аспект) : автореф. дис. ..канд. політ. наук : 23.00.02. Київ. 2001.

6 Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні : декларація Верховної Ради України від 15 груд. 1992 р. № 2859-ХІІ // *Відомості Верховної Ради* . – 1993. – № 16. – ст. 166.

7 Про основні засади молодіжної політики: Закон України від 27.04.2021 1414-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text> (дата звернення: 16.10.2023).

8 Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні: Закон України від 5.01.1993 р. № 2998-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2998-12#Text> (дата звернення: 16.10.2023).

9 Про молодіжну політику в Україні. Висновки Команди міжнародних оглядачів Ради Європи. 2013. 192 с. URL: https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Mizhnarodna_dijalnist/Rada_EU/kn.pdf (дата звернення: 16.10.2023).

10 Про Національну молодіжну стратегію до 2030 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94/2021#Text> (дата звернення: 16.10.2023).

11 Україні потрібно буде залучати мінімум 300 000 мігрантів щороку. Соціологиня Елла Лібанова про екзистенційні проблеми з демографією і що можна зробити? URL: <https://forbes.ua/war-in-ukraine/35-mln-ukraintsiv-u-2033-mu-nadzvichayno-optimistichniy-stsenariy-sotsiologinya-ella-libanova-pro>

veliki-problemi-z-demografieyu-v-ukraini-yaki-zarodilisya-shche-do-viyni-shcho-z-tsim-robiti-25092023-16201.

Кремінь Д. А., Григор'єва С.В.,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

СОЦІАЛЬНІ НАСЛІДКИ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ РЕВОЛЮЦІЇ

SOCIAL CONSEQUENCES OF THE SCIENTIFIC AND TECHNOLOGICAL REVOLUTION

Обов'язковими елементами сучасного виробництва є результати науково-технічних досліджень, нові технології, наукові програми, плани та прогнози, автоматизовані системи наукової організації праці тощо. Дедалі зростає у виробництві роль науки, яка забезпечує теоретичну, духовну сторону практичної виробничої діяльності. Безпосередньо це проявляється у науково-технічному прогресі (НТП), який став головним чинником прогресу економічного.

Сучасний етап НТП прийнято називати науково-технічною революцією (НТР). НТР – явище глобального характеру, воно охоплює як усі сторони внутрішнього життя певного суспільства, так і зовнішні сторони його життя. Розвиток науки і техніки сам по собі не залежить від того, в якій соціально-економічній системі він відбувається. Науково-технічний прогрес створює можливості для розвитку суспільства, а як використовуються наукові і технологічні досягнення – залежить від конкретної соціально-економічної будови суспільства.

Суттєві зміни найважливіших параметрів комп'ютерів за останні десятиріччя привели до кардинальних змін у галузі інформаційної техніки й технології, які можна визначити як перехід до так званої безпаперової інформації. Зміст якісно нової технології інформаційних процесів полягає у звільненні мозку людини від нетворчої, механічної, рутинної роботи, у передачі

значної частини такої роботи машинам з метою звільнити резерви мозку для творчої діяльності різних видів, у тому числі з переробки та використання інформації. З'ясувавши сутність та основні напрямки сучасного етапу науково-технічної революції, доцільно перейти до характеристики її соціальних наслідків.

Розвиток науки і техніки сам по собі не залежить від того, в якій соціально-економічній системі він відбувається. Науково-технічний прогрес уможливорює розвиток суспільства, а як використовуються наукові й технічні досягнення – залежить від конкретної соціально-економічної будови суспільства.

Соціальні наслідки науково-технічної революції можна звести до таких основних груп:

- загострення екологічної обстановки, виникнення проблеми виживання людства внаслідок забруднення та отруєння навколишнього середовища;
- зміна змісту і характеру праці (збільшується питома вага творчих, пошукових функцій, що веде до стирання суттєвих відмінностей між людьми розумової і фізичної праці);
- зростання питомої ваги висококваліфікованих робітників та спеціалістів, що зайняті обслуговуванням нової техніки і технології (це вивільняє трудові ресурси);
- підвищення вимог до культурно-технічної та інтелектуальної підготовки кадрів;
- прискорення структурних змін у співвідношенні сфер людської діяльності (перекачування трудових ресурсів із сільського господарства в промисловість, а з неї – в сфери науки, освіти, обслуговування). Це зумовлює конценрації населення в містах, поглиблення міграційних процесів, значне скорочення робочого і збільшення вільного часу (звітси можливість гармонійного розвитку особистості);
- втрата людиною емоційності, інтелектуальне перенавантаження;

– виникнення проблем біологічної і психологічної адаптації людини в звичайних та екстримальних умовах навколишнього середовища (надвисоких і наднизьких тисків, температур, електромагнітних полів, радіоактивності і т.д.).

Отже, виробничий потенціал країни в сучасних умовах залежить від ефективного використання найновітніших досягнень науки, техніки і технології

Внаслідок науково-технічної революції створюються можливості для розробки якісно нових підходів до з'ясування і використання фундаментальних закономірностей розвитку природи. Характерний перехід від описування й аналізу явищ і продуктів природи до синтезу їх, перетворення речовини, створення нових властивостей речей, процесів і керування ними. Великого значення набуває виникнення нових галузей знань – кібернетики, біофізики, біоніки та ін. Науково-технічна революція охоплює різноманітні галузі науки і техніки, сфери людської діяльності, а також науково-технічна революція впливає на знаряддя і предмети праці, технологію виробництва і організацію управління, тобто характер трудової діяльності людини.

На вищій ступінь свого розвитку піднімається велике машинне виробництво внаслідок впровадження комплексної механізації і автоматизації виробництва. Застосування електронно-обчислювальної техніки, верстатів з числовим програмним керуванням, дає змогу подолати обмежені можливості людини у сфері переробки інформації і управління виробництвом.

Науково-технічна революція ставить нові вимоги до професійної підготовки і загальної культури працівників. Вона виступає дійовим фактором зростання продуктивних сил, підвищення рівня усупільнення та ефективності їх внаслідок концентрації виробництва і вдосконалення управління ним.

Кульмінська А. А.,

Українська інженерно-педагогічна академія

м. Харків, Україна

ДУАЛЬНА СИСТЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ

DUAL SYSTEM OF PROFESSIONAL TRAINING OF SPECIALISTS

Темпи економічного розвитку, модернізації виробництва, його конкурентоспроможності на світовому ринку прямо залежать від рівня професійної підготовки кадрів. Стабільний процес розвитку сучасного суспільства тісно пов'язаний із швидкими змінами національних систем освіти, виникненням нових концептуальних підходів до організації, змісту та методів навчання, концептуальних розробок професійної освіти [1, с. 2].

Одним із провідних світових лідерів у сфері підготовки кваліфікованих кадрів на сьогодні виступає Європейський Союз, який завдячує цьому дуальній системі професійної освіти і навчання [2].

Батьківщиною дуальної освіти вважають Німеччину, яка запровадила навчання у пропорції «30% теорії, 70% – практики» ще в минулому сторіччі.

Дуальна форма здобуття професійної освіти – це спосіб навчання, за яким теоретичний матеріал опановується в закладі з педагогом, а практичне навчання проходить на виробництві. Такий підхід суттєво відрізняється від «практичних відпрацювань». В його основі не тільки закріплення теорії на практиці, а саме навчання в умовах виробництва [3].

Основне завдання упровадження елементів дуальної форми навчання – усунути основні недоліки традиційних форм і методів навчання майбутніх кваліфікованих робітників, подолати розрив між теорією і практикою, освітою й виробництвом, та підвищити якість підготовки кваліфікованих кадрів із урахуванням вимог роботодавців у рамках нових організаційно-відмінних форм навчання [2].

Дуальність як методологічна характеристика професійної освіти передбачає узгоджену взаємодію освітньої та виробничої сфери з підготовки кваліфікованих кадрів певного профілю.

Ринок праці постійно розвивається та потребує вдосконалення навичок спеціалістів з вимогами до останніх нововведень цифрового віку. Основна перевага для учнів полягає в тому, що вони отримують відповідне навчання, яке підвищує їх можливості на ринку праці, одночасно розширюючи їхню соціальну та демократичну свідомість [4].

Сьогодні першочерговим завданням навчальних закладів є не тільки вирішення проблеми інтеграції науки та освіти, а й інтегрованість з виробництвом, з конкретними господарюючими суб'єктами, які будуть на тільки базами практик, а й місцем роботи майбутніх фахівців [5].

Випускники вищих закладів освіти, які не мають достатньо сформованих професійних компетенцій і досвіду практичної діяльності зазнають труднощів у працевлаштуванні. Проблема полягає у неузгодженості між професійним навчальним закладом та потенційним роботодавцем (підприємством, організацією).

Дуальна система забезпечує рівновагу між попитом і пропозицією фахівців на ринку праці. Співпраця освітніх і господарських суб'єктів передбачає підготовку саме тієї кількості фахівців і такої якості знань та вмінь, якої в певний час потребує ринок праці [6, с. 6].

Результати професійної освіти за дуальною системою мають значний позитивний вплив для усіх сторін-учасників.

Для студентів:

- формування фахових компетентностей у студентів з урахуванням особливостей роботи конкретного підприємства;
- випускники вишу матимуть можливість по закінченню навчання влаштуватися на роботу на підприємствах-базах практики;

– використання системи договорів між студентами магістратури та підприємствами, яка сприяє навчанню молодих фахівців за спеціальним навчальним планом у межах безперервного освітнього процесу;

– випускник при подальшому працевлаштуванні не потребує психологічної та професійної адаптації, що позитивно впливає на загальні результати діяльності підприємств.

Реалізація дуального навчання в системі підготовки галузевих кадрів, в цілому сприятиме переходу на якісно новий рівень підготовки висококваліфікованих конкурентоздатних фахівців [5, с. 7-8].

Роботодавці:

– отримують компетентних фахівців, які точно відповідають вимогам підприємства (в порівнянні зі сторонніми кандидатами);

– підвищують продуктивність і якість послуг і продукції;

– досягають в середньостроковій перспективі більшої віддачі на вкладений капітал в результаті своїх освітніх зусиль;

– беруть участь у розробленні стандартів професійної освіти;

– економлять на витратах на підбір і перенавчання персоналу;

– вносять свій внесок в соціальну відповідальність бізнесу.

Держава, у свою чергу:

– набуває політичних переваг, завдяки позитивному впливу дуальної системи професійної освіти на економіку і суспільство

– забезпечує потреби виробництва в спеціалістах за участю бізнесу;

– завдяки участі усіх сторін має надзвичайно здатну до модернізації систему професійної освіти;

– може ефективно управляти професійною освітою і забезпечувати її якість;

– підсилює формалізоване співробітництво з бізнесом завдяки регулюванню виробничого навчання;

– завчасно отримує сигнали про тенденції в економіці і на ринку праці [6].

Упровадження елементів дуальної системи у професійну підготовку робітничих кадрів засвідчує значний позитивний вплив такого підходу на формування професійної компетентності майбутніх робітників. Дуальна система уможливорює постійне оновлення змісту професійної освіти, удосконалення навчальних програм та планів, орієнтована на ринок праці та тісно пов'язана з ним, надає змогу педагогічним працівникам удосконалювати професіоналізм.

Список використаних джерел

1 Пятничук Т. В. Дуальна система професійної підготовки фахівців: аналіз досвіду. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/726778/1/Дуальна.pdf>.

2 URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/profesijno-tehnicna-osvita/reforma-profesijnoyi-osviti/derzhavno-privatne-partnerstvo-ta-dualna-osvita/dualna-osvita#:~:text=В%20Україні%20дуальне%20навчання%20пілотували,професійного%20училища%20№33%20м.>

3 URL: <https://nmc-pto.vn.ua/дуальна-форма-навчання/>

4 URL: <https://www.dptnzliceu.info/kopiya-navchalno-virobnicha-diyalni>.

5 Analysis of the introduction of dual education in a higher education institution: benefits and risks. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/511>.

6 Амоша О.І., Землянкін А.І., Моїсєєв Г.В. Сучасні підходи щодо здійснення взаємодії академічної науки, освіти і промислового виробництва. *Економіка та держава*. 2007. № 3. С. 4-7.

Ліщук А. В., Шанідзе Н. О.,

Національний технічний університет «Харківської політехнічний інститут», м.
Харків, Україна

ЯКІСТЬ ОСВІТИ ЯК ФАКТОР КАПІТАЛІЗАЦІЇ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ АКТИВІВ

QUALITY OF EDUCATION AS A FACTOR OF CAPITALIZATION OF INTELLECTUAL ASSETS

Сучасний світ характеризується стрімким технологічним розвитком та надзвичайно швидкими змінами у соціально-економічній сфері. А найголовнішим зі складових цього розвитку стали інтелектуальні активи, які з кожним роком стають все більш цінним ресурсом у сучасному суспільстві. Актуальність цієї теми є безперечною, оскільки інтелектуальний капітал країни дуже сильно впливає на конкурентоспроможність та здатність до інноваційного росту а також на ефективність та результативність економічних підприємств, і саме якість освіти є важливим фактором у формуванні цього капіталу. Тому покращення якості освіти має суттєве значення для майбутнього нашої країни.

Практична цінність даного дослідження полягає у можливості визначення способів оптимізації освітнього процесу для підвищення якості освіти та максимізації впливу на формування інтелектуальних активів. Розуміння цього впливу дозволить розробити ефективні стратегії управління освітніми системами та забезпечити їхню відповідність сучасним вимогам та потребам суспільства.

Питання впливу освіти, зокрема вищої, на економічний розвиток держави розглядали у своїх працях такі вітчизняні та зарубіжні науковці як Ю. Богач, Т. Боголіб, Є. Бойко, В. Геєць, А. Гальчинський, С. Котаскова, Т. Лін, Р. Драгойеску, Д. Грішнова, С. Єрохін, В. Кремень, Т. Лебеда, С. Ніколаєнко та інші. Визначенню сутності інтелектуального капіталу та його складових присвячено достатньо наукових робіт закордонних і вітчизняних учених: Г. Беккера, М. Бенедіктова, Н. Гавкалова, В. Гриньова, М. Дороніна,

Л. Едвінсона, Д. Мак-Грегора, С. Струмліна. Однак питання управління розвитком інтелектуального капіталу закладів освіти, незважаючи на його актуальність, висвітлено недостатньо.

Процес капіталізації інтелектуальної діяльності починається з визначення цілей та стратегії ЗВО для освітньої та наукової діяльності з розробкою відповідних заходів та показників виконання. Останні складаються в залежності від оцінювальних показників наявних інтелектуальних ресурсів/власних та залучених активів [1].

Сучасні дослідники розглядають інтелектуальний капітал закладу вищої освіти як елемент ресурсного портфеля організації, який включає в себе сукупність нематеріальних ресурсів, що беруть участь у процесах відтворення з метою отримання прибутку від створення нових благ [2]. За таких умов структура інтелектуального капіталу закладу освіти буде представлена чотирма складовими: людський, структурний, споживчий капітал та інтелектуальна власність. Інші визначають інтелектуальний капітал закладу вищої освіти як сукупність інтелектуальних ресурсів і здатностей до їх реалізації, які забезпечують умови тривалого розвитку закладу освіти на основі генерації, накопичення й використання інформації та знань (фактів і правил) [3].

Саме тому значення набуває оцінювання можливостей здійснення та розвитку інтелектуальної діяльності за умов використання відповідно наявних та нових (додаткових) інтелектуальних ресурсів/власних та залучених активів. За даними оцінки наявних ресурсів та активів визначається фактичний рівень розвитку інтелектуального потенціалу та інтелектуального капіталу ЗВО, а на підставі оцінювання, крім наявний, нових ресурсів та активів — прогнозний рівень розвитку відповідно потенціалу та капіталу. Фактичний рівень розвитку потенціалу та капіталу може бути достатнім та недостатнім для реалізації поставлених цілей та обраних стратегій діяльності ЗВО.

На основі проведеного нами аналізу існуючих досліджень та проведеного власного соціологічного дослідження можна зробити висновки, що для підвищення ефективності управління розвитком інтелектуального капіталу в

зкладах вищої освіти необхідно здійснити певні перетворення, а саме: модернізувати освітній процес відповідно до сучасних потреб; адаптувати навчально-методичне забезпечення освітнього процесу відповідно до вимог постіндустріального суспільства; забезпечити відповідність освітньо-професійних програм вимогам сучасного ринку праці; залучати до освітнього процесу результати наукової та практичної діяльності, розвивати міжнародні наукові комунікації, забезпечувати можливість комерціалізації наукових досліджень; розширювати інтелектуальні послуги у сфері освіти; активізувати мотивацію науково-педагогічних працівників і здобувачів освіти до підвищення кваліфікації, самоосвіти, що дасть змогу розвивати людський капітал тощо.

Список використаних джерел

1 Хаустова Є. Б. Капіталізація інтелектуальної діяльності як інструмент розвитку інтелектуального капіталу закладу вищої освіти URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6951>.

2 Комліченко О. О. Управління розвитком інтелектуального капіталу в закладах освіти. *Наук. Записки МАН Укр.* 2020. № 3. С. 38-47.

3 Ілляшенко С. М. Інтелектуальний капітал ВНЗ як запорука його інноваційного розвитку: сутність, структура, підходи до оцінки. *Маркетинг і менеджмент інновацій.* 2011. № 1. С. 145-154.

Панасенко І. С.,

Харківський національний університет радіоелектроніки

Ляшенко Н. О.,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ВПЛИВ ВИКОРИСТАННЯ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА РОЗВИТОК НАВИЧОК СПІЛКУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ПІДЛІТКІВ

THE EFFECT OF USING SOCIAL NETWORKS ON THE DEVELOPMENT OF COMMUNICATION SKILLS OF UKRAINIAN TEENAGERS

Зараз можна стверджувати, що для підлітків і молодих людей соціальні медіа стали невід'ємною частиною повсякденного життя. Сучасні підлітки

взагалі не застали ті часи, коли не було соціальних мереж, і не мають уявлення про той вплив, який ці мережі можуть мати на їхнє психічне здоров'я та розвиток комунікаційних здібностей. В Україні приблизно 82% мешканців користуються інтернетом хоча б раз на тиждень [1].

Згідно з теорією розвитку вищих психічних функцій Л. С. Виготського, діти молодшого шкільного віку (від 7-8 до 11-12 років) активно взаємодіють з однолітками, у них розвиваються навички спілкування та роботи у групах, також вони стають більш самостійними. Діти підліткового віку (від 12-13 років і старше) вступають у більш складні соціальні відносини. Вони вивчають аспекти ідентичності, групової динаміки та міжособистісних конфліктів. Але зараз більша частина спілкування серед підлітків проходить в соціальних мережах. Слід врахувати, що зміни в умовах життя та навчання, що були викликані спочатку пандемією COVID-19, а зараз воєнним станом призвели до суттєвих змін в освітньому та комунікаційному процесі – з'явилася, дистанційна форма навчання, обмежена робота гуртків та спортивних секцій, що, призвело до збільшення спілкування підлітків у соціальних мережах, але воно дає менше інформації про людей, з якими вони спілкуються. Немає уявлення про інтонацію, настрій, міміку, жести співрозмовника, вираз його обличчя, рухи тіла, дотики, про контекст розмови, тому підліток має поширені практики “усіченої”, неповної інформації про співрозмовника, та надає також обмежену інформацію про себе, як суб'єкта спілкування. Тому актуальним залишається питання, як впливає використання соціальних мереж на розвиток навичок спілкування підлітків в Україні, які наслідки для їх подальшого життя може мати.

Можна сформулювати дві протилежні тенденції щодо впливу використання інтернету на комунікацію людей: це збільшення соціальної ізоляції, зумовлене надмірною залученістю до онлайн-діяльності, та навпаки, збільшення можливостей соціальної взаємодії у віртуальному середовищі, поширення соціальних контактів.

Дослідження британських вчених з університету Ессекса та університетського коледжу Лондона виявили, що чим більше часу діти у віці 10 років проводять у соціальних мережах, тим сильніше погіршується їхнє психічне благополуччя в віці від 10 до 15 років [2]. Проте цей вплив не тільки негативний. До позитивних аспектів спілкування підлітків в соціальних мережах можна віднести:

- можливість залишатися на зв'язку з членами сім'ї чи друзями, навіть, якщо вони живуть далеко;
- підлітки можуть спілкуватися з іншими у своїй віковій групі, а під час онлайн-ігор вчитися грати в команді. Це розширює коло осіб, з якими можна спілкуватися, дає можливість ознайомитися з їх точками зору;
- інтернет-спілкування дозволяє бути більш щирим, відкритим, дистанція робить людину більш сміливою. Підлітки можуть навчитися ділитися своїми думками в Інтернеті, знайти однодумців, що є потужним інструментом, який може допомогти зміцнити впевненість в собі;
- соціальні мережі допомагають подолати комунікативний дефіцит та розширити коло знайомих, дають можливість для створення груп за інтересами, в яких кожен може знайти те, що йому до душі;
- в соціальних мережах можна бути більш розумним, кмітливим, тому що спілкування не обмежено часом та можна знайти необхідну інформацію для відповіді, скорегувати повідомлення, сховатися за уявним ім'ям.

Нарівні з позитивними сторонами, використання підлітками соціальних мереж може мати такі негативні наслідки: 1) відхід від реального життя, неможливість налагодити контакти з рідними людьми поруч (там інші правила спілкування, теми, сприйняття тебе та співрозмовника). Підліток зосереджується на власних переживаннях, перестає спілкуватися з близькими, так як не знаходить належного розуміння з їхньої сторони, втрачає інтерес до них у реальному житті (вони "поза актуальними темами"), перестає виконувати власні сімейні обов'язки [3]; 2) вплив надмірного використання соціальних мереж як засобу комунікації на реальні взаємовідносини може

супроводжуватися збільшенням замкнутості, втратою реальних контактів з друзями; 3) роздратування, розчарування під час живого спілкування, втрата навичок реального спілкування.

Зловживання соціальними мережами може призвести до десоціалізації і до деструктивних змін у психіці та поведінці особистості [3]. Постійне перебування у статичному положенні та відсутність фізичних вправ може призвести до збільшення ваги, погіршення якості сну. Пошук відповідей на всі питання саме в мережі замість того, щоб самому навчитися аналізувати та приймати рішення веде до пасивності. Небезпечним може бути невідповідний вміст або спілкування з незнайомими людьми, до прикладу дорослими, що видають себе за іншу дитину, використовують підлітків для власної мети. Спільнота в соціальних мережах часто демонструє ілюзорний більш яскравий образ її життя (що не відповідає дійсності), якій підкреслює не таке цікаве життя підлітка та робить його більш сумним та депресивним з цього приводу. Крім того серйозною проблемою є булінг в соціальних мережах, якій включає образи, загрози, ганьблення, розповсюдження особистої інформації без дозволу, що може призвести до нервового зриву, навіть самогубству.

Водночас корисним чи шкідливим буде використання соціальних мереж безпосередньо залежить від сформованих у підлітка навичок безпечної поведінки в інтернеті та інформаційної культури і грамотності, допомозі та контролю за цим дорослих. Безумовно, підлітка варто залучати до реального світу та вчити спілкуватися з іншими.

Список використаних джерел

1 Ukrinform. Близько 78% українців щодня користуються інтернетом. Укрінформ – актуальні новини України та світу. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/3497671-blizko-78-ukrainciv-sodna-koristuutsa-internetom.html> (дата звернення: 21.10.2023).

2 Як соціальні мережі впливають на психіку дітей та підлітків. Інформаційний портал MozOk.ua Доступно про складні хвороби. URL:

<https://mozok.ua/anxietydisorder/article/3795-yak-sotcaln-merezh-vplivayut-na-psihku-dtej-ta-pdltkv> (дата звернення: 21.10.2023).

3 Вплив соціальних мереж на формування особистості підлітків URL: <https://vipsoft.blob.core.windows.net/contest/041cf057f5dfb5204385e35b82eed715.pdf> (дата звернення: 21.10.2023).

Пелих Є. О., Козлова О. А.,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

МАРКЕТИНГ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

MARKETING OF EDUCATIONAL SERVICES

Ринок освітніх послуг – це система соціально-економічних відносин між навчальними закладами й споживачами з метою продажу та купівлі освітніх послуг. Підвищення ефективності його функціонування передбачає запровадження маркетингового підходу до сфери освітніх послуг. Маркетинг в освіті є важливою функцією менеджменту, він забезпечує регулювання ринку освітніх послуг. Розробляючи та реалізуючи стратегію приросту цінності людини, маркетинг освітніх послуг тісно пов'язаний з розвитком персоналу організації.

Маркетинг освітніх послуг являє собою управлінський процес, спрямований на розроблення та надання освітніх послуг на цільових ринках. Він використовує та комбінує набір інструментарію, який називається маркетинг-мікс: програми, ціни, місце (системи доставки), просування (включає рекламу, PR, особисте спілкування та ін.), процеси, обладнання та людські ресурси. Маркетинг освітніх послуг має забезпечувати найбільш продуктивне задоволення потреб: особистості – в освіті; навчального закладу – у конкурентоспроможності на ринку й матеріальному добробуті його працівників; організацій – у розвитку персоналу; суспільства – у розширеному відтворенні трудового й освітнього потенціалу країни. Дієвий

маркетинг освітніх послуг завжди зорієнтований на клієнта, задоволення його бажань.

Освітні послуги мають високу споживну вартість, оскільки збільшують інтелектуальний потенціал особистості, майбутніх робітників чи фахівців. На розвинутих ринках це відображується у високій вартості послуг кваліфікованої робочої сили, правомірності високих цін на освітні послуги. Для освітніх послуг характерна тривалість періоду їх надання, відстроченість виявлення результативності освітніх послуг і залежність ефективності роботи випускників навчальних закладів від умов їх праці та якості життя. До особливостей освітніх послуг треба віднести їх нерозривний зв'язок із суб'єктом, який надає такі послуги: зміна викладача навчального закладу може змінити сам процес і результат їх надання споживачеві. Для освітніх послуг характерна мінливість якості, оскільки це пов'язано з особливостями тих, хто навчає, і тих, кого навчають, їхнім ставленням і мотивацією до навчання. Забезпечення навчання упродовж життя змушує навчальні заклади супроводжувати своїми послугами подальшу діяльність колишніх випускників, працівників організацій тощо. Характерною ознакою освітніх послуг є те, що вони нематеріальні. Накопичуються не самі освітні послуги, не дії зі здобуття освіти, а результати цих дій. Специфічною рисою освітніх послуг є обов'язкова участь споживача. Тому до студента як споживача поставлено вимогу активної інтелектуальної участі в опануванні змісту освіти. Надання освітніх послуг передбачає творчу співпрацю між викладачем та особою, яка навчається. Освітня послуга відрізняється й тим, що в процесі навчання особистість, опановуючи загальні та професійні компетенції, розширює кругозір, може змінити власні цінності й погляди, а також, перебуваючи тривалий час у контакті з викладачами, може проінятися їх ідеалами.

Освітні послуги надаються споживачеві у вигляді освітньо-професійної програми. Вона розробляється для того, щоб задовольнити потребу особистості в освіті, первинній професійній підготовці або підвищенні

кваліфікації. Навчальні заклади на ринку освітніх послуг пропонують не окремі освітні послуги у вигляді лекцій, семінарів, практичних занять, ділових ігор, а комплекс взаємозв'язаних послуг, націлених на досягнення певної мети й забезпечених належними людськими, матеріальними та фінансовими ресурсами.

До складу учасників ринкових відносин, суб'єктів маркетингу освітніх послуг входять, поряд з навчальними закладами, і споживачі послуг (окремі особистості, їхні батьки, організації), державні органи управління, широке коло посередників (включаючи державну службу зайнятості, молодіжні центри зайнятості, рекрутингові та кадрові агентства, асоціації освітніх установ, фонди, що фінансують освітні програми тощо), а також різні громадські організації та структури, що мають стосунок до просування освітніх послуг до споживача на ринку. З погляду маркетингу освітніх послуг до функцій навчальних закладів входить проведення маркетингових досліджень, формування пропозиції, розроблення та надання освітніх послуг клієнтам, ціноутворення, поширення, просування освітніх і супутніх послуг на ринку. З огляду на це навчальні заклади та їх клієнти є найбільш активними суб'єктами маркетингової діяльності. Державні органи управління формують та підтримують престиж і привабливість освіти серед різних груп населення, формують та розміщують державне замовлення на підготовку кадрів, визначають додаткову потребу в працівниках у професійному і кваліфікаційному аспектах, здійснюють контроль за якістю освітніх програм, ліцензування й акредитацію навчальних закладів, визначають їх рейтинг. Посередницькі структури на ринку освітніх послуг охоплюють державні служби зайнятості, молодіжні центри зайнятості, рекрутингові та кадрові агентства, освітні й страхові фонди, асоціації навчальних закладів і роботодавців, засоби масової комунікації. Вони сприяють раціональному просуванню освітніх послуг на ринку, можуть здійснювати функції з інформування, консультування, оцінювання якості освіти випускників навчальних закладів, організації продажу освітніх послуг і фінансової

підтримки системи загальної та професійної освіти. Об'єктами маркетингу в системі освіти, поряд з освітніми послугами, є імідж і місця розташування навчальних закладів, їх навчально-матеріальна база, забезпеченість гуртожитками, громадський престиж і привабливість професій чи спеціальностей серед різних груп населення, рейтинг викладачів, співвідношення учнів (студентів) і викладачів, рівень наукових досліджень у навчальних закладах, навчально-методичне забезпечення навчального процесу, широкий комплекс супутніх послуг.

Маркетингова орієнтація управління навчальним закладом передбачає: Надання лише тих освітніх послуг, що відповідають потребам ринку праці і попиту населення на освітні послуги. Постійне оновлення асортименту освітніх послуг з урахуванням попиту ринку праці і населення. Формування цін на освітні послуги під впливом конкурентів, обсягів платоспроможного попиту. Активна комунікативна діяльність, спрямована на цільові групи споживачів освітніх послуг, з урахуванням можливостей посередників. Прийняття стратегічних рішень щодо управління навчальним закладом кваліфікованими керівниками. Проведення науково-педагогічних досліджень у сфері підготовки кадрів та ринку праці та освітніх послуг. Організаційна структура містить кадрове агентство, яке здійснює маркетингові дослідження, працевлаштування випускників і забезпечує зв'язок з роботодавцями.

Перехід від адміністративно-командної до ринкової економіки призвів до наступних змін на ринку освітніх послуг: 1) збільшилася самостійність навчальних закладів щодо вибору професій та спеціальностей; 2) з'явилося багато недержавних навчальних закладів, обсяги державного замовлення для державних навчальних закладів зменшилися, що призвело до запровадження платної форми навчання; 3) прибуток став важливим джерелом розвитку навчальних закладів, а, відповідно, оплата навчання стала значним джерелом прибутку для навчальних закладів; 4) з'явилася конкуренція за абітурієнтів і

слухачів. Тому перед навчальними закладами гостро постало завдання розроблення та реалізації маркетингових конкурентних стратегій.

Маркетингова стратегія навчального закладу – це вибір цільового ринку, вибір конкурентної позиції, а також розробка ефективного маркетинг-міксу для досягнення та обслуговування обраного ринку. Формування цієї стратегії включає такі рішення: визначення щодо поточних програм і ринків навчального закладу; визначення щодо майбутньої нової програми і нових ринкових можливостей; аналіз конкурентів; позиціонування закладу стосовно конкурентів; вибір цільових ринків і розробка маркетинг-міксу. Передумовою ефективного маркетингу освітніх послуг є чітке сегментування ринку – визначення груп споживачів зі схожими потребами та характеристиками. Визначення цільового сегмента - обрання конкретної групи споживачів, яку буде цікавити освітні послуги. Позиціонування - визначення унікальної конкурентної переваги навчального закладу в очах цільового сегмента. Розробка інструментів маркетингу – формування попиту, організація комунікацій, забезпечення збуту та взаємне виконання зобов'язань. Тільки тоді для маркетингу освітніх послуг оперативно можуть бути розроблені власні інструменти, зокрема такі: формування попиту, організація комунікації, забезпечення збуту, організація взаємного виконання зобов'язань.

Отже, маркетинг освітніх послуг спрямований на задоволення потреб індивідів та суспільства у освітніх засобах саморозвитку особистості та зростання людського потенціалу суспільства. Завдяки продуманій маркетинговій програмі можна оцінити потреби сучасного ринку та попиту населення на ті чи ті освітні послуги, тим самим підвищити конкурентну позицію та рейтинги закладу освіти.

Список використаних джерел

1 Решетилова Т.Б. Маркетингові дослідження: підручник. Дніпропетровськ : НГУ, 2015. 357 с.

2 Зигрій О. В. Особливості маркетингу освітніх послуг URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/2525/1/Особливості%20маркетингу%20освітніх%20послуг.pdf>.

3 Савельєв Є. В. Новітній маркетинг. К. : Знання, 2008. 420 с.

Приходько О. О.,

Криворізький державний педагогічний університет,
м. Кривий Ріг, Україна

ІНТЕГРАЦІЯ МОЛОДІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

INTEGRATION OF YOUTH DURING THE WAR

Соціальне становище молоді, рівень та умови її життя, її настрої є основою для розвитку та прогресу української держави.

Проблема, яку ми прагнемо порушити, стосується впливу війни на інтеграцію молодих українців, адже під час війни змінилося їх повсякденне життя, змінилися життєві потреби, цілі та цінності, змінилися реалії, до яких молодь вимушена пристосовуватися.

Основним спеціальним законом у сфері молодіжного соціального захисту, зокрема інтеграції молоді, є Закон України «Про основні засади молодіжної політики», який зазначає серед основних завдань молодіжної політики – формування умов для ефективного залучення представників даної соціальної групи до різних сфер життя суспільства: громадського, соціально-економічного, політичного, культурного та інших; підвищення ролі та значення їх участі в процесі ухвалення рішень; підтримки в реалізації молодіжного потенціалу, що включає такі аспекти, як: житлове питання, професійний розвиток, зайнятість та працевлаштування, освіта, медицина, культура та багато інших [2]. Окремим важливим напрямком діяльності Закон також називає інтеграцію внутрішньо переміщених осіб та молоді з тимчасово окупованих територій.

Соціологічні дослідження молоді проведені на території, підконтрольній

Україні, (вибірка 2064 респонденти віком 14–34 роки, період дослідження жовтень 2022р. —січень 2023 р.) свідчать, що близько 82% молодих людей зазнали втрати через війну. Можна припустити, що інші молоді люди, які не зазначають втрат від війни, їх не усвідомлюють або вважають свої втрати незначними порівняно з втратами інших людей, адже стресові та економічні фактори, ймовірно, торкнулися всіх [1]. При цьому, повномасштабне вторгнення росії призвело до масштабного зростання громадської активності молоді. Частка молоді, що займається волонтерством, зросла з 20% до 42%. На противагу 6%, які вперше долучилися до волонтерської діяльності протягом останніх 12 місяців в 2021 році, у 2022 році таких було вже 30%. Також значно збільшилась частка молодих людей, які серед життєвих цілей зазначили – бути корисними своїй країні: з 6% до 37% відповідно [1].

Молодь з-поміж внутрішньо переміщених осіб — це особлива категорія населення, особливості інтеграції якої, у інші, більш безпечні громади, потребує особливої уваги. Тому варто звернути на рекомендації та досвід міжнародних організацій для місцевої влади, які допоможуть залучити молодь з-поміж ВПО до активної громадської діяльності. На сьогодні в Україні не існує законодавства, яке здатне задовольнити специфічні потреби молодого населення з-поміж ВПО.

Дієвим рішенням для задоволення потреб молоді, особливо молоді з-поміж ВПО, та розвитку їх потенціалу є створення мережі молодіжних центрів, робота яких направлена на національно-патріотичне виховання, роботу з кризовими категоріями молоді, розвиток волонтерської діяльності, а також громадських організацій екологічного спрямування, спортивних секцій, освітніх проєктів різної тематики. До того ж, задля підвищення громадської активності молоді, місцева влада, інші стейкхолдери мають зосередитися на створенні проєктів для молоді або за її участі, фінансувати проєкти молодих людей, сприяти та проводити публічні заходи з молоддю, відкривати молодіжні центри для дозвілля, організовувати навчально-освітні та суспільно важливі заходи, розвивати програми стажувань при інституціях [3].

Таким чином повноцінна інтеграція молоді включає у себе створення ефективної молодіжної політики, вирішення житлового питання, забезпечення працевлаштування, полегшення доступу до отримання адміністративних послуг, а також включення молоді у суспільне життя і надання їм можливості бути активними членами спільноти.

Список використаних джерел

- 1 Вплив війни на молодь України. URL: https://ukraine.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/28.04_vplyv_viyny_na_molod_v_ukrayini.pdf.
- 2 Про основні засади молодіжної політики» від 27 квітня 2021 року. № 1414-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text>.
- 3 Рекомендації місцевій владі: як посилити рівень інтеграції молоді серед переселенців. URL: <https://www.prostir.ua/?news=rekomendatsiji-mistsevij-vladi-yak-posylyty-riven-intehratsiji-molodi-z-chysla-pereselentsiv>.

Савченко М. М.,

Інститут соціології, Національна академія наук України,
м. Київ, Україна

РОЛЬ СОЦІАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА АБІТУРІЄНТА У ВИБОРІ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

THE ROLE OF THE APPLICANT'S SOCIAL ENVIRONMENT IN CHOOSING AN EDUCATIONAL PROGRAM

За досвідом вступних кампаній 2022 і 2023 років, кількість молодих людей, які вступають до університетів одразу після завершення школи, сягає 95%. При тому, згідно з сучасними даними, лише близько половини українців з вищою освітою працюють і будують кар'єру саме за отриманим фахом.

Враховуючи найнижчий у Європі рівень продуктивності праці, і демографічну кризу, яка розгортається в Україні, нагальним завданням є підвищення ефективності праці. Цього можна досягти зокрема за рахунок

збільшення відповідності між освітою і роботою молодих людей, що також може дещо раціоналізувати використання ресурсів системи вищої освіти у країні. Саме на це спрямоване авторське дослідження, присвячене з'ясуванню факторів та опису процесу вибору освітньої програми абітурієнтами (із застосуванням методології угрунтованої теорії).

У ході аналізу 20 якісних напівструктурованих інтерв'ю з абітурієнтами та першокурсниками з різних регіонів України, а також із закордону, було виділено більше 1300 одиниць даних у вигляді цитат, на оснів яких виокремлено близько 200 кодів, розподілених між 5 тематичними групами факторів вибору освітньої програми. Одна із цих тематичних груп цілком присвячена соціальному середовищу абітурієнта, а саме його/її (1) сім'ї і батькам, (2) школі та вчителям, (3) колу спілкування і друзям, та (4) медіа – у найширшому їх розумінні. Далі у лапках будуть наводитись цитати респондентів, зі збереженням оригінальної лексики.

У багатьох випадках питання про джерело мотивації вступати до університету вело до батьків абітурієнта, які переконували дітей у необхідності вищої освіти. Респонденти характеризували це такими твердженнями як «з дитинства вбивали в голову, що потрібна вища освіта», або навіть «якщо я скажу мамі, що не хочу нікуди вступати, то вона скаже: «ти шо? Так не получится».

Щодо вибору спеціальності, було виділено такі позиції батьків: (1) намагатися активно вплинути на цей вибір і спрямувати його до чогось конкретного, (2) пропонувати варіанти, (3) підтримувати свою дитину в будь-яких рішеннях, (4) цілком довіряти цей вибір дитині, кажучи щось на кшталт «рішай сам», чи «головне щоб тобі подобалось», і (5) зрештою «змиритися з вибором» дитини, отримавши аргументацію її самостійного вибору. Ці позиції можуть комбінуватися і змінюватися протягом старшої школи та вступної кампанії.

У ході дослідження було зібрано дані щодо складу сім'ї, роботи батьків, відсутніх батьків унаслідок розлучення або смерті, а також наявності братів і

сестер. Виявлено, що певною мірою досвід батьків стає матеріалом для осмислення абітурієнтом, що іноді приводить до наслідування, або навпаки – уникнення повторення їхнього досвіду.

Також значущим фактором із цієї групи є наявність старших братів і сестер, які самі по собі можуть допомагати своїм молодшим із важливим життєвим вибором («...я ще розмовляла з сестрою. І оце в травні в мене стався якийсь переломний момент в пізнаванні себе.»). Також наявність старших дітей, які вже пройшли етап вступу, може по-різному впливати на батьків. Наприклад, одна з респонденток розповіла про подругу, яка обрала маркетинг замість медицини, бо «батьки щось сказали, що тіпа двох медиків [з братом] не потягнуть.»

У шкільному середовищі вчителі можуть мати достатньо значний вплив на розвиток учнів, і опосередковано – на їхню долю після школи. Так, у багатьох випадках інтерес до певної спеціальності починається з інтересу до пов'язаного з нею шкільного предмету. Наприклад, англійська мова і спеціальність «філологія». Причому поява інтересу до предмету великою мірою залежить від того, наскільки вчитель «горить своїм предметом», «цікаво розказує», та «добре пояснює».

Для деяких респондентів вчителі ставали своєрідними менторами, які допомагали просунутись у предметі, і підготуватись до НМТ та вступу. Окрім вчителів, певну роль іноді відіграють і шкільні психологи – одній респондентці він допоміг розібратися з психологічними проблемами, які впливали на її вибір, а для іншого учня спортивного ліцею вихователь з психологічною освітою став рольовою моделлю, і мотивував обрати спеціальність “психологія”.

Зібрані дані також вказують на різні характери відносин респондентів із однокласниками, однак достатньо прямих впливів на вибір не було виявлено.

До категорії «коло спілкування» відносяться усі люди, з якими респондент більш або менш регулярно спілкувався за тих чи інших обставин, поза домом і школою. В основному таке коло спілкування формується у

контексті позашкільних – спортивних, творчих тощо – активностей, онлайн, або на релігійній основі.

Достатньо впливовою є наявність старших товаришів або друзів, які вже пройшли шлях вибору і вступу. Вони можуть надавати підтримку молодшим у вигляді розповідей про свій досвід, інформації про університети і роботу, або у формі корисних зв'язків чи знайомств.

Також люди з кола спілкування респондентів могли бути причиною появи інтересу до певної діяльності або теми. Наприклад, респондентка, яка вступила на «архітектуру», розповіла про появу інтересу до урбаністики, коли у дитинстві замість дитсадку вона проводила час у бабусі на роботі, слухаючи скарги її колег на проблеми міського життя.

Також виявлено декілька збігів у виборі сфери освіти респондентів та їхніх друзів (у тому числі однокласників). Самі вони причину таких явищ пояснюють здебільшого словами на кшталт «якось так вийшло». Можна припустити, що у таких випадках відносини підлітків були певною мірою засновані на спільності інтересів, що і призвело до схожого вибору.

Медіа, подібно до людей із соціального оточення, можуть стати причиною появи або трансформації інтересу до певної діяльності або теми. Так, одна респондентка пов'язує свою зацікавленість маркетингом із прочитанням книжки Бодо Шефера «Закони переможців», а інший респондент починає відлік свого інтересу до історії і політології з фільму про Другу світову війну, показаного бабусею в дитинстві.

Отже, найбільш визначним фактором впливу соціального середовища видається сама установка на отримання вищої освіти, яка часто формується та підтримується батьками. Щодо інших факторів впливу сімейного та шкільного середовища, а також позашкільного кола спілкування абітурієнта і впливу медіа, то вони можуть відігравати визначну роль у появі інтересу до певної теми або діяльності, і як наслідок – у формуванні професійного інтересу.

Подальший аналіз емпіричних даних буде спрямований на пояснення процесу вибору освітньої програми, та більш детальний опис прямої та

опосередкованої ролі різноманітних факторів у ньому. На основі цієї понятійної схеми можуть відкриватися можливості для раціоналізації процесу вступу з точки зору вишів, та цілеспрямованого впливу або підтримки у виборі освітньої програми абітурієнтами на індивідуальному, локальному, регіональному, і державному рівнях.

Сутула О. А.,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

СКЛАДОВІ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

COMPONENT QUALITIES OF HIGHER EDUCATION IN UKRAINE

Удосконалення освітнього процесу в закладах вищої освіти якому властиві такі сучасні принципи як демократизм, мобільність, здатність до самоорганізації тощо безпосередньо пов'язані з категорією «якість освіти».

Дослідженню якості освіти присвячені дослідження багатьох зарубіжних і вітчизняних вчених. Теоретико-методологічні засади якості освіти розглядаються в працях Т. Гусена, Д. Ківза, Д. Коулман, Р. Тайлора тощо.

Сутність, закономірності, принципи, аспекти якості освіти розглядають українські вчені В. Беспалько, Л. Ілійчук, І. Єгорова, Т. Лукіна, О. Ляшенко, Ю. Сухарніков тощо.

В Законі України «Про освіту», «Концепції розвитку освіти України на період 2015-2025 років», «Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2023 р.», «Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті» та інших нормативних документах державні органи управління освітою визначають оцінювання якості освіти одним з першочерговим завданням вдосконалення української освітньої системи.

В Законі України «Про вищу освіту» категорія «якість вищої освіти» визначається як «відповідність освітньої діяльності та результатів навчання здобувачів вищої освіти вимогам стандартів вищої освіти та потребам

суспільства щодо підготовки певних фахівців, що гарантується систематичним здійсненням внутрішнього та зовнішнього контролю забезпечення якості» [1]. Потрібно зазначити, що процес долучення до європейського освітнього простору пов'язаний з розробленням і впровадженням нової структури якості вищої освіти.

Як зазначає Ю. Сухарніков, модернізація вищої освіти України щодо підвищення її якості полягає в оновленні національної освітньої системи шляхом врахування українських традицій та світового досвіду в контексті забезпечення навчання впродовж життя [2].

На думку Т. Лукіної якість освіти регламентує принципи розвитку освіти даного періоду і змінюється відповідно до вимог суспільства [3].

Л. Ілійчук вважає, що якість освіти визначається сукупністю суспільновизначених вимог, норм і стандартів, яких потрібно досягти системі освіти на певному етапі її розвитку [4].

І. Єгорова вказує на те, що якість освіти – це сукупність властивостей системи освітньої галузі, що відповідає сучасним вимогам педагогічної теорії та практики й спроможні задовольнити освітні потреби особистості, суспільства, держави [5].

О. Ляшенко розглядає поняття «якість освіти» як певну відповідність процесу та результату освітньої діяльності визначеним у стандартах освіти цілям підготовки певного фахівця [6].

Тобто, якість освіти – це збалансована відповідність освіти численним потребам, цілям, умовам, інтересам затвердженим освітнім стандартам. Наразі актуальності набувають суспільні інтереси стосовно підготовки конкурентоспроможного фахівця, який має можливість реалізуватися в умовах реформування всіх сфер суспільства. В зв'язку з цим виникає необхідність врахування потреб та вимог стейкхолдерів стосовно формулювання професійних компетентностей підготовки певного фахівця, який зможе бути конкурентним на ринку праці.

Таким чином зазначимо, що якість вищої освіти та ефективна підготовка фахівця залежить від наступних взаємопов'язаних елементів:

- якості організаційно-управлінського забезпечення освітнього процесу;
- якості викладання кваліфікованими спеціалістами;
- якості технології навчання, що застосовуються в освітньому процесі;
- якості результатів навчання тощо.

Список використаних джерел

1 Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 28.09.2017. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

2 Сухарніков Ю. Концептуальні підстави розробки і впровадження національної рамки (академічних) кваліфікацій України. *Вища школа*. 2012. № 3. С. 16-38.

3 Лукіна Т. О. Загальні принципи та організаційні засади моніторингу як засобу управління якістю освіти на різних рівнях. URL: https://lib.iitta.gov.ua/4148/1/Загальні_принципи_та_організаційні_засади_моніторингу.pdf.

4 Глійчук Л. Сучасні стандарти та показники оцінювання якості вищої освіти в Україні. URL: <https://journal.khnnra.edu.ua/index.php/njKhNA/article/view/188/128>.

5 Моніторинг та оцінювання якості освіти: навчально-методичний посібник до курсу. / Упоряд. І. В. Єгорова. Івано-Франківськ. 2021. с. 32-34.

6 Ляшенко О. Організаційно-методичне забезпечення моніторингових досліджень якості загальної середньої освіти. URL: https://lib.iitta.gov.ua/2967/1/Організаційно-методичне_забезпечення_моніторингових_досліджень-Монографія.pdf.

СЕКЦІЯ 3
ЦИФРОВІ КОМУНІКАЦІЇ У РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ
І СУСПІЛЬСТВА

Jia Lanyu,

Zhongnan University of Economics and Law
Mount Huangshan City, Anhui Province, China

DIGITAL TRANSFORMATION OF CHINA'S HIGHER EDUCATION IN
THE SOCIOLOGICAL DIMENSION

As early as 1995, Negroponte had foreseen that in the modern society based on information technology, people's modes of production, life, communication, thinking and behavior will all take on a new look, which is generally digital. In 2013, the book named «Digital Sociology : A Critical Perspective» was published by two British sociologists, bringing together many academic achievements from other sociologists in the UK and Europe.

Thus, digital sociology has become a hot topic in sociological research. With the more and more popularity of the Internet, the more and more developed digital media, the production and transmission of information is more and more convenient, the daily life is increasingly digitized, and the concepts of «network» and «information» in social science seem to have been quietly replaced by «digital».

In today's social development, the development of digital transformation and high-quality development are the important issues of higher education research in the new era. The empowerment of digital technology can effectively promote the high-quality development of higher education, and high-quality development has inherent provisions for the digital transformation of higher education. The historical background, China's national conditions and social status quo jointly determine the appropriate direction of the digital transformation of China's higher education.

Digital transformation of higher education is essentially a kind of cultural transformation and the change of paradigm, is a digital technology can assign

education process, is also a high quality development concept value process of digital technology, will eventually form to technical rational value lead, digital technology and comprehensive coupling development of higher education education new ecology.

Digital transformation of higher education

(1) Imperfect digital infrastructure. At present, the digital infrastructure construction level of higher education in China is relatively backward. Under the epidemic environment, various kinds of Internet education have developed rapidly, which has greatly impacted the existing development model of higher education. Colleges and universities need to upgrade their own digital infrastructure, and adapt them to the modern, digital and intelligent teaching changes by supporting the application and operation of intelligent education in the whole campus. However, the existing institutions of higher learning, did not attach great importance to the digital construction, many institutions of higher learning of digital infrastructure construction is still in the primary stage, for the application of emerging digital technology is very lack, teaching, scientific research, discipline construction, management needs to make decisions did not effectively support the relevant data, many of colleges and universities is still the traditional consultative decisions.

(2) Education into a blind technology worship, and mistakenly build themselves. The digital transformation of China's higher education is at an inflection point of integration. The digital transformation will bring the risk of simplification of higher education, which may reduce the uncertainty and ambiguity of higher education. In addition, the hybrid education model combining online and offline has gradually replaced the traditional education model focusing on offline education, and the role of teachers is also constantly changing, and learners' learning feelings have been disrupted by the COVID-19 epidemic, resulting in an obvious sense of separation and alienation.

(3) The digital divide intensifies. China has always been plagued by unbalanced regional development. The development of digital technology itself will bring inequality and injustice to social development. The digital transformation of

higher education may lead to the intensification of the digital divide between regions.

The Chinese road of the digital transformation of China's higher education has a deep origin with the new road of Chinese-style modernization. The modernization of Chinese higher education inherits the theoretical and practical spirit of Chinese modernization. At present, in the development of higher education, «digitalization» has become the core, and the digital transformation of education has become the «golden key» to start the modernization of Chinese education.

China has made great efforts to explore the mixed teaching mode of online and offline teaching. Before the epidemic, China began to try to expand the mixed teaching and mixed learning mode combining online and offline teaching in universities based on the MOOCs system. This model is usually based on online MOOCs (MOOC) learning and face-to-face teaching, with a flipped classroom approach, including face-to-face online learning, face-to-face teaching, face-to-face online learning and other links. In the face of the impact of COVID-19 and the increasing maturity of information technology, the teaching mode of online and offline integration is more widely used. The teaching mode of online and offline integration refers to the new situation of integrating online and offline learning through information technology means, and combining virtual and real learning scenes, forming a scene ecology of various structures and levels, and realizing personalized teaching and learning services.

Tsinghua University, as a «double first-class» key university in China, also has an International Graduate School in Shenzhen in addition to its main campus in Beijing. In order to overcome the limitations of space and time, Tsinghua University actively explores the integration of interactive teaching and generates a variety of teaching forms. For example, the "double teacher" teaching model is taught by online teachers in Beijing and teachers in Shenzhen, and the online selection of courses with the help of rain classroom.

In the future, the digital transformation of higher education will pay more attention to the quality improvement of higher education, and continue to take the digital connotation development path of improving the quality as the core; actively

build multilateral sharing mechanism to promote the flow of digital resources, faculty ability and professional knowledge among different subjects; the digital transformation of higher education should focus on technology coordination, business coordination and data coordination, and establish the unified coordination mechanism and platform; finally, Puhui is the social responsibility of higher education, which is an important manifestation of higher education to fulfill its social responsibility. The universality of higher education means that higher education should serve politics, economy, science and technology, culture and other aspects, and the universality is also a kind of social display. As a part of the social superstructure, under the background of digital transformation, higher education ideology and values should change with social changes to meet the needs of social development and use new digital technologies.

Zonghao Wu., Olena Goroshko,
National Technical University «Kharkiv Polytechnical Institute»,
Kharkiv, Ukraine

DIGITAL COMMUNICATIONS IN THE DEVELOPMENT OF THE INDIVIDUAL AND SOCIETY

ABSTRACT

This article aims to explore the transformation of digital communication technology in individuals and society, and to conduct in-depth research on the impact of digital communication technology on society through the analysis of historical evolution and future trends. With the rapid development of information technology, digital communication technology has gradually become an indispensable part of people's lives. This article first reviews the origin and development process of digital communication technology, from the initial telegraph to modern smartphones and social media platforms, and elaborates on the importance and impact of digital communication technology in individuals and society. Next, this article analyzes the application fields of digital communication technology in society, including

information dissemination, social interaction, business operations, and explores the impact of digital communication technology on social structure and culture. Finally, this article looks forward to the future development trend of digital communication technology, pointing out that digitization, intelligence, and networking will become the development direction of digital communication technology in the future. At the same time, it also proposes the challenges and response strategies faced by the development of digital communication technology. The research conclusion of this article indicates that digital communication technology has become an indispensable part of individuals and society, and its development will profoundly affect social structure and culture. Therefore, it is necessary to strengthen the research and application of digital communication technology to promote sustainable development of society.

Digital communications have had a significant impact on the development of individuals and society. With the advent of the internet and various communication technologies, people now have unprecedented access to information, resources, and opportunities for personal growth.

On an individual level, digital communications have opened up new avenues for learning, skill development, and self-expression. Online platforms provide educational resources, online courses, and tutorials that enable individuals to acquire knowledge and enhance their skills in various fields. Social media platforms allow individuals to connect with like-minded people, share their ideas, and express themselves creatively. This fosters personal growth, encourages collaboration, and helps individuals develop a sense of identity and belonging.

In terms of society, digital communications have revolutionized the way people interact, collaborate, and participate in civic activities. Social media platforms and online forums facilitate communication and information sharing on a global scale, breaking down geographical barriers and enabling individuals to engage in discussions and debates on important social and political issues. This has led to the formation of virtual communities, grassroots movements, and collective action for social change.

Furthermore, digital communications have transformed the way businesses operate, resulting in increased efficiency and productivity. E-commerce platforms have made it easier for individuals to start their own businesses and reach a global customer base. Remote work opportunities have expanded, allowing individuals to work from anywhere and collaborate with colleagues from different parts of the world. This has not only provided economic opportunities but also contributed to the overall development of society by promoting inclusivity and diversity.

However, it is important to acknowledge the challenges and potential negative impacts of digital communications. Issues such as information overload, privacy concerns, cyberbullying, and online harassment need to be addressed to ensure the responsible and ethical use of digital platforms.

In conclusion, digital communications have played a transformative role in the development of individuals and society. They have empowered individuals with knowledge, connectivity, and opportunities, while also reshaping social interactions, business practices, and civic engagement. It is crucial to harness the potential of digital communications while mitigating the risks to ensure a positive and inclusive development for all.

Бірюкова М. В.,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м.Харків, Україна

ГЛОБАЛЬНІ Й НАЦІОНАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ Е-КОМЕРЦІЇ: СОЦІОЛОГІЧНІ ВИМІРИ

GLOBAL AND NATIONAL E-COMMERCE DEVELOPMENT TRENDS: SOCIOLOGICAL DIMENSIONS

Глобалізація впливає на всі сфери життя суспільства, а особливо на економіку. Економічна глобалізація, однією з рушійних сил якої є зростання темпів технологічного прогресу і розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, посилює економічну інтеграцію між країнами і зумовлює

виникнення нових явищ, таких, як віртуальна економіка. В подібних умовах у споживача не виникає труднощів з придбанням товарів з іншої країни чи навіть з іншого континенту за допомогою системи електронної комерції. Таким чином стираються межі між локальними, регіональними, національними і міжнародними ринками. Інші важливі характеристики електронної комерції – цілісність і системність. Цілісність проявляється в інтегрованій спрямованості всіх елементів, що становлять цей соціальний феномен, на досягнення спільної цілі – задоволення певних потреб людини. Електронна комерція проявляється тут як певний механізм, спосіб отримання Електронна комерція як соціальний феномен товарів і послуг споживачами. Системність означає сукупність взаємодіючих елементів цього соціального явища, які функціонують на різних рівнях соціологічного аналізу соціальних процесів і явищ.

Щоб система електронної комерції не розвивалася стихійно, вживаються певні заходи як на глобальному, так і на національному рівнях з метою її інституціоналізації. Вартим уваги є прийняття Кабінетом Міністрів України Концепції розвитку цифрової економіки України до 2020 р., яке відбулось 17 січня 2018 р. [1]. У Законі України «Про електронну комерцію» узаконено принципи електронної комерції та наведено тлумачення основних термінів.

На сьогодні, електронна комерція характеризується включеністю у всі сфери суспільного життя. Глобальна соціологія, яка трактує світ чи певну його підсистему як одиницю свого аналізу, дозволяє вивчати електронну комерцію як певну глобальну систему, яка є частиною світової економіки і характеризується інтегрованістю в глобальну фінансову інфраструктуру. Глобальні дослідження дають можливість визначати глобальні тренди електронної комерції, їхній вплив на розвиток світової спільноти, зокрема і в контексті глобалізаційних процесів.

Важливим є зв'язок електронної комерції як практики і способу задоволення потреб споживача зі стилем життя людей. Один з основних напрямів розуміння категорії «стиль життя» пов'язує її з соціальними практиками, з життєвими, часто щоденними практиками індивідів, які належать

до одного соціального класу чи соціальної групи [2].

В Україні у 2009 р. та 2011 р. компанією «Gemius» проведено дослідження щодо проблеми розвитку електронної комерції в державі: станом на 2009 р. через Інтернет купували товари 41 % опитаних, у 2011 р. – більша половина респондентів (52 %) [3]. В. Плескач та Т. Затонацька визначають електронну комерцію як форму торгівлі товарами і послугами за допомогою ІКТ, що охоплює всі фінансові та торгові транзакції, здійснені завдяки цим технологіям, та бізнес-процеси, пов'язані з проведенням таких транзакцій [4].

Можемо стверджувати, що електронна комерція набуває ознак соціального феномену (елемента соціальної реальності, якому притаманна вся повнота соціальних властивостей та ознак, і водночас складного багатофакторного явища). Як уже зазначалося вище, електронна комерція характеризується динамічністю розвитку і нерозривним зв'язком з інформаційно-комунікаційними технологіями.

Також однією з найважливіших ознак цього соціального явища є його масовість. За даними емпіричних досліджень, у систему електронної комерції включена велика кількість людей на всіх континентах незалежно від віку, статі, освіти, професійної належності, рівня доходів, місця проживання тощо. Виняток становлять місцевості з відсутністю або обмеженістю доступу до інформаційних мереж та низьким рівнем економічного розвитку. У зв'язку з цим однією з визначальних рис електронної комерції як соціального феномену є її нерозривний зв'язок з глобалізацією. Власне ідея про глобальне інформаційне суспільство (GIS) базується на глобалізації за допомогою використання інформаційно-комунікаційних технологій. У такому контексті електронна комерція є закономірним наслідком і водночас невід'ємною характеристикою глобалізаційних процесів, що відбуваються у світі.

Як зауважив М. Кастельс ще у середині 1990-х рр., «за останні два десятиліття у світі з'явилася економіка нового типу, яку називають інформаційною та глобальною.

Soul Partners, Baker Tilly Україна і Aequo представили дослідження ринку

е-commerce в Україні за 2020 рік. Згідно з результатами, з початку пандемії коронавіруса, обсяг ринку виріс на 41%.

Як показало дослідження, ринок е-commerce в 2020 році виявився одним з найдинамічніших в Україні. Він досяг \$ 4 млрд, що становить 8,8% від загального обсягу роздрібною торгівлі. При цьому, за останні 5 років ринок виріс майже в 3 рази. Протягом наступних п'яти років прогнозується зростання в 2 рази. Серед основних факторів, що вплинули на зростання е-commerce в країні, серед іншого, виділяють: збільшення рівня проникнення інтернету і кількості користувачів смартфонів, обмеження, пов'язані з пандемією коронавіруса, а також зростання довіри до цифрових платіжних систем [5]. Обсяг е-експорту в 2020-му становив близько \$ 450 млн.

Найбільшим імпортером українських товарів є США – 33% від українського е-експорту. Переважно, е-експорт представлений продажами продукції українських компаній через міжнародні платформи електронної комерції (Amazon, Etsy). Київ є найбільшим е-експортером з часткою 33%. 65% від загальної кількості міжнародних відправлень з Україною обслуговує «Укрпошта» [6]. В топі найбільших маркетплейсов в Україні: Rozetka, Prom, Allo, Bigl і Epicentr. Найпопулярнішою моделлю монетизації є комісія з продажу.

Таким чином, електронна комерція як спосіб взаємодії соціального суб'єкта зі світом є соціальною практикою, яка впливає на стиль життя сучасних людей. З іншого боку, зважаючи на традиції вивчення стилю життя в контексті споживчої поведінки (Г. Зіммель, Т. Веблен та ін.), варто зауважити, що електронна комерція зумовлює виникнення нових форм споживання, які безумовно пов'язані з життєвими стилями індивідів.

Список використаних джерел

1 Україна отримала концепцію розвитку цифрової економіки до 2020 року. URL: <https://nachasi.com/2018/01/17/kontsepsiya-rozvytku-tsyfrovoyi-ekonomiky/>.

2 Матюхін Д. А. Соціальні установки як показники стилю життя сучасної молоді: результати соціологічного опитування. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. Політологія. Соціологія. Право : зб. наук. праць. 2016. № 3/4 (31/32). С. 88-92.

3 Пачковський Ю. Ф., Максименко А. О. Споживча поведінка українських домогосподарств : монографія. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2014. 292 с.

4 Мельничук О. С. Глобальні тенденції розвитку електронної комерції // *Наукові праці НДФІ*. 2014. № 1 (66). С. 58-69.

5 Soul Partners, Baker Tilly. Велике дослідження ринку e-commerce в Україні. URL: <https://usp-ltd.org/velyke-doslidzhennia-rynku-e-commerce-v-ukraini/>

6 Велике дослідження ринку e-commerce в Україні. URL: <https://usp-ltd.org/velyke-doslidzhennia-rynku-e-commerce-v-ukraini/>.

Безкуба А. І., Болотова В. О.,

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
м.Харків, Україна

ФОРМУВАННЯ ОБРАЗУ «ІДЕАЛЬНОГО ТІЛА» В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

FORMATION OF THE IMAGE OF THE «IDEAL BODY» IN SOCIAL NETWORKS

За останнє десятиліття соціальні мережі міцно вкоренилися в повсякденному житті людини, надаючи незліченні можливості для навчання, роботи, самореалізації, спілкування, розваг та багато іншого. Серед причин такого широкого поширення можна назвати коло доступних функцій, швидкість оброблення даних, дотримання модних тенденцій.

Однак, незважаючи на те, що соціальні мережі в сучасному суспільстві виконують роль комунікаційного мосту між світом та окремо взятою особистістю, вони відіграють важливу роль у передачі культурних стереотипів

щодо естетики бачення тіла і можуть негативно впливати на психічний та емоційний стан, формуючи уявлення про красу та спонукаючи людей порівнювати себе з «ідеальним», з точки зору користувачів соціальних мереж, тілом. Рекламні пости про безглутові пластівці та зображення відретушованих моделей і знаменитостей провокують злість на власне тіло, беспорядність через ситуацію, перфекціонізм у негативному ключі, зароджуючи комплекси з приводу зовнішності. Через неправильні установки, сформовані під впливом різного медіаконтента в соціальних мережах, у людини можуть розвиватися психологічні та фізіологічні захворювання.

Образ тіла – це складний конструкт, який впливає на наше оціночне судження. Він визначає, як ми сприймаємо не тільки свій зовнішній вигляд, а й людей, які нас оточують. Як конструкт, він не відображає фізичні характеристики тіла, а будується на упередженні у сприйнятті.

Образ тіла змінюється й адаптується під впливом зовнішніх соціальних чинників. Однією з моделей, яка розглядає ці чинники є тристороння модель Томсона, яка фокусується на трьох соціокультурних факторах: тиску з боку сім'ї, однолітків та засобів масової інформації. Ці фактори призводять до збільшення розбіжностей між оціночними судженнями про власне тіло та його реальними фізичними характеристиками, а згодом до дисфункціонального бачення себе і низки психологічних та фізіологічних захворювань.

Соціальні мережі, як медіа нового покоління, є одними з найбільш використовуваних каналів отримання інформації і головною платформою для створення та поширення образу ідеального тіла. Вони впливають на людське сприйняття завдяки представленню моделей - людей, які надають позитивний (бодіпозитив) або негативний (нездорове ставлення до тіла) приклад та використовуючи теорію об'єктивізації, яка стверджує, що дівчата і жінки піддають своє тіло постійному контролю, що призводить до незадоволеності тілом. Зі зростанням об'єктивізації тіла зростають і зусилля, що докладаються для зміни зовнішності.

Теорія соціального порівняння стверджує, що люди вважають правильним

і функціональним порівнювати себе з іншими, а соціальні мережі є ідеальною платформою для зміцнення цього процесу.

Соціальна когнітивна теорія стверджує, що люди вчаться на прикладі поведінки, яка винагороджується і швидше повторюватимуть її, якщо зможуть співвіднести себе з рольовою моделлю.

В опитуванні «Комітету у справах жінок і рівноправності» 2020 року молоді люди повідомили, що соціальні мережі мають найбільший вплив на їхній образ тіла серед усіх медіа. У дорослих людей соціальні мережі перебувають на третьому місці, після впливу партнерів і суспільних стереотипів.

Негативний контент, який впливає на бачення свого тіла, може бути представлений у вигляді нарративу та нормативного впливу. У соціальних медіа це може проявлятися в бажанні бути таким самим, як і спільнота, що дотримуються дієт, голодування або тренування до знемоги, в асоціації успіху в житті зі схудненням, в тренді на підрахунок калорійності продуктів, а також поширенні фетшеймінгу в індивідуальному та масовому порядку.

Таким чином, з одного боку, соціальні мережі є майданчиком для поглинання корисного та мотивуючого контенту, спілкування, пошуку себе та самореалізації. З іншого боку – це фактор ризику, що провокує негативні поведінкові звички. Соціальні мережі надають користувачам можливість створювати групи та акаунти, де психічні розлади стають нормальними і навіть тривіальними.

Щоб змінити ситуацію та боротися з тенденцією ідеалізації тіла та романтизації схуднення, необхідно припинити повсюдне використання в соціальних мережах реклами та публікацій пігулок для схуднення, а також зображень моделей із критично низькою масою тіла. Всім рекламним кампаніям варто перейти до інклюзивного підходу та включати у свої зйомки моделей різного типу зовнішності та статури, що вже почало відбуватися, але не набуло типової практики. Необхідно сконцентруватися на публікаціях про здорове збалансоване харчування та порадах для тих, хто має проблеми з баченням себе.

Це можуть бути пости про загальні кроки, зроблені для одужання від розладу харчової поведінки, як-от звернення за підтримкою до сім'ї, медичного персоналу або організацій психологічної допомоги, які підштовхуватимуть людей говорити про проблему, а не приховувати її.

Holovinova N. Y., Tiupa A. I., Bolotova V. O.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
м.Харків, Україна

STRATEGIC COMMUNICATION AND PUBLIC SERVICE ADVERTISING: WHY DO WE NEED A DIALOGUE?

СТРАТЕГІЧНА КОМУНІКАЦІЯ ТА ПУБЛІЧНА РЕКЛАМА: НАВІЩО НАМ ДІАЛОГ?

Nowadays information is one of the most important part of society. On a daily basis people access, receive, exchange and provide it. Information and communication are more available than ever before due to new technological capabilities, demands, and risks. In this paper we attempted to describe how Public service advertising (PSA) and strategic communication are defined and considered in the current state of things. Also, we investigate ways of understanding and discovering social engagement in modern society. Social engagement is a good example of shift from monologue to dialogue in communication and information space. Now and in further studies we should focus on bidirectional and constitutive nature of communication and engagement processes.

Social engagement involves activity, interaction and social exchange with other social actors, expectations, and experiences. Informing (inspiring) field is the first layer of social engagement, next fields are consulting (understanding, making-decision) and collaborating (cooperation, co-production) [1]. The model of social influence focuses on the process of encourage communication to encouraging society to engage in dialogue. This dialogue creates a field for social change and motivates recipients of information to take the desired social action. The formation of new

behavioral models and cultural norms in society can be called the ideal result of the campaign. We can analyze the different social spheres on the basis of their engagement, for example, citizen engagement and government, community engagement in science, ect. Engagement is therefore seen as a real relation, which arises, develops and can be successful or unsuccessful in the different social spheres [3].

The information war and the struggle of contexts in the media are especially hot topic. We return to the value of dialogue and the possibility of effective information exchange. The Ukrainian context shows how much people are interested in information support. For example, these are «Crisis due to the war in Ukraine» and «Crisis due to Russian aggression on the territory of Ukraine». Social engagement and involvement is important precisely in the Ukrainian context, since the strategy for showing the object of the news and the real cause-and-effect relationships is important for Ukraine.

Therefore, it's important to investigate the possibilities of interaction with the Ukrainian citizens and social engagement in the Ukrainian information field, social-political problems. This requires a common strategy and approaches for interaction. One such approach could be PSA. PSA as a widespread, but highly specialized form of communication used to disseminate information, responding to public requests in society [4]. The mission of PSA is the formation of moral and ethical values in society, drawing attention to social problems.

Strategic communication includes activities and approaches like advertising, public relations, political communication, etc. Strategic communication is the purposeful use of communication by an organization to fulfill its mission; it is what organization would have, need, and do. Organizations use strategic communication to reach their goals, so it is about all goal oriented communication and approaches to the study [2].

Common to strategic communication and PSA is work in public space, the need for dialogic communication and the ability to influence other social actors. That is why public social announcement will spread when it actualizes the painful

problems of a particular society. In this case, they themselves will become the «carriers» of the advertising message.

Communication has an integrative and dialogical nature, so in the one hand communication is the basis for the processes we discussed above. In another hand, communication, and then dialogue and conversation is the goal and certain essential of PSA and strategic communication. PSA can be define in strategic communication paradigm like conceptual approaches, because PSA can share goals and strategic as well as social marketing companies, public relations, marketing communications. PSA with strategic communication can help gain influenced with strategic communication when organization needs to reach mission, to develop effective solutions to improve the dialogue involvement.

In this study, we see the potential for researching the effectiveness of PSA in the paradigm of strategic communications and exploring the possibilities of social engagement through the influence of PSA, organizations, and strategies in the social space.

References

- 1 Trust Public Engagement Onion. URL: https://wellcome.org/sites/default/files/wtvm054326_0.pdf.
- 2 Finn Frandsen, Winni Johansen. Strategic Communication. 2017. URL: https://www.researchgate.net/publication/314756156_Strategic_Communication.
- 3 Donati P. Social Engagement: The viewpoint of relational sociology. URL: https://www.researchgate.net/publication/256090015_Social_Engagement_The_viewpoint_of_relational_sociology.
- 4 Lynn J. R. Effects of Persuasive Appeals in Public Service Advertising. *Journalism Quarterly*. № 51(4). P. 622-630. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/107769907405100406?journalCode=jmqb>.

Германова Ю. Д.,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

РЕГУЛЮВАТИ НЕ МОЖНА ЗАЛИШИТИ СТАТУС-КВО: КОМА ДЛЯ TELEGRAM?

CANNOT BE REGULATED LEAVE THE STATUS QUO: A COMA FOR TELEGRAM?

Нескінченне бажання державного керівництва повністю контролювати інформаційний простір абсолютно природне, зрозуміле, а головне - зовсім не нове. У глибині душі навіть найбільш демократичні лідери найдемократичніших країн світу мріють про це.

Але свобода слова – беззаперечна вимога сучасного розвинутого суспільства. Недаремно саме про це перша поправка до Конституції США, ця вимога законодавчо закріплена на найвищому рівні в Основних Законах демократичного табору по всьому світу. Україна в цьому контексті підтримує позитивний тренд – ч.1 та 2 ст.34 Конституції нашої держави гарантують кожному «право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань. Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб - на свій вибір» [1].

То чому ж зараз все частіше лунають заклики забезпечити законодавче регулювання Telegram?! Чи варто обмежувати мережу взагалі?! Складне, багатопланове та досить неоднозначне питання. Спробуємо комплексно дослідити його.

«Велика війна» моментально підняла Telegram на верхівку джерел інформації, якими користуються українці для регулярного отримання актуальних, оперативних даних про російську агресію і не тільки. В попередніх дослідженнях багаторазово акцентувалася увага, що після 24 лютого 2022 року вперше в українській історії новітні медіа обігнали за рівнем популярності традиційні [2].

Якщо ж проаналізувати новітні медіа в розрізі, то стане очевидним, що

найбільшим вигодонабувачем став саме Telegram. Найбільш популярні групи в мережі нараховують більше мільйона підписників, а Telegram каналів, які інформують про поточні військово-суспільно-політичні події годі й перерахувати. Це навіть не враховуючи офіційні - Президента України, державних органів та військових підрозділів.

Тож спробуємо віднайти відповіді на декілька найбільш актуальних питань.

1. Як ініціатива регулювання Telegram співвідноситься зі свободою слова?!

Тут однозначна і безапеляційна відповідь лежить у ст.34 Конституції України, якої ми торкнулися на початку. Частина 3: «Здійснення цих прав може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя» [1].

Тобто за певних обставин держава має право, а враховуючи військовий стан, в окремих ситуаціях навіть зобов'язана піти на необхідні в інтересах національної безпеки обмеження.

А такі «окремі ситуації» періодично виникають, як то інформування в Telegram про результати влучань або фото-, відеоматеріали, які допомагають ворогові скоординувати свої удари по об'єктах військової, критичної чи цивільної інфраструктури. Останнім часом таких випадків стає на порядок менше, ніж на початку російської агресії (за це треба віддати належне і власникам/редакторам Telegram каналів, які щоразу закликають своїх підписників не публікувати відповідну інформацію), але поки що поодинокі випадки трапляються.

2. Які є позиції з приводу регулювання діяльності Telegram каналів в Україні?!

У Національній раді України з питань телебачення та радіомовлення розглядають питання регулювання Telegram. За словами голови Нацради Ольги

Герасим`юк, коли йдеться про регулювання Telegram, це не означає, що «ми плануємо закривати численні канали в месенджері, яких безліч, і не лише в Україні». Герасим`юк наголосила, що вже є «Telegram-канали, які звернулися до них та уже офіційно зареєстровані як медіа. Це забезпечує їм низку прав, зокрема, право на захист, право на акредитацію на різноманітні події» [3].

Цікавої позиції дотримується член правління Інтернет асоціації України, Андрій Соломаха. На його думку, Телеграм-канали врегулювати неможливо. «Неможливо, як з юридичної точки зору, так і з технічних питань. В першу чергу давайте говорити про технічні можливості. Телеграм-канал не є окремою платформою. Це контент, який розміщується на даній платформі і його модеруванням займається сам власник каналу», - наголошує Соломаха [4].

Народний депутат України від опозиційної фракції «Європейська Солідарність» Микола Княжицький звертає увагу на інший бік питання: «проблема в тому, що сама наша влада тримається на телеграм-каналах. У нас є дуже багато опозиційних телеграм-каналів, а ще більше провладних. Тож дивно було б, щоб влада стріляла собі в ногу» [4].

3. А як вирішують це питання за кордоном?!

Європейська комісія підходить до питання виважено, але достатньо впевнено – Telegram повинен буде призначити представника в ЄС в 2024 році з метою контролю контенту. Таку позицію висловив представник Єврокомісії Барке. «Telegram – це не дуже велика інтернет-платформа, тому дія Акта про цифрові послуги ЄС поширюється на Telegram із 17 лютого 2024 року. До цього моменту Telegram зобов'язаний призначити юридичного представника в ЄС», - наголосив представник Єврокомісії та додав, що у разі відмови, месенджеру погрожують різними санкціями, в т.ч. блокуванням на території ЄС.

Тож питання регулювання діяльності Telegram каналів в Україні достатньо чутливе з огляду на низку факторів. Можна наводити численні «за» та «проти», але важливо усвідомити: ситуація має місце і її доведеться вирішити вже у найближчому майбутньому. Найважливіше, аби вона була врегульована не з позиції політичної доцільності чи інтересів фінансових груп, а саме в контексті

забезпечення балансу між національною безпекою та свободою слова. Ухвалюючи остаточне рішення, законодавцям варто пам'ятати, що без перемоги на інформаційному фронті неможливе остаточне зупинення агресора, а відповідно – успішне майбутнє України.

Список використаних джерел

1 Конституція України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution>.

2 Найчастіше новини під час війни українці отримують із соцмереж — опитування «Опори». URL: <https://detector.media/infospace/article/199761/2022-06-01-nauchastishe-novyny-pid-chas-viyny-ukrainsi-otrymuyut-iz-sotsmerezh-opytuvannya-opory/>.

3 Нацрада хоче врегулювати роботу Telegram в Україні – що буде з популярним месенджером. URL: <https://vikna.tv/dlia-tebe/novyny-ukrayiny/naczada-hoche-vregulyuvaty-telegram-v-ukrayini-na-yaki-zminy-ochikuvaty/>.

4 Регулювання Telegram в Україні. Версія 2.0 URL: <https://t.me/truexanewsua/80869>.

Каратаєв О. А.,

Харківський національний університет радіоелектроніки,
Senior Software Engineer Contractor
Praha, Česko

Шаронова Н. В.

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ПРОЕКТУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ СИСТЕМ НА ОСНОВІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ЗНАНЬ

DESIGN OF INTELLIGENT SYSTEMS BASED ON THE INTERPRETATION OF KNOWLEDGE

Актуальність. Клас прикладних задач, для розв'язування яких необхідні інтелектуальні системи, становить приблизно 80 % всіх задач, які виникають

перед суспільством. Саме тому актуальним постає питання дослідження інтелектуальних програмних систем та організації баз знань, особливо систем підтримки прийняття рішень, що є надзвичайно важливим для розвитку цифрових комунікацій, які впливають на розвиток окремої особистості та суспільства в цілому.

Інтелектуальна система – це один з видів автоматизованих інформаційних систем, які ґрунтуються на знаннях. Інтелектуальна система є комплексом програмних, лінгвістичних і логіко-математичних засобів для реалізації основного завдання: здійснення підтримки діяльності людини і пошуку інформації в режимі розширеного діалогу природною мовою.

Однак сучасне збільшення інформації, зокрема спеціалізованої, яка стосується певної предметної галузі, настільки велике, що не кожний фахівець з цієї предметної галузі здатний опрацювати всю інформацію самотужки, тому й використовує інтелектуальні системи підтримки прийняття рішень (ІСППР). Основна проблема розв'язування задач такими системами пов'язана через використання ними слабоформалізованих знань з певної предметної галузі, логічним або змістовним опрацюванням інформації, а не обчислювальним. Тому в основі архітектури сучасних інтелектуальних систем лежать бази знань, які формуються відповідно до предметної галузі, в якій використовується інтелектуальна система.

На етапі проектування та реалізації інтелектуальних систем виділяють низку методологічних і технологічних проблем, з якими безпосередньо стикаються їхні розробники. Зокрема в Україні такі проблеми полягають у відсутності концептуальної цілісності й узгодженості між окремими прийомами та методами інженерії знань; нестачі кваліфікованих фахівців у цій галузі; жорсткості розроблених програмних засобів та їх низької адаптивної здатності; складності впровадження експертних та інтелектуальних систем, що зумовлені психологічними аспектами, неприйнятті персоналом нових технологій; відсутності в Україні техніко-економічних показників оцінювання ефективності таких систем; емпіричності процедури вибору програмного інструментарію і

процесу тестування (відсутність єдиних критеріїв). Перспективи розвитку і впровадження інтелектуальних систем у більшість галузей науки очевидні.

Технологія вирішення ситуаційних завдань управління останнім часом стала загально визнаною. Її достатньо повно викладено в публікаціях [1. 2]. Однак, особливості функціонування систем управління на теперішній час вимагають поглибленого дослідження процесів управління в частині інтеграції методів оптимізації інформаційних процесів, моделей вирішення завдань в умовах невизначеності. Методологічні аспекти побудови ІСППР в особливих ситуаціях, які розглянуті в роботі [1], надають саме ті рекомендації, які можуть допомогти у подоланні специфічних умов.

Інтелектуальні системи охоплюють майже всі галузі суспільної діяльності, саме тому специфіка їх дослідження ґрунтується на методологічних засадах аналізу саме тієї сфери людського буття, де їх застосовують. Так, наприклад, актуальним є дослідження інтелектуальних систем у навчанні, освітній діяльності. Використання нових інформаційних технологій та методів штучного інтелекту значно підвищує якість та процес інтенсифікації навчання, суттєво підвищують його можливості. Такі системи підтримують моделі користувача і застосовують ці моделі для адаптації навчального гіпермедіа простору та методик викладання до його потреб. Таким чином, кожен користувач має свою власну траєкторію навчання та індивідуальні навігаційні можливості для роботи з гіпермедіа простором. У межах окресленої проблеми важливими є наукові задачі розробки моделей, методів, алгоритмів та програм, які здійснюють моделювання процесів інтелектуальної обробки даних з метою визначення їх основних характеристик для побудови інформаційного, математичного, лінгвістичного і програмного забезпечення автоматизованих інформаційних інтелектуальних систем [3, с. 11].

Великий обсяг інформації, з одного боку, дозволяє отримати більш точні розрахунки та аналіз, з іншого боку, – перетворює пошук рішення в складну задачу. Зростання об'ємів даних, що аналізуються, висока швидкість обробки, а також складність використання машинної форми подання даних стимулює до

розробки особового класу програмних засобів для полегшення роботи людей, що виконують аналіз (аналітиків). Таким чином, ІСППР – це системи, що володіють засобами вводу, зберігання та аналізу даних, які відносяться до певної предметної області, з метою пошуку рішень [4]. Для них характерна наявність функцій, що реалізують окремі розумові можливості людини [5].

Проблема управління знаннями є актуальною для дослідження складних систем, а також у складно структурованих предметних областях, які мають багато розділів, і в яких при вирішенні задач використовуються знання з інших розділів. Тому необхідні підходи, що дозволяють інтегрувати знання з різних розділів предметної області і використовувати їх при вирішенні задач. Забезпечення інформаційної взаємодії різнорідних автоматизованих систем є важливою й досить складною задачею, на розв'язок якої в цей час спрямовані зусилля й дослідження багатьох фахівців. Пропонується аналіз проблем управління і синтез систем підтримки прийняття рішень виконувати з використанням методології моделювання складних інформаційних систем і методології об'єктно-когнітивного аналізу [6]. Метою моделювання є системний опис знань, які використовуються в процесі управління.

Маючи за мету цього дослідження підвищення ефективності програмних систем за рахунок створення формальної процедури організації бази знань на основі інтерпретації знань, можна вказати нагальні задачі дослідження, такі як проведення аналізу існуючих моделей та методів розробки інтелектуальних програмних систем; розроблення методології побудови інтелектуальної системи на базі апарату алгебри предикатів; розроблення методу побудови бази знань на основі формальної алгебро-логічної моделі предметної області; а головне – запропонувати метод інтерпретації знань на основі використання інтелектуальних програмних агентів; а також провести експериментальне дослідження методу інтерпретації знань та описати впровадження результатів дослідження [7].

Список використаних джерел

- 1 Андрощук О. С. Методологічні аспекти побудови інтелектуальних

систем підтримки прийняття рішень в особливих ситуаціях. *Східно-український журнал передових технологій*. 2009. № 5. С. 18-21.

2 Морозов А. О. Шлях від АСУП до ситуаційних. *Математичні машини і системи*. 2008. С. 82-107.

3 Шубін І. Ю. Методи та моделі побудови інтелектуальних адаптивних гіпермедіа систем. *Східно-український журнал передових технологій*. 2012. № 3. С. 11-13.

4 Інтелектуальні системи : навч. посіб. / В. В. Литвин, В. В. Пасічник, Ю. В. Яцишин. Львів, 2009. 406 с.

5 Системи підтримки прийняття рішень на основі якісних методів у сфері надання послуг з автоперевезень: монографія / Гуца О.М., Овсюченко Ю.В., Якубовська С.В. Харків, 2017. С. 146-153.

6 Каратаєв О.А., Шубін І.Ю. Проблеми повторного використання знань при проектуванні програмних систем. *Сучасний стан наукових досліджень та технологій в промисловості*. 2023. № 2(24). с. 25-34. DOI <https://doi.org/10.30837/ITSSI.2023.24.025>.

7 Karataiev O., Sitnikov D., Sharonova N. A Method for Investigating Links between Discrete Data Features in Knowledge Bases in the Form of Predicate Equations. *CEUR Workshop Proceedings*, Vol-3387. 2023. p. 224-235. url: <https://ceur-ws.org/Vol-3387/paper17.pdf>.

Кас'яненко А. І., Шанідзе Н. О.,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ КОНФЛІКТНОЇ ПОВЕДІНКИ

GENDER CHARACTERISTICS OF CONFLICT BEHAVIOR

Конфлікти є невід'ємною частиною нашого життя з давніх давен. У різні часи завдяки конфліктам створювались та зникали цілі держави, вони могли

охоплювати цілі континенти. Конфлікт є дуже вагомим рушієм, який може сильно впливати не лише на долю людини, а й на долю її оточення. Мабуть саме тому, людство завжди мріяло створити світ у якому всі ю жили дружно, й конфліктів не було б взагалі. Питанням вирішення конфліктів, їх розв'язанню та запобіганню їх виникнення присвячено дуже багато праць філософів, психологів, соціологів, економістів, політологів та науковців з інших галузей. Дослідження особливостей конфліктної поведінки присвячені науковій праці як вітчизняних так і зарубіжних вчених: О. Богач, В. Бурлачук, Л. Ємельяненко, Л. Коберник, Н. Непомняща, Н. Пов'якель, Н. Сергієнко Т. Титаренко, К. Хорні та багато інших.

Через збільшення в сучасному світі складності як організаційних так і міжособистісних структур та соціальних зв'язків, значно збільшився й рівень конкуренції, що неодмінно впливає на кількість та різноманітність конфліктів. Конфлікти сьогодення збагатилися змістом завдяки пандемії коронавірусу, що стртувала наприкінці 2019 року та повномаштабному вторгненню в Україну 24.02.2022 року. Адже всі ці події впливають як на стан організації суспільства та соціальних відносин, так і на психічний стан людей, на життя людини як особистісне, так і суспільне.

Сам термін конфлікт перекладається як зіткнення. Під цим терміном розуміють зіткнення інтересів, протилежних поглядів, ціле, позицій. Конфлікт виникає тоді, коли люди розуміють, що при збереженні ситуації в тому стані в якому вона знаходиться в даний момент, їхні інтереси, погляди та цілі не будуть задоволені. В залежності від того, який зміст, характер та спрямованість мають дії в конфліктній ситуації, вона може розгортатись, загострюватись або ж взагалі вирішуватись.

Незважаючи на всі негативні сторони, конфлікт – це необхідна складова соціального життя людини. Вважається, що безконфліктного розвитку соціальних систем не існує, і саме конфлікт виступає одним з рушіїв соціального прогресу. Конфлікт завжди містить у собі елемент невизначеності (невідомо, що і як буде далі), через що виникає емоційна напруга. Щоб

подолати розбіжності, люди вступають у відкриту конфліктну взаємодію, в процесі якої вони одержують можливість висловлювати різні думки, виявляти більше альтернатив при ухваленні рішення – саме в цьому і полягає важливе функціональне значення конфлікту [1].

Говорячи про поведінку в конфлікті важливо зазначити, що вона залежить від об'єктивних умов протікання конфлікту, та соціальних характеристик конфліктних сторін. До об'єктивних умов протікання конфлікту зазвичай відносять сили сторін, наявність союзників та їх сили, матеріальні та інші ресурси, якими можуть володіти сторони конфлікту, а також співвідношення їх сил. До соціальних характеристик відносять приналежність до тієї чи іншої групи, статус, та гендерні відмінності. Гендерні відмінності в конфлікті – це відмінність в поведінці людини, яка пов'язана з статевою приналежністю до того чи іншого гендеру учасників конфлікту. Вони в свою чергу зумовлені різницею в інтересах, поглядах та цінностях до вирішення конфліктної ситуації.

Виокремлюють основні соціально-психологічні тенденції, що проявляються в конфліктній ситуації у чоловіків та жінок. У чоловіків здебільшого це прагнення до авторитарності та самоствердження, більш стримана поведінка, схильність до агресії та ризику, нестримність у виборі мовних засобів, менший прояв емпатії ніж у жінок. Жіноки навпаки, характеризуються здебільшого більш високим рівнем емпатії, емоційністю, меншим проявом агресії, інколи можуть використовувати більш м'який підхід до вирішення конфлікту, та використовувати дотики та сміх. Також жінки володіючи кращою емпатією вміють краще визначати стан іншої людини та завдяки цьому вміють краще впливати на свого співрозмовника. Жінки часто відрізняються терплячістю, та намаганнями дійти до компромісного вирішення конфлікту.

До основних соціально-психологічних тенденцій, що проявляються в конфліктних ситуаціях, психологи відносять наступні показники «чоловічих» і «жіночих» образів: чоловіки надають більшого значення перемогам,

домінуванню над іншими людьми, ніж жінки, що виявляється в їх авторитарній поведінці і в прагненні до постійного самоствердження; жінки менш схильні до ризику; чоловіки в конфлікті поводяться більш стримано, а жінки повніше виявляють свої почуття та емоції, в них раніше виникає потреба поділитися своїми переживаннями, вони більш емпатійні, в ділових переговорах та інтимних розмовах ставлять більше питань, частіше використовують повтори, висловлюють сумнів або заперечення щодо своїх висловлювань; щоб пом'якшити нав'язування своєї думки і виразити хоча б мінімальну підтримку партнеру, вони також частіше, ніж чоловіки, використовують дотики, посмішки і сміх; впливаючи на інших, жінки частіше використовують привабливість, намагаються краще зрозуміти співрозмовника [2]. Отже, можна побачити суттєву різницю в поведінці учасників конфлікту в залежності від їх гендерної приналежності. У чоловіків та жінок відрізняються підходи, погляди, інтереси та самі цілі спілкування й звісно відрізняється цінність сприйняття самого конфлікту, а також стратегії поведінки в ньому.

Було доведено, що чоловіки, на відміну від жінок, меш гнучкі та більш ригідні у конфліктних ситуаціях, а також їх прогнозуванні, розв'язанні та упередженні. Жінки ж в свою чергу більш гнучкі, краще вміють маніпулювати емоційними станами свого супротивника та легше вирішують конфлікти.

Отже, конфлікт був є і буде невід'ємною частиною суспільства та його рушієм. Існують різноманітні умови та чинники впливу на конфліктну ситуацію, одним з яких є стать учасників конфлікту. В конфліктній ситуації у чоловіків та жінок дуже часто відрізняються поведінка, інтереси, погляди та цінності. Це в свою чергу впливає й на шляхи вирішення конфлікту, стратегії поведінки і звісно ж наслідки. Жінки і чоловіки мають певні відмінності спілкування та розв'язання конфліктів, оскільки вибір особистістю стратегій поведінки може визначатися багатьма психологічними факторами.

Список використаних джерел

1 Богач О. В. Гендерні особливості вибору стратегій поведінки в

конфліктах студентами. *Психологія: реальність і перспективи*. 2015. № 5. С. 22 - 29.

2 Вітюк Н. Р. Гендерні особливості поведінки учасників конфліктних ситуацій. // *Зб. наук. праць: філософія, соціологія, психологія*. Івано-Франківськ : ВДВ ЦІТ. 2008. Вип.13., Ч.1. С. 73-83.

Кладка Д. В.,

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця,
м. Харків, Україна

Бірюкова М. В.,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

СПЕЦИФІКА РОЗВИТКУ БЛОГОСФЕРИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ Е-КОМЕРЦІЇ

SPECIFIC DEVELOPMENT OF THE BLOGOSPHERE IN CURRENT CONDITIONS OF E-COMMERCE

Зростання обсягу блогосфери протягом останніх десятиліть пов'язане не лише з поширенням та зростанням доступності потрібних для користування нею технічних засобів, але також із зростанням соціальної ролі блогосфери в комунікативних процесах, що проходять в мережі Інтернет та реалізуються лише за допомогою Інтернет-технологій. Однією з активних засобів соціальної взаємодії в Інтернеті стали блоги як інструменти е-комерції.

Електронна комерція – це технологія цифрової економіки, яка суттєво впливає на сучасні бізнес-моделі, організаційні процеси й сферу споживання, змінюючи наявні та створюючи нові форми споживання й так трансформуючи повсякденні споживчі практики. Коли всі дії у сфері електронної комерції (замовлення та оплата, виконання замовлення, доставка клієнтам) здійснюються за допомогою цифрових технологій, можемо говорити про нову споживчу практику, яка була незнайома пересічному споживачеві декілька десятиріч тому (а для значної частини населення Землі, яка не має доступу до інтернету,

невідома ще й досі). Якщо ж окремі дії реалізуються за допомогою цифрових технологій, а інші – у фізичній реальності, можемо говорити про трансформацію наявних споживчих практик, коли споживачі отримують звичні матеріальні товари або послуги офлайн, виконавши при цьому певні дії онлайн.

Деякі соціологи, зокрема, М. Кастельс, вказують на те, що блогосфера стала ще одним простором для розгортання суспільних практик. Це пов'язано, в першу чергу, із форматом комунікації в блогосфері та широкому доступі до участі в створенні контенту. Блогосфера є водночас комунікативним простором та частиною віртуальної реальності, створеної користувачами мережі Інтернет.

Поштовхом до появи нових форм, видів і засобів блогінгу слугувало поширення і доступність мережі Інтернет. На думку Н. Громадської, головними перевагами Інтернету є гіпермедійне представлення інформації, значно ширший її масштаб, відсутність будь-яких територіальних або часових обмежень поширення чи отримання інформації, низька вартість аудиторного контакту, висока оперативність інформування [1].

Якщо текстові або відеоблоги, які ведуть популярні блогери, вже мають масову популярність і визначені цілі й пріоритети, то політичні блоги ще не набули такої усталеної традиції. Однак можна виокремити кілька напрямів, які визначають цілі політичного блогінгу, зокрема:

- фіксація соціально–політичних заходів;
- висловлення позиції з приводу резонансних подій;
- просування політичних заяв;
- опонування або висловлення підтримки ідеям, діям, заявам, окремим політикам;
- формування підготовленої аудиторії для проведення політичних акцій;
- інформування про події з подальшим оновленням інформації;
- збір та аналіз думок за допомогою інтерактивних коментарів тощо.

Враховуючи, що кількість інтернет-користувачів у світі зросла з 29% (2010 р.) до 53% (2018 р.), а в Україні станом на 2017 р. цей показник сягнув

66%, політика вийшла на новий рівень спілкування з громадськістю – онлайн-комунікацію.

Для української блогосфери характерні високий рівень політизованості та набуття рис громадської журналістики [2]. Водночас український блогер і політик Л. Орбець висуває припущення, що традиційний public relations поступово трансформується у blogger relations [3]. Йдеться про те, що кількість учасників блогосфери (як дописувачів, так і читачів) стрімко збільшується, об'єднуючись у багатомільйонну аудиторію – альтернативну громадськість.

Популярність і релевантність поданої у блогах інформації доведена тенденцією створення окремих блог-платформ на офіційних сайтах інформаційних ресурсів – газет, телеканалів, радіостанцій, інформгентств (наприклад, BBC Україна, ТСН.ua, газета «День», канал «24» та ін.). Переважна більшість дописувачів цих блогів мають відношення до політичної сфери – це політики, політичні експерти, консультанти, аналітики, громадські діячі, урядовці тощо. Таким чином, у рамках public relations блогінг – це засіб висловлення індивідуальної позиції політика поза політичними силами, до яких він належить.

Блог у нашій країні, на відміну, наприклад, від США, до засобів масової інформації не відноситься. Тим не менш, будь-який блогер, який досяг 18-ти років, не відбуває термін у місцях позбавлення волі і не визнаний душевнохворим, вправі зареєструвати свій електронний щоденник як ЗМІ.

Дослідник мережевого суспільства М. Кастельс також зауважував, що блогосфера характеризується демократичністю, що проявляється у відкритій для всіх учасників спілкування можливості впливу на суспільну думку. Зростання залученості аудиторії до процесу виробництва та медіації контенту надає їй нових якостей, що дає змогу назвати сучасних користувачів просьюмерами (від producer – виробник і consumer – споживач) [4].

За останні роки на різних цифрових майданчиках спостерігається все більший приріст зрілої та серйозної аудиторії, в тому числі 55+. При цьому складається така парадоксальна ситуація, коли старше покоління до кінця не

довіряє інтернет-джерел та інформації, розміщеної на цифрових платформах, віддаючи перевагу традиційним ЗМІ — телебаченню, газетам, радіо, а молода аудиторія не довіряє традиційним ЗМІ, вважаючи, що там багато нав'язаної інформації, пропаганди, але при цьому представники молодшої аудиторії часто не аналізують критично і не відсівають інформацію, що надходить до них з інтернет-джерел, забуваючи, що технології впливу на аудиторію в інтернет-середовищі також постійно розвиваються.

Список використаних джерел

1 Громадська Н. Сучасні особливості політичної комунікації та її прояви в інформаційному суспільстві. *Наукові праці. Політологія*. 2014. Вип.236 (Т.248). С.53-58.

2 Половинчак Ю. Особливості функціонування української блогосфери. *Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences*. 2015. № 42. С. 99-102.

3 Оробець Л. Українська політика у блогосфері. Від public relations до blogger. URL: <http://lesyaorobets.livejournal.com/56013.html>.

4 Castells M. The New Public Sphere: Global Civil Society, Communication Networks, and Global Governance. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*. 2008. Vol.616, No.1. P.78-93.

Мирошниченко А. Ю.,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

КРИЗОВІ ЕКОЛОГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ У ПЕРІОД РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО ВТОРГНЕННЯ НА ПРИКЛАДІ КАХОВСЬКОЇ ГЕС

CRISIS ENVIRONMENTAL COMMUNICATIONS DURING THE RUSSIAN-UKRAINIAN INVASION ON THE EXAMPLE OF THE KAKHOVKA HPP

Актуальність, проблема. 6 червня 2023 року сталася одна з найбільших техногенних катастроф 21 століття – підрив Каховської ГЕС, що спричинив

затоплення великої території Херсонщини, забравши життя людей та тварин, забруднивши шкідливими речовинами акваторію Чорного моря. Важливим у попередженні та подальшій ліквідації наслідків катастрофи є кризові екологічні комунікації. Дані тези є продовженням дослідження «Кризові екологічні комунікації у період воєнного часу на прикладі Каховської ГЕС», в якій досліджено формування думки та реакцію світової спільноти на підрив Каховської ГЕС, яку вони висловлювали у ЗМІ та соціальних мережах. Заяви спецслужб США та Великої Британії зіграли ключову роль у формуванні думки та реакції світової спільноти, адже саме на них орієнтувалися та посилялися безліч ЗМІ та політиків. Дане дослідження присвячено формуванню думки та реакції сусідніх з Україною країн та союзників, які активно лобіюють інтереси України на міжнародному рівні, щодо підриву Каховської ГЕС.

Об'єкт дослідження – кризові екологічні комунікації. **Предмет дослідження** – кризові екологічні комунікації у період російсько-українського вторгнення на прикладі підриву Каховської ГЕС. Під кризовими екологічними комунікаціями варто розуміти діяльність, що стосується взаємодії між організаціями та громадськістю щодо екологічних подій та проблем, що забезпечує взаємовплив сторін комунікації та зворотній зв'язок задля мінімізації або усунення кризової екологічної ситуації. Важливість цих комунікацій полягає в тому, щоб втримати союзників та підтримку світової спільноти, а також притягнути росію до відповідальності з подальшою компенсацією збитків, які допоможуть у ліквідації наслідків катастрофи. Каховська ГЕС з перших днів вторгнення окупована російськими військами і контролювалася ними до її підриву. Президент України Володимир Зеленський звертався до світової спільноти щодо створення міжнародної спостережної місії, однак це звернення не отримало підтримки і як наслідок, росіяни підрвали ГЕС [1].

Президент Молдови Мая Санду: «Я рішуче засуджую руйнування дамби Нової Каховки сьогодні вранці. Напади Росії на критичну інфраструктуру є військовими злочинами» [2].

Свою позицію висловив Міністр закордонних справ Чехії Ян Липавський: «Росія продовжує розширювати межі своєї агресії. Обстріл дамби Нової Каховки над житловими кварталами можна порівняти із застосуванням зброї масового ураження проти мирного населення...» [3].

У Twitter канцелярії президента Польщі Анджея Дуди: «Підбив дамби в Новій Каховці показує, наскільки безжалюбно і жорстоко росіяни ведуть цю війну, бажаючи знищити сусіда Польщі – Україну. Вони хочуть знищити українське суспільство та його майбутнє. Ті, хто є виконавцями цих руйнувань, мають понести як фінансові наслідки у вигляді компенсації, яку Росія повинна буде виплатити Україні, так і кримінальну відповідальність безпосередніх виконавців злочинів в Україні, сподіваємося, перед спеціально створеним трибуналом» [4].

Міністр закордонних справ Литви Габріелюс Ландсбергіс: «Терористи не зупиняються, якщо їх не зупинити. Вони не ведуть переговори ні з чим, окрім сили. Вони без жалю спричиняють величезні катастрофи. Я скажу це ще раз: Тривалий мир в Європі вимагає перемоги України як на полі бою, так і в суді. Ніщо інше не спрацює» [5]. Президент Литви Гітанас Науседа: «Сьогодні ми є свідками безпрецедентної атаки Росії на українську цивільну інфраструктуру. Руйнування великої дамби є військовим злочином, який безпосередньо загрожує тисячам людей. Росія повинна відповідати за це...» [6].

Міністр закордонних справ Естонії Маргус Тсахкна: «Ми засуджуємо навмисне знищення Росією ГЕС. Цей військовий злочин призведе до екоциду, величезних економічних збитків і переміщення тисяч людей. Особи, які вчинили військові злочини, повинні бути притягнуті до спецтрибуналу» [7]. Президент Естонії Алар Каріс: «Підбив дамби є ще одним терористичним актом, який загрожує життям тисяч українських мирних жителів. Це буде ще одне звинувачення в списку для московської влади» [8].

Міністр закордонних справ Латвії Кріш'яніс Каріньш теж засудив дії росії в Україні: «Ми рішуче засуджуємо руйнування Каховської дамби, наступний

нелюдський крок у атаці Росії на Україну, що спричинило жахливі наслідки для людських життів і довкілля. Росія має бути притягнута до відповідальності» [9].

Президент Румунії Клаус Йоганніс: «Руйнування дамби Нової Каховки є черговим військовим злочином Росії проти невинних мирних жителів. Росія та російські винуватці мають бути притягнуті до відповідальності...» [10].

Президентка Словаччини Зузана Чапутова: «Руйнування Каховської дамби є жахливим актом з величезним і прямим впливом на людей і навколишнє середовище. Ще один приклад жорстокості агресії Росії проти України» [11].

Прем'єр-міністр Віктор Орбан та президентка Угорщини Каталін Новак жодних коментарів щодо підриву Каховської ГЕС не надали, а президент Білорусі Олександр Лукашенко звинуватив Україну у руйнуванні Каховської ГЕС [12] та переконував в тому, що підриг дамби був вигідний Україні саме через бажання приховати невдалий контрнаступ ЗСУ.

Висновки. Як бачимо, більшість країн підтримали та засудили росію, як винуватця підриву Каховської ГЕС. Проте саме відсутність незалежних доказів причетності росії до підриву ГЕС (через відсутність місії) у світових лідерів, неоперативність комунікацій з боку української сторони, поставили під сумнів позиції наших союзників та дали можливість росії звинуватити Україну в цій катастрофі [13], що сприяло формуванню неоднозначного сприйняття світової спільноти цієї ситуації, а точка зору України та її аргументи – однозначної підтримки та довіри, про що свідчать безліч коментарів під постами офіційних осіб. Маючи розвіддані [14] про замінування і великий ризик підриву дамби росією, Україна мала зробити все можливе, щоб залучити необхідних спеціалістів на окупований об'єкт. Все вказує на відсутність в Україні ґрунтовної попередньої підготовки в питанні комунікацій щодо попередження катастрофи та можливої її подальшої ліквідації, що може послабити наші позиції в питанні притягнення росії до відповідальності за злочини проти нашої держави та екології, виплатити екологічні репарації та забезпечити післявоєнну відбудову. Відповідні екологічні злочини росії проти України матимуть вплив

на весь Чорноморський регіон та сусідні країни, що відповідно вплине на сталий розвиток цих територій в економічному, екологічному та соціальному плані. Надалі потрібно, враховуючи усі допущені помилки, сформувати дорожню карту/стратегію таких комунікацій, а також всіляко сприяти тому, щоб якомога більше країн були на боці України щодо винуватця підриву Каховської ГЕС.

Список використаних джерел

1 Зеленський: росіяни замінували Каховську ГЕС, потрібна міжнародна спостережна місія. Укрінформ. Дата оновлення: 20.10.2022. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3597629-zelenskij-rosiani-zaminuvali-kahovsku-ges-potribna-miznarodna-sposterezna-misia.html>.

2 Мая Санду. Twitter. Дата оновлення: 06.06.2023. URL: <https://x.com/sandumaiamd/status/1666000163653967874?s=20>.

3 Ян Липавський. Twitter. Дата оновлення: 06.06.2023. URL: <https://x.com/JanLipavsky/status/1665982471622516737?s=20>.

4 Канцелярія Президента Анджея Дуди. Twitter. Дата оновлення: 06.06.2023. URL: <https://x.com/prezydentpl/status/1666091779756789762?s=20>.

5 Габріелюс Ландсбергіс. Twitter. Дата оновлення: 06.06.2023. URL: <https://x.com/GLandsbergis/status/1665971903364775936?s=20>.

6 Гітанас Науседа. Twitter. Дата оновлення: 06.06.2023. URL: <https://x.com/GitanasNauseda/status/1665992902160392192?s=20>.

7 Маргус Тсахкна. Twitter. Дата оновлення: 06.06.2023. URL: <https://x.com/Tsahkna/status/1665974337059319809?s=20>.

8 Алар Каріс. Twitter. Дата оновлення: 06.06.2023. URL: <https://x.com/AlarKaris/status/1665988061493174272?s=20>.

9 Кріш'яніс Каріньш. Twitter. Дата оновлення: 06.06.2023. URL: <https://x.com/krisjaniskarins/status/1666342354922373122?s=20>.

10 Клаус Йоганніс. Twitter. Дата оновлення: 06.06.2023. URL: <https://x.com/KlausIohannis/status/1666053711397892097?s=20>.

11 Зузана Чапутова. Twitter. Дата оновлення: 06.06.2023. URL: <https://x.com/ZuzanaCaputova/status/1666029223364927488?s=20>.

12 «На злодієві й шапка горить»: Лукашенко звинуватив Україну у підриві Каховської ГЕС. УНІАН. Дата оновлення: 08.06.2023. URL: <https://www.unian.ua/world/na-zlodiyevi-y-shapka-gorit-lukashenko-zvinuvativ-ukrajinu-u-pidrivi-kahovskoj-ges-12286248.html>.

13 Україна і Росія звинувачують одна одну у підриві дамби в Новій Каховці. NBC News. Дата оновлення: 07.06.2023. URL: <https://www.nbcnews.com/news/world/live-blog/khakovka-dam-live-updates-ukraine-russia-blew-up-kherson-rcna87855>.

14 У ГУР розповіли, як російські війська мінували Каховську ГЕС. Радіо Свобода. Дата оновлення: 06.06.2023. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-pidryv-hes-hur/32446560.html>.

Нарбекова Д. С., Сутула О. А.,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ АКТИВНОСТІ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ

DIGITALIZATION AS AN ELEMENT OF THE ACTIVITY OF ELDERLY PEOPLE

Сучасний світ швидко розвивається і переходить до цифрової трансформації. Цифровізація стає основним аспектом роботи, взаємодії та радикально змінює спосіб життя людини. Складно віднайти хоча б якийсь напрямок функціонування соціальної держави, якого б не торкнулася цифрова трансформація в останні роки: від онлайн-форм заявок до алгоритмів, які спрямовують заявників на отримання певних видів соціальної підтримки. Ці речі є звичними для більшості людей, бо освоїти їх допомагали шкільні програми, навчальні курси чи виробнича необхідність.

Люди похилого віку займають особливе становище у світі цифровізації. Впровадження цифрових технологій може позитивно або негативно впливати на їхнє життя. Можливості, доступні сьогодні літнім людям через Інтернет (наприклад, онлайн-послуги, участь у віртуальних спільнотах, здійснення покупок і оплата рахунків, доступ до інформації), полегшують їхню адаптацію до сучасного суспільства, дозволяючи їм навчатися, підтримувати соціальну активність, вирішувати життєві проблеми та зберігати автономію і незалежність.

Сучасні технології дозволяють людям звертатися за медичною допомогою та стежити за своїм здоров'ям дистанційно, використовуючи мобільні додатки та низку спеціалізованих програм. Наприклад, вони можуть перевіряти кров'яний тиск і рівень цукру в крові, а також отримувати нагадування про прийом ліків. Це особливо корисно для людей, які не можуть особисто відвідати лікаря або мають проблеми з пам'яттю.

Через наслідки війни багато літніх людей живуть окремо від своїх родин. Однак дистанційне спілкування через відео, соціальні мережі, програми обміну повідомленнями та електронну пошту може зменшити відчуття самотності та соціальної ізоляції, допомагаючи їм залишатися на зв'язку з родиною та друзями навіть тоді, коли вони розлучені.

Не менш важливим аспектом є те, що багато людей похилого віку продовжують навчатися. І саме цифрові технології сприяють покращенню якості навчання. Вони можуть отримати доступ до онлайн розваг таких, як відтворення музики та фільмів, читання електронних книжок, що допомагає розширити та розвинути їхні інтереси. Отримати доступ до літератури без необхідності фізичної присутності в бібліотеці. Використання комп'ютерів та інших цифрових пристроїв може сприяти тренуванню когнітивних навичок, таких як пам'ять та логічне мислення, що допомагає підтримувати активний розумовий розвиток.

Цифрові технології спрощують повсякденне життя і роблять його більш ефективним, дозволяючи швидше і легше отримувати інформацію,

користуватися банківськими послугами та робити покупки онлайн.

Цифрова держава покликана спростити реалізацію соціальних прав громадян, але, на жаль, для більшості людей похилого віку інформація про можливість доступу до певних державних соціальних послуг супроводжується негативними емоціями, такими як страх, або тривога, через свою складність, незрозумілість і невизначеність. У такі моменти літні люди відчують себе відчуженими від сучасного суспільства і намагаються будь-якими способами відгородитися від нього. Навіть для літніх людей, які певною мірою користуються цифровими технологіями, проблема полягає в тому, що технології розвиваються дуже швидко і вимагають від користувачів швидкої реакції.

Люди похилого віку схильні більше до живого спілкування, якого їм часто не вистачає. Свої проблеми щодо цифрової грамотності вони пояснюють «старомодністю», консерватизмом, довірою до конкретного фахівця, а не до технічного пристрою та роботизованого консультанта. Заміна традиційного, особистого спілкування, віртуальним може спричинити відчуття соціальної ізоляції.

Існує страх зробити «щось не так», наприклад, неправильно ввести дані або не надіслати файл. Збільшення використання Інтернету підвищує ризик зіткнутися з кіберзлочинцями, а також піддатися грошовому шахрайству та порушенню конфіденційності. Представники старшого покоління гірше розрізняють правду і брехню, що може істотно вплинути на моральний стан. А також, занадто тривале використання комп'ютерів, планшетів чи смартфонів може викликати вломлення та негативно впливати на зір та фізичне здоров'я.

Вікові особливості користувачів похилого віку можуть бути проблемою для використання цифрових сервісів. Наприклад, тремтіння рук впливає на здатність правильно навести курсор; поганий зір перешкоджає читанню інформації на екрані, а проблеми зі слухом можуть перешкоджати спілкуванню за допомогою відео-дзвінка. Це лише кілька прикладів, які підводять до думки, що функціональні здібності літніх людей повинні враховуватися набагато

серйозніше при розробці технічних засобів та програмного забезпечення, ніж зараз.

Саме для людей похилого віку цифрова ізоляція, ускладнений доступ до інформації та труднощі у використанні онлайн-сервісів створюють проблеми та підвищують вразливість у доступі до соціальних послуг та реалізації гарантованих соціальних прав. Важливо, щоб існуючі цифрові інструменти та рішення були повністю доступними для максимальної кількості людей літнього віку та сприяли задоволенню їхніх потреб на практиці. Дослідження і розробка соціальних конструкцій можуть сприяти створенню інклюзивного цифрового середовища, в якому люди похилого віку почуватимуться комфортно і безпечно, користуючись сучасними технологіями.

Для ефективного подолання негативного впливу цифрових технологій на людей похилого віку необхідно розробляти та впроваджувати комплексні підходи, які враховують їхні потреби, здатності та особливості. Такі підходи повинні охоплювати як навчання, так і розробку дружелюбних інтерфейсів, а також підтримку в розвитку цифрової грамотності для забезпечення позитивного взаємодії з сучасними технологіями.

Прокопова Ю. О.,

Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна,
м. Харків, Україна

Сутула О. А.,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

FEATURES OF IMPLEMENTATION OF INFORMATION TECHNOLOGIES IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS OF UKRAINE

Російсько-українська війна суттєво впливає на освітній процес в Україні. Інтенсивно відбувається процес переходу від традиційних форм навчання до

навчання на базі комп'ютерних технологій. Сьогодні актуальними є питання безпечного простору та навчального середовища для перебування студентів і викладачів освітніх установ. Така ситуація зумовлена необхідністю навчати і навчатися на відстані, надсилати інформацію в різні куточки світу, вільно спілкуватися в online режимі, поширювати інформацію на сайтах тощо. Саме тому Міністерство освіти і науки України, впроваджуючи концепцію дистанційної освіти, велику увагу приділила розробці різноманітних навчальних технологій у закладах вищої освіти. Перед ЗВО постало питання обрати ті платформи комунікації, які найкраще функціонують і сприяють спільному процесу навчання і спілкуванню. Основна увага була прикута до того фактора, що варто використовувати ті технічні засоби, які для суб'єктів освіти будуть доступними і зрозумілими у користуванні.

Сьогодні в українському освітньому просторі для ефективного дистанційного навчання використовують наступні передові інформаційні технології: Zoom, Moodle, Google Classroom, Viber, Telegram, навчальні платформи Kahoot, Quizlet, Comix, Classroomscreen, Edkimo, Flinga, GoConr, Kahoot, Lernpad.ch, Mentimeter, електронні дошки Padlet, Miro, Milanote тощо. Найбільшою популярністю користуються нові, цікаві, актуальні дистанційні курси Prometheus, TeachHub, EdEra, Всеосвіта, які орієнтовані на отримання теоретичних знань і практичних навичок у стислі терміни. Zoom – додаток для відеоконференцій, один з найбільш відомих та популярних, який відмінно підходить як викладачам, так і студентам. Має багато переваг і особливостей: кількість учасників до 100 осіб безкоштовно; необмежена тривалість конференції; можливість демонструвати екран, давати доступ до свого екрана для презентацій студентам в Power Point, підключати будь-який файл, не тільки презентацію, а й у Word, pdf, mp3, відео з будь-якого сайту чи платформи; можливість вести запис; можливість спілкування в чаті, за допомогою функції Breakout Rooms застосовувати усі форми взаємодії студентів на заняттях: самостійне опрацювання завдання, робота в парах чи у групах тощо.

Платформа Moodle – система, яка відмінно справляється із завданнями, які стоять перед дистанційним навчанням. Перевагами є наступні фактори: безкоштовна платформа, яку можна вільно завантажувати, встановлювати і змінювати; дозволяє створювати курси і керувати ними; створювати різного рівня тести; складається з різних навчальних елементів (наприклад, журнал); дозволяє реалізувати диференційоване навчання; можливість спілкування; дозволяє публікації навчального контенту різного формату: аудіо, відео, текст та інші.

Система Padlet – платформа, створена для поширення завдань, дає можливість написати інструкцію, додати посилання, фото, відео, будь-який інший файл, малюнок, знімок екрану, голосове повідомлення, або навіть геолокацію.

Програми Prezzi і Canva дають можливість створити гарні та цікаві презентації.

Kahoot і Quizlet – платформи для гейміфікації навчання, які дозволяють створювати інтерактивні тести, опитування, завдання для практики та перевірки вивченого матеріалу.

Багато є освітніх платформ для вивчення окремих дисциплін з готовим для використання навчальним матеріалом: 24 Easy Steps (вивчення англійської мови), Matific (вивчення математики), Vchu.com.ua History, Osvita.ua (вивчення історії України), Subject (вивчення біології), Всім.pptx (вивчення інформатики), а Mozaik – платформа, на якій містяться 3-D презентації та світлини, відео, аудіо та фотоматеріали, презентації, готові цифрові уроки, ігри та багато іншого.

Explain Everything та Lino – онлайн-дошки, які допоможуть залучити до захопливої освітньої подорожі, GoLab/Graasp – онлайн-лабораторія для онлайн-симуляції, Liveworksheets, Wizer.me – інтерактивні робочі аркуші які допоможуть вирішити навчальні проблеми.

Зазначимо, що впровадження передових мультіфункційних інформаційних технологій, доступність інтерфейсу впливає як на науково-

методичну організацію праці викладача, її зручність і практичність, так і на успішність, темп, мотивацію студентів до оволодіння знань та навичок, зумовлює велику зацікавленість та активізує їх до навчальної діяльності.

Трачук О. О., Болотова В. О.,

Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна,
м. Харків, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ПРОДАКТ-ПЛЕЙСМЕНТ В УКРАЇНСЬКОМУ КІНЕМАТОГРАФІ

FEATURES OF PRODUCT PLACEMENT IN UKRAINIAN CINEMATOGRAPHY

Розвиток виробництва творів масової культури (художніх фільмів, серіалів, телешоу, дитячої анімації, коміксів, пісень, віртуальних ігор тощо) уможливив активне поширення такого явища як вбудований маркетинг або ж продакт-плейсмент.

На сьогодні не існує уніфікованого визначення продакт-плейсменту. У своїх дослідженнях науковці наводять різні інтерпретації цього поняття. Досить розгорнуте трактування надає Т.К. Панда, науковець зазначає, що «продакт-плейсмент – це комерційні вставки посеред медійних програм, додані з метою підвищити впізнаваність бренду, окремого типу продукту чи послуги» [1, с. 42-43].

Активне застосування продакт-плейсменту в медіаіндустрії взагалі, так, і в кінематографі зокрема, пояснюється, насамперед, специфікою споживання контенту сучасною аудиторією, яка частіше користуються можливістю оминати пряму рекламу, але технологія продакт-плейсменту уможливорює здійснення рекламних кампаній непомітно для споживачів.

Продакт-плейсмент виступає предметом дослідження багатьох як зарубіжних, так і українських дослідників. Зокрема, приховану рекламу активно вивчали О.Б. Марцінковська, Н.П. Скригун, О.М. Полінкевич, М.В. Супрун,

Дж. Ньювелл, К. Юзлей, Дж. Карр, Т.К. Панда та інші.

Існуючі дослідження утворюють надійне підґрунтя для вивчення продакт-плейсменту як засобу рекламної комунікації. Проте, специфіка продакт-плейсменту в сучасному українському кінематографі та його існуючі недоліки на сьогодні є недостатньо розробленими і потребують подальшого дослідження.

Раніше українське рекламне законодавство не надавало визначення поняття «продакт-плейсмент» і не регламентувало цей вид діяльності. Це зумовлювало значні складнощі трактування статей закону. Проте 30 травня 2023 р. Верховна Рада України на вимоги Єврокомісії внесла зміни до Закону України «Про рекламу». Зокрема, було надане офіційне визначення продакт-плейсменту [2].

Протягом останнього десятиліття, незважаючи на ряд несприятливих умов, зокрема гібридної війни на території Донбасу, анексії Криму, пандемії Covid-19 та широкомасштабної російсько-української війни, виготовлення вітчизняного кінематографу зросло до небувалих раніше масштабів. Українські фільми та серіали регулярно виходять на великі екрани та демонструються на престижних світових кінофестивалях та конкурсах. Бурхливий розвиток кіновиробництва зумовив швидкі темпи розвитку продакт-плейсменту в ньому. Так, генеральний директор StarLight Brand Content А. Тюленев наголошує, що кожного року світовий ринок продакт-плейсменту зростає на 10%, тоді як український – на 30%.

Керівниця напрямку спонсорства і продакт плейсменту агенції інтегрованих рішень Brandly by FILM.UA Group Юлія Пилипенко вважає, що саме фільми та серіали дозволяють не лише продемонструвати глядачам певний товар або послугу, а й сформувати комплексну модель споживання, зокрема, і завдяки тому, що аудиторія зазвичай схильна асоціювати себе з героями кінофільму, і відповідно, переймати їхній спосіб життя. Крім цього, прихована реклама, на відміну від прямої, забезпечує переважно довгострокове охоплення, адже фільм, на противагу рекламному ролику, спочатку транслюється в

кінотеатрах, потім на платних відеоплатформах, телебаченні, і лише потім завантажується на відеохостинг «Ютуб».

Проаналізувавши сучасний український кінематограф, можемо виділити кілька проєктів із найяскравішими рекламними інтеграціями. Зокрема, перш за все варто звернути увагу на трилогію кінокомедій «Сказане весілля», адже в ці кінострічки було інтегровано значну кількість комерційних брендів: «Ощадбанк», «Rozetka», «Mastercard», горілка «Малинівка», служба доставки «Нова Пошта» та насіння «Сан Санич». Імплементация останнього була особливо вдалою. За словами представників бренду «Сан Санич», їхні продажі у 2020 р. зросли на 34%.

У цьому контексті також варто відзначити українські фільми «Віддана» (прихована реклама бренду «Zarina»), «Побачення у Vegasі» (прихована реклама лотереї «Лото Забава», пива «Waissburg»), «Кіборги» (прихована реклама оператора телекомунікацій «Київстар»), серіалу «Школа» (прихована реклама снєків «Flint», рюкзаків «Kite», напою «Fanta») та інші.

Оскільки вітчизняний продакт-плейсмент перебуває тільки в процесі свого активного розвитку, українські продюсери та продюсерки часто не мають достатнього досвіду роботи з прихованою рекламою і лише вчаться впроваджувати її в свої проєкти. Аналіз українського продакт-плейсменту дозволяє визначити його певні недоліки.

Основна проблема полягає в тому, що часто використання продукту певного бренду в сцені є недоречним та не реалістичним і вибивається з основної сюжетної канви. Натомість у західній кінопродукції можна помітити багато прикладів інтеграції брендів у сюжет, проте вони є настільки органічними та логічно вписаними в загальну картину, що глядач не сприймає їх як рекламу. Під кожний бренд у серіалі підібраний окремий персонаж, який через свій образ та поведінку транслює специфіку рекламованого товару.

Резюмуючи, можемо зробити висновок, що продакт-плейсмент в Україні зараз знаходиться в стані бурхливого розвитку. Бренди активно використовують можливість імплементувати свою продукцію та послуги у

вітчизняні кінострічки й у результаті отримують помітне збільшення продажів. Проте разом з тим необхідно визнати, що часто українським режисерам не вистачає досвіду для того, щоб якісно обігрувати інтеграції. Надокучливість, неприродність та відсутність органічності все ще характерні для української прихованої реклами. Тому вітчизняним кіновиробникам варто орієнтуватися на успішні закордонні проєкти, де режисери вже давно збагнули, як інтегрувати бренди таким чином, щоб не лише не надокучити глядачеві, а навіть завдяки органічній імплементації певних продуктів краще розкрити окремих героїв. Це саме той тип продакт-плейсменту, до якого треба прагнути вітчизняній кіноіндустрії.

Список використаних джерел

1 Panda T. K. Effectiveness of Product Placements in Indian Films and its effects on Brand Memory and Attitude with Special Reference to Hindi Films URL: https://www.researchgate.net/publication/242424712_Effectiveness_of_Product_Placements_in_Indian_Films_and_Its_Effects_on_Brand_Memory_and_Attitude_with_Special_Reference_to_Hindi_Films.

2 Закон України «Про Рекламу» (Нова ред. із змінами, внесеними згідно із Законом № 3136-IX від 30.05.2023). // *Відомості Верховної Ради України* (ВВР). 1996. № 39. с. 181. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

Трунова Т. Ю., Сутула О. А.

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна,

ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА ОСОБИСТІТЬ

PSYCHOLOGICAL INFLUENCE OF SOCIAL NETWORKS ON PERSONALITY

Соціальні мережі стали невід'ємною частиною життя багатьох людей у сучасному світі. Вони впливають на всі аспекти нашого життя, включаючи

соціальні, психологічні та емоційні. Соціальні мережі надають можливість зближувати людей, спілкуватися та ділитися інформацією, але вони також мають потенціал негативного впливу на особистість. Розглянемо психологічний вплив соціальних мереж на особистість, зокрема в контексті самооцінки, відносин і психічного здоров'я.

Насправді соціальні мережі можуть мати позитивний вплив на особистість, вони надають можливість взаємодії зі спільнотами та знайомитися з новими людьми. Це сприяє покращенню соціальних навичок, розвитку комунікаційних здібностей та збільшенню соціальної впевненості. Також соціальні мережі надають користувачам можливість висловлювати свої думки, ідеї та емоції через текст, фотографії та відео. Це сприяє самовираженню та розвитку креативності.

Соціальні мережі стали цінним засобом для отримання інформації про новини, події, наукові дослідження та інше. Це допомагає розширювати світогляд та збільшувати освіченість користувачів.

Самооцінка є важливим компонентом психологічного стану кожної особистості. Тож соціальні мережі можуть впливати на самооцінку із різних позицій. З одного боку, публікація позитивних аспектів свого життя в соціальних мережах може підвищити самооцінку, особливо, якщо оточення реагує на ці публікації позитивно. Однак це може призвести до «показового життя» і психологічної нестабільності, оскільки користувачі починають порівнювати себе з ідеалізованими образами в соціальних мережах це може призводити до негативного відношення до свого життя та особистості.

Також, постійний порівняльний аналіз з іншими користувачами, особливо з тими, кого вважають більш успішними або привабливими, може призвести до падіння самооцінки. Це особливо виразно у молодих людей, які намагаються відповідати ідеалам, які вони бачать в соціальних мережах. Такий постійний стрес може призвести до розвитку комплексів і депресії.

Але тут можна виділити і те, що це може впливати позитивно: додавати мотивації, цілеспрямованості та бажання саморозвиватися, щоб досягти своїх

цілей.

Соціальні мережі можуть впливати на міжособистісні відносини. З одного боку, вони надають можливість зберігати зв'язки з друзями та родиною, навіть на великі відстані, і сприяють спілкуванню. Однак вони також можуть призвести до зменшення якості відносин, оскільки вони замінюють особистий контакт електронним спілкуванням.

Більше того, соціальні мережі можуть призвести до конфліктів у відносинах. Публікація особистої інформації та знімків може викликати непорозуміння, а також можливість «кібербулінгу», що може масово відбуватися через соціальні мережі. Це негативно впливає на психічне здоров'я та відносини користувачів.

Психічне здоров'я є одним з головних аспектів, яких стосується вплив соціальних мереж на особистість. Дослідження показують, що використання соціальних мереж може бути пов'язане з психічними проблемами, зокрема зі зниженням самоповаги, тривожністю і депресією.

Однією з головних причин цього є негативний вплив «фільтрів» і редакції фотографій, які користувачі регулярно використовують для покращення свого зовнішнього вигляду в соціальних мережах. Це призводить до недостатньої природності і відкритості, що може стати причиною стресу та негативного впливу на самооцінку, людина перестає сприймати себе справжньою.

Існують різні заходи, які можуть допомогти зменшити негативний психологічний вплив соціальних мереж на особистість. Зокрема:

1. Більш обізнане використання соціальних мереж: користувачі повинні бути свідомі свого часу, витраченого в соціальних мережах, і спрямовувати його виключно на корисну інформацію та спілкування. Обмеження часу, витраченого на соціальні мережі, може допомогти зменшити негативний вплив.

2. Створення балансу: важливо зберігати баланс між віртуальним та реальним життям. Регулярні перерви від соціальних мереж і приділення часу живому спілкуванню та іншим інтересам допомагають зберегти психічне здоров'я.

3. Активне керування приватністю: користувачі повинні бути обережні щодо того, якою інформацією вони діляться в соціальних мережах і з ким. Налаштування приватності та обмеження доступу до особистих даних можуть зменшити ризик проникнення в приватне життя.

4. Розвиток медійної грамотності: освіта щодо критичного мислення і розрізнення достовірних джерел інформації важлива для запобігання розповсюдженню дезінформації та фейкових новин в соціальних мережах.

5. Підтримка ментального здоров'я: люди, які відчують негативний вплив соціальних мереж на своє ментальне здоров'я, можуть звертатися до психологічної підтримки або консультацій. Професійний психолог може надати стратегії для керування стресом і тривожністю, пов'язаними з використанням соціальних мереж.

6. Використання інструментів обмеження: багато платформ соціальних мереж надають інструменти для обмеження часу, який користувач проводить на сайті. Використання цих інструментів може допомогти знизити залежність від соціальних мереж.

Соціальні мережі мають значний психологічний вплив на особистість. Вони можуть впливати на самооцінку, відносини та психічне здоров'я користувачів. Дослідження цього впливу є актуальним завданням для психологів і вчених, і вони продовжують досліджувати цю тему. Для індивідів важливо бути свідомими зі свого використання соціальних мереж і розуміти, як вони можуть впливати на їхню особистість, щоб приймати більш обдумані рішення щодо їхнього використання.

Загалом, важливо пам'ятати, що соціальні мережі – це інструмент, і їх вплив на особистість залежить від того, як вони використовуються. Посильний контроль і свідоме використання цих мереж можуть допомогти максимізувати позитивний вплив та зменшити негативні наслідки на психіку та особистість.

Шаронова Н. В., Ястребінська М. В.,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

СТВОРЕННЯ ЧАТ-БОТУ ДЛЯ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НА ЗАЛІЗНИЧНОМУ ТРАНСПОРТІ УКРАЇНИ

CREATION OF A CHAT-BOT FOR THE DEVELOPMENT OF INFORMATION SECURITY IN RAILWAY TRANSPORT OF UKRAINE

Актуальність. В сучасних умовах активного розвитку цифрових комунікацій, онлайн-сервісів та автоматизованих систем широкого профілю, інформаційні системи виявляються ключовими факторами в оптимізації та поліпшенні обслуговування у різних галузях, зокрема на транспорті. Інформаційні системи містять в собі комплексну комбінацію апаратних та програмних засобів, що допомагають збирати, обробляти, зберігати та передавати інформацію з метою забезпечення ефективності та покращення різноманітних процесів, що відіграє ключову роль у розвитку суспільства. Вони можуть охоплювати такі аспекти, як: обробка та аналіз даних, управління ресурсами, спрямоване на оптимізацію маршрутів та розкладів, покращення безпеки та зручності пасажирів, автоматизація та управління бізнес-процесами.

Ефективне впровадження інформаційних систем допомагає забезпечити високу якість обслуговування та задоволеність клієнтів шляхом забезпечення швидкого доступу до інформації, спростити процес придбання квитків, надати детальну інформацію про розклади та додаткові послуги. Впровадження передових інформаційних технологій у транспортній галузі допомагає вдосконалити існуючі процеси та відкриває нові можливості для покращення ефективності галузі. Наприклад, використання систем моніторингу може допомогти в реальному часі відстежувати рух транспортних засобів, уникати заторів та забезпечувати оптимальний розклад руху.

Чат-боти та їх роль у вдосконаленні обслуговування клієнтів. Чат-боти, як віртуальні співрозмовники, виконують значну роль у покращенні та

оптимізації обслуговування клієнтів [1]. Їх функціонал і можливості дозволяють забезпечувати швидку, точну та надійну взаємодію з користувачами в різних галузях, включаючи залізничний транспорт.

Завдяки технологічному прогресу та зростаючому інтересу до цифрових рішень, чат-боти стають важливим інструментом для покращення обслуговування клієнтів на залізничних вокзалах. Їх використання відкриває нові можливості для забезпечення оперативного доступу до інформації про розклади, наявність квитків, станції та послуги, що спрощує планування подорожей для користувачів [2].

Однією з ключових переваг чат-ботів є їхній безперервний режим роботи. Вони можуть відповідати на запитання та надавати інформацію цілодобово, навіть коли оператори та інші службовці вже не доступні. Це робить їх незамінними помічниками для тих, хто шукає актуальну інформацію в будь-який час.

Чат-боти здатні автоматизувати багато завдань, які раніше вимагали втручання людини. Вони можуть надавати відповіді на часті запитання, виконувати функції покупки та бронювання квитків, а також надавати корисну інформацію про послуги та станції. Це дозволяє ефективно розподіляти завдання між чат-ботами та людьми, забезпечуючи найвищий рівень обслуговування[3].

Застосування чат-ботів також дозволяє знизити час очікування для клієнтів. Замість того, щоб звертатися до касирів або консультантів, користувачі можуть отримати необхідну інформацію та виконати операції через чат-бот негайно. Це сприяє збереженню часу та зручності для тих хто подорожує [4].

Використання чат-ботів у сфері залізничного транспорту дозволяє покращити якість обслуговування, забезпечити оперативний доступ до інформації та послуг, знизити час очікування та зробити взаємодію з клієнтами більш зручною та ефективною [5].

Запропоновано створення чат-бота «Залізко», який спрямовано на

розв'язання виявлених проблем та вдосконалення якості інформаційного та лінгвістичного обслуговування у залізничному секторі. Перед розробкою були чітко визначені цілі й завдання чат-бота «Залізко». Було виявлено, що він має забезпечувати користувачів оперативною і точною інформацією про розклади, наявність квитків, маршрути та інші послуги залізниці [3]. Був вибраний оптимальний технологічний стек для реалізації чат-бота, який містить у собі мови програмування Python та Java для розробки логіки та інтерфейсу, а також використання відповідних бібліотек та інструментів для розробки [4]. Розробка бота та інтеграція з джерелами інформації передбачала розроблення базового функціоналу чат-бота. Це включало в себе можливість відповіді на запитання користувачів, надання інформації про розклади, маршрути та доступність квитків.

Здійснено інтеграцію з офіційними джерелами інформації залізниці для отримання актуальних даних. Після розробки було проведено інтенсивне тестування чат-бота «Залізко». Тестування включало сценарії взаємодії, перевірку правильності відповідей, а також навчання бота на прикладах реальних запитань користувачів. Виявлені недоліки та помилки були виправлені для забезпечення найвищої якості обслуговування. Це дозволило вважати, що створений чат-бот «Залізко» відповідає вимогам залізничного обслуговування, забезпечуючи швидку, точну та доступну інформацію для користувачів у режимі реального часу.

Список використаних джерел

- 1 URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0007681318301393>.
- 2 URL: <https://www.ti-insight.com/research-papers/whitepapers/>.
- 3 URL: <https://dl.acm.org/doi/abs/10.1145/3377325>.
- 4 URL: <https://yadda.icm.edu.pl/baztech/element/bwmeta1.element.baztech-5cc97522-9347-41d3-bef9-3e4061929b04>.
- 5 URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-39688-6_17.

Яковенко О. О., Бірюкова М. В.,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м.Харків, Україна

ФЕНОМЕН БЛОГОСФЕРИ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ

THE BLOGOSPHERE PHENOMENON IN THE SOCIAL NETWORKS SYSTEM

Інтернет дуже вдало увійшов в життя сучасного суспільства як новий простір для спілкування. В першу чергу користувачі мережі використовували для листування електронну пошту та чати, згодом почали виникати більш зручні засоби взаємодії «за інтересами» – гостьові книги, форуми, блоги. На базі них почали виникати соціальні мережі які формувались на основі явних зв'язків між користувачами: одна школа, університет, місто і т.п.

Широке використання новими великими аудиторіями соціальних мереж і, зокрема, блогів робить актуальним постановку та вирішення проблеми теоретичного осмислення ролі блогів на медіаринку, а також визначення шляхів і способів підвищення ефективності блогерської діяльності.

Соціальні мережі сьогодні з майданчиків для спілкування та обміну файлами перетворюються на цифрові екосистеми, що включають безліч сервісів, що інформують, пропонують товари, здійснюють просвітницьку та культурну діяльність, надають консультаційні послуги. Але особливо важливо, що соціальні мережі стали простором буття та саморозвитку різних спільнот людей, об'єднаних значущими для них інтересами – тематикою здорового способу життя, літературою, взаємодії з домашніми тваринами. Популярні та дуже активні місцеві спільноти, які об'єднують сусідів, які обговорюють питання спільного проживання, таким чином формується місцева ідентичність та цінності.

В загальноприйнятому значенні термін «соціальна мережа» означає групу людей, пов'язаних спільними інтересами, справами, видами діяльності або

іншими обставинами, які спонукають їх до комунікації між собою.

Теорії соціальних мереж відрізняються від традиційної соціології, в якій важливу роль відіграють атрибути окремих акторів (дружба чи ворожість, рівень інтелекту тощо). Теорія соціальних мереж також може використовувати інший підхід, коли характеристики окремих людей менш важливі, ніж характеристики людей в Інтернеті. Сам підхід добре працює при інтерпретації багатьох реальних подій, але він не залишає місця для індивідуальної роботи, може впливати на продуктивність людей, адже це залежить від самої структури мережі.

Соціальні мережі також використовуються для вивчення ділових відносин, які характеризуються численними неформальними відносинами, що об'єднують керівництво, а також асоціаціями та зв'язками між окремими співробітниками різних компаній. Ці мережі дозволяють компаніям збирати інформацію, конкурувати і навіть таємно домовлятися про ціни або політику.

Блогосфера, як частина комунікативного простору Інтернет, потребує соціологічного аналізу, зокрема, в силу наступних причин:

1. Блогосфера об'єднує користувачів зі всього світу, даючи можливість міжкультурної, масової та міжособистісної комунікації, а тому, досліджуючи блогосферу, можна вивчити специфіку цих видів комунікації.

2. Учасники комунікації у блогосфері формують громадську думку, що із розвитком комп'ютеризації та подальшим поширенням Інтернет-технологій набирає все більшого впливу на суспільне життя.

3. Відбувається комерціалізація блогів, наприклад, підприємства та політичні організації створюють свої блоги, пропонують платні послуги, з блогосферою пов'язана так звана «віртуальна економіка», грошові одиниці якої конвертують у національні валюти держав, громадянами яких є блогери.

4. Поширення випадків притягнення блогерів до адміністративної та кримінальної відповідальності свідчить про суперечність між неформальними нормами, що застосовуються у блогосфері, і чинними правовими нормами [1].

Явними функціями блогосфери є об'єктивні наслідки, що сприяють

адаптації системи та є усвідомленими учасниками системи, а латентні функції – це об'єктивні наслідки, що не співпадають із суб'єктивними цілями (намірами) учасників системи [2]. Наведемо класифікацію явних та латентних функцій блогосфери.

До латентних функцій блогосфери можна віднести накопичення соціального капіталу; випробування нових технологій впливу; формування громадської думки; презентація політичних, громадських, комерційних організацій. Окрім явних та латентних функцій блогосфера має і дисфункції. Ми можемо виділити три основні профанація проблем; поширення дезінформації; безсилля правових норм у регуляції поведінки блогерів. Окрім поширення дезінформації в блогосфері існують також інші типи протиправної поведінки, наприклад, хакерські атаки, поширення порнографії та екстремістських матеріалів, порушення авторських прав. Боротьба із делінквентною поведінкою блогерів ускладнює відсутність чіткого нормативного регулювання правовідносин в мережі Інтернет. Правопорушення в блогосфері можуть завдавати шкоди не лише блогерам, але й іншим особам.

Таким чином, у суспільстві на тлі процесів глобалізації та інформатизації інтернет з кожним роком посилює свою соціальну значущість. Технологічні зміни призводять до появи нових типів інтернет-спільнот, викликаючи протиріччя, з якими ще не доводилося стикатися користувачам, виводять на новий рівень процеси самоорганізації в соціумі, з одного боку, надаючи якісно інші можливості для розвитку індивіда, з іншого – сприяючи виникненню нових практик маніпулювання ім. Одним з видів такого мережевого інтернет-спільноти є блогінг. Його поява призвело до істотних змін стилю та способу життя, соціальних практик, особливостей спілкування та взаємодії людей.

На сьогодні відбувається зміщення акценту з явних функцій блогосфери на латентні. Ми бачимо ключовий тренд розвитку блогосфери у її сегментації. Розвиваються громадські авторські канали, збільшується їх аудиторія, формуючи серйозний потенціал впливу значні, найчастіше, численні групи населення, і навіть створюючи інтерес рекламодавців. Розвиваються відкриті

угруповання різної спрямованості. Але одночасно склалися закриті групи, паблики, телеграм-канали, спільноти зі специфічною тематикою, ідеями, цінностями та лідерами думок. Існує сегментація за багатьма параметрами, зокрема популярні спільноти, адресовані різним віковим групам.

Список використаних джерел

1 Арбітман А. Комунікативний простір блогосфери : функції та дисфункції. *Актуальні проблеми психології, соціології, педагогіки*. К., 2010.

2 Robert K. Merton, *Social Theory and Social Structure*. Glencoe, IL: Free Press, 1957.

СЕКЦІЯ 4

МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНИМ І СУСПІЛЬНОПОЛІТИЧНИМ РОЗВИТКОМ

Dvorak J.,

Klaipeda University,
Klaipeda, Lithuania

Kruhlov V. V.,

National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute»,
Kharkiv, Ukraine

STRATEGIES OF PUBLIC ADMINISTRATION TO ENHANCE ENVIRONMENTAL MANAGEMENT IN CITIES

The rapid pace of urbanization in the modern era has led to a sharp increase in the world's urban population. Cities have become centers of economic growth, technological innovation, and cultural exchange. However, this unprecedented growth of cities has also caused numerous environmental challenges, including air and water pollution, waste management problems, loss of greenery, and increased demand for energy and resources. As cities continue to expand and develop, effective environmental management within urban areas is crucial to ensure sustainable development and support a high quality of life for urban residents.

Public administration plays a key role in organizing policies, strategies, and initiatives aimed at addressing environmental issues. Policymakers, architects, and environmental organizations must develop comprehensive strategies and mechanisms to mitigate the negative impact of urbanization on the environment. Striking a balance between urban development and environmental sustainability requires innovative approaches, collaboration of stakeholders, technological progress, and widespread public awareness.

Policy frameworks are fundamental tools for effective environmental management within urban areas. These frameworks provide the necessary structure for integrating sustainability principles into urban development plans and strategies.

In the face of escalating environmental challenges caused by rapid urbanization, governments are compelled to formulate policies that align economic growth with environmental protection.

Policy frameworks define the objectives, guiding principles, and rules necessary for sustainable urban environmental management. These policies cover a range of areas, including waste management, air and water quality, green infrastructure, the implementation of renewable energy sources, and sustainable transportation. The mentioned directions envision urban development that minimizes its impact on the environment while simultaneously promoting resilience and long-term sustainability in cities. The integration of different viewpoints and experiences enhances policy development, ensures its feasibility, and helps identify potential challenges and opportunities. Effective policies help guide cities into a future where growth harmoniously combines with environmental protection, ultimately enabling the creation of habitable and sustainable urban spaces.

The multifaceted challenges of urbanization require collective efforts involving a broad range of stakeholders, including governmental bodies, local communities, non-governmental organizations, academic institutions, private sector enterprises, and civil society. Engaging stakeholders ensures that a diversity of perspectives, experience, and interests are taken into account during decision-making. Various stakeholders bring unique ideas and knowledge that, when integrated, lead to more comprehensive and effective strategies for managing urban environments.

Collaboration further amplifies the impact of sustainable initiatives. For instance, public-private partnerships allow the utilization of innovation, resources, and efficiency of the private sector in implementing environmental projects. The government can provide the regulatory framework and incentives necessary to align the goals of the private sector with those of sustainable development, thereby maximizing the potential for positive environmental outcomes.

Local communities, as stakeholders, directly experience the impact of urban environmental policies. Their involvement in decision-making processes ensures that initiatives take into account their needs and concerns, promoting social equity and

environmental justice. Engaged communities are more likely to support and actively participate in the implementation of sustainable practices, enhancing the overall success of environmental management efforts [1].

Technological progress has revolutionized environmental monitoring and governance, offering innovative solutions to address complex environmental issues. In the era of rapid urbanization, these advancements play a crucial role in ensuring sustainable natural resource utilization in cities.

One important aspect of technological progress is the development and implementation of complex monitoring systems. These systems utilize state-of-the-art technologies such as Geographic Information Systems, remote sensing, and Internet of Things devices. Additionally, data analytics and artificial intelligence algorithms have improved the processing and interpretation of vast amounts of environmental data. AI-based tools can identify patterns, predict environmental trends, and provide valuable information for policy-making and planning. Such knowledge enables fact-based decision-making and more efficient allocation of resources for sustainable urban environmental management.

Smart city initiatives, based on technological innovations, integrate data from various sources to create intelligent and interconnected urban systems. Smart meters, sensors, and digital platforms allow efficient monitoring and management of energy consumption, waste utilization, traffic flow, and more. These systems contribute to resource optimization and reduce environmental impact [2].

In the era of increasing urbanization and escalating environmental challenges, informed and active citizens are a necessary factor in driving positive change and shaping a culture of environmental responsibility in urban areas. Informing and educating the public enhance behavioral changes that promote sustainable urban living. Encouragement of energy and water conservation, waste reduction, responsible transportation choices, and preservation of green spaces are just a few of the many areas where informed citizens can significantly influence the situation.

Sustainable management of urban environments is an imperative for our rapidly urbanizing world. Policy frameworks provide the necessary foundation,

guiding urban development towards a sustainable and environmentally conscious path. Involvement of stakeholders, including governmental bodies, communities, and the private sector, ensures a collaborative approach that incorporates diverse perspectives and experience for informed decision-making.

Technological progress, including real-time monitoring systems and data analytics, has revolutionized environmental management, enabling efficient data collection, analysis, and informed decision-making. Educating citizens, promoting behavioral changes, and encouraging a responsible attitude towards the environment are essential for achieving long-term sustainability.

The integration of these elements is crucial for successful sustainable management of urban environments. Striking a balance between economic growth, social well-being, and environmental preservation requires concerted efforts from all stakeholders. Collective actions grounded in policy, fueled by technology, and driven by public awareness can pave the way for a future where cities thrive in harmony with the environment, ensuring a higher quality of life for all. Only through comprehensive, sustainable approaches can we build resilient, environmentally conscious cities that endure and serve future generations.

References

1 Gryshchenko I., Kruhlov V., Lypchuk O., Lomaka I., & Kobets Y. Infrastructural Development of Smart Cities as the Background of Digital Transformation of Territorial Units. *Cuestiones Politicas*. 2022. № 40(73). P. 233–250.

2 Mills D., Pudney S., Pevcin P., & Dvorak, J. Evidence-based public Policy Decision-making in Smart Cities: Does Extant Theory Support Achievement of City Sustainability Objectives? *Sustainability*. 2022. № 14(1).

Tereshchenko D. A.,

National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute,
м. Kharkiv, Ukraine

Padafet Y. G.,

Pomeranian University of Słupsk,
м. Słupsk, Poland

NEW PRIORITIES OF HR-MANAGEMENT OF PUBLIC AUTHORITIES IN THE BANI-WORLD

НОВІ ПРИОРИТЕТИ HR-МЕНЕДЖМЕНТУ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ У BANI-СВІТІ

At the present stage of social development, an integral component of the modernisation of public administration in Ukraine is the formation of an effective system of human resource management of public authorities [1; 4].

The challenges associated with the pandemic and the war in Ukraine have led to the need for a radical transformation of the HR management of public authorities by creating anti-crisis teams with the definition of their personnel, functional responsibilities, and specification of tasks using modern HR tools. The need to change the established approaches to human resource management in public administration is also associated with the transition of the VUCA-world to the BANI-world and a significant decrease in the level of management efficiency, which is carried out without taking into account the peculiarities of the new world.

The Covid-19 pandemic has not only caused significant losses for every country in the world, but has also completely changed this world. Scientists have given it the name BANI-world after the abbreviation of the English words that characterise it: brittle, anxious, nonlinear, incomprehensible [5]. If until now it was an unstable, uncertain, complex and ambiguous VUCA-world, but people have already got used to living in it, now the new world is a world with many unknowns [3].

Globalisation contributes to the reformatting of the structure of the modern world and influences the adjustment of national public administration systems. The civil service system should be reformed through the introduction of a holistic and

effective human resource management system, including organisational approaches to civil service management. Such a reform requires toughening the requirements for the professional level of civil servants and local self-government officials, as well as the effectiveness of their training [2].

To ensure effective and efficient HR management of public authorities in the BANI world, it is necessary to:

1. Flexibility and adaptation: in the BANI world, it is important to have personnel who are able to quickly adapt to changes and make non-standard management decisions, taking into account situational and systemic approaches to management; predict alternative scenarios, develop strategic alternatives (scenarios); recognise weak signals of the situation; think critically, assess risks; perform tasks of increased complexity in special, extreme situations, etc.

2. Implementation of innovations: public authorities should promote the development and implementation of the latest technologies and methods of management (in particular, human resources).

3. Creativity and development: civil servants should be motivated to be creative and continuously improve their professional skills.

4. Cooperation and communication: It is important to develop an organisational culture of cooperation and a two-way symmetrical model of communication between the authorities and the public. This will help to solve problems and tasks in the face of uncertainty.

5. Resources and budgeting: In the BANI world, it is important to understand the limited resources (human, financial, time, etc.). Human resource management should be aimed at efficient use of available resources and optimisation of budget expenditures.

6. Ensuring security: Ensuring the personal security of public servants is one of the important factors for the successful fulfilment of their official tasks. Authorities should have personal security strategies, plans and measures to ensure the personal security of their staff.

It is important to emphasise that «the interaction of elements in the HR

management system when applying the principles of synergistic approaches is mandatory to ensure the effectiveness of its functioning. In particular, this includes adjusting the adaptation of personnel in connection with overcoming qualification asymmetry, continuous monitoring of the compliance of soft-skills and hard-skills of personnel, especially public managers, with the requirements of the BANI world, providing the most convenient conditions for staff development, conducting trainings on effective teamwork and increasing stress resistance. This will ensure maximum effectiveness of synergistic approaches and give impetus to the professional development of staff [6, p. 46].»

Therefore, in the context of increasing instability of the external environment, dynamic socio-economic transformations, and the emergence of new challenges, the need for a scientific rethinking of the processes of human resource management of public authorities in accordance with the current megatrends of the BANI world is becoming more urgent. The application of the latest BANI concept contributes to the analysis of geopolitical changes and the study of the causes and consequences of an unstable world order.

In order to effectively apply the latest BANI concept and implement a system of anti-crisis public administration at all levels, there is an urgent need to change the priorities of HR management, which involves the introduction of new approaches to human resource management in these extremely difficult conditions of governmental structures. New areas of HR activity of public administration bodies require the formation of a specialist as a complete personality, capable of comprehensively solving professional tasks based on the mastery of fundamental knowledge (university programs, training and retraining at the Ukrainian School of Government, etc.) and the activation of broad educational activities.

Referens

1 Law of Ukraine "On Civil Service". Edition of 19.10.2023. Bulletin of the Verkhovna Rada (VRU). 2016. No. 4. p. 43 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>.

2 Rabei N. Organisation and functioning of the civil service personnel management system: domestic and foreign experience. *Management of the XXI century: modern models, strategies, technologies: a collection of scientific papers with materials of the V All-Ukrainian scientific and practical Internet conference*, 19 October, 2018. Ч. 2. С. 548-561.

3 Remnyova L. The main challenges and determinants of the new model of personnel management in the VUCA-world. *Problems and prospects of economy and management*. 2019. № 39 (19). С. 99-105.

4 Strategy for reforming the state administration of Ukraine for 2022-2025: Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine (dated July 21. 2021). 2021. No. 831. Cabinet of Ministers of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/831-2021-%D1%80#n9> (date of application: 10/20/2023).

5 Transformation of the management of business organizations: modern trends and challenges: monograph / by General ed. Sagaidak M. P., Soboleva T. O. Kyiv: KNEU, 2021. 378 p.

6 Tsygylyk N.V. The interaction of elements in the HR management system when applying the principles of synergistic approaches to ensure the effectiveness of its functioning in public authorities. Theory and history of public administration. *Academic notes of TNU named after V.I. Vernadskyi*. Series: Public management and administration. Volume 33 (72) No. 6 2022. P. 46. P. 41-47. URL: https://pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2022/6_2022/7.pdf

Myshenina H. A.,
Klaipeda University,
Klaipeda, Lithuania

Kruhlov V. V.,
National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute»,
Kharkiv, Ukraine

THE ROLE OF PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP IN IMPLEMENTING SUSTAINABLE ENVIRONMENTAL INITIATIVES

Public-private partnership (PPP) has become a compelling strategy for

addressing contemporary challenges in sustainable development. As the world grapples with the urgent need to mitigate environmental degradation and balance economic growth, collaboration between the public and private sectors is increasingly imperative. The essence of PPP lies in combining the strengths of government authority with the efficiency and innovation of private enterprises to ensure a comprehensive approach to sustainable development.

Sustainable environmental initiatives encompass a range of critical objectives, including combating climate change, preserving natural resources, reducing pollution, and promoting eco-friendly energy solutions. Achieving these goals requires significant financial investments, technological expertise, and enduring commitment, often surpassing the capabilities of government agencies alone. In this context, PPPs play a pivotal role, serving as a platform for pooling resources, sharing risks, and maximizing the impact of initiatives aimed at securing a sustainable future.

Public-Private Partnership (PPP) is defined as contractual relations for cooperation between entities in the public sector and private sector organizations, including corporations or non-governmental organizations. Partnerships are established to address pressing societal issues or achieve mutually beneficial objectives, often related to infrastructure development, service provision, or policy implementation. A distinguishing characteristic of PPPs is the shared responsibility and risk-sharing between the public and private sectors.

In PPPs, two sectors bring unique resources to the table. The public sector typically offers government funding, political direction, and support for public interests. On the other hand, the private sector provides capital, technical expertise, efficiency, and innovative approaches. Collaborative efforts aim to optimize the strengths of each sector, ultimately enhancing overall project or service efficiency, effectiveness, and sustainability.

The primary goals of PPPs include improving service delivery, economic efficiency, innovation, timely project completion, and transferring risks to the party best prepared to manage them. By combining government oversight with the efficiency and innovation of the private sector, PPPs aim to achieve better outcomes

and address complex challenges in various sectors, ranging from transportation and healthcare to environmental sustainability and social welfare.

Mobilization and allocation of resources are fundamental aspects of sustainable development, particularly concerning environmental initiatives. Public-private partnerships play a crucial role in enhancing these critical processes by combining the resources of the public and private sectors and strategically allocating them for the effective achievement of sustainable development goals.

The private sector's experience in project management, technology implementation, and risk assessment ensures the optimal utilization of resources, leading to economic efficiency and timely project completion. Such efficient resource allocation contributes to the long-term sustainability of environmental initiatives.

Given the available opportunities, PPPs serve as an effective mechanism for improving the mobilization and allocation of resources in the implementation of environmental initiatives. The combination of financial capability, specialized expertise, and efficient resource management they offer can significantly advance the world toward a more sustainable and environmentally conscious future [1]. However, careful planning, effective management, and ongoing assessment are necessary to harness the full potential of PPPs in augmenting resources for sustainable development.

Private sector innovations often lead to the development of advanced technologies and approaches that significantly enhance environmental sustainability. Through Public-Private Partnerships (PPPs), the state can leverage these innovations to expedite progress toward sustainable development goals. The private sector's expertise in research and technological achievements yields breakthrough results in renewable energy, waste management, conservation practices, and pollution control.

Thus, PPPs create a synergistic platform that allows the public sector to harness the innovative potential and expertise of the private sector. By facilitating investment, encouraging innovation, and fostering knowledge exchange, PPPs facilitate the development and implementation of sustainable solutions that can address pressing environmental challenges. However, to maximize the benefits of

utilizing private sector innovations and expertise, it is essential to create a conducive environment for collaboration, cultivate an innovation culture, and strengthen economic security [2].

PPPs embody a model in which sustainable development goals are pursued alongside profitability, a crucial alignment that harmonizes private sector interests with sustainability objectives. Through careful negotiations and structured agreements, PPPs can incentivize private enterprises to adopt environmentally responsible practices, invest in sustainable technologies, and adhere to regulatory standards. Such alignment ensures that profitability is not achieved at the expense of environmental degradation.

Furthermore, the state plays a pivotal role in establishing the political framework to maintain the right balance. Establishing clear rules and incentives that encourage private partners to integrate sustainable development principles into their business models may include tax incentives, subsidies for "green" technologies, or preferential treatment for sustainable development projects.

Public-private partnership (PPP) stands at the forefront of a paradigm shift aimed at implementing sustainable environmental initiatives. Collaboration between the public and private sectors, despite its complexity, offers a powerful mechanism for addressing intricate environmental challenges by combining financial capability, innovation, and specialized expertise. Strengthening resource mobilization and allocation through PPPs leads to more efficient use of financial resources and expertise, significantly enhancing the potential impact of sustainable development projects. Leveraging the innovations and experience of the private sector allows for the adoption of cutting-edge solutions, accelerating progress towards environmental goals. Striking a balance between profitability and sustainability ensures that economic growth aligns with responsible environmental practices, a vital principle for building a sustainable future.

Therefore, PPPs offer a dynamic and integrated approach to sustainable development. By harnessing the combined efforts of governmental and private entities, partnerships can become a driving force for transformative change, shaping a

future in which economic prosperity harmoniously coexists with environmental protection, ultimately benefiting both society and the state. Successful implementation of PPPs, however, demands ongoing collaboration and shared vision, paving the way for a more sustainable and prosperous world.

References

1. Mishenina N. V., Yarova I. E., Mishenina G. A. Development of public-private partnership mechanisms in the field of environmental management in conditions of decentralization. *Marketing and innovation management*. 2017. №. 1. P. 319–330.

2. Tarasenko I., Kruhlov V., Stepanenko T., Moroz G., & Lebedchenko V. Public-Private Partnerships in Natural Resource Management as a Basis for the Implementation of the Ecological and Economic Security Doctrine of Ukraine's Development. *Journal of Law and Sustainable Development*. 2023. № 11(3). P. 819.

Василенко Д. В.,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ В КРИЗОВИХ УМОВАХ

INFORMATION-ANALYTICAL ACTIVITY IN PUBLIC ADMINISTRATION DURING CRISIS

Необхідність прийняття складних рішень у системі публічного управління на основі систематичного збору, обробки та аналізу даних для отримання змістовних висновків передбачає впровадження інформаційно-аналітичної діяльності (ІАД). Вказані процеси сприяють формуванню та розробленню обґрунтованих рішень, забезпечуючи всебічне розуміння ситуації або проблеми, що розглядається в межах функціонування різних напрямів розвитку держави. В публічному управлінні зазначена діяльність є особливо важливою, оскільки вона формує основу для розробки політики, стратегічного

планування та розподілу ресурсів.

Для ефективного здійснення інформаційно-аналітичної діяльності в публічному управлінні використовується цілий ряд інструментів та методів. Відповідні інструменти охоплюють передові технології, програмне забезпечення для аналізу даних, статистичні моделі та різні фреймворки, призначені для обробки та інтерпретації даних. Крім того, такі методології, як інтелектуальний аналіз даних, прогнозне моделювання та аналіз тенденцій сприяють вилученню цінної інформації з масиву даних [1].

Включення перелічених інструментів і методологій в інформаційно-аналітичну діяльність підвищує точність і ефективність прийняття управлінських рішень. Широкий інструментарій дозволяє особам, уповноваженим на прийняття рішень від імені держави, якісно досліджувати тенденції, потенційні ризики та можливості, що дозволяє розробляти обґрунтовані напрями діяльності. Розуміння особливостей інформаційно-аналітичної діяльності та використання відповідних інструментів і методологій є необхідними для сучасного публічного управління. Вказані підходи гарантують, що управлінські рішення ґрунтуються на даних і сприяють ефективному публічному управлінню та досягненню успішних результатів.

Інформація є основою будь-якого процесу прийняття публічно-управлінських рішень. Без точної, своєчасної та релевантної інформації прийняття обґрунтованих рішень стає складним завданням. Саме тут і реалізуються засоби інформаційно-аналітичної діяльності, яка забезпечує структурований підхід до оперування наявними даними, перетворюючи їх на практичні висновки для політиків та державних службовців. Ефективне публічне управління вимагає добре поінформованих рішень, які відповідають цілям і завданням держави. ІАД допомагає оцінювати різні варіанти політики та прогнозувати їхні потенційні результати, допомагаючи у виборі найбільш ефективного напрямку дій.

Для проведення ефективного ІАД використовується цілий ряд інструментів та методологій. Інструменти збору даних (соціологічні

опитування, інтерв'ю та анкетування) є важливими для отримання первинних даних і конкретної інформації від окремих осіб або організацій, забезпечуючи основу для аналізу. Аналіз передбачає сортування, трансформацію та моделювання даних для виявлення корисної інформації, закономірностей і тенденцій. На цьому етапі зазвичай використовують такі методи, як статистичний аналіз, машинне навчання та візуалізація даних [2].

Висновки, отримані в результаті інформаційно-аналітичної діяльності, необхідно ефективно донести до відповідних зацікавлених сторін. Це часто досягається за допомогою звітів, інформаційних панелей, презентацій та інших засобів, що забезпечують чітке розуміння інформації особами, які приймають рішення.

В умовах кризи (стихійні лиха, фінансові проблеми, надзвичайна ситуація або загроза безпеці), наявність точної та своєчасної інформації має першочергове значення. Інформаційно-аналітична діяльність передбачає збір даних з різних джерел, їх аналіз для виявлення закономірностей і тенденцій, а також отримання дієвих висновків з метою формулювання стратегії для пом'якшення наслідків кризи.

У регіонах, схильних до стихійних лих, аналіз даних використовується для прогнозування потенційних катастроф. Органи державної влади застосовують прогностичний аналіз для евакуації людей у вразливих районах, організації поставок гуманітарної допомоги та координації реагування на надзвичайні ситуації. Аналіз економічних показників, ринкових тенденцій і стабільності фінансових установ допомагає вчасно розробити фіскальну та монетарну політику, щоб стабілізувати економіку і відновити довіру інвесторів. У кожному з цих випадків інформація відіграє ключову роль. Дані збираються з різних джерел, ретельно аналізуються та перетворюються на дієві стратегії, які суттєво впливатимуть на результат антикризового управління.

У сфері антикризового публічного управління роль інформаційно-аналітичної діяльності, безперечно, постає як ключова, адже спрямовує рішення, формує відповіді та рятує життя. Однак вона не позбавлена певних

викликів. Збір величезних обсягів даних під час кризи може призвести до інформаційного перевантаження. Забезпечення якості, актуальності та точності цих даних є значною проблемою. Фільтрування шуму для вилучення корисної інформації стає складним завданням в умовах потоку даних. Кризи вимагають прийняття управлінських рішень в режимі реального часу. Швидкість, з якою генеруються дані, і необхідність негайних дій створюють виклик для ретельного аналізу. Балансування між швидкими рішеннями та аналітичною виваженістю є нетривіальною справою.

Кризи часто вимагають співпраці між різними органами державної влади і напрямами. Інтеграція даних і аналізу з різних джерел, кожне з яких використовує свою власну структуру та термінологію, може бути дуже важким завданням. Використання передової аналітики даних і штучного інтелекту допоможе підвищити швидкість і точність аналізу кризових даних. Інструменти на основі штучного інтелекту можуть швидко обробляти величезні масиви даних, надаючи інформацію в режимі реального часу для прийняття обґрунтованих рішень. Посилення співпраці та стандартизація форматів і термінології даних між органами державної влади може спростити інтеграцію інформації з різних джерел під час кризи.

Ефективне використання інформаційно-аналітичної діяльності під час криз має першочергове значення для прийняття обґрунтованих рішень та ефективного антикризового публічного управління. Незважаючи на такі виклики, як перевантаження даних і аналіз у режимі реального часу, майбутні перспективи обіцяють бути багатообіцяючими завдяки прогресу в аналітиці даних і поліпшенню співпраці. Вирішуючи проблеми та використовуючи технологічні досягнення, можливо створити безпечніший і стійкіший світ.

Прогностична аналітика може розраховувати потенційні кризові сценарії, уможливаючи проактивні заходи для пом'якшення наслідків і готовності до них. Інтерактивні інформаційні панелі та візуальне представлення даних сприяють швидкій і більш інтуїтивній інтерпретації складної інформації під час кризових ситуацій.

Отже, інформаційно-аналітична діяльність в антикризовому публічному управлінні є напрямом, що розвивається та має вирішальне значення для ефективного прийняття рішень. Вивчаючи успішні імплементації, розуміючи виклики та впроваджуючи майбутні інновації, можливо зміцнювати здатність держави успішно долати кризи.

Інформаційно-аналітична діяльність займає провідне місце в антикризовому публічному управлінні, надаючи посадовим особам органів державної влади інформацію, необхідну для ефективного орієнтування в складних обставинах. Дослідження викликів та аналіз інновацій демонструє потенціал прогностичного моделювання, сучасних інструментів візуалізації та різних моделей партнерства. Таким чином, інформаційно-аналітична діяльність дає можливість пом'якшити ситуацію під час різноманітних криз за рахунок наявного інструментарію, забезпечуючи більш стійкий і проактивний підхід у публічному управлінні.

Список використаних джерел

1 Тельнова Г. В., Попов В. К. Моделювання економічного росту методами інтелектуального аналізу даних. *Економіка та управління підприємствами*. 2023. №1(90). С. 63–68.

2 Статистичні методи в управлінні розвитком регіону: Монографія. / За заг. ред. А. З. Підгорного. Одеса : ФОП Гуляєва В. М., 2016. 218 с.

Гайдук П. О., Мороз В. М.,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

**ДОСВІД УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ Т. БАТІ: АНАЛІЗ ПРАКТИК
ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ
УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ**

**EXPERIENCE OF MANAGEMENT ACTIVITY OF T. BATI: ANALYSIS OF
PRACTICES FOR IMPROVING THE EFFICIENCY OF THE
FUNCTIONING OF THE MANAGEMENT SYSTEM OF**

ORGANIZATIONAL DEVELOPMENT

Проблематика підвищення ефективності управлінської діяльності, з огляду на неабияку її значущість для забезпечення суспільно-економічного та суспільно-політичного розвитку суспільства постійно перебуває у межах фокусу безпосередньої наукової уваги вчених та професійної діяльності фахівців-практиків. Питання цієї проблематики набувають своєї актуалізації як на рівні окремого організаційного утворення (управління організацією), так й на рівні суспільства (публічне управління). Про неабияку значущість пошуку шляхів підвищення ефективності управлінської діяльності, принаймні на рівні останнього із згаданих напрямів, може свідчити й той факт, що нещодавно схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України Стратегія реформування державного управління України на 2022-2025 роки ідентифікує проблему низької ефективності управління на рівні пріоритетної до розв'язання [5. С. 16]. Законодавець (автор Стратегії) визначає «ефективне управління» на рівні одного з чинників факторів підвищення конкурентоспроможності держави, розвитку її економіки та передумовою успішної європейської інтеграції.

Проблематика підвищення ефективності управлінської діяльності, у тому чи іншому контексті свого складного та багатогранного змісту, набула свого розвитку у роботах І. Буки [1. С. 282–295], П. Матвієнка [3. С. 70–76], В. Мороза [2. С. 148], Л. Приходченко [4], Д. Терещенко [6. С. 78-86] та інших дослідників. Не зважаючи на достатній рівень наукової уваги до проблематики забезпечення ефективності управлінської діяльності, окремі її питання все ще залишаються відкритими для подальших наукових пошуків. Серед таких питань є у тому числі й ті з них, зміст яких пов'язано з переосмисленням практики управлінської діяльності найбільш успішних підприємців-лідерів та відомих представників практики публічного управління.

У межах цієї публікації авторами було проведено аналіз досвіду практичної діяльності одного з найвидатніших підприємців в історії Східної Європи Томаша Баті (Tomas Bata) який вдало поєднав підприємницьку

діяльність (засновник та керівник фабрики взуття T&A Ваґа яка в 1923 році реалізовувала свою продукцію у 112 власних філіалах) з муніципальним управлінням (був обраний мером міста Злін) [7]. Метою публікації є узагальнення досвіду управлінської діяльності Т. Баті та визначення тих з її факторів (детермінант), які найбільш відчутно відбилися на ефективності функціонування сформованої ним системи організаційного та муніципального менеджменту.

Приймаючи до уваги обмеженість обсягів цієї публікації, вважаємо за можливе уникнути обґрунтування обраних нами для дослідження методів наукового пізнання, так само як й висвітлення окремих загальнотеоретичних питань обраної проблематики (аналіз категоріального змісту окремих дефініцій; проведення порівняння теорій управління та практик їх використання тощо) та зосередитись на презентації результатів проведеного аналізу. Нижче подано узагальнення щодо деяких факторів (детермінант) ефективності функціонування системи управління Т. Баті:

1) використання авторитета підприємця для формування авторитета представника органу публічного управління (суб'єкта публічного управління) – Т. Баті не лише переконав громаду міста Злін у своїй ефективності в управлінні власними ресурсами (розбудував успішно діючу бізнес-імперію), а й довів їй свою людяність (всебічне піклування про своїх робітників. Наприклад, навколо фабрики були сформовані та успішно діяли організації (заклади) соціальної та побутової інфраструктури, а саме: дитячий садок; їдальня; кінотеатр на 3000 осіб з доступними за своєю вартістю квитками; громадський центр дозвілля та відпочинку (9-поверхова будівля яка поєднувала в собі готель, кегельбан, зали для заняття спортом тощо). Така увага до соціальної сфери обумовила стрімке зростання авторитету Т. Баті серед мешканців міста);

2) розуміння місця та ролі здорового способу життя в системі економічної діяльності містоутворюючого підприємства та розвитку територіальної громади в цілому (запровадження на території міста Злін так званого сухого закону з одночасною популяризацією фізкультури та спорту. Наприклад, Т. Батя

забезпечив відкриття у місті спортивних залів та закладів охорони здоров'я);

3) сприйняття постаті працівника не через очікувану корисність його трудового потенціалу для накопичення капіталу власником засобів виробництва, а через призму партнерської участі залучених до трудової діяльності осіб у формуванні прибутку організації (Т. Батя запровадив у дію систему розподілу прибутку компанії між тими хто був залучений до його формування. Наприклад, працівник поряд із заробітною платою отримував на свій накопичувальний рахунок ще й так звані бонуси (кожен працівник компанії який безперервно відпрацював в компанії понад 10 років міг мати на своєму бонусному рахунку до 100 тис. чеських крон). Адміністрація підприємства майже щоденно інформувала працівників про суму нарахованих бонусів та тим самим неабияк стимулювала підвищення продуктивності праці);

4) розбудова організаційної структури компанії відповідно до принципів функціональної (лінійно-функціональної) схеми департаменталізації (структурування підрозділів відповідно до визначених функцій). Розбудована за лінійно-функціональною схемою структура компанії дозволяла не лише згуртувати працівників у межах одного підрозділу, що само по собі сприяло підвищенню продуктивності праці (вузька спеціалізація працівників обумовила підвищення якості кінцевої продукції; згуртованість фахівців одного профілю у межах одного структурного підрозділу забезпечило поширення передового досвіду трудової діяльності (обмін досвідом) та як наслідок – запровадження організаційного навчання тощо), а й забезпечити логічно-обумовлений (зрозумілий) перерозподіл відповідальності між фахівцями та структурними підрозділами;

5) запозичення знань та досвіду у конкурентів шляхом імплементації до їх організаційних структур так званих агентів під прикриттям (під час подорожі до США Т. Батя та його довірені особи під виглядом простих робітників наймалися на фабрики взуття та аналізували систему конкретного виробництва «з середини». Такий механізм збору інформації дозволяв знайомитись з тими виробничими та управлінськими технологіями, які не були доступними для

вивчення (аналізу) «ззовні». За умови певних абстрагувань, така діяльність може розглядатись на рівні одного з елементів так званого промислового шпіонажу (отримання призначеної для внутрішньоорганізаційного використання інформації з метою її подальшого використання за межами конкретної організації) ми конкретної організації). Разом з тим, з огляду на той факт що Т. Батя та його довірені особи отримували комерційну інформацію у законний спосіб (офіційне працевлаштування на фабрику конкурента), то їх діяльність може бути ідентифікована на рівні елементу механізму навчання або підвищення кваліфікації.

Вище наведені узагальнення практики використання окремих з механізмів підвищення ефективності функціонування та розвитку системи управління соціальним об'єктом (комерційною організацією та територіальною громадою), які були сформульовані нами за результатами аналізу досвіду професійної діяльності Т. Баті, не є вичерпаними. Поза межами нашої уваги залишилися такі здобутки Т. Баті як: запровадження конвеєру на виробництві та як наслідок – підвищення якості кінцевої продукції за рахунок збільшення рівня спеціалізації працівників (з одного боку, підготовка вузькопрофільного фахівця не потребує значних витрат організаційних ресурсів, а з іншого – забезпечує високу якість отриманої за результатами трудової діяльності такого фахівця продукції); запровадження власної системи підготовки кадрів (запропонована Т. Батею модель поєднання навчання фаху з практичною діяльністю учня може розглядатися на рівні дуальної форми підготовки майбутнього фахівця); формування організаційного простору суб'єкту управлінської діяльності (використання рухомого кабінету (кабінет-ліфт) для забезпечення контролю за роботою підлеглих та створення ефекту постійної присутності суб'єкту управління на кожному з рівнів управлінської ієрархії); використання інновацій у виробничій та управлінській діяльності (постійна модернізація виробництва та удосконалення змісту та практики використання технологій) тощо. Ці та інші здобутки Т. Баті щодо забезпечення ефективності управління соціальним об'єктом ідентифікуються нами на рівні перспективних

напрямів в організації подальших наукових пошуків.

Список використаних джерел

1 Бука І. С. Оцінювання якості вищої освіти студентами як елемент системи державного контролю за якістю надання освітніх послуг закладами вищої освіти (на прикладі опитування студентів Балтійської Міжнародної Академії, Латвія). *Вісник НУЦЗУ (Серія «Державне управління»)*. Харків. 2018. Вип. 2 (9). С. 282-295.

2 Мороз В. М. Державне регулювання // *Енциклопедичний словник з державного управління* (за ред. Ю. В. Ковбасюка). К. : НАДУ, 2010. С. 148.

3 Матвієнко П. В. Основні критерії та моделі оцінки ефективності державного управління. *Економіка та держава*. 2008. № 6. С. 70-76.

4 Приходченко Л. Л. Щодо складності застосування показників оцінювання ефективності державного управління: теорія і практика URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVu_2009_1_9.

5 Стратегія реформування державного управління України на 2022-2025 роки : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.07.2021 р. № 831-р // *Офіційний вісник України*. Київ, 2021. №61. С. 16.

6 Терещенко Д.А. Комунікації як засіб регуляції інформаційного обміну в системі надання управлінських послуг. *Актуальні проблеми державного управління*. Державне будівництво: електрон. наук. фах. Вид Харків. 2007. Вип. 1(29). С. 78-86.

7 Sekota A. Entrepreneur Extraordinary: Biography of Tomas Bata. *Anthony Sekota – Zlin: The Thomas Bata Foundation*. 1968. 383 p.

Гаряга С. М., Терещенко Д. А.,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ІНТЕГРОВАНІ МАРКЕТИНГОВІ КОМУНІКАЦІЇ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ВІРТУАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

INTEGRATED MARKETING COMMUNICATIONS AS A DEVELOPMENT FACTOR OF VIRTUAL ENTERPRISES

В процесі формування інноваційного суспільства важливу роль

відіграють нові організації, які виникають під впливом науково-технологічного прогресу та появи Інтернет-технологій.

Віртуальне підприємство – це система штучно інтегрованих в інформаційному просторі різних підприємств і підрозділів з метою отримання прибутку завдяки максимальному задоволенню споживачів у товарах (послугах) шляхом об'єднання ресурсів різних партнерів [2].

Розвиток світової економіки свідчить про значне зростання кількості віртуальних підприємств (рис.1). Водночас для якісного аналізу ефективності розвитку та прогнозу майбутнього очікуваного стану віртуальних підприємств необхідне використання концептуальних засад маркетингу, так як маркетинг в умовах сьогодення – не лише соціально-економічна категорія, але й важливий науковий підхід до здійснення підприємницької діяльності і управління нею.

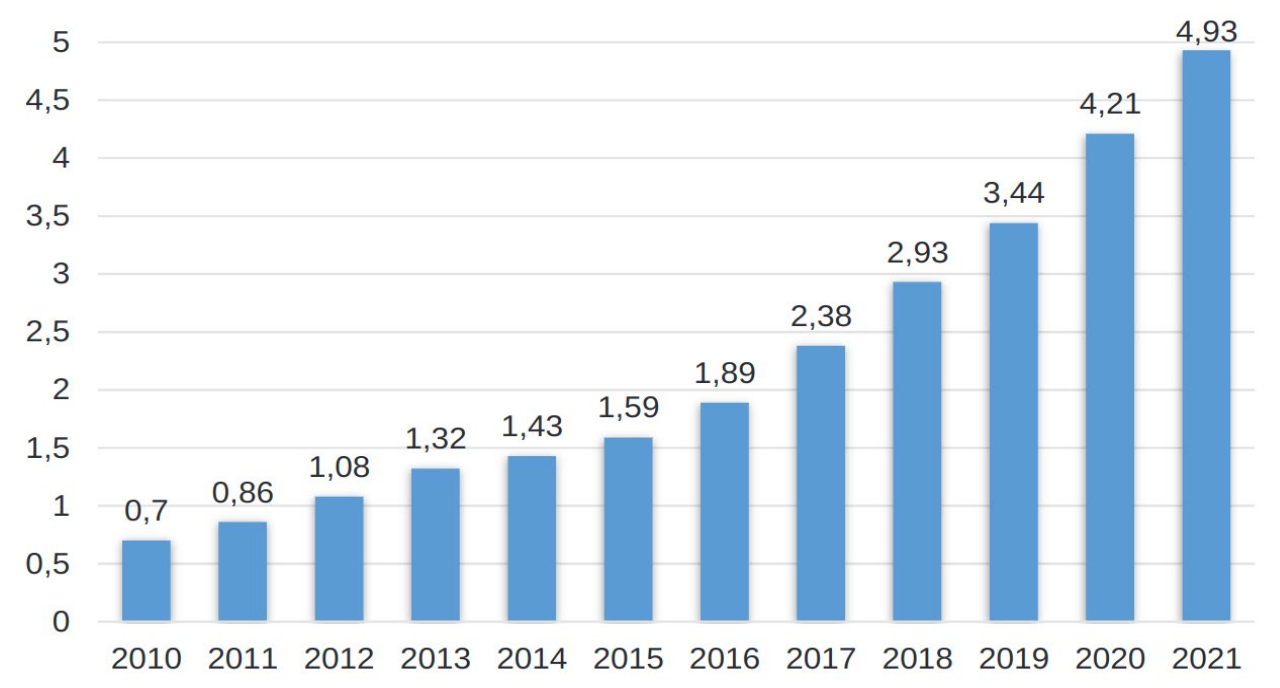

Рисунок 1 – Світовий ринок інтернет-торгівлі, \$ трлн [3]

Відповідно до сучасних уявлень мережева організація виникає тоді, коли група осіб, об'єднана деякими організаційними рамками, здійснює взаємодію на базі Інтернет-технологій. Такий технічний базис дозволяє групі, що здійснює спільну діяльність, створити більш гнучку і ефективну організаційну структуру, порівняно з традиційними формами організації. Інтернет у даному випадку

виступає як інфраструктура бізнесового середовища, яка дозволяє оперативніше реагувати на зміни, швидше передавати необхідну інформацію, а також підвищувати продуктивність господарюючого суб'єкта. Основна мета віртуальних підприємств – швидке реагування на ринкові вимоги та максимізація ступеня використання їх ресурсів. З маркетингової точки зору мета віртуального підприємства – отримання прибутку завдяки максимальному задоволенню споживачів в товарах (послугах) шляхом об'єднання ресурсів різних партнерів в єдину систему.

Для створення віртуальної організації необхідно визначити стратегічні цілі, ключові бізнес-процеси і створити ефективну адміністративну систему, важливою складовою якої є маркетингові стратегії.

Найважливішою характеристикою віртуального підприємства є гнучка та адаптивна мережева структура. Оскільки така мережа не існує в реальному фізичному просторі, а створюється шляхом інформаційної інтеграції ресурсів партнерів, її нерідко називають квазіпідприємством. При цьому віртуальна компанія об'єднує цілі, культуру, традиції, ресурси, традиції і досвід кількох підприємств партнерів при розробці складних інноваційних проектів або при виробництві продукції світового рівня, координуючи їх розвиток і представляючи собою «підприємство над підприємствами», тобто метапідприємство [1]. Слід зауважити, що основною проблемою забезпечення ефективності віртуальних підприємств є управління знаннями, циркулюючими в даних мережах [1]; відсутність ефективних і результативних маркетингових стратегій.

Сучасний стан ринку товарів/послуг свідчить, що максимальний ефект забезпечує комплексне застосування одразу кількох засобів маркетингових комунікацій, тобто – інтегрованих маркетингових комунікацій. Інтегровані маркетингові комунікації – концепція, що поєднує всі способи і засоби комунікації в єдиний комплекс – рекламу, PR, особисті продажі, стимулювання збуту, канали Інтернет-маркетингу, комплекс директ-маркетингу. Вони сприяють отриманню цільовою аудиторією взаємоузгоджених і переконливих

повідомлень, які максимально ефективно сприятимуть досягненню цілей віртуального підприємства на ринках пропозиції товарів та послуг.

Провідною функцією маркетингу віртуальних підприємств є побудова інтегрованих маркетингових комунікацій через Інтернет:

- реклама в мережі Інтернет (банерна реклама на крупних порталах, контекстна реклама, медійно-контекстна реклама, геоконтекстна реклама, веб-сайт, контекстна та медіа-контекстна реклама; анімаційна банерна реклама, спливаючі вікна, флеш-реклама; розсилка індивідуальних листів; розміщення рекламних файлів на спеціальних веб ресурсах (подкаст-терміналах); контекстна та банерна реклами з використанням пошукових систем, порталів, каталогів, конференцій, списків розсилок; реєстрація сайту в пошукових системах та каталогах, електронна дошка оголошень;

- PR в мережі Інтернет (організація зустрічей з користувачами, відеоконференцій, робота з дискусіями, форумами, чатами, організація прес-конференцій; розміщення та організація прес-релізів на сторінках корпоративних сайтів; просування веб-сайту в пошукових системах; публікація матеріалів і новин у електронних представництвах засобів масової інформації, на спеціалізованих і тематичних сайтах; просування сайту на форумах, блогах, розміщення реклами в новинних розсилках; створення і підтримка сайту віртуального підприємства, розсилка новин проведення маркетингових заходів тощо);

- Digital Marketing, основними інструментами, якого є Facebook, Google+, LinkedIn, Twitter, Youtube, Instagram, тощо;

- застосування SMM технологій; використання «інфлюенсерів» для просування продуктів або послуг;

- застосування інструментів SEO для оптимізації сайту в пошукових системах;

- розробка 3D-офісу, для інтерактивної взаємодії зі споживачем;

- стимулювання збуту/просування послуг (стимулювання збуту в

мережі Інтернет; демонстраційні версії на сайті компанії (залежно від специфіки товару/послуги), пробні безкоштовні зразки товару; надання знижок за певних умов покупки; нагороди постійним клієнтам веб-ресурсу компанії, відкриття доступу до певних матеріалів сайту, участь у партнерських програмах; проведення конкурсів та лотерей на сайті компанії).

Віртуальна реальність відкриває перед віртуальними підприємствами підприємств такі можливості [4]:

- контакт з численною аудиторією споживачів, яка нараховує нині близько 1 млн. осіб, 77% яких проживають у США або Європі, відповідно, мають досить значний дохід;

- просування іміджу та цінності бренду в новаторському медіа, що є досить перспективним, оскільки деякі аналітики вважають, що вже в березні 2019 р. число учасників “Second Life” сягне 86 млн. осіб, а одночасно у віртуальному світі будуть перебувати в середньому 180 тис. користувачів.

Спільний результат застосування інтегрованих маркетингових комунікацій перевищує суму результатів використання елементів комунікацій, взятих окремо, тобто досягається синергічний ефект при реалізації стратегії. Таким чином, синергічний ефект виникає при вдалому поєднанні елементів маркетингового повідомлення, що передається різними засобами комунікативного впливу. А переваги, властиві кожному інструменту маркетингових комунікацій, в такій схемі підсилюють один одного, тоді як недоліки окремих інструментів компенсуються і зникають. Запропоновані інтегровані маркетингові технології дозволять віртуальним підприємствам працювати більш ефективно і покращити свої конкурентні позиції як на вітчизняному ринку, так і в міжнародному бізнесі.

Очевидно, що для планування, організації і координації діяльності віртуального підприємства необхідні і відповідні управлінські підходи. Необхідно ідентифікувати загальні цілі і завдання; визначити замовників/клієнтів (зовнішніх/внутрішніх); бізнес-план «маршрутної карти» (які ресурси та засоби слід задіяти для виконання замовлень споживачів);

системи ІКТ, які потрібні для обслуговування замовників; оцінювання критеріїв продуктивності інформаційних технологій і систем для підтримки окреслених бізнес-процесів; вимоги (завдання) проекту; способи і платформи для забезпечення комунікації між членами у процесі організації роботи віртуальних структур. Також необхідними є пошук і оцінка можливих партнерів (виконавців); виділення виконавців, які оптимально відповідають завданням; залучення виконавців і розподіл робіт; постійний контроль і управління діяльністю партнерів, включаючи і перерозподіл у міру необхідності ресурсів і завдань між партнерами; забезпечення координації управління ресурсами контрагентів-виконавців тощо.

Таким чином, аналізуючи маркетингові підходи до управління діяльністю віртуальних підприємств, варто зазначити, що їх використання є важливим і актуальним завданням. Здійснення діяльності віртуальних підприємств на засадах маркетингової концепції дозволяє сформувати гнучку, розподілену в просторі сукупність компаній – агентів найбільш пристосованих для якнайшвидшого випуску нової продукції/послуг, підвищення конкурентоспроможності та оперативної поставки на ринок з метою максимального задоволення вимог споживача. Підвищення якості надання послуг/виробництва продуктів віртуальними підприємствами в умовах цифрової трансформації залежить від обраних маркетингових стратегій й інструментів інтегрованих маркетингових комунікацій, а також тенденцій зростання очікування клієнтів на основі накопичення ними досвіду.

Список використаних джерел

- 1 Бойченко К. С. Віртуальне підприємство як фактор підвищення результативності бізнес-проекування. *Проблеми економіки*. № 1. 2013. С. 205-209.
- 2 Касатонova І. А. Особливості функціонування віртуальних підприємств у сучасних умовах глобалізації економіки. *Економіка та управління підприємствами*. Випуск 6 (11) 2018. С. 176-18.

3 Касьянова Н. В. Маркетингова стратегія підприємства на віртуальному ринку в умовах цифрової економіки. URL: <https://www.economyand.society.in.ua/index.php/journal/article/view/2009/1937>.

4 The Statistic Portal. Digital advertising spending worldwide 2012–2018 (fee-based). URL: <http://www.statista.com/statistics/237974/online-advertising-spending-worldwide>.

Гончарова І. Є., Круглов В. В.,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

РОЛЬ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРОЗОРОСТІ ТА ВІДКРИТОСТІ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

THE ROLE OF E-GOVERNANCE IN ENSURING TRANSPARENCY AND OPENNESS OF PUBLIC ADMINISTRATION

Розвиток технологій у сучасну епоху переосмислив ландшафт державного управління, відкривши еру безпрецедентних трансформацій. Електронне урядування, засноване на цифрових технологіях, стало потужною силою, що формує динаміку державного управління в усьому світі. В епоху, позначену швидким оцифруванням і доступністю інформації, концепція прозорості посіла центральне місце в дискусіях про належне врядування. Органи державної влади в усьому світі дедалі більше визнають важливість надання громадянам спрощеного доступу до інформації, політики та рішень. Електронне урядування слугує стрижнем у цих зусиллях, пропонуючи інноваційні інструменти та платформи для забезпечення відкритості та доступності роботи держави та надання державних послуг [1].

Більше того, концепція відкритості виходить за рамки прозорості, охоплюючи залучення громадян, підзвітність та ефективність державних процесів. Електронне урядування слугує каталізатором для сприяння участі громадян у прийнятті рішень, тим самим формуючи у громадськості почуття

інклюзивності та причетності. Крім того, технологічні інновації, такі як блокчейн та звітування в режимі реального часу, сприяють покращенню відкритості та зменшенню корупції.

У сучасну епоху цифровізація стала невід'ємним аспектом державного управління, революціонізуючи спосіб роботи органів державної влади та їхню взаємодію зі своїми громадянами. Одним із ключових результатів цифрової трансформації є підвищення комунікацій у державному управлінні. Цифровізація пропонує безліч інструментів і технологій, які полегшують поширення інформації та сприяють відкритому потоку даних між державою та громадянами.

Ініціативи відкритих даних є значним кроком у цьому напрямку, коли органи державної влади публікують величезні обсяги даних у структурованому та доступному форматі. Вказана практика дозволяє громадянам, науковцям та організаціям аналізувати дані, тим самим сприяючи прозорості та прийняттю рішень на основі даних. Звітування та оновлення в режимі реального часу є ще одним аспектом цифровізації, який відіграє важливу роль у забезпеченні прозорості. Надаючи негайний доступ до останніх державних рішень, бюджетів і витрат, громадяни можуть залишатися в курсі подій і вимагати підзвітності.

Крім того, цифрові платформи відкрили громадянам можливості для активної участі в управлінні державою. Платформи е-участі дозволяють громадянам висловлювати свою думку про політику, проекти та діяльність органів державної влади, що підвищує прозорість процесів прийняття управлінських рішень, оскільки до уваги беруться погляди та проблеми громадян [2]. Оскільки технології продовжують розвиватися, використання цих цифрових інструментів стає необхідним для створення більш прозорої та партисипативної моделі врядування.

Залучення громадян є основою функціонуючої демократії, а в цифрову епоху електронне врядування значно розширило можливості для громадян брати активну участь в управлінні державою. Розвиток цифрових технологій не лише революціонізував роботу органів державної влади, але й значно розширив

залучення громадян до процесів прийняття рішень.

Платформи електронної участі є прикладом того, як цифровізація сприяє залученню громадян. Вказані онлайн-платформи забезпечують простір, де громадяни можуть висловлювати свою думку, брати участь у політичних дискусіях і навіть пропонувати ініціативи. Громадяни, незалежно від їхнього географічного розташування, беруть участь в опитуваннях, дискусіях та консультаціях, забезпечуючи таким чином більш інклюзивне та різноманітне представлення поглядів.

Держави можуть звертатися до громадськості з різних питань: від розробки секторальної чи регіональної політики до оцінки задоволеності населення державними послугами. Такий цикл зворотної комунікації сприяє більш орієнтованому на громадян підходу до врядування та формує культуру відкритості й реагування. Крім того, соціальні мережі та інші цифрові канали комунікації відіграють важливу роль у взаємодії громадян з державою. Такі платформи, як Twitter, Facebook та офіційні урядові веб-сайти, є потужними інструментами для поширення інформації, з'ясування громадської думки та вирішення проблем громадян у режимі реального часу.

Отже, електронне урядування, безперечно, змінило ландшафт залучення громадян до участі в управлінні державою. Цифрові технології надають громадянам платформи для активної участі, співпраці та впливу на рішення органів державної влади, тим самим сприяючи відкритому врядуванню. Оскільки держава продовжує впроваджувати цифровізацію, використання різних платформ для посилення залучення громадян стає необхідним для розбудови більш прозорого та інклюзивного демократичного суспільства.

Оцифрування фінансових транзакцій через платформи електронного урядування сприяє підвищенню фінансової підзвітності. Впроваджуючи безготівкові транзакції та цифрові платіжні системи, держава може точно відстежувати фінансові потоки, мінімізуючи можливості для корупції та посилюючи фінансову підзвітність [3].

Отже, технологічні інновації відіграють важливу роль у трансформації

ландшафту підзвітності в державному управлінні. Від безготівкових транзакцій до технології блокчейн – вказані досягнення посилюють прозорість, знижують рівень корупції та покращують загальну підзвітність. Електронне урядування з його поєднанням технологічних інновацій та державного управління стає каталізатором підвищення прозорості, підзвітності та залучення громадян. Інтеграція цифрових технологій у практику державного управління призвела до фундаментальних змін у способах взаємодії держави з громадянами та управлінні державними справами.

Цифрова ера відкрила нові можливості для громадян брати активну участь в управлінні, формуванні політики та наданні зворотного зв'язку. Ініціативи відкритих даних, звітування в режимі реального часу та платформи електронної участі трансформують відносини між державою та громадянами, сприяючи інклюзивності та демократизації процесів прийняття рішень.

По суті, невинний розвиток технологій у сфері державного управління продемонстрував величезний потенціал для створення більш підзвітних, прозорих та орієнтованих на громадян органів державної влади. В умовах цифрового майбутнього використання вказаних досягнень матиме вирішальне значення у формуванні системи врядування, яка дійсно слугуватиме потребам і прагненням людей. Шлях до відкритого врядування триває, і з кожним технологічним кроком країна наближається до більш справедливого суспільства, в якому беруть участь усі громадяни.

Список використаних джерел

1 Круглов В. В. Державно-приватне партнерство в системі електронного урядування. *Публічне управління XXI століття: традиції та інновації* : зб. тез XVII Міжнар. наук. конгресу, 27 квіт. 2017 р. Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2017. С. 403–406.

2 Механізми електронного урядування в інформаційному суспільстві: монографія. / за ред. О. В. Радченка. Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2017. 116 с.

3 Круглов В. В. Використання Government Technologies у системі

державного управління. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. Серія: Публічне управління та адміністрування. 2023. Том 34 (73) № 2. С. 71-76.

Дузь С. В., Мороз В. М.,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»
м.Харків, Україна

МІСЦЕ І РОЛЬ ІНФОРМАЦІЇ ТА ПОВ'ЯЗАНИХ З НЕЮ ТЕХНОЛОГІЙ В ПІДВИЩЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ МУНІЦИПАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ

THE PLACE AND ROLE OF INFORMATION AND RELATED TECHNOLOGIES IN IMPROVING THE EFFICIENCY OF MUNICIPAL GOVERNMENT

Проблематика підвищення якості надання управлінських послуг, у тому числі й на рівні управління розвитком адміністративно-територіальних одиниць, постійно перебуває у межах кола професійної уваги як вчених-дослідників так й фахівців-практиків. Така популярність цього напрямку обумовлена тим фактом, що питання якості управління, з одного боку, традиційно перебувають у фокусі суб'єктно-об'єктних взаємовідносин, а з іншого – ідентифікуються на рівні пріоритетних до виречення в системі публічного управління. Наприклад, Стратегія реформування державного управління України на 2022-2025 роки визначає задоволеність громадян якістю надання адміністративних та інших публічних послуг серед одного з найголовніших індикаторів оцінювання прогресу досягнення запланованих результатів [1]. Сформульовані фахівцями Програми підтримки вдосконалення врядування та менеджменту (Програма SIGMA – Support for Improvement in Governance and Management), у межах підсумкового документу рекомендації, містять поради Кабінетом Міністрів України щодо «подальших заходів з проведення адміністративної реформи та розвитку інституцій у контексті європейської інтеграції України» [2]. Переважна більшість з цих заходів зосереджена навколо питань прискорення адміністративної реформи за рахунок

підвищення ефективності управлінської діяльності та якості інституціонального середовища.

Приймаючи до уваги складність та багатогранність прояву проблематики якості та ефективності публічного управління, авторами цієї публікації було прийнято рішення щодо обмеження кола наукового пошуку навколо питань прояву сучасних практик муніципального управління, а саме тих їх складових, які пов'язані з діджиталізацією управлінського процесу та оцифруванням його результатів.

Управління адміністративно-територіальною одиницею, так само як й розвитком територіальної громади, зазвичай розглядається на рівні безперервних за часом тривання дій, логічно-взаємопов'язаних між собою актів впливу суб'єктів управління на об'єкти управління а управління в діяльність об'єкта управління, а також сукупності необхідних для забезпечення досягнення результату ресурсів. Одним з таких ресурсів є інформація. Саме інформація одночасно позиціонує у площині всіх вище названих складових управління (безпосередня дія (вплив); управлінські акти (документи); ресурси для досягнення мети впливу). Інформація, та утворене нею так зване інтерактивне поле (середовище), все далі частіше розглядається на рівні самостійного суб'єкту управління. Наприклад, штучний інтелект є не лише продуктом інтелектуального поєднання (синергії) знань та досвіду у вигляді вихідних даних для прийняття управлінських рішень, а й безпосереднім творцем цих феноменів (тут ми маємо на увазі що інформація виступає одночасно на рівні суб'єкту та об'єкту управління). Така унікальність властивостей інформації як феномену, дозволяє переглянути зміст традиційного погляду щодо його сприйняття через призму ресурсу. Інформація стає суб'єктом формування управлінського рішення. З огляду на таке наше припущення вважаємо за доцільне з'ясувати рівень використання (популярності) цієї категорії у тлумаченнях змісту муніципального управління. Іншими словами, спробуємо з'ясувати наскільки часто феномен інформації, так само як й інші споріднені з ним феномени (діджиталізація, цифровізація тощо),

використовуються у межах визначень муніципального управління та споріднених з ним за змістом категорій. Деякі з найбільш цитованих тлумачень категоріального змісту дефініції «муніципальне управління» подані у межах таблиці 1.

Таблиця 1. – Підходи до тлумачення муніципального управління

н з/п	Автор	Тлумачення
1	К. Глубоченко	впровадження технологій проектного менеджменту в галузі місцевого самоврядування є тісно пов'язаним з проблематикою <i>управління інформацією</i> та іншими ресурсами фінансового та не фінансового характеру для удосконалення якості адміністративних послуг та розвитку територіальних громад [3]
2	О. Дурман	використання проектного менеджменту з урахуванням інтересів територіальної громади – споживачів результатів проекту. Тому формуванням зв'язків з громадськістю, громадської думки, проведенням муніципальної рекламної діяльності потрібно управляти таким чином, щоб підвищити рівень довіри громади до влади та створити позитивну громадську думку щодо пакету проектів, які будуть реалізовані в межах стратегії розвитку міста. Зустрічі з громадою, громадські слухання, соціологічні опитування, анкетування громадян, обмін інформацією на веб-порталі міської ради відіграють визначальну роль у формуванні проектної системи управління, перевіряючи її на правильність (відповідність очікуванням громади) [4]
3	Л. Казьмір	розглядає системи управління розвитком великих міст з широким використанням <i>новітніх технологій</i> менеджменту та <i>інновацій</i> для досягнення поставлених цілей, особливу увагу звертає на питання, безпосередньо пов'язані з розробкою методів проектування інституційного середовища управління розвитком великих міст в сучасних умовах [5]
4	Г. Лучко, Т. Лебідь, І. Когут	аналіз <i>сучасних ефективних управлінських інструментів</i> , одним з яких є проектна методологія. Знання методології управління проектами дає змогу компаніям успішно, вчасно та якісно реалізовувати їх проекти, вклавшись у визначений бюджет [6]
5	Г. Монастирський, Д. Савчук	необхідність модернізувати існуючі та розробляти нові теорії місцевого економічного розвитку з урахуванням гіпотези дослідження громади як економічної системи і відмовитися від архаїчно-догматичного підходу до забезпечення розвитку низового територіального рівня, впроваджувати <i>новаторсько-інноваційні концепції</i> управління на засадах менеджменту [7]
6	В. Онищенко	впровадження в системах муніципального управління проектного менеджменту РМО – підхід, який часто використовують у бізнесі та ІТ для покрокового втілення проектів за стандартизованою схемою. Головна мета такого підходу: підвищити ефективність роботи команди, реалізовувати та координувати проекти і, як наслідок, швидше й краще досягати цілей. Впровадження проектного менеджменту в бізнесі та в муніципалітетах суттєво

		<p>відрізняється. Так, в органах місцевого самоврядування процеси планування залежать від задоволення очікувань та потреб залучених осіб (містяни, бізнес, донори), а не від прагнення отримати прибуток. Окрім того, міські ради часто працюють з обмеженими фінансовими та людськими ресурсами, доступу до технологій та знань. І, попри це, мають надавати якісні послуги та створювати ефективні інструменти. Тому дуже важливо правильно планувати та розподіляти ресурси, щоб досягати поставлених цілей [8]</p>
7	К. Солянник	<p>реформування адміністративної структури муніципальної влади має відбутися шляхом створення єдиного органу місцевого самоврядування, що в організаційному, конституційно-правовому та цивільно-правовому статусі представлятиме єдину структуру. Саме такий шлях відповідатиме європейським стандартам організації муніципального менеджменту і створить просту та демократичну систему управління населеними пунктами (їх об'єднаннями). На чолі такого органу (муніципалітету) стоятиме місцева рада, що визначатиме всю муніципальну політику і нести відповідальність за реалізацію всього кола повноважень (як власних, так і делегованих); розподіл конкретних повноважень у структурі цього органу має більш динамічний та ефективний характер [9]</p>
8	В. Шпачук, О. Кулеба	<p>стратегічне планування на муніципальному рівні є дієвим інструментом управління соціально-економічним розвитком муніципальних утворень, за допомогою якого відбувається створення збалансованого державного (муніципального) регулювання економічних процесів, що відбуваються на відповідній території; узгодження різних стратегій, планів і програм, розроблених як органами влади, так й окремими господарюючими суб'єктами, і їх реалізацію на території муніципального утворення [10]</p>
9	Л. Форсайт (L. Forsyth)	<p>органи місцевого самоврядування сьогодні стикаються з важливою можливістю зробити революцію у тому, як вони функціонують і як вони відповідають швидко мінливим потребам та очікуванням своїх клієнтів у <i>цифрову епоху</i> – громадян, підприємства, партнери, лідери та зацікавлені сторони по всьому світу різноманітні міста та спільноти, яким вони служать. Місцева влада має унікальні можливості для швидкого виявлення та реагування на потреби своїх клієнтів на місцевому рівні спільноти всюди, включаючи громадян та платників податків, пацієнти охорони здоров'я, школи, користувачів громадського транспорту, підприємств, клієнтів, постачальників, співробітників, туристів та відвідувачів. <i>Майбутнє сектора місцевого самоврядування це цифрове</i>, керування даними та орієнтовання на клієнта-громадянина, поставленого в самий центр сучасної місцевої державної організації [11]</p>
10	Д. Брайсон (J. Bryson)	<p>вийти за рамки стратегії як планування. Раніше стратегія була простішою: потрібно було проаналізувати ситуацію, поставити цілі, скласти довгостроковий план їх досягнення, а потім виконати цей план. Стратегія буде досить стабільною у довгостроковій перспективі, і</p>

		<p>за систематичних зусиль цілі можуть бути досягнуті. Розглянемо розумне місто. Історично склалося так, що в містах було мало інструментів для керування транспортними потоками – обмежувалися, наприклад, дорожніми знаками та регулювальниками. Сьогодні геопросторові дані дозволяють місцевому уряду зчитувати транспортні потоки в режимі реального часу та запобігати заторам за допомогою автоматичних заходів, таких як перекриття доріг, регулювання світлофорів та обмежень швидкості, а також оновлення маршрутів у навігаційних системах автомобілів. Іншими словами, рух у містах став набагато пластичнішим. У цій та інших нестабільних умовах стратегічний підхід повинен полягати не лише у плануванні очікуваного майбутнього, а й у тому, щоб передбачати та формувати це майбутнє [12]</p>
--	--	---

За результатами аналізу змісту таблиці 1, а також тих тлумачень феномену муніципального управління які залишилися по за її межами але були розглянуті авторами, можемо сформулювати такі основні узагальнення:

По-перше, переважна більшість визначень фокусується на меті та очікуваних результатах муніципального управління (наприклад, на: розвитку територіальних громад (К. Глубоченко); формуванні позитивної громадської думки (О. Дурман); задоволенні очікувань територіальної громади (В. Онищенко) тощо). Крім того, у визначеннях домінує думка щодо можливості (необхідності) сприйняття муніципального управління через призму проблематики проектного та стратегічного менеджменту.

По-друге, думка вітчизняних та зарубіжних вчених щодо категоріального змісту муніципального управління не є тотожною. Наприклад, вітчизняні вчені зосереджуються навколо питань механізмів (підходів) досягнення мети муніципального управління, в той час як зарубіжні вчені апелюють до проблематики ресурсного забезпечення досягнення мети. Слід звернути увагу, що саме у межах тлумачень зарубіжних вчених актуалізується не аби яка значущість інформації як ресурсу, а також звертається увага на потенціали похідних від неї феноменів, а саме – цифровізації (наприклад, згадка Л. Форсайтом цифрової епохи як середовища для реалізації муніципального управління) та діджиталізації. Крім того, зарубіжні вчені звертають увагу на практиці використання адаптивних та гнучких структур проектного

менеджменту для вирішення питань розвитку адміністративно-територіальних одиниць.

По-третє, реалізація потенціалів інформації та інформаційних технологій, так само як й потенціалів похідних від неї феноменів, в системі муніципального управління, дозволяє вести мову про наближення управлінської послуги органів публічного управління до її безпосередніх одержувачів (представників територіальної громади). Використання інформаційних (новітніх) технологій під час опрацювання та реалізації управлінського рішення дозволяє вести мову про підвищення ефективності управлінської послуги (наприклад, за рахунок зменшення собівартості управління з одночасним збереженням, а можливо й підвищенням, якості кінцевого продукту). Отже, використання інформаційних (новітніх) технологій в муніципальному управлінні сприяє, з одного боку, підвищенню рівня демократизації взаємодії між суб'єктами та об'єктами управління (безперервний та необтяжливий доступ до послуг; формування дружнього (комфортного) до споживача послуг середовища; забезпечення принципу відкритості та підзвітності влади; популяризація участі громадян в управлінні адміністративно-територіальної одиниці тощо) а з іншого – підвищенню якості управлінської послуги (вичерпаність наданої інформації та її релевантність; своєчасність отримання тощо).

Вище сформульовані узагальнення не вичерпують змісту проблематики місця та ролі інформації (діджиталізація, цифровізація, інформаційні технології тощо), а отже потребують на свій подальший розвиток. Найбільш перспективним з напрямів такого розвитку може стати той з них, який пов'язаний із з'ясуванням можливостей (потенціалів) використання штучного інтелекту як для формування змісту управлінських рішень в системі публічного управління, так й для аналізу отриманих за ними результатів.

Список використаних джерел

1 Стратегія реформування державного управління України на 2022-2025 роки: розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.07.2021 р. № 831-р. *Офіційний вісник України*. 2021. №61. С. 17.

2 Презентації конференції: *Заключний документ міжнародної конференції «Стратегія адміністрування реформи: рекомендації SIGMA Урядові України»*: проєкт. міжнар. конф., м. Київ, 5 липня 2006 р. Київ, 2006. С. 1–4.

3 Глубоченко К. Особливості застосування технологій проектного менеджменту в галузі місцевого самоврядування. *Логос електронний науковий журнал*. Т. 214. Вип. 202. 2013. С. 84-87.

4 Дурман О. Використання проектного менеджменту в діяльності органів місцевого самоврядування. *Вісник ХНТУ, № 3(74)*. 2020. С. 1-8.

5 Казьмір Л. Методологічні особливості модернізації системи управління розвитком великих міст. *Економіка міста та урбаністика*. 2018. С. 1-14.

6 Лучко Г. Лебідь Т. Когут І. Сучасний стан та проблеми розвитку проектного менеджменту в Україні. *Економіка і суспільство*. №9. 2017. С. 495-500.

7 Монастирський Г., Савчук Д. Модернізаційний підхід до управління економічним розвитком громад. Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. 2018. С. 1-9.

8 Онищенко В. Проектний менеджмент у місцевих радах: чому його варто впроваджувати. Децентралізація. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/15604?page=3> (дата звернення: 15.10.2023).

9 Соляник К. Муніципалітети як органи місцевого самоврядування в Україні. Аспекти самоврядування. 2003. С. 1-26.

10 Шпачук В, Кулеба О. Засади й особливості стратегічного планування на муніципальному рівні. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. Серія: Публічне управління та адміністрування. 2022. С. 1-8.

11 Forsyth L. The future of local government. KPMG International. 2021.

12 Bryson. J. The future of public and nonprofit strategic planning in the United States. *Public Administration Review*. 2010. С. 1-13.

Д'яченко К. С., Круглов В. В.

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

**МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯМ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНИМ
ПАРТНЕРСТВОМ**

**INTERNATIONAL EXPERIENCE OF REGULATORY AND LEGAL
PROVISION OF PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP MANAGEMENT**

Державно-приватне партнерство (ДПП) являє собою систему відносин між державним та приватним партнерами, при реалізації яких ресурси обох сторін об'єднуються з відповідним розподілом ризиків, відповідальності та винагород (відшкодувань) між ними, для взаємовигідної співпраці на довгостроковій основі у створенні (відновленні) нових та/або модернізації (реконструкції) наявних об'єктів, які потребують залучення інвестицій.

Враховуючи відносну новизну вказаного інституту в Україні актуальним є розгляд, аналіз та імплементація найкращих міжнародних напрацювань і підходів в регулюванні питань нормативно-правового забезпечення управлінням ДПП.

Верховенство права, захист прав власності та договірних прав є одними з ключових умов, що підкреслюється в Принципах ОЕСР щодо участі приватного сектору в інфраструктурі [1, с. 15]. Неможливість реалізації вищевказаного без існування ефективної системи нормативно-правового забезпечення не піддається сумніву.

Правова база ДПП становить собою складну систему законів, нормативно-правових актів та політик, що визначають як плануються та реалізуються проєкти ДПП. Нормативно-правова база впливає, в тому числі, на застосування та використання державно-приватного партнерства в певному секторі державного управління, тобто чи є проєкти ДПП дозволеними/заохочуваними/забороненими/недозволенними), на здатність сторін

укладати договори ДПП, процеси, за допомогою яких планується та реалізується проєкт, його умови, зокрема [2].

В більшості випадків нормативно-правова база ДПП все ж залежить від правової традиції в країні – правової системи загального права (англосаксонська правова сім'я) чи системи континентального права (романо-германська правова сім'я). У правових системах континентального права діяльність держави кодифікована, як правило, у вигляді галузі адміністративного права. Закони та кодекси в цій галузі, у поєднанні з іншими законодавчими актами, такими як цивільний кодекс, господарський кодекс, регулюють процеси, що пов'язані з виникненням та реалізацією проєктів в сфері ДПП. Правові системи, що відносяться до системи загального права є все ж менш директивними, з меншою кількістю законодавства, що регулює ДПП та його окремі напрямки, процедури, але мають в собі використання системи правового прецеденту.

Тобто, країни з системою континентального права, до якої відноситься і Україна, зазвичай вимагають спеціального законодавства, яке дозволяє здійснювати ДПП, і встановлює правила щодо того, як ДПП буде впроваджуватися та реалізовуватися. Однак і багато країн загального права також створюють законодавство про ДПП як обов'язкову форму регулювання системи ДПП. Це може бути як спеціальний закон про ДПП, складова ширшого закону про управління державними фінансами, підзаконні акти, такі як виконавчі накази, президентські укази, нормативні акти або їх комбінація [3]. Тобто, основна тенденція нормативно-правового забезпечення управлінням ДПП – наявність спеціального законодавства про ДПП.

Замість прийняття окремого закону про ДПП іноді використовують зміну існуючих законів, щоб врахувати особливості ДПП. Хоч наявність спеціального закону про ДПП й може допомогти підвищити його популярність і продемонструвати прихильність програмам, однак, завжди необхідно враховувати особливості вже існуючого законодавства, щоб уникнути правових колізій. Досить частим є підхід, коли закони про ДПП можуть встановлювати

лише найбільш керівні принципи для програм ДПП, процесів та інституційних обов'язків і політик, такі як регулювання питань вибору проєктів ДПП, розгляду спорів, управління державними фінансами, тощо.

Гарним прикладом такого варіанту є французьке законодавство, що законом встановлює правову та інституційну основу для ДПП у Франції водночас з наявністю регулювання окремих питань ДПП в законодавстві про державні та муніципальні органи влади, законодавстві в сфері урбаністики, оподаткування, грошово-кредитної політики та фінансів для покращення системи ДПП у Франції [4].

На нашу думку, для України також є релевантним досвід нормотворчості в ДПП таких сусідніх держав, як то Румунія та Польща, що так само пройшли шлях від соціалістичного минулого до конкурентноспроможних ринкових економік в рамках Європейського Союзу [5]. Наявність окремо пропрацьованого законодавства в певних галузях державного управління, де залучення приватного партнера дало свої позитивні результати, свідчить, як мінімум, що їх досвід варто розглядати, враховуючи схожість культур, адміністративно-територіального устрою та економічного стану на початку шляху до членства в Європейському Союзі.

Варто зазначити так само і про значну користь від розробки та реалізації спеціальних середньострокових та (або) довгострокових програм розвитку ДПП, що підкріплюється світовим досвідом. Подібні проєкти дають змогу громадськості не просто забезпечити контроль за їх виконанням, але й надають певні гарантії приватному сектору стосовно намірів щодо потенційної реалізації проєктів у майбутньому [6, с. 301]. Для України вкрай актуальними є розробка спеціальних середньострокових та (або) довгострокових програм розвитку ДПП за різними напрямками економіки.

Отже, нормативно-правове забезпечення ДПП є ключовою умовою для його ефективного функціонування. Законодавство про ДПП має бути достатньо гнучким, щоб адаптуватися до змін у ринкових умовах та потребах суспільства, а також захищати права та інтереси всіх учасників партнерства, включаючи

державні органи, приватних партнерів та громадськість.

Для України є актуальним подальше вдосконалення нормативно-правової бази ДПП, а також розробка та реалізація спеціальних програм розвитку ДПП. Це сприятиме підвищенню ефективності ДПП та його привабливості для приватних інвесторів, що дозволить залучити інвестиції для реалізації суспільно важливих проєктів.

Список використаних джерел

1 OECD Principles for Private Sector Participation in Infrastructure. URL: <https://www.oecd.org/daf/inv/investment-policy/38309896.pdf>.

2 The Guide to Guidance How to Prepare, Procure and Deliver PPP Projects. The European PPP Expertise Centre (EPEC). URL: https://ppp.worldbank.org/public-private-partnership/sites/ppp.worldbank.org/files/documents/EPEC_Guide%20to%20Guidance_EN.pdf.

3 Establishing the ppp framework. Public-private-partnership legal resource center. URL: https://ppp.worldbank.org/public-private-partnership/PPP_Online_Reference_Guide/Establishing_PPP_Framework.

4 Mission d'appui au Financement des Infrastructures. URL: <https://www.economie.gouv.fr/fininfra/ressources>.

5 International Project Finance and PPPs: A Legal Guide to Key Growth Markets / ed. by J. Delmon, V. Rigby Delmon. Kluwer Law International, 2012.

6 Білоус А. О. Світовий досвід впровадження системи державно-приватного партнерства в Україні. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2013. Вип. 112(2). С. 299-306. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmv_2013_112\(2\)_38](http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmv_2013_112(2)_38).

Каленюк Н. П., Круглов В. В.

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

**МОДЕЛІ ПАРТНЕРСТВА МІЖ ДЕРЖАВНИМИ ТА ПРИВАТНИМИ
СЕКТОРАМИ У НАВЧАННІ ТА ПІДВИЩЕННІ КВАЛІФІКАЦІЇ
МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ**

**MODELS OF PARTNERSHIP BETWEEN PUBLIC AND PRIVATE SECTORS
IN THE TRAINING AND PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF
HEALTHCARE WORKERS**

Сфера охорони здоров'я є основою добробуту будь-якого суспільства, а компетентність медичних працівників лежить в основі надання якісних медичних послуг. Навчання та професійний розвиток медичних працівників стали вирішальними факторами у забезпеченні ефективності та сталості систем охорони здоров'я. У цьому контексті зростає тенденція до партнерства між державним і приватним секторами як стратегія задоволення зростаючого попиту на кваліфікованих медичних працівників.

Партнерство між державним і приватним секторами в охороні здоров'я, яке реалізується в моделі державно-приватного партнерства (ДПП), в останні декілька десятиліть привертає значну увагу та викликає численні дискусії. Вказані партнерства охоплюють широкий спектр співпраці – від навчання та освіти до досліджень і надання медичних послуг [1]. Дослідники вказаної тематики достатньо активно проводять аналіз моделей партнерства між державним і приватним секторами у підготовці та професійному розвитку медичних працівників з метою розуміння їхнього впливу, переваг, викликів і наслідків для системи охорони здоров'я.

Одним з основних чинників реалізації ДПП у сфері охорони здоров'я є ефективне використання ресурсів. Як державний, так і приватний сектори мають значні переваги. Суб'єкти державної сектору володіють інфраструктурою, регуляторними повноваженнями та функціонально мають

надавати широкий спектр медичних послуг. З іншого боку, суб'єкти приватного сектору забезпечують фінансовий капітал, інновації та ефективність. Об'єднуючи наявні ресурси, ДПП може оптимізувати використання вказаних активів, таким чином забезпечуючи більш економічно ефективні програми навчання та розвитку для медичних працівників [2].

Сфера охорони здоров'я характеризується швидким розвитком медичних знань і технологій. Це зумовлює необхідність доступу медичних працівників до спеціалізованого навчання та експертної роботи. Заклади приватного сектору, включаючи медичні навчальні заклади, дослідницькі організації та медичні корпорації, можуть запропонувати індивідуальні програми, які відповідають конкретним потребам медичних працівників. Державно-приватне партнерство полегшує доступ до таких спеціалізованих ресурсів, гарантуючи, що медичні працівники отримають сучасну та актуальну підготовку.

У багатьох регіонах доступ до медичної освіти та навчання є обмеженим, особливо у віддалених районах або з недостатнім ступенем обслуговування. Державно-приватне партнерство має потенціал для розширення доступу до медичної освіти шляхом створення навчальних центрів і програм у тих регіонах, де вони найбільше потрібні. Це забезпечує більш справедливий розподіл знань і навичок у сфері охорони здоров'я, тим самим покращуючи доступність і якість медичної допомоги.

Залучення приватного сектору часто привносить збільшення інновацій та конкуренції в медичну освіту, що заохочує навчальні заклади постійно вдосконалювати свої програми, щоб залишатися конкурентоспроможними. Впровадження інноваційних методів і технологій навчання підвищує загальну якість медичної освіти, що в кінцевому підсумку приносить користь медичним працівникам та споживачам послуг системи охорони здоров'я [3].

Причиною все більшого поширення державно-приватного партнерства в сфері охорони здоров'я є взаємодоповнюючі сильні сторони обох секторів. Стратегічне узгодження ресурсів, доступ до спеціалізованого навчання, розширення освітніх можливостей, інновації та адаптивність до мінливих

потреб охорони здоров'я – все це робить ДПП привабливим вибором для навчання та професійного розвитку медичних працівників.

Однією з основних переваг ДПП у сфері охорони здоров'я є його потенціал економічної ефективності. Розподіляючи фінансовий тягар між державними та приватними суб'єктами, такі партнерства часто можуть знизити загальну вартість програм навчання та розвитку в галузі. Це, в свою чергу, зменшує витрати на підготовку кваліфікованих кадрів, що дозволяє спрямувати ресурси на інші важливі медичні послуги.

Завдяки реалізації проєктів ДПП медичні працівники отримують доступ до спеціалізованого навчання, сучасного обладнання та ширшого спектру ресурсів. Це сприяє підвищенню якості медичної освіти, що в кінцевому підсумку призводить до кращого догляду за пацієнтами. Крім того, ДПП може поширити медичну освіту на райони з недостатнім рівнем обслуговування, забезпечуючи більш справедливий розподіл ресурсів у сфері охорони здоров'я.

Водночас, баланс між мотивами отримання прибутку приватними партнерами та цілями партнерства у сфері охорони здоров'я може призвести до конфлікту інтересів. Такими конфліктами необхідно виважено управляти, щоб запобігти потенційним проблемам, таким як надання пріоритету фінансовій вигоді над освітою медичних працівників та доглядом за пацієнтами.

Підтримка довгострокової прихильності як державних, так і приватних партнерів може бути складним завданням. Забезпечення сталості партнерства, особливо в умовах мінливого політичного середовища або економічних умов, вимагає ретельного планування та стратегічного планування обох сторін.

Отже, державно-приватне партнерство в сфері охорони здоров'я пропонує численні переваги, включаючи економічну ефективність, гнучкість, покращення доступу, якості та розподіл ризиків. Однак вказані сучасні підходи можуть супроводжуватися низкою викликів, пов'язаних з державним регулюванням, конфліктами інтересів, ускладненими процесами узгодження та довгостроковою стійкістю. Успішне вирішення наявних проблем з одночасною максимізацією переваг має вирішальне значення для використання повного

потенціалу ДПП у навчанні та професійному розвитку в галузі охорони здоров'я.

Список використаних джерел

1 Турчак Д. В. Суть та значення державно-приватного партнерства у сфері охорони здоров'я. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2019. №. 10. С. 127–131.

2 Круглов В. В. Державно-приватне партнерство в секторі охорони здоров'я. *Публічне управління та адміністрування в Україні*. 2018. Вип. 3. С. 61–64.

3 Круглов В. Моделі державно-приватного партнерства у сфері науки та освіти. *Сучасні технології комерційної діяльності і логістики*: Зб. матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції. Київ : КНЕУ, 2020. С. 289–290.

Карпов Д. М.,

заступник начальника управління – начальник відділу захисту інформаційних систем управління інформаційних систем та електронних реєстрів Головного управління Пенсійного фонду України
у Харківській області,
м. Харків, Україна

Круглов В. В.,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ВПЛИВ ЕКОНОМІЧНИХ І ДЕМОГРАФІЧНИХ ФАКТОРІВ НА РЕАЛІЗАЦІЮ ЗАВДАНЬ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПЕНСІЙНИМ ФОНДОМ УКРАЇНИ

INFLUENCE OF ECONOMIC AND DEMOGRAPHIC FACTORS ON THE IMPLEMENTATION OF TASKS OF PUBLIC ADMINISTRATION BY THE PENSION FUND OF UKRAINE

Пенсійна система відіграє фундаментальну роль у забезпеченні добробуту людей похилого віку, надаючи їм фінансову безпеку в період виходу на пенсію.

В контексті України ефективне управління Пенсійним фондом має вирішальне значення для забезпечення засобів до існування пенсіонерів та підтримки соціальної стабільності. Існує складний взаємозв'язок між економічними та демографічними факторами та їх вплив на реалізацію завдань публічного управління Пенсійним фондом України (ПФУ). Економічна стабільність, рівень інфляції, демографічні зміни та динаміка робочої сили – все це суттєво впливає на можливості пенсійної системи. Розуміння того, як ці фактори взаємопов'язані та впливають на стійкість фонду, є важливим для розробки ефективної політики. Аналізуючи цей взаємозв'язок, політики та зацікавлені сторони можуть приймати обґрунтовані рішення, спрямовані на підвищення ефективності та довгостроковості пенсійної системи, тим самим сприяючи фінансовій безпеці та покращенню якості життя людей похилого віку.

Пенсійний фонд України, як і будь-яка пенсійна система, перебуває під значним впливом економічних чинників, які впливають на його фінансову спроможність та здатність виконувати свої зобов'язання перед пенсіонерами. Економічна стабільність є основою для забезпечення життєздатності Пенсійного фонду України. Зміни економічного стану країни, в тому числі рецесії та підйоми, можуть безпосередньо впливати на надходження до фонду. Інфляція є ще одним критично важливим фактором; вона знижує купівельну спроможність пенсійного забезпечення, що вимагає коригування з метою приведення доходів пенсіонерів у відповідність до прожиткового мінімуму. Навпаки, процвітаюча економіка з широкими можливостями працевлаштування призводить до вищих внесків до Пенсійного фонду, що зміцнює його фінансову спроможність.

Ефективне публічне управління економічними факторами є вкрай важливим для підтримки платоспроможності Пенсійного фонду України та забезпечення обіцяних виплат пенсіонерам. Держава має уважно стежити за макроекономічними показниками та вживати відповідних заходів для пом'якшення негативних наслідків, забезпечуючи стійкість пенсійної системи для майбутніх поколінь.

Демографічні фактори відіграють вирішальну роль у формуванні структури та фінансової стабільності Пенсійного фонду України. Старіння населення є провідною демографічною тенденцією, яка суттєво впливає на пенсійну систему. Зі старінням населення збільшується кількість пенсіонерів по відношенню до населення працездатного віку, що призводить до зростання попиту на пенсійні виплати. Станом на початок 2020 р. частка осіб віком 65 років і старше становило в Україні 17,1 % [1]. Цей демографічний зсув може призвести до перенапруження ресурсів Пенсійного фонду України, що потребує коригування внесків або політики щодо пенсійного віку для забезпечення його життєдіяльності.

Крім того, рівень народжуваності та динаміка робочої сили безпосередньо впливають на стан фонду. Зниження рівня народжуваності зменшує кількість майбутніх платників внесків до пенсійної системи, що потенційно може призвести до дефіциту коштів. Крім того, зміни в динаміці робочої сили, такі як зростання неформальної зайнятості або скорочення робочої сили, можуть вплинути на загальний обсяг внесків до Пенсійного фонду України.

Для вирішення демографічних проблем необхідні актуальні стратегічні документи, які б враховували мінливий демографічний ландшафт. Впровадження політики, яка заохочує вищі показники народжуваності та активну участь у формальній робочій силі [2], може допомогти зменшити навантаження на пенсійну систему. Крім того, коригування пенсійного віку та сприяння сталому зростанню населення є важливими кроками для забезпечення життєздатності та довгострокової стійкості ПФУ.

Адаптація до економічних та демографічних змін вимагає комплексних реформ у пенсійній політиці. Необхідно переглянути вимоги до пенсійного віку, скоригувати ставки внесків та структурувати пенсійні виплати відповідно до змін в економіці та демографічних зрушень. Впровадження політики, яка заохочує відтермінування виходу на пенсію та гнучкі варіанти пенсійного забезпечення, може потенційно зменшити навантаження на Пенсійний фонд України.

Сприяння довгостроковому фінансовому плануванню має важливе значення для стійкої пенсійної системи. Ініціативи мають бути спрямовані на інформування працюючого населення про важливість заощаджень на пенсію у ранньому віці. Заохочення участі в пенсійних програмах та надання податкових пільг для довгострокових заощаджень може мотивувати людей належним чином планувати свій вихід на пенсію. Програми та семінари з фінансової грамотності можуть надати громадянам знання та навички, необхідні для прийняття обґрунтованих фінансових рішень, що забезпечить більш безпечну та заможну старість.

Впроваджуючи вказані комплексні стратегії, Україна може зміцнити свою пенсійну систему, ефективно долаючи економічні та демографічні виклики, і забезпечити надійну систему соціального захисту для свого старіючого населення.

Отже, дієве публічне управління Пенсійним фондом України нерозривно пов'язане з економічною стабільністю, демографічними змінами та виваженими політичними рішеннями. Економічні чинники, включаючи стабільність, інфляцію, рівень зайнятості та заробітної плати, суттєво впливають на фінансові можливості ПФУ та його здатність виконувати пенсійні зобов'язання. Врахування вказаних факторів вимагає адаптивної політики, яка б зважала на мінливий економічний ландшафт. Аналогічно, демографічні чинники, зокрема старіння населення та рівень народжуваності, суттєво впливають на Пенсійний фонд України, змінюючи баланс між платниками внесків і пенсіонерами.

Для ефективного вирішення проблем, спричинених економічними та демографічними факторами, необхідний комплексний підхід. Реформи в пенсійній політиці, що охоплюють коригування пенсійного віку та структурування виплат, є необхідними для адаптації до мінливих демографічних умов. Крім того, заохочення довгострокового фінансового планування через освітні ініціативи забезпечує стійкість пенсійної системи. Реалізація вказаних стратегій Україною може зміцнити національну пенсійну систему, забезпечивши фінансову безпеку для старіючого населення та

прокласти шлях до стійкого пенсійного майбутнього. Стале публічне управління пенсійним забезпеченням є не лише фіскальним імперативом, але й свідченням прихильності держави до добробуту громадян.

Список використаних джерел

1 Населення України. Демографічні тенденції в Україні у 2002-2019 рр. : кол. моногр. / за ред. О. М. Гладуна; НАН України, Ін-т демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи. Київ, 2020. 174 с.

2 Круглов В. Державна політика трансформації ринку праці: виклики цифрової епохи. *Науковий вісник: Державне управління*. 2021. № 1(1(7)). С. 140–161. DOI: [https://doi.org/10.32689/2618-0065-2021-1\(7\)-140-161](https://doi.org/10.32689/2618-0065-2021-1(7)-140-161).

Костіна В. В., Круглов В. В.

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ ЯК ФАКТОР ЗБАЛАНСОВАНОГО ТА СТАЛОГО ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

STRATEGIC REGIONAL DEVELOPMENT MANAGEMENT AS A FACTOR OF BALANCED AND SUSTAINABLE ECONOMIC GROWTH

Стратегічне управління регіональним розвитком є фундаментальним інструментом для формування економічної траєкторії територіальних утворень. Цей підхід передбачає систематичну розробку та реалізацію планів, політик та ініціатив, спрямованих на сприяння сталому та збалансованому економічному зростанню в регіонах. Значення стратегічного управління в регіональному розвитку полягає в його здатності спрямовувати економічне зростання на гармонійний і сталий шлях. Сприяючи формуванню довгострокового бачення, налагодженню співпраці між зацікавленими сторонами, оптимізації розподілу ресурсів та адаптації до мінливої динаміки, стратегічне управління стає потужною силою, що концентрує зусилля у сфері розвитку. Розуміння різних

аспектів стратегічного управління регіональним розвитком має вирішальне значення для політиків, науковців і державних службовців, які прагнуть зорієнтуватися в складнощах регіонального розвитку та зробити свій внесок у загальне процвітання та стабільність регіонів.

Стратегічне управління регіональним розвитком ґрунтується на фундаментальних принципах, якими керуються при плануванні, реалізації та оцінці ініціатив розвитку в межах певної адміністративної одиниці. Перш за все, важливим є створення довгострокового бачення та комплексного стратегічного плану розвитку для регіону. Таке бачення окреслює бажаний майбутній стан, дозволяючи зацікавленим сторонам ефективно спрямовувати свої зусилля та ресурси.

Крім того, надзвичайно важливим є залучення зацікавлених сторін з різних сфер, таких як державні органи, місцеві громади, бізнес та неурядові організації. Співпраця сприяє формуванню почуття причетності та гарантує, що різні точки зору та досвід сприяють прийняттю обґрунтованих рішень [1]. Оптимізація та розподіл ресурсів є ще одним принципом, який наголошує на ефективному використанні наявних ресурсів для підтримки ініціатив, що відповідають стратегічним цілям регіону.

Нарешті, ключовими є адаптивність і гнучкість. Враховуючи мінливий характер соціально-економічної динаміки, надзвичайно важливою є здатність реагувати на зміни та безперешкодно коригувати стратегії для вирішення нових викликів або використання нових можливостей. Прийняття вказаних принципів закладає основу для ефективного стратегічного управління, спрямовуючи регіональний розвиток на траєкторію збалансованого та сталого економічного зростання.

Стратегічне управління регіональним розвитком використовує різні механізми та підходи для забезпечення сталого та збалансованого економічного зростання в межах певних адміністративних територій. Диверсифікація економіки є фундаментальним підходом, спрямованим на зменшення залежності від однієї галузі чи сектору. Розвиваючи різноманітні види

економічної діяльності, регіони можуть підвищити стабільність і стійкість до економічних змін.

Інвестиції в критичну інфраструктуру є ще одним важливим механізмом, який забезпечує регіони необхідними транспортними, енергетичними та технологічними об'єктами для підтримки зростання бізнесу та підвищення загальної якості життя. Інновації та впровадження технологій є важливими компонентами, що сприяють інтеграції передових технологій для підвищення продуктивності, конкурентоспроможності та стійкості в різних галузях.

Поєднання різних механізмів і підходів, інтегрованих та адаптованих до конкретного контексту регіону, розширюють можливості стратегічного управління регіональним розвитком для спрямування економічного зростання у збалансованому та сталому напрямку. Це дозволяє регіонам адаптуватися до мінливих економічних ландшафтів і сприяти довгостроковому процвітанню.

Збалансоване економічне зростання є ключовою метою для регіонів, які прагнуть сталого та справедливого розвитку в різних секторах. Диверсифікація економіки відіграє ключову роль у зменшенні ризиків, пов'язаних з надмірною залежністю від однієї галузі. Заохочуючи поєднання різних галузей і видів діяльності, регіони можуть забезпечити стабільність і стійкість перед складнощами економічних коливань. Не менш важливими є інвестиції в інфраструктурні проєкти. Адекватна транспортна, енергетична та технологічна інфраструктура необхідна для підтримки різноманітної економічної діяльності та зв'язку регіонів зі світовими ринками. Крім того, сприяння інноваціям та впровадженню технологій має важливе значення для підвищення продуктивності та конкурентоспроможності в різних секторах [2].

Стале економічне зростання передбачає сприяння економічному прогресу з урахуванням збереження довкілля та добробуту нинішнього та майбутніх поколінь. Для досягнення цього необхідний комплексний і стратегічний підхід. Перш за все, важливим є включення принципів сталого розвитку в політичні документи. Це передбачає просування екологічно чистих практик, відповідальне управління ресурсами та інтеграцію відновлюваних джерел

енергії.

Крім того, інвестиції у сталі технології та практики мають вирішальне значення для зменшення вуглецевого сліду та мінімізації деградації довкілля. Наголос на моделях циркулярної економіки, які надають пріоритет переробці та зменшенню відходів, сприяє створенню більш стійкої економічної системи. Крім того, створення стимулів для екологічно відповідальної поведінки в галузях і громадах може сприяти сталому зростанню. Податкові пільги, гранти та субсидії на впровадження «зелених» технологій та сталих практик мотивують підприємства до екологічно свідомої діяльності [3]. Сприяння соціальній справедливості та інклюзивності є невід'ємною складовою сталого розвитку. Забезпечення справедливого розподілу благ економічного зростання та уваги до вразливих верств населення сприяє створенню більш сталого та справедливого суспільства.

Просуваючи сталі практики та стратегії на всіх рівнях суспільства, регіони можуть досягти економічного зростання, яке буде не лише процвітаючим, але й екологічно та соціально стійким у довгостроковій перспективі.

Стратегічне управління регіональним розвитком є основою для досягнення збалансованого та сталого економічного зростання в регіонах. Комплексний підхід, що ґрунтується на таких ключових принципах, як довгострокове бачення, співпраця із зацікавленими сторонами, оптимізація ресурсів та адаптивність, слугує каталізатором для сприяння всебічному розвитку. Диверсифікуючи економічну діяльність, інвестуючи в критично важливу інфраструктуру, сприяючи інноваціям та розвитку освіти, регіони можуть досягти збалансованого економічного зростання. Інтеграція принципів сталого розвитку в стратегічне управління дозволяє забезпечити екологічно відповідальний розвиток, гарантуючи, що економічний прогрес не ставить під загрозу потреби майбутніх поколінь. Досягнувши гармонійного балансу між економічним зростанням, соціальною справедливістю та екологічною сталістю, регіони можуть створити стійкі та процвітаючі громади.

Отже, стратегічне управління регіональним розвитком відіграє ключову роль у формуванні майбутнього територіальних утворень. Політичні лідери, зацікавлені сторони та громади повинні співпрацювати та інвестувати в сталі стратегії, щоб стимулювати економічне зростання, яке охоплює сьогоденні потреби та водночас формує майбутні підвалини для нащадків. Ефективне застосування принципів стратегічного управління, безсумнівно, прокладе шлях до більш збалансованого та сталого економічного зростання.

Список використаних джерел

1 Круглов В. В., Стадник В. В. Державно-приватне партнерство як інструмент регіонального розвитку. *Теорія та практика державного управління*. 2017. №. 2. С. 78–84.

2 Круглов В. В. Стратегічний розвиток держави на основі впровадження інноваційно-інвестиційної політики. Інноваційні підходи до розвитку управління: монографія. Заг. ред. д-ра екон. наук, професора Н. Е. Аванесової. Харків: ФОП Мезіна В. В., 2022. С. 7–48.

3 Європейський зелений курс: можливості та загрози для України». Аналітичний документ. Ресурсно-аналітичний центр «Суспільство і довкілля», 2020. 74 с.

Краснобай О. С., Терещенко Д. А.

*Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна*

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІАЛЬНОЇ СКЛАДОВОЇ СУТНОСТІ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ

THEORETICAL FOUNDATIONS OF THE CONCEPTUAL AND CATEGORICAL COMPONENT ESSENCE OF YOUTH POLICY

Молодь є важливим і потенційним інтелектуальним ресурсом українського суспільства. Одним із пріоритетів у розбудові прогресивної та передової країни є ефективна національна молодіжна політика. Україна мала

одну із найбільших часток молоді в Європі. У 2020 кількість молоді досягала 10,6 мільйонів, що складало 25% від всього населення [10].

Поряд з цим, сьогодні необхідно усвідомлювати критичну ситуацію в демографічній сфері України як потенційної загрози для національної безпеки держави, адже згідно з останніми даними відбувається старіння населення (низький коефіцієнт народжуваності, високий рівень смертності; доля людей віком 65+ вже перевищує частину молоді до 15 років на 20%) та масовий відтік українців (особливо молодих людей, які активно долучаються до цих процесів) за кордон; населення нашої країни скорочується одним із найшвидших у світі темпів та, як прогнозують, до 2033 року зменшиться до 26-35 мільйонів осіб (35 млн – це надзвичайно оптимістичний сценарій) [11]. Дослідники вказують, що скорочення кількості українців триватиме й надалі.

Саме тому молодіжна політика є дуже важливою для України, оскільки молодь є головним ресурсом її майбутнього розвитку.

Слід зазначити, що Україна має послідовну молодіжну політику, яку регламентують Національна молодіжна стратегія до 2030 року та Закон України «Про основні засади молодіжної політики» [6]. Цей Закон є найважливішим документом у сфері молодіжної політики України. Він встановлює основні принципи реалізації молодіжної політики та містить в собі ключові організаційні, соціально-економічні, правові та політичні засади соціалізації молоді в Україні. Національна молодіжна стратегія до 2030 року, яка затверджена Указом Президента України № 94/2021 від 12 березня 2021 року, спрямована на створення сприятливого середовища для інтелектуального, морального та фізичного розвитку молоді, залучення молодих людей до розробки та реалізації молодіжної політики від загальнодержавного до місцевого рівня та підвищення конкурентоспроможності української молоді [9]. Цей процес потребує постійного реагування та заслуговує на більшу увагу з боку держави. Тому одним із найважливіших стратегічних завдань розвитку кожної країни є регулярне визначення викликів сьогодення та відповідне формування та реалізація ефективної, збалансованої й соціально орієнтованої

молодіжної державної політики.

Питання історії розвитку та реалізації молодіжної політики висвітлені у багатьох працях вітчизняних та іноземних науковців та практиків.

Вивченням обставин щодо формування молодіжної політики нашої країни займалися такі вітчизняні вчені, як М. Головатий, В. Головенько, В. Кулік., Л. Перевалова, М. Перепелиця, Л. Пал (L. Pal). Зокрема, у своїх роботах В. Головенько, досліджуючи як формується і реалізується молодіжна політика в нашій країні, відмітив, що в її основі лежать принципи участі, рівності та доступності, соціальна компенсація, принцип гарантій, принцип пріоритету [1]. Досліджуючи державну молодіжну політику, вчений Перепелиця М. визначає її як системний напрям практичної та теоретичної діяльності її суб'єктів, що здійснюється в усіх сферах життєдіяльності молоді, реалізується з урахуванням умов, специфіки й можливостей регіону [3]. Тема молодіжної політики зустрічається у фундаментальній праці В. Куліка «Молода Україна: Сучасний молодіжний рух та неформальна ініціатива» [4]. У цій роботі розглядається історія українського молодіжного руху в ХІХ столітті від утворення молодіжних об'єднань до наших днів.

Однак, незважаючи на значні напрацювання науковців та практиків, потребують подальшого дослідження питання еволюції, тенденцій розвитку й реалізації молодіжної політики з урахуванням трансформаційних змін.

Мета дослідження полягає в виокремленні фокусу уваги поняття «молодіжна політика», розкритті його змісту, принципів та ролі для розвитку суспільства.

Молодіжну політику прийнято розглядати як діяльність усіх суспільних інститутів для соціального становлення, розвитку і вдосконалення як окремої молодої людини, так і всього молодого покоління [3].

Розкриття сутності молодіжної політики, її принципів та ролі в суспільстві вимагає ґрунтовного аналізу і звернення до історичних витоків.

З 1970-х років молодіжна політика стала самостійним напрямом державної влади в більшості великих країн світу. Саме з цього моменту

почалося масове прийняття законодавчих документів, спеціальних програм у напрямі реалізації прав молоді на працевлаштування та освіту, а також належного вирішення проблем молоді.

На початку 1990-х років понад 100 країн світу прийняли закони, які стосувалися питань соціального забезпечення та розвитку молоді. Близько 90 країн світу створили структури на найвищому державному рівні, які займаються розробкою та координацією молодіжної політики. Серед основних резолюцій та програм ООН, що стосуються молоді, назвемо декілька основних. У 1996 р. ООН прийняла Всесвітню програму дій в інтересах молоді на період до 2000 р. та на наступний період, яка стала міжнародною стратегією вирішення проблем молоді та розширення можливості її участі у житті суспільства.

У квітні 2013 р. Координаційна рада керівників системи ООН схвалила Загальносистемний план дій ООН з питань молоді - як основу управління програмами для молоді в системі ООН.

У новітній історії України поняття державної молодіжної політики на офіційному рівні було подано в Декларації про загальні засади державної молодіжної політики в Україні, що стала першим концептуально-правовим документом щодо державної молодіжної політики. У цьому документі принциповим стало визнання молодіжної політики як «пріоритетного та специфічного» напрямку державної політики, а сама державна молодіжна політика визначалася як системна діяльність держави у відносинах з особистістю, молоддю, молодіжним рухом, що здійснюється в законодавчій, виконавчій, судовій сферах і ставить за мету створення соціально-економічних, політичних, організаційних, правових умов та гарантій для життєвого самовизначення, інтелектуального, морального, фізичного розвитку молоді, реалізації її творчого потенціалу як у власних інтересах, так і в інтересах України [6].

Перший міжнародний огляд молодіжної політики Радою Європи в Україні відбувся у 1997 році. Україна стала 19-ю країною, де проводився огляд

(після Фінляндії, Нідерландів, Швеції, Іспанії, Румунії, Естонії, Люксембургу, Литви, Мальти, Норвегії, Словаччини, Кіпру, Вірменії, Латвії, Угорщини, Молдови, Албанії та Бельгії) [9].

Щодо управління молодіжною політикою, відповідальність за загальний розвиток та впровадження національної молодіжної політики в Україні покладається на Міністерство молоді та спорту України, що відповідає за розробку заходів, спрямованих на пропаганду здорового способу життя, зайнятості молоді, умов для інтелектуального та творчого саморозвитку молоді, соціального розвитку дітей та молоді, гуманістичних цінностей та патріотизму серед молоді.

Обґрунтування понятійно-категоріальної компоненти доречно розпочати з дослідження дефініції «молодіжна політика». Зміст основних визначень категоріальної сутності дефініції «молодіжна політика» представлено у таблиці 1.

Таблиця 1 – Сутність поняття «молодіжна політика»

№	Автор	Зміст
1.	Гайванович І.	Молодіжна політика – це практична діяльність суб’єктів політики, а саме-громадських організацій та інших соціальних інститутів щодо реалізації ідей, положень і директив з метою формування і розвитку молоді, реалізації творчих потенціалів в інтересах будівництва нового суспільства (Гайванович І. «Молодіжний рух України: тенденції та перспективи розвитку»).
2.	Головатий М.	Молодіжна політика – специфічний і пріоритетний напрям діяльності державних органів влади, який спрямований на створення умов і соціальних гарантій для соціального становлення та розвитку молоді, їх самореалізації як в особистих, так і в суспільних інтересах (Головатий М. «Державна молодіжна політика як феномен суспільного розвитку і нова парадигма державотворення у країнах перехідного періоду. Актуальні проблеми державного управління : збірник наукових праць»).

3.	Канавець М.	Молодіжна політика - системна діяльність держави у відносинах з особистістю, молоддю, молодіжним рухом, що здійснюється в законодавчій, виконавчій, судовій сферах і ставить за мету створення соціально-економічних, політичних, організаційних, правових умов та гарантій для життєвого самовизначення, інтелектуального, морального, фізичного розвитку молоді, реалізації її творчого потенціалу як у власних інтересах, так і в інтересах України (Канавець М. В. «Вплив молодіжного руху на формування та реалізацію державної політики України»).
4.	Корпач Н., Сидорук І.	Молодіжна політика – політика, що спрямована на вирішення питань виховання, освіти, праці, побуту, відпочинку, духовного та фізичного розвитку молоді з подальшою їх реалізацією у певному виді діяльності (Корпач Н., Сидорук І. «Основні напрями реалізації державної молодіжної політики в Україні: соціально-педагогічний аспект»).
5.	Криворученко В.	Молодіжна політика – перелік ідей, теоретичних положень про роль і місце молоді, а також заходи практичної діяльності держави, громадських організацій та інших соціально-економічних інституцій щодо реалізації ідей, положень, принципів, завдань задля формування й розвитку молоді та молодіжного підприємництва (Криворученко В. «К вопросу о законодательстве субъектов в сфере молодежной политики»).
6.	Перепелиця М.	Молодіжна політика – система, що охоплює всі сфери життєдіяльності молоді, включає питання, пов'язані з формуванням і вихованням молоді, охоплює процеси соціалізації, сукупність ідей щодо місця і ролі молоді в суспільстві та їхню реалізацію (Перепелиця М. П. «Державна молодіжна політика в Україні»).
7.	Плоский К.	Молодіжна політика – процес розкриття творчого потенціалу особистості. Подальший розвиток молодіжної політики потребує запровадження особистісно центричного

		підходу (Плоский К. В. «Молодіжний громадський рух як чинник державотворення в Україні»).
8.	Абдельхак Камаль (Abdelhak Kamal)	Молодіжна політика – це ініціативи, що базуються на глобальному фокусі та мають на меті зрозуміти комплекс проблем, з якими стикаються молоді люди, і зрозуміти складність їхнього сучасного життя: реалії і проблеми, які з нею пов’язані (Abdelhak Kamal «Research Associate, CESEM-HEM , National youth policies The case of Morocco»).
9.	Індіра Ристіна, Жанія Кисанова (Indira Rystina, Zhaniya Kussainova)	Молодіжна політика є невід’ємною частиною цілісної політики, яка являє собою систему заходів і законодавчих актів щодо формування та підтримки певного соціального статусу підростаючого покоління, а разом з ним – певної якості життя та якості молоді, що в перспективі є економічно активним населенням країни (Indira Rystina, Zhaniya Kussainova Procedia «Comparative analysis of national youth policy in different countries Social and Behavioral Sciences»).
10.	Тюлін Шенер (Tülin Şener)	Молодіжна політика – це механізм поєднання відповідальності суспільства з прагненням дозволити молодим людям вирішувати власне життя. Загальноприйняте визначення молодіжної політики полягає в тому, що це сукупність усіх ініціатив, спрямованих на молодих громадян, усе, що будь-яким чином впливає на молодь (T.Sener, S Bozkurt, F Çok, «Political and civic engagement multidisciplinary perspectives»).
11.	Леслі.Пал (Leslie Pal)	Молодіжна політика – це напрям дії або утримання від неї, обраний державними органами для розв’язання певної проблеми молоді (L. Pal «Beyond policy analysis: Public issue management in turbulent times»).

Проведений аналіз визначень вищевказаних авторів демонструє, що термінологія стосовно державної молодіжної політики у вітчизняній науковій літературі та нормативно-правових актах зазнає еволюції відповідно до потреб та тенденцій розвитку молодіжних органів та інституцій в Україні. Натомість,

іноземні вчені роблять акцент на орієнтованості молодіжної політики щодо формування комфортного середовища для розвитку та самореалізації молоді, підвищенні їх якості життя. Забезпечення реалізації молодіжних ініціатив та залученні молоді до процесу ухвалення рішень, розв'язання проблем молоді.

На сучасному етапі суспільного розвитку існує необхідність у постійному удосконаленні зазначеного змісту та сутності термінології «молодіжна політика», з урахуванням сучасних викликів сьогодення в нашій країні для виваженого дослідження молодіжної проблематики. Узагальнюючи наведений у дослідженні перелік тлумачень вітчизняних та зарубіжних вчених щодо сутності поняття «молодіжна політика», можна стверджувати, що молодіжна політика - це вид діяльності держави та інших її формальних та неформальних органів та інституцій, які об'єднують та спрямовують зусилля на створення соціальних, економічних, фінансових, громадських умов та гарантій молоді для досягнення певних цілей та задач.

Важливо підкреслити, що сьогодні українське суспільство характеризується процесом інтеграції у світове співтовариство. В цих умовах головними принципами реалізації молодіжної політики мають стати такі [1]:

– принцип участі, згідно з яким саме молодим громадянам, їх об'єднанням, організаціям належить роль суб'єкта створення і втілення молодіжної політики; рівність та доступність;

– принцип гарантій. За ним державою надаються кожному молодому громадянину мінімальні державні соціальні послуги, змістом яких є освіта, виховання, духовний і фізичний розвиток, професійна підготовка і влаштування на роботу;

– соціальна компенсація. Тут йдеться про правову та соціальну захищеність саме тих молодих громадян, які через власний соціальний статус та стан здоров'я не можуть самотужки подбати про себе (йдеться про дітей з багатодітних чи неповних сімей, сиріт, молодих інвалідів та ін.);

– принцип пріоритету. Коли здійснюється молодіжна політика,

здійснюються підтримка тих молодіжних проектів, ініціатив, що допомагають розв'язувати найактуальніші молодіжні проблеми;

– спадкоємність. Не реалізацію державної молодіжної політики не можуть впливати організаційні переміни у системі державного управління, прихід чи відхід того чи іншого політичного діяча, посадової особи владних держструктур.

В свою чергу, поділяємо думку автора [2], що децентралізація в контексті молодіжної політики повинна створити можливості для розвитку й буття молоді у рідних громадах, пріоритетами якої є фінансове та кадрове забезпечення, розвиток інфраструктури для молоді і висока активність молоді відносно ухвалення і розробки рішень й контролю за їх виконанням принципу паритетної взаємодії влади та молодіжного середовища та принципу субсидіарності для формування демократичної державної молодіжної політики. Паритетність у даному випадку означає забезпечення збалансованої участі молодих громад у реалізації державної політики, а субсидіарність - розподіл повноважень, ресурсів та відповідальності владних інститутів щодо проведення державної молодіжної політики на центральному, регіональному та місцевому рівнях [2].

Отже, молодь завжди стоїть на шляху соціально-політичних реформ у державі, швидко реагуючи на інноваційні зміни. Саме здатність молодих людей до активних дій та змін відіграє вирішальну роль у формуванні перспектив процесу державотворення. Молодіжна політика є дуже важливою для України, оскільки молодь є головним ресурсом її майбутнього розвитку.

Необхідною складовою молодіжної політики є державна молодіжна політика. У процесі реалізації державної молодіжної політики необхідно дотримуватись таких принципів, як демократичність, законність, науковість, професійність, плановість, паритетність, субсидіарність та ін. В контексті адміністративних реформ в Україні, спрямованих на посилення децентралізації та сучасних глобалізаційних процесів має бути розроблено якісно новий підхід до розуміння молодіжної політики з урахуванням впливу на її реалізацію

суб'єктивних та об'єктивних факторів.

Список використаних джерел

1 Головенько В. Молодіжна політика як важлива складова суспільного розвитку. *Молодіжна політика: проблеми і перспективи*. Збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції. 10 – 11 травня 2007 р. Дрогобич, 2007. С. 3-10.

2 Каретна О.О. Механізми сучасної державної молодіжної політики України: еволюція та тенденції. Рукопис. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.02 - політичні інститути та процеси. Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2012. 20 с.

3 Коваль Г.В. Розвиток державної молодіжної політики: теорія, методологія, механізми реалізації: монографія. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили. 2013. 432 с.

4 Кулик В. Молода Україна: сучасний організований молодіжний рух та неформальна ініціатива. Київ. : Центр дослідження проблем громадянського суспільства, 2000. 460 с.

5 Перепелиця М.П. Державна молодіжна політика в Україні (регіональний аспект) : автореф. дис. ..канд. політ. наук : 23.00.02. Київ. 2001.

6 Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні : декларація Верховної Ради України від 15 груд. 1992 р. № 2859-ХІІ // *Відомості Верховної Ради* . – 1993. – № 16. – ст. 166.

7 Про основні засади молодіжної політики: Закон України від 27.04.2021 1414-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text> (дата звернення: 16.10.2023).

8 Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні: Закон України від 5.01.1993 р. № 2998-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2998-12#Text> (дата звернення: 16.10.2023).

9 Про молодіжну політику в Україні. Висновки Команди міжнародних оглядачів Ради Європи. 2013. 192 с. URL:

https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Mizhnarodna_dijalnist/Rada_EU/kn.pdf

(дата звернення: 16.10.2023).

10 Про Національну молодіжну стратегію до 2030 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94/2021#Text> (дата звернення: 16.10.2023).

11 Україні потрібно буде залучати мінімум 300 000 мігрантів щороку. Соціологиня Елла Лібанова про екзистенційні проблеми з демографією і що можна зробити? URL: <https://forbes.ua/war-in-ukraine/35-mln-ukraintsiv-u-2033-mu-nadzvichayno-optimistichniy-stsenariy-sotsiologinya-ella-libanova-pro-veliki-problemi-z-demografieyu-v-ukraini-yaki-zarodilisya-shche-do-viyini-shcho-z-tsim-robiti-25092023-16201>.

Круглов В. В.,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

РОЛЬ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

THE ROLE OF PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP IN ENSURING SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Державно-приватне партнерство (ДПП) виявило себе як важливий інструмент досягнення цілей сталого розвитку в усьому світі. В епоху, позначену зростаючою складністю та обмеженістю ресурсів, спільні зусилля державних і приватних суб'єктів виявилися необхідними для вирішення нагальних соціальних, економічних та екологічних проблем. Виходячи з актуальності об'єднання ресурсів державного та приватного секторів посилюється зацікавленість у з'ясуванні ключової ролі ДПП у просуванні сталого розвитку та багатогранного внеску у різні сектори економіки та соціальної сфери. Поєднуючи сильні сторони органів державної влади та приватного бізнесу, ДПП дозволяють ефективно розподіляти ресурси, вирішувати проблеми за рахунок інноваційних підходів і реалізовувати

стратегічні, суспільно важливі проекти. Як одна з масштабних тем сучасних наукових досліджень є забезпечення глибокого розуміння сприяння сталому розвитку, економічному зростанню, соціальній інтеграції та охороні довкілля за рахунок ДПП. Шляхом всебічного аналізу успішних ініціатив державно-приватного партнерства та їхнього впливу дослідники прагнуть підкреслити потенціал інноваційних партнерських взаємин у формуванні більш сталого та процвітаючого майбутнього як для громад, так і в цілому для країни.

Об'єднуючи державний і приватний сектори, ДПП використовують їхні сильні сторони для стимулювання економічного прогресу. Залучення приватного сектору наповнює проекти необхідними ресурсами, технічним досвідом та ефективністю, що дозволяє вчасно реалізовувати важливі ініціативи. Вказані партнерства прискорюють розвиток критично важливої інфраструктури, галузей промисловості та послуг, що призводить до підвищення продуктивності, розширення можливостей для працевлаштування та економічної диверсифікації. Крім того, ДПП формують сприятливе середовище для підприємництва та інвестицій, забезпечуючи стабільну основу для ведення бізнесу. Розподіл ризиків та відповідальності між державним та приватним секторами сприяє підвищенню рівня підзвітності, що в кінцевому підсумку забезпечує довгострокову стійкість та економічну стабільність. Прибутки, отримані від проектів ДПП, можуть бути реінвестовані в інші проекти розвитку, що ще більше посилює позитивний вплив на економічне зростання [1].

Державно-приватне партнерство відіграє ключову роль у забезпеченні соціальної справедливості та інклюзивності, подоланні нерівності та забезпеченні того, щоб розвиток приносив користь усьому суспільству. Завдяки співпраці між державою та приватним сектором, ДПП працюють над наданням основних послуг і можливостей малозабезпеченим і вразливим верствам населення. Вказана партнерська діяльність прагне подолати соціально-економічний розрив, зосереджуючись на потребах певних груп громадян.

ДПП у таких секторах, як охорона здоров'я, освіта та житлово-комунальне

господарство, сприяють справедливому розподілу ресурсів та послуг. Розширюючи доступ до закладів охорони здоров'я, якісної освіти, доступного житла та інших основних послуг, ДПП сприяє підвищенню рівня життя та розширенню прав і можливостей. Інклюзивна політика в межах ДПП прагне охопити віддалені та економічно складні території, гарантуючи, що ніхто не залишиться поза увагою. Залучення приватного сектору до соціальних ініціатив сприяє підвищенню ефективності та результативності надання послуг. Результативна співпраця дозволяє створювати стійкі моделі, які відповідають конкретним потребам різних громад, сприяючи формуванню більш справедливого та інклюзивного суспільства. Таким чином, ДПП є незамінним інструментом у просуванні соціальної справедливості та інклюзивності, зосереджуючись на добробуті та розвитку всіх людей, незалежно від їхнього соціально-економічного статусу. Завдяки цільовим проектам та справедливому розподілу ресурсів ДПП стимулює позитивні зміни та сприяє створенню більш справедливого та гармонійного суспільства [2; 3].

Державно-приватні партнерства стали важливим інструментом забезпечення екологічної сталості, задовольняючи нагальну потребу у відповідальному управлінні ресурсами та охороні довкілля. Поєднуючи досвід і ресурси обох секторів, ДПП сприяють реалізації ініціатив, спрямованих на пом'якшення наслідків деградації довкілля, розвиток відновлюваної енергетики та заохочення екологічно безпечних практик. ДПП у сфері сталої інфраструктури, поводження з відходами, проектів з відновлюваної енергетики та «зелених» технологій суттєво сприяють зменшенню вуглецевого сліду та збереженню природних ресурсів. Співпраця також забезпечує оптимальну розробку та реалізацію проектів з дотриманням суворих екологічних стандартів і норм.

ДПП створюють сприятливе середовище для інновацій, надаючи стимули для залучення приватного сектору, заохочуючи дослідження та сприяючи застосуванню нових технологій. Такі партнерства часто призводять до розробки інноваційних рішень, спрямованих на вирішення складних проблем у різних

секторах, таких як охорона здоров'я, транспорт, зв'язок та інфраструктура. Крім того, приватний сектор впроваджує проривні технології та нові підходи до вирішення проблем. Сучасні інновації прискорюють темпи технологічного прогресу, забезпечуючи безліч переваг, включаючи покращення якості послуг, підвищення продуктивності та економічну ефективність.

Державно-приватне партнерство стало важливим механізмом для вирішення багатогранних проблем і просування сталого розвитку. Спільний підхід, що поєднує досвід і ресурси державного та приватного секторів, продемонстрував свій глибокий вплив в економічній, соціальній та екологічній сферах.

В економічному розумінні ДПП стимулює зростання та розвиток шляхом залучення інвестицій, сприяння інноваціям та оптимізації розподілу ресурсів. Оптимальні підходи стимулюють розвиток інфраструктури, активізують промисловість і підвищують продуктивність, прокладаючи шлях до процвітання економіки. У соціальній сфері ДПП сприяє інклюзивності, забезпечуючи рівний доступ до основних послуг та піднімаючи рівень життя різних спільнот. Орієнтуючись на охорону здоров'я, освіту та житло, партнерство вирішує проблеми соціальної нерівності, сприяючи підвищенню рівня життя та суспільного добробуту. З екологічної точки зору, ДПП сприяють сталому розвитку, заохочуючи екологічно чисті практики, проекти з відновлюваної енергетики та стійкої інфраструктури. Вони відіграють важливу роль у пом'якшенні деградації довкілля та спрямовують суспільство до більш зеленого та сталого майбутнього. У сфері інновацій та технологій ДПП прискорюють прогрес шляхом інтеграції інноваційних рішень та використання підприємницької ініціативи приватного сектору. Така співпраця сприяє впровадженню передових технологій, формуючи суспільство, що розвивається на основі цифрових технологій.

Отже, державно-приватне партнерство є потужним інструментом позитивних перетворень, пропонуючи збалансований та спільний підхід до вирішення складних глобальних викликів. Оскільки ми живемо у все більш

взаємопов'язаному світі, подальший розвиток та ефективне впровадження ДПП, безсумнівно, відіграватиме ключову роль у досягненні сталого, процвітаючого та інклюзивного майбутнього для суспільства.

Список використаних джерел

1 Круглов В. В. Розвиток державно-приватного партнерства в Україні: механізми державного регулювання: монографія. Харків: вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2019. 252 с.

2 De Matteis F., Borgonovi E., Notaristefano G. Factors influencing the choice of public-private partnership (PPP) for the provision of social services. *Journal of Public Administration, Finance and Law*. 2023. № 27. P. 277–293.

3 Круглов В. В. Державно-приватне партнерство в секторі охорони здоров'я. *Публічне управління та адміністрування в Україні*. 2018. Вип. 3. С. 61–64.

Курило О. В., Круглов В. В.

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ФОРМУВАННЯ ПАРТНЕРСЬКИХ ВІДНОСИН ПУБЛІЧНОГО ТА ПРИВАТНОГО СЕКТОРУ В УКРАЇНІ

FORMATION OF PUBLIC-PRIVATE SECTOR PARTNERSHIPS IN UKRAINE

Формування ефективних партнерських відносин між публічним і приватним секторами є критично важливим аспектом соціально-економічного розвитку України. Публічно-приватні партнерства (ППП) представляють собою спільний підхід до вирішення різноманітних проблем та використання можливостей в Україні. Вони відіграють важливу роль у залученні ресурсів, досвіду та інновацій приватного сектору для підвищення ефективності та результативності надання державних послуг, розвитку інфраструктури та економічного зростання [1].

Інфраструктурні проекти, що охоплюють транспорт, енергетику та комунальні послуги, відіграють ключову роль у розвитку України. Публічно-приватне партнерство у вказаних секторах продемонструвало значні успіхи та призвело до позитивних змін.

Однією з помітних історій успіху є партнерство між українським урядом та приватними компаніями з метою модернізації та обслуговування дорожньої мережі країни. Результатом цієї співпраці стало будівництво сучасних автомагістралей, що з'єднують великі міста, скорочуючи час у дорозі та стимулюючи економічну активність.

Україна залучила значні приватні інвестиції у проекти з відновлюваної енергетики, зокрема у сонячну та вітрову енергетику. Запровадження сприятливої нормативно-правової бази та стимулів призвело до розвитку численних вітрових та сонячних електростанцій, що посилило енергетичну незалежність України та спричинило зменшення викидів парникових газів.

ППП відіграло важливу роль у вдосконаленні систем водопостачання та очищення стічних вод. Співпраця між місцевими органами влади та приватними підприємствами призвела до будівництва сучасних очисних споруд, що зменшило забруднення води та забезпечило відповідної якості питну воду.

Державні послуги, включаючи охорону здоров'я, мають вирішальне значення для добробуту громадян України, де PPP розглядається як можливий чинник підвищення якості та доступності відповідних послуг. PPP у секторі охорони здоров'я реалізоване у будівництві та управлінні сучасними лікувальними закладами. Приватні партнери переважно надають фінансування, технології та управлінський досвід, в той час як держава забезпечує рівний доступ до медичних послуг. Інновації в охороні здоров'я визначили спільні зусилля державного та приватного секторів щодо впровадження телемедичних послуг, що робить медичне обслуговування більш доступним, особливо у віддалених районах. Нажаль, забезпечення довгострокового фінансування проектів у сфері охорони здоров'я може бути складним завданням, особливо

для сільських медичних закладів. Забезпечення чіткої та надійної нормативно-правової бази, яка захищає інтереси як державних, так і приватних партнерів, є надзвичайно важливим.

Інновації та технології є рушійними силами економічного зростання України. ППП у технологічному секторі має на меті сприяти інноваціям та підприємництву. Спільні підприємства за участі держави, приватних інвесторів та наукових установ дозволили створити інноваційні хаби та стартап-інкубатори, які надають ресурси, наставництво та фінансування підприємцям-початківцям, заохочуючи зростання технологічних стартапів. Публічно-приватне партнерство стало ще однією моделлю створення технологічних парків та дослідницьких центрів, що мають сприяти дослідженням і розробкам, трансферу технологій та співпраці між закладами вищої освіти та бізнесом, стимулюючи розвиток інновацій.

Співпраця між органами державної влади та приватними підприємствами-розробниками програмного забезпечення забезпечила створення індивідуальних програмних рішень для державних установ, що підвищило ефективність та якість надання послуг.

Спільні зусилля, спрямовані на посилення інфраструктури та можливостей кібербезпеки для захисту критично важливих систем державного та приватного секторів від кіберзагроз демонструють потенціал для спільної роботи державних і приватних структур у сприянні інноваціям, економічному зростанню та технологічному прогресу в Україні [2]. Однак такі виклики, як узгодження нормативно-правової бази та наявність кваліфікованих кадрів, залишаються і потребують постійної уваги для підтримки та розширення партнерства.

Оскільки Україна прагне розширити свої ініціативи у сфері публічно-приватного партнерства, існує кілька невикористаних секторів, які є перспективними для співпраці між державним та приватним секторами.

Україна має багату культурну та природну спадщину, що робить туризм потенційною сферою для розширення ППП. Інвестиції в готелі, курорти та

туристичну інфраструктуру можуть розкрити потенціал зростання туристичної галузі. Сільське господарство є наріжним каменем української економіки. ППП у цьому секторі може стимулювати інновації, підвищити продуктивність сільського господарства та модернізувати ланцюжок поставок, що принесе користь як сільським громадам, так і національній економіці. Розширення ППП у згаданих секторах відкриває значні можливості для зростання та інвестицій.

Україна може залучити приватні інвестиції у відновлювану енергетику, управління відходами та сталу транспортну інфраструктуру, що відповідає глобальним цілям сталого розвитку та зменшує викиди парникових газів [3]. Співпраця між державою та приватними постачальниками освітніх послуг може підвищити якість освіти та професійної підготовки, підготувати робочу силу для нових галузей і технологій.

Для заохочення розвитку ППП в Україні необхідне подальше реформування нормативно-правової бази. Спрощення процесу затвердження проектів ППП, включаючи прозорі та ефективні процедури закупівель, може зменшити бюрократію та затримки, що зробить Україну більш привабливою для приватних інвесторів. Чітке визначення механізмів розподілу ризиків та створення ефективних механізмів вирішення спорів може забезпечити впевненість приватних партнерів та захистити державні інтереси [1].

Навчання державних службовців та зацікавлених сторін найкращим міжнародним практикам ППП може підвищити їхню здатність вести переговори, впроваджувати та управляти успішними партнерствами. Співпраця з міжнародними партнерами сприятиме залученню досвіду та інвестицій, структуруванню та реалізації проектів ППП.

Україна може отримати вигоду від партнерства з авторитетними організаціями, такими як Світовий банк та Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР). Вказані інституції можуть запропонувати політичні консультації та технічну експертизу в розробці та вдосконаленні нормативно-правової бази для ППП. Потужні партнерські організації можуть надавати фінансування та гарантії, зменшуючи фінансове навантаження на державу та

приватних інвесторів. Заохочення ПП в проекти ППП може сприяти залученню капіталу та технологій в економіку України. Міжнародні інвестори часто шукають можливості в інфраструктурі, енергетиці та технологічному секторі.

Таким чином, розширення публічно-приватного партнерства в Україні дає можливість вирішити нагальні соціально-економічні проблеми, стимулювати інновації та сприяти сталому розвитку. Вивчення невикористаних секторів, зміцнення правової бази та участь у міжнародному співробітництві є важливими кроками для реалізації повного потенціалу ППП в Україні. Завдяки активним реформам та стратегічному партнерству Україна може залучити інвестиції, сприяти економічному зростанню та покращити надання державних послуг своїм громадянам. Оскільки Україна продовжує свій шлях до тіснішої співпраці між державним та приватним секторами, важливо долати виклики та використовувати можливості для створення процвітаючого та інклюзивного майбутнього.

Список використаних джерел

1 Круглов В. В. Ризики проектів державно-приватного партнерства. *Вчені записки ТНУ ім. В. І. Вернадського*. Серія: Державне управління. 2018. Т. 29(68). №. 2. С. 87–91.

2 Державно-приватне партнерство у сфері кібербезпеки: міжнародний досвід та можливості для України : аналіт. доп. / за заг. ред. Д. Дубова. К. : НІСД, 2018. 84 с.

3 Круглов В. В. Впровадження механізмів державно-приватного партнерства в інфраструктурних проектах. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. Серія: Державне управління. 2018. Т. 29(68). №. 4. С. 68–73.

Мороз С. А.,

Національний університет цивільного захисту України,

м. Харків, Україна

Кураєв Б. І.,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,

м. Харків, Україна

ХАРАКТЕРИСТИКА ПОКОЛІННЯ Z ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ЕКСПЕРТНИХ ОЦІНОК ФАХІВЦІВ «LINKEDiN»: ОЦІНКА, АНАЛІЗ ТА ПОРІВНЯННЯ

CHARACTERISTICS OF GENERATION Z THROUGH THE PRISM OF EXPERT ASSESSMENTS OF "LINKEDiN" SPECIALISTS: ASSESSMENT, ANALYSIS AND COMPARISON

Актуальність проблеми, виокремлення важливих наукових і практичних завдань, що потребують вирішення. Нещодавно оприлюднений фахівцями однієї з найбільш розгалужених за колом охоплення учасників та ефективних за результатами свого функціонування соціальних мереж для пошуку і встановлення ділових контактів «LinkedIn» звіт, містить інформацію щодо майбутніх тенденцій розвитку рекрутингу. Зміст глобального звіту фахівців згаданої мережі 2023 року «The Future of Recruiting» фокусується на висвітленні прогнозів щодо подальшого розвитку ринку праці, а також висвітленні особливостей його змін у майбутньому. Серед 17 опрацьованих фахівцями «LinkedIn» прогнозів, міститься у тому числі й той з них, який апелює до проблематики аналізу змісту та ролі поколінь в системі забезпечення ефективності організаційної діяльності (Prediction №11 «Gen Z will reward employers who value development and diversity») [2]. З одного боку, такий фокус уваги не є новаторським, адже проблематика взаємодії між представниками різних поколінь вже понад декілька десятиків років перебуває у межах кола дослідницької уваги багатьох вчених (конфліктно-соціокультурне балансування поколінь Ортега-и-Гассет Хосе (1997); взаємопов'язаності культурної спадщини та зв'язки між поколіннями – Мід Маргарет (1970); вплив на розвиток суспільства представників тих чи інших поколінь – Арнольд Джозеф

Тойнбі (1946); детермінанти розвитку та обмежень циклічно змінних культур – Питирим О. Сорокін (1992); взаємовідносини між поколіннями як складова механізму формування соціальних явищ Альфред Радклифф-Браун (1940) тощо). З іншого боку, апелювання до проблематики поколінь у площині сучасних практик професійної діяльності рекрутенгових агентств є дещо новим кроком в актуалізації відповідних питань. Іншими словами, можемо припустити той факт, що питання взаємовідносин між представниками поколінь в системі організаційної діяльності не лише не втратило своєї актуальності, а й набуло нового поштовху у розвитку своєї значущості. Отже, у межах цієї публікації ми робимо спробу з'ясування тих факторів, які вплинули на актуалізацію відповідної проблематики у практичній площині. Вирішення цього завдання буде здійснено у межах згаданого вище глобального звіту «The Future of Recruiting», адже саме у його змісті було концептуалізоване питання поколінь не лише на рівні проблеми сучасності, а й визначено на рівні одного з основних прогнозів подальшого розвитку.

Основна частина з елементами наукової новизни. Повертаючись до прогнозу фахівців «LinkedIn» №11 «Gen Z will reward employers who value development and diversity» звернемо увагу на деякі складові його змісту, а саме:

– майже 50% робочої сили на глобальному ринку праці є представниками покоління так званих зумерів або «покоління Z» (нагадаємо, що вченими було обґрунтовано можливість класифікації поколінь відповідно до часу народження їх представників та домінування у цей період тих чи інших детермінант розвитку суспільства, а саме: «покоління Альфа» – народжені з 2015 р. по цей час; «покоління Z» або покоління зумерів – народжені з 1996 р. по 2012 р.; «покоління Y» або так зване покоління міленіум (інколи можна зустріти назву «покоління Next») – народжені в період з 1983 р. по 1996 р.; «покоління X» або так зване невідоме покоління – народжені в період з 1963 р. по 1983 р. Вище наведені періоди часу народження представників того чи іншого покоління є достатньо умовним та неповинно сприйматися на рівні певного факту або незмінної складової);

– представники покоління Z (вище ми звернули увагу, що це майже 50% робочої сили) не розглядають роботу як обов'язкову умову для існування (виживання, розвитку тощо), тобто зумери не живуть для того щоб працювати (трудова діяльність є скоріше механізмом самовираження ніж умовою задоволення базових потреб). Для представників цього покоління гроші (заробітна плата) не є мотиваторами для професійного та особистого розвитку. Представники цього покоління зосереджені на кар'єрному зростанні (отримання більш статусної за своєю значущістю посади) та формуванні нових компетенцій);

– представники покоління Z майже на 47% більше ніж представники покоління X зорієнтовані на розвитку своєї кар'єри в середині організації; представники покоління Z майже на 45% частіше ніж представники покоління X фокусуються на формуванні у себе нових навичок; представники покоління Z майже на 17% частіше ніж представники покоління X визнають для свого розвитку значущість інклюзивного робочого середовища.

Прийняття до уваги визначених фахівцями «LinkedIn» у 2023 році особливостей прояву тих чи інших ціннісних орієнтирів у представників поколінь Z та X створює підґрунтування для формування нами таких основних узагальнень.

Висновки й напрями подальшого дослідження проблеми. По-перше, при формуванні змісту та визначенні практики реалізації освітньо-професійних програм у ЗВО, так само як й під час організації підбору HR-менеджерами претендентів на вакантну посаду, слід усвідомлювати той факт, що представники покоління Z здатні: до швидкого засвоєння великого обсягу нових знань але без усвідомлення природи та умов їх виникнення (розуміння результату без з'ясування умов його отримання); до креативного (нестандартного) та відносно швидкого вирішення складних за змістом професійних завдань, але без врахування контекстної складової можливих наслідків; командної роботи у межах неоднорідних за складом груп але з обов'язковим визнанням індивідуального внеску до підсумкового результату

(класичний приклад ефективного використання трудового потенціалу так званих зумерів – робота у складі міжфункціональної тимчасової групи у межах матричної організаційної структури). Разом з тим, представники цього покоління не готові до системного за колом охоплення та тривалого за часом формування підґрунтя для свого розвитку (пояснення цього феномену може бути здійснено через призму змісту постмодернізму, а саме – заперечення принципу причинно-наслідкових зв'язків християнського раціоналізму). Іншими словами, зумери не зацікавлені у довготривалій трудовій діяльності з віддаленим за часом своєї актуалізації результатом. Також, представники покоління Z, не дивлячись на свою зорієнтованість на командній роботі є індивідуалістами та як викривлена похідна від цього – егоїстами.

По-друге, результати дослідження фахівців «LinkedIn» які були викладені у межах глобальної доповіді «The Future of Recruiting» спростовують розповсюджену до цього думку про те, що представників покоління Z не цікавить кар'єрне зростання (у науковій літературі можна знайти чимало цілком обґрунтованих думок які за своїм змістом тяжіють саме до такого припущення) та комфортні умови праці. Пояснення суперечностей між результатами досліджень фахівців «LinkedIn» та вчених-теоретиків щодо значущості кар'єри та умов праці для представників Z покоління може бути пояснена через сприйняття зумерами цих благ на рівні данності, тобто базових потреб. Тут ми можемо вести мову про умовну девальвацію цінностей (зменшення значущості) які актуалізуються на базових рівнів потреб. Іншими словами, кар'єра та комфортні умови праці все далі частіше розглядаються як невід'ємна умова (частина обов'язкового компенсаційного пакету) організації трудової діяльності. Виникає ситуація за якої кар'єрне зростання, так саме як й умови праці, одночасно позиціонують у площинах додатково мотивуючих факторів та факторів данності (так звана наявність за умовчанням). Дослідження цього феномену потребує на окремий напрям наукового пошуку.

По-третє, представників покоління Z, як й представники будь якого іншого покоління, мають свої переваги та недоліки. Прийняття до уваги цих

переваг та недоліків у повсякденній діяльності суб'єктів управління може позитивно відбитися на ефективності функціонування організації та її подальшому розвитку [1]. До найбільш значущих переваг представників покоління Z слід віднести такі з них: сприйняття інформації через її візуалізацію (здатність до: швидкого сприйняття образів та їх інтерпретації; фрагментарності мислення (так зване кліпове мислення) з майже безпомилковим визначенням фокусу уваги; швидкого за часом та комплексного за колом охоплення пошуку інформації; всебічного аналізу великого за своїм обсягом інформаційного масиву; ефективного виконання професійних завдань у межах декількох одночасно діючих функціональних команд; ефективного планування своєї діяльності та виваженого розподілу ресурсів тощо. До найбільш значущих недоліків представників покоління Z слід віднести такі з них: надання переваг тим з механізмів, які забезпечують швидке досягнення мети але без фокусування уваги на якості отриманого результату; зосередженість на своєму внутрішньому світі та як результат – нетипова поведінка, не перманентна схильність до аутизації, психологічні розлади (схильність до депресій; замкнутість в собі; психічний інфантилізм тощо); нездатність брати відповідальність на себе та адекватно оцінювати свої дії (нерозвиненість лідерських якостей); відсутність усталеної системи ціннісних орієнтирів (принципів) та соціальних практик протидії актуальним викликам (ризик занурення у себе); споживче відношення до життя без фокусування уваги на забезпеченості свої самостійності та незалежності тощо.

Вище сформульовані узагальнення не є вичерпаними, а отже потребують на свій подальший розвиток у межах подальших напрямів наукових пошуків. Серед найбільш перспективних напрямів організації наукових досліджень можуть бути ті з них, які пов'язані із з'ясуванням умов ефективної професійної комунікації між представниками різних поколінь (спільне виконання проєктів; організаційне навчання тощо), а також визначенням особливостей їх первинної адаптації до трудової діяльності.

Список використаних джерел

1 Кривцова М.С., Сорока О.В. Покоління Z як потенційний сегмент ринку праці. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 27. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/404/391> (дата звернення: 25.10.2023).

2 The Future of Recruiting 2023. URL: <https://business.linkedin.com/content/dam/me/business/en-us/talent-solutions/resources/pdfs/future-of-recruiting-2023.pdf> (дата звернення: 20.10.2023).

Неменко С. О., Калагін Ю. А.,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ ОНКОЛОГІЧНОЇ СЛУЖБИ В УКРАЇНІ НА 2023-2030 РОКИ

SOCIO-LEGAL AND ORGANIZATIONAL ASPECTS IMPLEMENTATION OF THE STATE POLICY FOR THE DEVELOPMENT OF THE ONCOLOGY SERVICE IN UKRAINE FOR 2023-2030

В умовах «старіння» населення, погіршенням соціально-економічної ситуації та екології, що супроводжуються накопиченням хронічної поліморбідної патології серед населення, Україна суттєво відстає від країн Європейського регіону за показниками очікуваної тривалості життя, смертності.

Україна знаходиться на другому місці в Європі за темпами поширення онкологічної патології, високою є дорічна летальність, яка за окремими локалізаціями раку в 2-10 разів перевищує аналогічні показники розвинених країн світу. Через відсутність дієвих медико-профілактичних технологій та ефективних заходів первинної профілактики лише кожному 4 онкохворому в Україні вдається вчасно отримати дієве комплексне лікування і тому не викликає сумнівів актуальність дослідження реалізації державної політики

розвитку онкологічної служби в Україні [1].

Різні аспекти державної політики та діяльності онкологічних центрів України досліджувалися у працях таких науковців, як Дузь О.М. [2], Думанський Ю.В., Чехун В.Ф. [3,7], Криничко Л.Р., Крикун О.Д., Малігон Ю.М., Ватанов А.Р. [4] та ін.

Метою даної роботи є аналіз соціально-правових та організаційних аспектів реалізації державної політики розвитку онкологічної служби в Україні.

Захворюваність на рак в Україні становить 380 випадків на 100 тис. населення, що робить країну лідером за даним показником на європейському континенті. Станом на 1 січня 2019 року в Україні зареєстровано близько мільйона хворих на рак (975 301 особа). За даними Національного онкологічного реєстру, щороку в нашій країні вперше діагностують рак у понад 1000 дітей. За оцінками, до 2030 р. захворюваність на злоякісні новоутворення в Україні може

зрости до 180 тис. осіб на рік [5]. Нині онкологічна служба в Україні представлена 48 спеціалізованими онкологічними установами, серед яких науково-дослідні інститути, обласні онкологічні диспансери та онкологічні диспансери комунального підпорядкування в містах з населенням понад 1 млн осіб. Крім того, спеціалізована онкологічна служба доповнюється мережею онкологічних відділень у лікарнях та онкологічних диспансерах.

Організаційно-методичне управління онкологічної служби України здійснює Національний інститут раку МОЗ України. До функцій онкологічних медичних закладів входить діагностика, лікування та спостереження за онкохворими, а також реєстрація випадків захворювання в регіоні діяльності, що забезпечує ведення інформаційної бази для оцінки захворюваності та смертності від злоякісних новоутворень в Україні [6].

У 2017 році Всесвітня асамблея охорони здоров'я ухвалила резолюцію "Профілактика раку і боротьба з ним в контексті комплексного підходу" (WHA70.12), в якій закликала уряди і Всесвітню організацію охорони здоров'я (ВООЗ) до прискорення дій, спрямованих на досягнення

цілей, зазначених у Порядку денному у сфері сталого розвитку на період до 2030 року, прийнятому резолюцією A/70/L.1 Генеральної асамблеї ООН 25 вересня 2015 року, щодо зниження рівнів передчасної смертності від раку. Однією з ключових тез цієї резолюції став заклик до країн щодо розробки норм та інструментів для управління плануванням і здійсненням заходів у сфері профілактики, ранньої діагностики, скринінгу, лікування раку, а також паліативної допомоги та допомоги людям після закінчення лікування, в тому числі онкохворим дітям [1].

Проблеми реформування онкологічної служби України є суттєво чутливими для суспільства. Окремою значною складовою цього процесу повинна стати обґрунтована та всебічна система комунікацій уповноважених представників державної влади і громадських організацій з населенням України та лікарями-онкологами на всіх організаційних і територіальних рівнях.

У квітні 2018 р. в Україні стартував перший етап медичної реформи. За два роки (у 2020-му) розпочався другий етап медичної реформи в Україні, яка стосується лікування пацієнтів саме з онкологічними діагнозами. Спеціалізовану або вузькоспеціалізовану медичну допомогу наразі надають за «Програмою медичних гарантій». У своїй роботі онкологічна служба України орієнтується на стандарти діагностики й лікування злоякісних пухлин, розроблені авторитетними міжнародними організаціями з вивчення раку і провідними національними онкологічними інститутами передових країн світу. Дотримання сучасних міжнародних рекомендацій із діагностики й лікування злоякісних пухлин дає можливість якісної інтеграції приватних клінік онкологічної спрямованості в систему надання онкологічної допомоги населенню країни.

12 лютого 2020 року Міністерство охорони здоров'я разом із лікарями-онкологами та представниками пацієнтських організацій розробило «Національну стратегію боротьби з раком на 2020-2030рр.» Вона охоплює всю галузь онкології: від її раннього виявлення та профілактики до лікування та реабілітації. Основні завдання, які передбачає Нацстратегія: профілактика

шляхом інформування населення та профілактичних медичних оглядів; забезпечення раннього виявлення онкозахворювань та запровадження сучасної системи діагностики і лікування; якісних, доступних медичних послуг для пацієнтів з раком та психологічної підтримки.

28 квітня 2021 року на V-му Національному Форумі «Програма медичних гарантій: один рік роботи» для комплексного підходу до розвитку національної онкологічної служби було розроблено проєкт «Національної стратегії контролю онкологічних захворювань до 2030 року», була відмічена важливість централізації та комплексності високоспеціалізованої медичної допомоги. 19.07.2022 р. набув чинності Закон України № 6306, що дозволяє МОЗ запуснути інфраструктурну частину реформи охорони здоров'я. Законом передбачено, що мережа закладів охорони здоров'я в кожній області об'єднується в один госпітальний округ, у межах якого формуються госпітальні кластери. Онкологічна служба згідно з цим законом має стати невід'ємною частиною загальнодержавного процесу реформування системи охорони здоров'я України [3,7].

Багато зроблено, але при цьому існує багато проблем для ефективної роботи онкологічної служби України: невчасне виявлення онкологічного захворювання, недосконалість медичної інфраструктури, низька обізнаність пацієнтів та недостатня ефективність використання наявних інформаційних, матеріальних та людських ресурсів онкологічних закладів України, а також політична ситуація в нашій державі.

Отже, соціально-правові та організаційні аспекти реалізації державної політики розвитку онкологічної служби в Україні обговорюються на багатьох форумах та круглих столах, багато зроблено та планується для зменшення рівня захворюваності на рак та зниження рівня смертності, підвищення якості життя онкологічних пацієнтів. Система надання онкологічної допомоги зазнає суттєвих змін, що сприяє оптимізації функціонування медичних та дослідних структур, забезпечуючи зростання якості їх роботи. При цьому діяльність онкологічної служби в Україні залишається складною, потребує постійного

вдосконалення і подальшого моніторингу реалізації національної політики онкологічної допомоги та розробки нової моделі національної онкологічної служби.

Список використаних джерел

1 Доповідь про стан охорони здоров'я в Європі 2015. Цільові орієнтири та ширші перспективи – нові рубежі в роботі з фактологічними даними. Основні положення / ВОЗ ЕРБ. URL: http://www.euro.who.int/data/assets/pdf_file/0008/291518/EHR_High_RU_WEB_01.pdf. (дата звернення 22.09.2023).

2 Дузь О.М. Реалізація публічної політики щодо надання медичної допомоги при онкологічних захворюваннях в Україні: пошук моделі. Інвестиції: практика та досвід. 2021, № 18. С. 132-134.

3 Думанський Ю.В., Чехун В.Ф. Онкологія в Україні: стан проблеми та шляхи розвитку. Погляд на проблему online т.24 3 2022. URL: <https://www.oncology.kiev.ua/article/10652/onkologiya-v-ukraini-stan-problemi-ta-shlyaxi-rozvitku>

4 Криничко Л.Р., Крикун О.Д., Малігон Ю.М., Ватанов А.Р. Державне регулювання приватних онкологічних медичних закладів: сучаний стан та можливості удосконалення. Публічне управління і адміністрування в Україні. 2018, № 4. С. 117-118.

5 Постанова Верховної Ради України «Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Організація протиракової боротьби в Україні. Проблеми та шляхи їх вирішення» від 02.09.2020 №862-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/862-IX#Text> (дата звернення 21.09.2023).

6 Максимюк І. В. Генезис системи надання онкологічної допомоги населенню України // Інвестиції: практика та досвід № 9—10/2022. С.116-121.

7 Чехун В.Ф. Новітні технології діагностики у персоналізації лікування онкологічних хворих. Онкологія. 2019, Т. 21, № 3. С. 255-256.

Прадун Д. О., Круглов В. В.,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

МЕХАНІЗМ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

MECHANISM OF INNOVATION AND INVESTMENT DEVELOPMENT OF THE NATIONAL ECONOMY

Інноваційна діяльність в Україні та її регіонах потребує створення ефективного та дієвого механізму інноваційного розвитку. Це визначає важливість дослідження усіх його складових де провідне місце займає фінансовий механізм. Саме фінансовий механізм з ефективною системою фінансування інновацій в регіоні дозволяє мобілізувати усі наявні джерела фінансових ресурсів в регіоні, що впливає на активізацію його інноваційної діяльності, підвищенню рівня їх конкурентоспроможності та соціально-економічно розвитку.

Дослідженню механізму інноваційного розвитку економіки України та її регіонів в останні роки приділяється достатньо уваги, чому присвячені роботи Амоши А.І., Кузнєцової А.Я., Комеліної О.В., Крупки М.І., Лапко О.О. та інш.

Напрями досліджень стосуються окремих складовим механізму, але не в повній мірі розкривається питання фінансової складової механізму інноваційного розвитку.

Метою даної статті стало визначення основних складових механізму інноваційного розвитку регіону та виділення фінансової складової з подальшим уточнення класифікації джерел фінансування інноваційного розвитку.

Так на думку вченого Колоколова В.А., інноваційний механізм — це організаційно-економічна форма здійснення інноваційної діяльності й сприяння її проведенню, пошуку інноваційних рішень, а також важіль стимулювання й регулювання цієї діяльності. Їм сформульована система інноваційних механізмів у цілому, що представлена п'ятьма групами, які виконують

конкретні функції: механізмами організації, механізмами розробки й впровадження, механізмами фінансування й стимулювання, механізмами технологічного трансферу й механізмами інтелектуальної власності. Інноваційні механізми існують на трьох основних рівнях: макрорівні, регіональному рівні, та рівні підприємства. На макрорівні вирішуються три основні завдання: формулюється державна інноваційна стратегія, створюється сприятливий інноваційний клімат для економіки в цілому, реалізуються державні інноваційні програми. На регіональному рівні присутні схожі завдання, але вони прив'язані до особливостей регіону. І макро- і регіональний рівень створюють умови для інтенсивного протікання інноваційних процесів на рівні підприємницьких структур [1].

Ефективність інноваційної діяльності в регіоні залежить від сформованої системи механізмів його інноваційного розвитку, які представляють собою взаємозв'язок організаційного, економічного та фінансового механізму, що в цілому визначає ефективну регіональну стратегію інноваційного розвитку й забезпечує адаптацію інновацій до ринкових умов [1]. Можна стверджувати, що механізм інноваційного розвитку регіону включає в себе організаційні, економічні та фінансові підходи, методи та принципи формування регіональної інноваційної політики та стратегії, які забезпечують зростання конкурентоспроможності, рівня соціально-економічного розвитку та якості життя населення регіону.

На підставі проведених теоретичних досліджень можна виділити основні складові механізму інноваційного розвитку регіону, які включають організаційний (організація, розробка й впровадження інновацій у регіоні), економічний механізм (керування, планування й збут інновацій в регіоні), і фінансовий механізм (фінансування й стимулювання, страхування інновацій), що дозволяє визначати ефективну стратегію інноваційного розвитку регіону й забезпечує адаптацію інновацій до ринкових умов.

В умовах економічної кризи, коли підприємства обмежені у вільних коштах на фінансування впровадження інновацій, необхідний пошук і

акумулювання усіх можливих джерел фінансування та вільний доступ до них, у зв'язку з цим потребує уточнення класифікація джерел фінансування з розширенням класифікаційних ознак. Так на думку автора, класифікацію джерел фінансування інноваційного розвитку регіону доцільно доповнити терміном фінансування, ступенем ризику та видами ефектів, які отримують розпорядники фінансових ресурсів. Запропонована класифікація враховує наявність взаємозв'язку джерел фінансування інновацій з кінцевим ефектом, який отримує суб'єкти фінансування інноваційного проекту.

Також слід відмітити, що дієвий фінансовий механізм не можливий без фінансового регулювання та стимулювання інноваційного розвитку регіону. Універсальними інструментами регулювання інноваційного розвитку слід вважати податки, відрахування, дотації та субсидії [2]. Найбільш поширеним фінансовими стимулами вважаються пільгове кредитування, податкові пільги, виплата компенсацій. До методів державної підтримки розвитку інновацій відносять дотаційне фінансування, створення сприятливого інноваційного клімату, податкові та кредитні пільги, страхування інноваційних ризиків.

Список використаних джерел

- 1 Боднарчук В. Д. Державне регулювання інноваційного розвитку регіону. – Автореферат дис. кан.. наук державного управління 25.00.02 – Академія муніципального управління. Київ, 2021. 22 с.
- 2 Фінанси: Підручник / За ред. С.І. Юрій, В.М. Федосова. К.: Знання, 2008. 611 с.

Терещенко А. А., Мороз В. М.,

Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ДО ЦИФРОВОГО СЕРЕДОВИЩА ВИЩОЇ ОСВІТИ

FEATURES OF ADAPTING PUBLIC ADMINISTRATION MECHANISMS TO THE DIGITAL ENVIRONMENT OF HIGHER EDUCATION

Інтеграція цифрових технологій відкрила нову еру трансформації в різних секторах, і вища освіта не є винятком. Оскільки світ стає все більш оцифрованим, сфера вищої освіти стикається з динамічними викликами і можливостями, які вимагають фундаментальних змін у механізмах державного управління. Цифрові технології здійснили революцію в усіх сферах життя суспільства, змінивши способи спілкування, роботи та доступу до інформації. У сфері освіти вплив цифрової революції є глибоким, змінюючи традиційні педагогічні методи, дослідницькі парадигми та адміністративні процеси. Поява платформ онлайн-навчання, аналітики великих даних, штучного інтелекту та інших технологічних досягнень відкрила нові горизонти для викладання, навчання та досліджень. Однак ця цифрова трансформація також створює безпрецедентні виклики. Освітні установи повинні вирішувати такі питання, як безпека даних, конфіденційність, цифровий розрив та потреба в гнучких структурах управління, здатних йти в ногу зі стрімким технологічним прогресом.

Цифрова трансформація у вищій освіті являє собою фундаментальну зміну організаційно-функціональних процесів академічних установ, викладання та взаємодії зі здобувачами, викладачами та зацікавленими сторонами. Вказані зміни охоплюють інтеграцію цифрових технологій у кожен аспект навчальної та наукової екосистеми, революціонізуючи традиційні процеси та сприяючи інноваціям. Вказана трансформація відбувається за допомогою безлічі

цифрових інструментів і технологій, включаючи платформи онлайн-навчання, аналітику даних, штучний інтелект, віртуальну і доповнену реальність та хмарні обчислення. Ці технології посилюють персоналізоване навчання, прийняття рішень на основі даних, розширюють дослідницькі можливості та спрощують адміністративні процедури [1].

Однією з головних цілей цифрової трансформації є підвищення доступності та інклюзивності освіти, усунення бар'єрів на шляху до навчання. Завдяки онлайн-курсам і цифровим ресурсам здобувачі можуть отримати доступ до навчальних матеріалів у будь-який час і в будь-якому місці, що відповідає різним моделям навчання. Крім того, цифрові інструменти сприяють співпраці як між студентами, так і між закладами вищої освіти в усьому світі, сприяючи розвитку культури обміну знаннями та співпраці.

Однак трансформація супроводжується викликами, такими як забезпечення рівного доступу до цифрових ресурсів, збереження конфіденційності та безпеки даних, а також подолання розриву в цифрових навичках. Навчальні заклади повинні стратегічно орієнтуватися на ці виклики, щоб використати весь потенціал цифрової трансформації та забезпечити збагачувальний і адаптивний досвід навчання для всіх зацікавлених сторін.

Механізми державного управління у системі вищої освіти охоплюють структури, політику та процеси, які спрямовують і регулюють діяльність академічних інституцій. Ці механізми відіграють вирішальну роль у формуванні стратегічного напрямку, прийнятті рішень та загальному функціонуванні закладів вищої освіти. Ефективні механізми державного управління спрямовані на прозорість, підзвітність та інклюзивність, заохочуючи різні голоси та сприяючи створенню сприятливого навчального та робочого середовища. Виклики в управлінні вищою освітою включають баланс між автономією та регулюванням, впровадженням технологічних досягнень та адаптацією до освітніх парадигм, що змінюються. Досягнення балансу має вирішальне значення для забезпечення того, щоб механізми державного управління сприяли академічній досконалості та позитивному впливу на суспільство [2; 3].

Одним із головних викликів є забезпечення конфіденційності та безпеки даних у цифрову епоху. Збір, зберігання та аналіз величезних обсягів даних вимагають надійних заходів для захисту конфіденційної інформації та дотримання стандартів конфіденційності. Підтримка академічної доброчесності та боротьба з кіберзагрозами є критично важливими аспектами.

Крім того, постійним викликом є досягнення балансу між автоматизацією та особистою взаємодією. Хоча автоматизація спрощує процеси, вона не повинна підривати важливість людської взаємодії та унікальну цінність, яку вона привносить в освіту. Нарешті, вирішальне значення має подолання цифрового розриву. Забезпечення рівного доступу до цифрових ресурсів і можливостей для всіх учнів, незалежно від їхнього соціально-економічного походження, є викликом, який вимагає цілеспрямованої політики і втручань.

Щоб успішно орієнтуватися в мінливому цифровому ландшафті у вищій освіті, заклади та зацікавлені сторони можуть скористатися кількома ключовими рекомендаціями у своїх стратегіях адаптації.

Важливим є розвиток культури інновацій. Заохочення експериментів і прийняття критичного мислення, спрямованого на зростання, дозволить закладам вищої швидко адаптуватися до технологічного прогресу. Це включає заохочення викладачів і співробітників до вивчення та впровадження нових технологій у навчальний, дослідницький та адміністративний процеси. Крім того, співпраця та партнерство є життєво важливими напрямками розвитку. Налагодження співпраці з промисловістю, органами державної влади та іншими закладами вищої освіти може призвести до обміну знаннями, ресурсами та найкращими практиками ефективного використання цифрових технологій.

Нарешті, для оцінки впливу цифрових ініціатив слід створити постійний моніторинг, оцінювання та зворотний зв'язок. Збір відгуків від здобувачів, викладацького складу та адміністративного персоналу може надати цінну інформацію для доопрацювання стратегій і забезпечення їх відповідності цілям закладу.

Отже, швидка цифрова трансформація у вищій освіті є свідченням

еволюції ландшафту навчання, викладання та адміністративних процесів. У міру того, як заклади вищої освіти намагаються впоратися з викликами та можливостями цифрової ери, стає зрозуміло, що в цифровому середовищі адаптація механізмів державного управління є необхідними для сталого зростання та затребуваності. Ключовими потребами у сфері вищої освіти на сучасному етапі є впровадження культури інновацій, сприяння співпраці, пріоритетність кібербезпеки та доступності, а також впровадження безперервного оцінювання. Вказані підходи спрямовані на те, щоб допомогти закладам вищої освіти і зацікавленим сторонам успішно орієнтуватися в цифровому ландшафті. Завдяки проактивному підходу та глибокому розумінню динаміки, вища освіта може використати можливості цифрових технологій для підвищення якості, доступності та інклюзивності освіти на користь здобувачів і суспільства в цілому.

Список використаних джерел

1 Hannan S. A. Development of Digital Transformation in Higher Education Institutions. *Journal of Computer Science & Computational Mathematics*. 2023. № 01(13). P. 1–8.

2 Durazzi N. Engineering the expansion of higher education: High skills, advanced manufacturing, and the knowledge economy. *Regulation & Governance*. 2023. №. 1(17). P. 121–141.

3 Сиченко В. В., Рибкіна С. О., Соколова Е. Т. Перспективи розвитку механізмів публічного управління у системі вищої освіти України в умовах післявоєнного відновлення. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2022. № 4 (35). С. 74–78.

Тищук О. М.,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

**ВІДПОВІДНІСТЬ ФАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО
АГЕНТСТВА ЗМІСТУ ПРОБЛЕМАТИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ
ВИЩОЇ ОСВІТИ**

**CORRESPONDENCE OF THE ACTUAL ACTIVITIES OF THE NATIONAL
AGENCY WITH THE PROBLEMS OF QUALITY ASSURANCE OF
HIGHER EDUCATION**

Актуальність проблеми, виокремлення важливих наукових і практичних завдань, що потребують негайного вирішення. Проблематика забезпечення якості вищої освіти, з огляду на неабияку свою значущість для забезпечення розвитку суспільства, постійно перебуває у межах фокусу наукової уваги вітчизняних та зарубіжних дослідників. Відповідна проблематика, у тому чи іншому контексті свого складного та багатогранного змісту, набула свого розвитку у роботах С.М. Домбровської та А.Л. Помази-Пономаренко (аналіз думки студентів щодо якості дистанційної форми здобуття якості вищої освіти) [4], В.М. Мороза (визначення місця та ролі підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників в системі державного управління якістю вищої освіти) [5], С.А. Мороз (аналіз змісту та практики функціонування зарубіжних моделей забезпечення якості вищої освіти) [6], Л.М. Грень та О.Г. Романовського (аналіз думки стейкхолдерів щодо напрямів вдосконалення системи забезпечення якості вищої освіти) [3], а також у дослідженнях інших вчених. Серед робіт зарубіжних вчених слід звернути увагу на ті з них, які були оприлюднені С.А. Букою (потенціали методу опитування здобувачів вищої освіти для забезпечення державного контролю за якістю надання освітніх послуг ЗВО) [1], І.С. Букою та І.Т. Манчак (персоналізація стейкхолдерів забезпечення якості вищої освіти, а також визначення їх місця та ролі у забезпеченні якості освітньої діяльності) [2],

Л. Харвеем та Д. Грин (з'ясування природи актуалізації проблематики якості вищої освіти та визначення її філософського та політичного підґрунтя) [8], М. Оуліа та Х. Аспінал (обґрунтування критеріїв оцінювання якості вищої освіти) [9] тощо.

Не дивлячись на достатній рівень наукової уваги до проблематики забезпечення якості вищої освіти, окремі її питання все ще залишаються відкритими для подальших наукових пошуків. Наприклад, питання аналізу практик функціонування окремих елементів системи забезпечення якості вищої освіти, так само як й практик реалізації її суб'єктами наявних у них повноважень, не набули достатнього розвитку наукового опрацювання. Одне з таких питань, а саме аналіз фокусу уваги Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти через призму змісту його офіційного сайту, було обрано нами у якості предмету наукового пошуку.

Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО або Національне агентство), відповідно до норм свого Статуту, є постійно діючим колегіальним органом, уповноваженим Законом України «Про вищу освіту» на реалізацію державної політики у сфері забезпечення якості вищої освіти. Національне агентство визначено згаданим вище Законом на рівні так званої наскрізної інституції у межах системи забезпечення якості вищої освіти в Україні. Тут ми маємо на увазі той факт, що кожна з трьох визначених Законом підсистем (систем) забезпечення якості вищої освіти так чи інакше апелює до компетенції НАЗЯВО. Наприклад: система забезпечення закладами вищої освіти якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості), є безпосереднім об'єктом для оцінювання з боку НАЗЯВО; система зовнішнього забезпечення якості освітньої діяльності закладів вищої освіти та якості вищої освіти, серед передбачених її функціонуванням процедур та заходів, передбачає поміж іншим у тому числі й «проведення періодичних перевірок діяльності систем забезпечення якості та механізмів роботи з отриманими рекомендаціями» (цей напрям передбачає сприйняття НАЗЯВО на рівні одного з основних суб'єктів оцінювання);

система забезпечення якості діяльності НАЗЯВО створює інституціональне підґрунтя для сприйняття Національного агентства на рівні об'єкту оцінювання. Отже, позиціонування Національного агентства на рівні кожної з систем забезпечення якості вищої освіти (так зване наскрізна присутність) створює передумови для сприйняття його на рівні одного з основних акторів формування та реалізації державної політики у сфері забезпечення якості вищої освіти.

Приймаючи до уваги таку значущість НАЗЯВО спробуємо розглянути напрями його діяльності через призму тієї інформації, яка висвітлюється на його офіційному сайті. Звертаємо увагу, що у межах цієї публікації ми навмисно абстрагувалися від Визначених у нормативно-правових документах повноважень Національного агентства (наприклад тих повноважень, які інституалізовані у Статуті НАЗЯВО або Законі України «Про вищу освіту»), адже ці зони відповідальності мають статус офіційних норм, а отже їх обговорення (аналіз) потребують на значно більший за своїм масштабом дискурс ніж це передбачено форматом цієї публікації. Метою передбаченого цим дослідженням (публікацією) аналізу структури та змістовного наповнення офіційного сайту НАЗЯВО, є з'ясування фокусів уваги відповідної інституції. За нашим припущенням саме ці фокуси уваги можуть бути сприйняти на рівні детермінант якості вищої освіти.

Основна частина з елементами наукової новизни. У самому спрощеному вигляді зміст офіційного сайту НАЗЯВО може бути поданий через призму статичних та діяльнісних детермінант (складових, фокусів, тощо). До першої групи детермінант (статичні детермінанти) ми відносимо ті з фокусів уваги Національного агентства, які за своїм змістом тяжіють до нормування (віднесений до сфери діяльності НАЗЯВО перелік нормативно-правових актів), програмування (стратегії та програми розвитку), звітування (звіти за результатами реалізації тих чи інших функцій) тощо. Відповідна група інституалізована на сайті Національного агентства такими детермінантами: загальна інформація про НАЗЯВО (етапи становлення; структура; канали

комунікації з Національним агентством тощо), а також часті запитання і відповіді на них; нормативно-правові документи, угоди про співробітництво та меморандуми; сертифікати про акредитацію освітніх програм; річні звіти та протоколи засідань; Національний план дій зовнішнього забезпечення якості вищої освіти України на період 2022-2023 рр.; скарги повідомлення щодо фактів академічного плагіату фабрикації, фальсифікації; галузеви експертні ради та експерти; методичні поради для учасників акредитаційного процесу тощо. Детермінанти цієї групи можуть бути розглянуті лише на рівні забезпечуючої складової, тобто тих детермінант які є базовими для організації безпосередньої діяльності та висвітлення її результатів (так званий принцип *must have*). До другої групи детермінант (діяльнісні детермінанти) ми відносимо ті з фокусів уваги Національного агентства, які за своїм змістом тяжіють до конкретизації напрямів практичної діяльності, а саме: інтернаціоналізація (взаємодія Національного агентства з міжнародними організаціями; міжнародне співробітництво; міжнародні події та комунікації); адміністрування здобуття ступеня доктора філософії (повідомлення про утворення разових спеціалізованих вчених рад; рекомендації та листи роз'яснення тощо); акредитація освітніх програм (проведення акредитацій та адміністрування їх результатів (плани, графіки тощо)); академічна доброчесність. Детермінанти цієї групи можуть бути розглянуті лише на рівні основної складової, тобто тих детермінант які власне й визначають напрями практичної діяльності Національного агентства (так званий принцип *Should Do*).

Висновки й напрями подальшого дослідження проблеми. Приймаючи до уваги вище наведене можемо сформулювати такі основні узагальнення щодо фокусів забезпечення якості вищої освіти на рівні НАЗЯВО: організаційно-адміністративне супроводження процедур підготовки та проведення акредитації освітніх програм (методичне забезпечення; організаційний супровід тощо); безпосереднє проведення експертизи освітніх програм та обговорення її результатів з формулюванням висновку (робота експертів та галузевих

експертних рад); інституалізація результатів проведення акредитації (рішення Національного агентства щодо акредитації освітніх програм та виготовлення сертифікату про акредитацію); організація взаємодії з фаховими по відношенню до проблематики забезпечення якості вищої освіти міжнародними організаціями; планування роботи щодо організації забезпечення якості вищої освіти та звітування щодо її результатів; забезпечення дотримання академічної доброчесності в системі вищої освіти (рефлексування на скарги щодо фактів академічного плагіату фабрикації, фальсифікації; участь у формуванні нормативно-правового та методичного забезпечення щодо академічної доброчесності тощо). Отже, у самому спрощеному вигляді практична діяльність НАЗЯВО зведена до: 1) акредитації освітніх програм; 2) адміністрування окремих з процедур здобуття ступеню доктора філософії; 3) нормативно-правове, методичне та організаційне забезпечення окремих з напрямів забезпечення якості вищої освіти (переважно за напрямом акредитації освітніх програм); 4) представництво України в міжнародних інституціях (організаціях, установах тощо) відповідно до фокусу своєї професійної діяльності; 5) взаємодія з органами державної влади. Такий перелік, безумовно за умови певних абстрагувань, може вважатися майже вичерпаним. На нашу думку той напрям роботи Національного агентства, який свого часу було закріплено у його офіційній назві, значно перевищує сформульовані вище напрями. Іншими словами, зведення процедур забезпечення якості вищої освіти виключно до тих з них які визначені на офіційному сайті НАЗЯВО є помилковим. Проблематика забезпечення якості вищої освіти охоплює значно більший за своїми функціями обсяг роботи, адже вона охоплює «статичні (система та структура вищої освіти; форма та зміст навчальних програм; трудовий потенціал ЗВО; результати навчання; цілі, вимоги та норми; ціннісні орієнтації тощо) та процесуальні (процес; механізми управління та технології навчання; практика контролю; традиції інтернаціоналізації; практика досягнення цілей; інституціональні умови тощо) фактори». [7, с. 56-57]. Очікувано, що кожен з цих напрямів не лише може, а й повинен перебувати у фокусі професійної уваги НАЗЯВО.

Наведені нами узагальнення щодо аналізу напрямів практичної діяльності НАЗЯВО не вичерпують проблематику зіставлення реального змісту процедур забезпечення якості вищої освіти, відповідно до класичного (хрестоматійного) сприйняття категоріального змісту відповідної дефініції, з тими напрямками професійної діяльності Національного агентства які відображені на його офіційному сайті, а отже можуть бути розвинути (уточнені) у межах інших досліджень. Серед перспективних напрямів наукових пошуків, відповідно до проблематики цієї публікації, можуть бути визначені на рівні пріоритетних ті з них, які пов'язані з порівнянням сутності (зміст забезпечення якості вищої освіти або її змістовний образ дій) та форми (формалізації організації або установи яка займається забезпеченням якості вищої освіти на державному рівні), у тому числі й через призму аналізу сайтів зарубіжних агентств із забезпечення якості вищої освіти.

Список використаних джерел

1 Бука І.С., Бука С.А., Мороз С.А., Мороз В.М. Оцінювання якості вищої освіти студентами як елемент системи державного контролю за якістю надання освітніх послуг закладами вищої освіти (на прикладі опитування студентів Балтійської Міжнародної Академії, Латвія). *Вісник НУЦЗУ (Серія «Державне управління»)* 2018. Вип. 2 (9). С. 282–295.

2 Бука І.С., Манчак І.Т., Мороз С.А., Мороз В.М. Стейкхолдери забезпечення якості вищої освіти: тлумачення змісту категорії та персоналізація суб'єктів. *Актуальні проблеми розвитку українського суспільства*. 2021. №2. С. 39-48.

3 Грень Л.М., Мороз С.А., Мороз В.М., Помаза-Пономаренко А.Л., О.В. Попова, О.Г. Романовський. Залежність якості вищої освіти від джерел її фінансування та спеціалізації ЗВО: аналіз думки роботодавців і напрями вдосконалення державної політики. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2021. Том 2. №37. С. 521-538.

4 Домбровська С.А., Грень Л.М., Мороз С.А., Мороз В.М., А.Л. Помаза-Пономаренко, О.Г. Романовський. Дистанційна форма здобуття вищої освіти:

аналіз думки студентів щодо якості, переваг і недоліків. *Інформаційні технології та засоби навчання*. 2020. Том 79. № 5. URL: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/3340> (дата звернення: 10.10.2023).

5 Мороз В.М. Механізм організації підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників як об'єкт державного управління якістю освіти. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2014. №3. С. 107–113.

6 Мороз С.А. Досвід Китаю у забезпеченні розвитку галузі освіти як підґрунтя для вдосконалення механізмів державного управління якістю вищої освіти України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. №9. С. 70–77

7 Мороз С.А. Забезпечення якості вищої освіти: механізми управління та практика їх використання: монографія. Харків : НУЦЗУ, Львів: Видавництво ПП «Новий Світ-2000», 2022. 438 с.

8 Harvey L., Green D. Defining Quality. *Assessment & Evaluation in Higher Education*. 1993. Vol. 18 (Iss. 1). P. 9-34.

9 Owlia M.S., Aspinwall E.M. A framework for the dimensions of quality in higher education. *Quality Assurance in Education*. 1996. Vol. 4 (Iss. 2). P. 12–20.

Точилова О. І., Терещенко Д. А.,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК МЕХАНІЗМ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP AS A MECHANISM OF PUBLIC ADMINISTRATION IN THE FIELD OF HEALTH CARE

Питання здоров'я нації завжди було одним із головних аспектів соціально-економічної зрілості та конкурентоспроможності держави. Поряд з цим, російське повномасштабне воєнне вторгнення виснажує економіку; криза

змушує владу перерозподіляти фінансування з урахуванням нагальних потреб сьогодення. Так, згідно з даними державного бюджету України на 2023 рік, частка витрат на охорону здоров'я в Україні зменшилась в порівнянні з минулим роком (12,9%) і становить 6,8% від усіх державних видатків [4]. Безумовно, в цих умовах без ефективного фінансового механізму досягти достатнього рівня якості медичного обслуговування вкрай складно. Тому одним із пріоритетних завдань є пошук альтернативних джерел фінансування. Таким інноваційним напрямом залучення додаткових інвестицій може стати поглиблене співробітництво між державою та приватним сектором в сфері охорони здоров'я. Стимулом до пошуку нових підходів є і те, що галузь охорони здоров'я в Україні сьогодні знаходиться в стані трансформації і від того наскільки ефективно влада реалізовує головні завдання і цілі медичної реформи, залежить наскільки вона відповідатиме потребам населення України та міжнародним стандартам якості.

Проблематика державно-приватного партнерства є об'єктом дослідження багатьох вчених і практиків з усього світу. Так, наприклад, Ю. Квак, Ю. Чіх та К. Іббс акцентовано увагу на необхідності впровадження державно-приватного партнерства на інфраструктурних об'єктах. В працях Е.Вонг та Е. Йох досліджено практичні аспекти інтеграції державно-приватного партнерства в світовій практиці охорони здоров'я [1]. Також свій внесок в дослідження зробили і вітчизняні науковці. Н. Гойда, Н., В. Вороненко, якими досліджено проблеми та перешкоди впровадження проєктів державно-приватного партнерства [3]. В наукових статтях О. Є. Бурцевої розкрито сутність концептуальних засад державно-приватного партнерства [2]. М. Забаштанський, С. Коваль систематизували та здійснили оцінку існуючих підходів до визначення сутності державно-приватного партнерства [5].

Не дивлячись на значну кількість досліджень проблематики державно-приватного партнерства та впровадження даного механізму в світову практику, для національної галузі охорони здоров'я багато питань залишаються відкритими для подальшого наукового пошуку. Серед таких питань є вивчення

зарубіжного досвіду інтеграції приватного сектору економіки в механізми публічного управління сферою охорони здоров'я та розробки власної концепції. Саме питання зарубіжного та національного досвіду актуалізовано у межах цієї наукової публікації.

Провівши аналіз міжнародної типології моделей державно-приватного партнерства в контексті концесійних договорів, можна виділити наступні моделі:

1. DBFO: Design – Build – Finance – Operate (розробка – будівництво – фінансування – управління). Приватна компанія розробляє і будує медичний заклад відповідно до вимог і стандартів, затверджених органами влади, а також фінансує капітальні витрати і здійснює управління об'єктом. Даний тип концесійний договору використовують в більшості європейських країн.

2. DBFM Design – Build – Finance – Maintain: (розробка – будівництво – фінансування – утримання). Дана модель поширена в Португалії, Німеччині, Італії. Передбачає додаткове надання неклінічних послуг, в тому числі окремих (прибирання, логістика, безпека тощо).

Показовим є приклад Франції по впровадженню державно-приватного партнерства в охороні здоров'я. У 2006 році між Centre Hospitalier Sud Francilien та компанією Eiffage був укладений контракт на будівництво лікарні та подальшою комерційною експлуатацією на 30 років, загальною вартістю 315 млн. євро [8].

В Україні державно-приватне партнерство регламентується Конституцією України; Законом України «Про державно-приватне партнерство» №2404-VI; Законом України «Про концесію» № 155-IX, Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.08.2013 р. №739 «Про схвалення Концепції розвитку державно-приватного партнерства в Україні на 2013-2018 рр.» і іншими державно-правовими актами. Щодо національних концесійних договорів, прикладом успішної взаємодії держави і приватного сектора є будівництво діагностичного центру під Києвом. Договір на 49 років укладений 28 липня 2017 року між Бориспільською районною радою та ТОВ «СканДіагностика».

Концесіонер отримав право на будівництво на території центральної районної лікарні діагностичного центру площею 366 кв. м.

Другим проєктом є створення Центру малоінвазивної хірургії. Договір на 25 років укладений між Трускавецькою міською радою та ТОВ «Медичний центр «Консиліум». Концесіонер отримав право на управління, реконструкцію, капітальний ремонт приміщень КНП «Трускавецька міська лікарня» та придбання обладнання, необхідного для створення Центру малоінвазивної хірургії [6]. Наразі Міністерство охорони здоров'я разом з міжнародними партнерами Міжнародної фінансової корпорації (IFC) вже працює над двома проєктами державно-приватного партнерства. Йдеться про будівництво дитячого реабілітаційного центру та кластерної багатопрофільної лікарні.

М. Радущкий наголошує, що на сьогодні можливі дві моделі концесії в національній галузі охорони здоров'я. Перша — приватна компанія бере в управління медичний заклад, дооснащує його обладнанням та надає послуги населенню. Друга – створення лабораторно-клінічного центру на території лікарні та надання послуг громадянам [7].

Викладене вище дає підставу для твердження про те, що міжнародний досвід залучення приватних партнерів в сферу охорони здоров'я є актуальною і нагальною практикою в контексті розвитку договірної економіки в світі, яка прийшла на зміну вільному ринку.

Війна і пандемія COVID-19 зумовили масштабні економічні втрати в Україні, що призвели до дефіциту бюджету, скорочення фінансування на інвестиційні проєкти, зокрема і в сфері охорони здоров'я. Зміна застарілих механізмів управління, які тривалий час утримували галузь в гіперцентралізованому стані, може стати одним з ключових драйверів відновлення та розбудови сучасної якісної медицини. Таким механізмом цілком може бути синергія держави і приватного сектору.

Безумовно, подальшого розвитку та удосконалення потребують інституційні засади впровадження моделі державно-приватного партнерства в

Україні як інноваційного методу публічного управління в сфері охорони здоров'я.

Список використаних джерел

1 Борщ В. І. Державно-приватне партнерство як запорука інноваційного розвитку національної галузі охорони здоров'я. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія : Економіка, управління та адміністрування*. 2019. № 2. С. 156–161.

2 Бурцева О. Є. Державно-приватне партнерство як дієвий інструмент регулювання ринку медичних послуг. *Ефективна економіка*. 2020. № 7. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8143> (дата звернення: 30.10.2023).

3 Гойда Н.Г. Нормативно-правове забезпечення державно-приватного партнерства в охороні здоров'я України. *Запорізький медичний журнал*. № 5 (80). 2013. С. 104-108.

4 Закон України 2710-ІХ «Про Державний бюджет України на 2023 рік».

5 Забаштанський М.М., Коваль С.Л. Державно-приватне партнерство як інструмент фінансового забезпечення розвитку сфери охорони здоров'я *Ефективна економіка*. 2023. № 3. URL <https://www.nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/1269> (дата звернення 30.10.2023).

6 Методичні рекомендації для державних та комунальних закладів охорони здоров'я для працівників органів управління у сфері охорони здоров'я для впровадження проектів державно-приватного партнерства у сфері охорони здоров'я. URL: <https://moz.gov.ua/uploads/1/7840-1234567890.pdf> (дата звернення 29.10.2023).

7 Радущкий М. Чому в Україні лише два "медичні" концесійні проекти? // Українська правда. 2021. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2021/01/11/669840/> (дата звернення 28.10.2023).

8 Guidebook on promoting good governance in public-private partnerships. United Nations Economic Commission for Europe. United Nations. 2008. URL: <https://www.unece.org/fileadmin/DAM/ceci/publications/ppp.pdf>.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ

Dmytro Grygoryev – Associate Scientist, Cancer Early Detection Advanced Center (CEDAR), Knight Cancer Institute, OHSU, USA

Guo Lu – higher education student National Technical University «Kharkiv Polytechnical Institute»

Halyna Myshenina – Ph.D., Associate Professor, Klaipeda University, Klaipeda, Lithuania

Iuliia Padafet – Ph.D., Associate Professor, Pomeranian University of Słupsk, м. Słupsk, Poland

Jaroslav Dvorak – Dr. Sc. (Public Administration), Professor, Klaipeda University, Klaipeda, Lithuania

Jia Lanyu – assistant School of Journalism and Cultural Communication, Zhongnan University of Economics and Law, Mount Huangshan City, Anhui Province, China, асистент Школи журналістики та культурної комунікації, Чжуннанський університет економіки та права, Китай

Weiqing Shi – higher education student National Technical University «Kharkiv Polytechnical Institute»

Zonghao Wu – higher education student National Technical University «Kharkiv Polytechnical Institute»

Агаєв Іван Дмитрович – здобувач вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Андрієнко Ангеліна Миколаївна – здобувачка вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Астаф'єва Катерина Юріївна – здобувач вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Байдак Тетяна Михайлівна – кандидат соціологічних наук, доцент, доцент кафедри прикладної соціології та соціальних комунікацій, Харківській національний університет імені В.Н. Каразіна, м. Харків, Україна

Бахмутська Вероніка Олександрівна – здобувач вищої освіти,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Безкуба Альона Ігорівна – здобувачка вищої освіти, Харківській національний університет імені В.Н. Каразіна, м. Харків, Україна

Бірюкова Марина Василівна – докторка соціологічних наук, доцентка, професорка кафедри соціології і публічного управління Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (м. Харків, Україна);

Болотова Вікторія Олександрівна – кандидат соціологічних наук, доцент, доцент кафедри прикладної соціології та соціальних комунікацій, Харківській національний університет імені В.Н. Каразіна, м. Харків, Україна

Бондар Олексій Михайлович – аспірант кафедри соціології та масових комунікацій Криворізький державний педагогічний університет, м. Кривий Ріг, Україна

Василенко Денис Васильович – старший викладач кафедри експлуатації та озброєння військової техніки Військового інституту танкових військ, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Гайдук Поліна Олексіївна – здобувачка вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Гаряга Сергій Миколайович – здобувач вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Германова Юлія Дмитрівна – аспірантка кафедри соціології і публічного управління Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Головінова Надія Юріївна – здобувачка вищої освіти, Харківській національний університет імені В.Н. Каразіна, м. Харків, Україна

Гончарова Ірина Євгенівна – магістрантка кафедри соціології і публічного управління, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Горошко Олена Ігорівна – докторка соціологічних наук, професорка, професорка кафедри соціології і публічного управління Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (м. Харків, Україна);

Григор'єва Світлана Василівна – старша викладачка кафедри соціології і публічного управління Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Д'яченко Костянтин Сергійович – аспірант кафедри соціології і публічного управління факультету соціально-гуманітарних технологій Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна;

Данильченко Ксенія Олександрівна – здобувачка вищої освіти гр. СГТ-М522, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Дузь Сергій Володимирович – магістрант кафедри соціології і публічного управління, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Заприкут Олександр Іванович – здобувач вищої освіти гр. СГТ-М923, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Калагін Юрій Аркадійович – докт. соціологічних наук, доцент, професор кафедри соціології і публічного управління Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Каленюк Наталія Петрівна – магістрантка кафедри соціології і публічного управління, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Каратаєв Олександр Анатолійович – Senior Software Engineer Contractor, Praha, Česko, аспірант кафедри Програмної інженерії Харківського національного університету радіоелектроніки, м. Харків, Україна

Карпенко Дмитро Володимирович – здобувач вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Карпов Дмитро Миколайович – заступник начальника управління – начальник відділу захисту інформаційних систем управління інформаційних систем та електронних реєстрів Головного управління Пенсійного фонду України у Харківській області, м. Харків, Україна

Кас'яненко Альона Ігорівна – здобувачка вищої освіти кафедри Педагогіки і психології управління соціальними системами ім. акад. І. А. Зязюна Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Каширова Наталія Михайлівна – аспірантка НТУ "ХПІ" кафедри соціології і публічного управління, викладач кафедри Міжкультурної комунікації та іноземної мови Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Кладка Данило Вікторович – здобувач вищої освіти, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків, Україна

Козлова Олена Аркадійвна – старша викладачка кафедри соціології і публічного управління Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Костіна Владислава Вадимівна – магістрантка кафедри соціології і публічного управління, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Краснобай Олександр Сергійович – здобувач вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Кремінь Дмитро Андрійович – здобувач вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Круглов Віталій Вікторович – доктор державного управління, доцент, професор кафедри соціології і публічного управління Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Кульмінська Анастасія Андріївна – здобувачка вищої освіти, Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків, Україна

Курасєв Богдан Ігоревич – здобувач вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Курило Олексій Володимирович – магістрант кафедри соціології і публічного управління, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Лантій Вікторія Миколаївна – здобувачка вищої освіти кафедри соціології і публічного управління, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Ліщук Анатолій Валерійович – здобувач вищої освіти кафедри соціології і публічного управління, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Ляшенко Марія Андріївна – здобувачка вищої освіти, кафедра програмної інженерії, Харківський національний університет радіоелектроніки, м. Харків, Україна

Ляшенко Наталія Олександрівна – кандидат соціологічних наук, доцентка, доцентка кафедри соціології і публічного управління Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Мирошниченко Альона Юрївна – аспірантка кафедри соціології і публічного управління Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна; Депутат Нововодолазької селищної ради

Мороз Володимир Михайлович – доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри соціології і публічного управління Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна)

Мороз Світлана Анатоліївна – провідний науковий співробітник, доктор наук з державного управління, старший дослідник, Національний університет цивільного захисту України, м. Харків, Україна

Музика Ярослава Сергіївна – здобувачка вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Нарбекова Дар'я Сергіївна – здобувачка вищої освіти, Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Неменко Сергій Олександрович – здобувач вищої освіти гр. СГТ-М722, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Носач Катерина Володимирівна – здобувачка вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Панасенко Ігор Сергійович – здобувач вищої освіти, Харківський національний університет радіоелектроніки, м. Харків, Україна

Пелих Євгенія Олегівна – здобувачка вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Петренко Лілія Станіславівна – здобувачка вищої освіти кафедри Педагогіки і психології управління соціальними системами ім. акад. І.А. Зязюна, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Прадун Дмитро Олександрович – магістрант кафедри соціології і публічного управління, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Приходько Олена Олексіївна – кандидат соціологічних наук, старша викладачка, Криворізький державний педагогічний університет, м. Кривий Ріг, Україна

Прокопова Юлія Олександрівна – здобувачка вищої освіти, Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна, м. Харків, Україна

Радюк Павел Константинович – здобувач вищої освіти гр. СГТ-М522, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Рафаловська Валерія Сергіївна – здобувач вищої освіти гр. СГТ-520, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Савченко Михайло Миколайович – відділ соціології культури і масової комунікації, Інститут соціології, Національна академія наук, м. Київ, Україна

Саєнко Аліна Олексіївна – здобувачка вищої освіти групи СМК-37, Харківській національній університет імені В.Н. Каразіна, м. Харків, Україна

Сутула Оксана Анатоліївна – старша викладачка кафедри соціології і публічного управління Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Таровська Анастасія Сергіївна – здобувачка вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Терещенко Антон Анатолійович – магістрант кафедри соціології і публічного управління, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Терещенко Діна Акрамівна – докторка наук з державного управління, професорка, професорка кафедри соціології і публічного управління Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (м. Харків, Україна);

Тимченко Олександр Артемович – здобувач вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Тищук Олексій Михайлович – аспірант кафедри соціології і публічного управління, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Точилова Ольга Ігорівна – магістрант кафедри соціології і публічного управління, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Трачук Ольга Олександрівна – здобувачка вищої освіти, Харківській національній університет імені В.Н. Каразіна, м. Харків, Україна

Трунова Тетяна Юріївна – здобувачка вищої освіти, Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Тюпа Анастасія Ігорівна – здобувачка вищої освіти, Харківській

національний університет імені В.Н. Каразіна, м. Харків, Україна

Шалімова Анастасія Андріївна – здобувачка вищої освіти, Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна, м. Харків, Україна

Шанідзе Надія Олександрівна – кандидат соціологічних наук, доцентка, доцентка кафедри соціології і публічного управління Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Шанідзе Олександр Дмитрович – аспірант кафедри соціології і публічного управління Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Шаронова Наталія Валеріївна – доктор технічних наук, професор, зав. кафедри Інтелектуальних комп'ютерних систем Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Яковенко Олексій Олексійович – здобувач вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Ястребінська Марія Вадимівна – здобувачка вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Наукове видання

**«РОЗВИТОК СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО
СУСПІЛЬСТВА У СОЦІОЛОГІЧНОМУ ВИМІРІ»**

**МАТЕРІАЛИ X МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

15 грудня 2023 м. Харків, Україна

Українською, англійською мовами.

*Відповідальність за зміст, точність поданих фактів, цитат, цифр,
прізвищ, а також за помилки несуть автори матеріалів*

Відповідальний за випуск: проф. Мороз В. М.

План 2023 р., поз. 59.

Підп. до друку 15.12.2023 р. Друк цифровий. Гарнітура Таймс.

Ум. друк. арк. 13,7. Безкоштовно.

Видавничий центр НТУ «ХП».

Свідоцтво про державну реєстрацію ДК № 5478 від 21.08.2017 р.

61002, Харків, вул. Кирпичова, 2

Самостійне електронне видання